

Rəsmi statistik nəşr
Official statistical publication

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
DÖVLƏT STATİSTİKA KOMİTƏSİ**

**THE STATE STATISTICAL
COMMITTEE OF THE REPUBLIC
OF AZERBAIJAN**

**Dayanıqlı
İnkişaf
Məqsədləri**

**Sustainable
Development
Goals**

**Bakı – 2019
Baku – 2019**

Nəşrdə “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”lə müəyyən olunmuş qlobal məqsəd və hədəflərin mahiyyəti izah edilir, onlara dair qlobal çağırışlar oxucuların diqqətinə çatdırılır, son doqquz ildə (2010-2018) milli kontekstdə dayanıqlı inkişafıla bağlı tendensiyalar statistik göstəricilərlə təhlil edilərək, müxtəlif qrafik və cədvəllərlə təsvir edilir.

Bu nəşrin hazırlanmasında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Statistika Komissiyası tərəfindən müəyyən edilən və Baş Assambleyanın 2017-ci il 6 iyul tarixli qətnaməsi ilə təsdiq edilən qlobal göstəricilər sistemində əks olunmuş 84 Dayanıqlı İnkişaf Məqsədi göstəricisi üzrə mövcud statistik məlumatlar təqdim olunmuşdur.

The essence of global goals and objectives defined in “Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030” is explained in this publication, global challenges concerning them are brought to the attention of readers, and trends related to sustainable development in the national context are analyzed by statistical indicators and illustrated by various graphs and schedules over the last nine years (2010-2018).

In the preparation of this publication, current statistics are presented on the 84 Sustainable Development Goals indicators determined by the United Nations Statistical Commission and approved by the General Assembly resolution of 6 July 2017.

Qeyd: Məcmuədə dərc olunan bəzi göstəricilər, onların hesablanma metodologiyasında və istifadə edilən ilkin məlumatlarda baş vermiş dəyişikliklərlə əlaqədar dəqiqləşdirilə bilər.

Note: Some of the indicators published in the journal may be refined due to changes in their calculation methodology and baseline data used.

Xüsusi işarələr

“-” hadisə baş verməmişdir.

"0,0" məlumat çox kiçik rəqəmlə xarakterizə olunur.

"..." məlumat mövcud deyil.

Special characters

“-” not applicable.

"0.0" data characterized by the least number.

"..." data not available.

© Azərbaycan Respublikasının
Dövlət Statistika Komitəsi 2019

© The State Statistical Committee
of the Republic of Azerbaijan 2019

MÜNDƏRİCAT CONTENTS

Ön söz.....	5
Foreword.....	
 Yoxsulluğun bütün formalarına hər yerdə son qoymaq.....	8
End poverty in all its forms everywhere.....	
 Aclığa son qoymaq, ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək, qidalanmanı yaxşılaşdırmaq və kənd təsərrüfatının dayanıqlı inkişafına dəstək vermək.....	17
End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture.....	
 Yaşından asılı olmayaraq hamının sağlam yaşayış tərzini təmin etmək və rifah halını yaxşılaşdırmaq.....	21
Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages.....	
 Hamı üçün inklüziv və bərabər keyfiyyətli təhsili təmin etmək və ömür boyu təhsil almaq imkanlarını dəstəkləmək.....	53
Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all.....	
 Gender bərabərliyinə nail olmaq, bütün qız və qadınların hüquq və imkanlarını genişləndirmək.....	69
Achieve gender equality and empower all women and girls.....	
 Hamı üçün su və sanitariyaya əlçatanlığı və dayanıqlı idarə etməni təmin etmək...	78
Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all.....	
 Hamının sərfəli, etibarlı, dayanıqlı və müasir enerji mənbələrinə çıxışını təmin etmək.....	84
Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all.....	
 Davamlı, inklüziv və dayanıqlı iqtisadi artımı, hamı üçün tam və məhsuldar məşğulluğu və layiqli işi təşviq etmək.....	89
Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all.....	
 Möhkəm infrastruktur yaratmaq, inklüziv və dayanıqlı sənayeləşməni təşviq etmək və innovasiyalara dəstək vermək.....	109
Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation.....	
 Ölkədaxili və ölkələrarası bərabərsizliyi azaltmaq.....	128
Reduce inequality within and among countries.....	
 Şəhər və yaşayış məntəqələrinin açıqlığını, təhlükəsizliyini, davamlılığını və ekoloji dayanıqlılığını təmin etmək.....	135
Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable.....	
 İstehsal və istehlakın səmərəli modellərinə keçidi təmin etmək.....	138
Ensure sustainable consumption and production patterns.....	

İqlim dəyişikliyi və onun təsirlərinə qarşı mübarizə üzrə təcili tədbirlər görmək.....	142
--	-----

Take urgent action to combat climate change and its impacts.....

Dayanıqlı inkişaf naminə okeanları, dənizləri və dəniz ehtiyatlarını qorumaq və onlardan səmərəli istifadə etmək.....	146
---	-----

Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development.....

Yer ekosistemlərini mühafizə və bərpa etmək və onların səmərəli istifadəsinə dəstək vermək, meşələrdən səmərəli istifadə etmək, səhralaşmaya qarşı mübarizə aparmaq, torpaq degradasiyasını dayandırmaq, ona qarşı əks tədbirlər görmək və bioloji müxtəlifliyin itirilməsi prosesinin qarşısını almaq.....	150
---	-----

Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss.....

Dayanıqlı inkişaf naminə dinc və inklüziv cəmiyyətləri təşviq etmək, hamının məhkəmə sisteminə əlverişliliyini təmin etmək və bütün səviyyələrdə effektiv, məsuliyyətli və inklüziv institutları yaratmaq.....	155
--	-----

Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels.....

Dayanıqlı inkişaf naminə global əməkdaşlığı canlandırmaq və gücləndirmək.....	166
Strengthen the means of implementation and revitalize the Global Partnership for Sustainable Development.....	

Statistik məlumatlara dair cədvəllər.....	183
Statistical data tables.....	

Ön söz Foreword

“Bizim siyasətimiz uzunmüddətli siyasətdir. Biz ölkəmizin gələcəyi, uzunmüddətli, dayanıqlı inkişafı haqqında düşünürük.”

İLHAM ƏLİYEV

“Our policy is a long-term policy. We think about the future, long-term and sustainable development of our country.”

ILHAM ALIYEV

Təbii resursların məhdudluğu, dünyada baş verən qloballaşma, əhali artımı, bərabərsizlik, ətraf mühitin çirklənməsi, global istiləşmə, torpaqların deqradasiyaya məruz qalması, təbii fəlakətlər və s. bu kimi bəşəriyyəti narahat edən problemlər mövcud ekosistemin dayanıqlılığını təhlükə altında qoyaraq, gələcək nəsillərin də inkişafını əngəlləyir. Bu kontekstdə dayanıqlı inkişaf nəminə hamı üçün yoxsulluğa son qoyulması, düzgün qidalanma, sağlam həyat tərz, keyfiyyətli və inklüziv təhsil, gender bərabərliyi, təmiz enerji, su və sanitariya, eləcə də dayanıqlı istehlak və istehsal modellərinə keçidin, layiqli əmək və iqtisadi artımın təmin edilməsi, texnoloji innovasiyaların geniş tətbiqi, müasir infrastrukturun yaradılması, abad şəhərlərin qurulması, bərabərsizliyin azaldılması, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, su və torpaq ekosistemlərinin qorunması, sülhün təmin olunması, ədalətli və səmərəli institutların yaradılması kimi global məqsədlərə çatmaq

Problems that concern mankind such as limited natural resources, globalization, population growth, inequality, environmental pollution, global warming, soil degradation, natural disasters and etc. hinder the development of future generations while endangering the sustainability of the existing ecosystem. In this context, achieving global goals such as eradication of poverty for all, healthy nutrition, healthy lifestyles, quality and inclusive education, gender equality, clean energy, water and sanitation, as well as ensuring the transition to sustainable consumption and production patterns, decent labor and economic growth, wider application of technological innovations, the creation of modern infrastructure and prosperous cities, the reduction of inequality, strengthening the fighting against climate change, the protection of water and land ecosystems, the maintenance of peace, the establishment of fair and efficient institutions, in order to achieve the sustainable development, require close collaboration at all

bütün səviyyələrdə sıx əməkdaşlıq tələb edir.

Resurslardan maksimum səmərəli istifadə və ətraf mühitin mühafizəsi yolu ilə gələcək nəsillərin ehtiyat mənbələrini tükətmədən bugünkü nəslin ehtiyacının ödənilməsi beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzində dayanan əsas ümumbəşəri məqsəddir. Belə ki, Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin davamı olaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (bundan sonra - BMT) Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə növbəti 15 il müddətinə insan inkişafı üçün son dərəcə əhəmiyyətli imkanların yaradılmasına, planetimizi qorumaqla global inkişafın dayanıqlılığının təmin edilməsinə təkan verəcək 17 məqsəd və 169 hədəfdən ibarət “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik” (bundan sonra - “Gündəlik-2030”) təsdiq edilmişdir. Bu gündəlikdən irəli gələn vəzifələr dayanıqlı inkişaf üzrə yeni milli strategiyaların, proqramların və fəaliyyət planlarının hazırlanmasını, yüksək keyfiyyətli, aktual, etibarlı və daha müfəssəl məlumatların toplanmasını, milli şərait və prioritetlərə uyğun olaraq vətəndaş cəmiyyəti, dövlət və özəl sektor, habelə digər maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi ilə dayanıqlı inkişaf sahəsində əldə olunacaq tərəqqinin izlənməsinə imkan verən sistemli və müntəzəm statistik qiymətləndirməni zəruri edir.

Bu çağırışlar nəzərə alınaraq, “Gündəlik-2030”un icra vəziyyətinin monitorinq və qiymətləndirilməsi üçün BMT-nin Statistika Komissiyasının 48-ci sessiyasında 244 göstəricidən ibarət global göstəricilər sistemi müəyyən edilmiş və BMT Baş Assambleyasının 90-cı plenar sessiyasının 6 iyul 2017-ci il tarixli qətnaməsi ilə təsdiq edilmişdir. Bu, “Gündəlik-2030”dan irəli gələn öhdəliklərin ölkəmizdə milli səviyyədə yerinə yetirilməsi üçün dövlət orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin icrasının əlaqələndirilməsi məqsədilə “Azərbaycan Respublikasının Dayanıqlı İnkişaf üzrə Milli Əlaqələndirmə Şurasının yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin imzaladığı 2016-cı il 6 oktyabr tarixli Fərmanla ön plana çəkilmişdir. Belə ki, 2030-cu ilədək

levels.

Maximum effective use of resources and meeting the needs of today's generation without exhausting the resources of future generations is the main universal goal that is in the focus of the international community. According to the United Nations (UN) General Assembly Resolution A/RES/70/1 of September 25, 2015, as a continuation of the Millennium Development Goals, The 'Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development' (hereinafter referred to as 'Agenda 2030'), which consist of 17 targets and 169 goals which will help creating extremely important opportunities for human development for the next 15 years and support global sustainability while preserving our planet, was approved. Tasks arising from this agenda necessitate development of new national strategies, programs and action plans for sustainable development, the collection of high-quality, actual, reliable and more comprehensive information, systematic and regular statistical evaluation which give opportunity through the tracking the progress made in the area of sustainable development while the involving civil society, the public and private sectors, as well as other stakeholders, in accordance with national conditions and priorities.

Taking into account these challenges, for monitoring and evaluating the implementation of the “Agenda-2030” at the 48th session of the UN Statistical Commission a global indicator framework consist of 244 indicators has established and approved by the resolution of the 90th plenary session of the UN General Assembly on July 6, 2017. This was highlighted by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated October 6, 2016 "On the establishment of the National Coordination Council for Sustainable Development of the Republic of Azerbaijan" due to coordinate the implementation of the tasks assigned to state bodies for the fulfillment of commitments from the “Agenda- 2030” at the national level in our country. Thus, by 2030, national priorities and targets for Azerbaijan on global goals and

qlobal məqsəd və hədəflər üzrə Azərbaycan üçün əhəmiyyət kəsb edən milli prioritetlər və onlara dair göstəricilər müəyyən edilməli, ölkədə sosial-iqtisadi sahələri əhatə edən dövlət proqramlarının və strategiyaların Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (bundan sonra - DİM) ilə uzlaşdırılması təmin edilməli, həmçinin DİM-ə nail olunmasına dair göstəricilər üzrə statistik və görülmə işlər barədə məlumatlar əsasında hər ilin yekunu ilə bağlı hesabat hazırlanmalı və ölkə başçısına təqdim olunmalıdır.

Bu işdə DİM-ə nail olunmasına dair göstəricilər üzrə statistik məlumatların toplanması, işlənməsi Dövlət Statistika Komitəsinin üzərinə düşən əsas vəzifələrdən biridir. Bu məqsədlə, ilk addım kimi ölkəmizdə 2019-cu ilin əvvəlinə DİM üzrə mövcud olan göstəricilərə dair statistik məlumatların açıqlanması üçün Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən hazırkı nəşrin buraxılışı vacib hesab edilmişdir.

objectives should be identified, ensuring the alignment of state programs and strategies covering socio-economic sectors with the Sustainable Development Goals, also, at the end of each year, report related to information about statistical and completed tasks on indicators for achieving SDG should be prepared and submitted to the head of state.

Gathering and processing statistical data on the achievement of the SDG is one of the main tasks of the State Statistical Committee. For this purpose, as a first step it was considered importance of releasing the current edition by the State Statistical Committee due to disclosure of statistical data on existing SDG indicators for the beginning of 2019.

Yoxsulluğun bütün formalarına hər yerdə son qoymaq

End poverty in all its forms everywhere

Yoxsulluq davamlı yaşayışı təmin etmək üçün gəlir və istehsal resurslarının çatışmazlığından daha geniş anlayışdır. Onun təzahürlərinə aclıq və qidasızlıq, təhsilə və digər əsas xidmətlərə məhdud çıxış imkanları, sosial ayrı-seçkilik və təcrid olunma, eləcə də qərarların qəbul edilməsində iştirakın olmaması daxildir.

2000-ci ildən 2018-ci ilədək qlobal yoxsulluq səviyyəsinin yarıdan çox azalmasına baxmayaraq, dünyanın inkişaf etməkdə olan ölkələrində hələ də hər on nəfərdən biri yoxsulluq içərisində yaşayır. Kəskin yoxsulluq səviyyəsi daha çox kiçik, fəvqəladə vəziyyətdə və münaqişə içində olan ölkələrdə aşkar olunur.

Dayanıqlı iş yerlərinin və bərabərliyin təşviq edilməsini təmin etmək üçün iqtisadi inkişaf inklüziv xarakter daşmalıdır. Fəlakətlərin sosial-iqtisadi inkişafı ləngitdiyini və bununla da yoxsulluğu artırdığını nəzərə alaraq, fəlakətə məruz qalan ölkələrin üzləşdikləri iqtisadi risklərin azaldılması istiqamətində dəstəyin təmin edilməsi üçün sosial müdafiə sistemlərinin tətbiqi zəruridir. Bu sistemlər fəlakət zamanı gözlənilməz iqtisadi itkilərə məruz qalan əhəlinin qarşılaşdığı problemlərin həll edilməsinə kömək edəcək və nəticədə ən yoxsul ərazilərdə belə kəskin yoxsulluğa son qoyulmasına nail olunacaqdır.

Poverty is a broader understanding than the lack of income and productive resources to ensure sustainable livelihoods. Its manifestations include hunger and malnutrition, limited access to education and other basic services, social discrimination and exclusion as well as the lack of participation in decision-making.

While global poverty rates have been cut by more than half since 2000, one in ten people in developing regions still lives in poverty. High poverty rates are often found in small, fragile and conflict-affected countries.

Economic development must be inclusive in order to promote decent work and equality. Considering that socio-economic development has slowed down due to disasters and thus increases poverty, social protection systems need to be implemented in order to provide support for reducing the economic risks faced by the population in the aftermath of the disaster, which will result in the elimination of such extreme poverty in the poorest areas.

If we look at the poverty data provided by the UN, we can see that about 8 percent of employed workers and their families worldwide lived in extreme poverty in 2018. At the same

1. YOXSULLUĞA SON

1. NO POVERTY

Yoxsulluqla bağlı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) verdiyi məlumatlara diqqət yetirsək görürük ki, 2018-ci ildə dünyada məşğul əhalinin təqribən 8 faizi kəskin yoxsulluq içərisində yaşamışdır. Eyni zamanda, yoxsulluq uşaqlara xüsusən təsir edir, hər beş uşaqdan biri kəskin yoxsulluqdan əziyyət çəkir. İşsiz şəxslərin yalnız 22 faizi işsizliyə, fiziki qüsurlu şəxslərin yalnız 28 faizi əlilliyə, qadınların yalnız 41 faizi doğuma görə müavinət alır, uşaqların isə yalnız 35 faizi sosial yardım hüququndan səmərəli istifadə edir. 2016-cı il üzrə dünya əhalisinin yalnız 45 faizi ən azı bir dəfə sosial yardım almışdır¹.

DİM 1 2030-cu ilədək hər yerdə ifrat yoxsulluğa son qoyulmasını, milli anlayışlara uyğun olaraq yoxsulluğun bütün formalarında yaşayan kişilərin, qadınların və uşaqların xüsusi çəkisini ən azı yarıya qədər azaldılmasını, milli səviyyədə hamı üçün sosial müdafiə sistemlərinin tətbiqi və müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsini, habelə yoxsul və aztəminatlıların əhəmiyyətli dərəcədə sosial müdafiə sistemləri ilə əhatəsini nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, bütün təzahürləri baxımından yoxsulluğa son qoymağa yönələn proqramların və siyasətlərin həyata keçirilməsini, habelə yoxsullara yönələn və gender məsələlərinə həssaslıqla yanaşılan strategiyalar əsasında güclü siyasi çərçivələrin yaradılmasını zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, inkişafə bağlı əməkdaşlığın genişləndirilməsi də daxil olmaqla müxtəlif mənbələrdən əhəmiyyətli şəkildə resurslar səfərbər olunmalı, yoxsulluğun azaldılması tədbirlərinə dəstək artırılmalıdır².

time, poverty affects children disproportionately. One out of five children live in extreme poverty. Only 22 percent of unemployed persons receive unemployment cash benefits, only 28 percent of persons with severe disabilities receive disability cash benefits, only 41 percent of women giving birth receive maternity cash benefits and only 35 percent of children worldwide enjoy effective access to social protection. As of 2016, only 45 percent of the world's population was effectively covered by at least one social protection cash benefit¹.

SDG 1 aims to eradicate extreme poverty for all people everywhere, to reduce at least by half the proportion of men, women and children living in poverty in all its dimensions according to national definitions, to implement nationally appropriate social protection systems and measures for all, as well as to achieve substantial coverage of the poor and the vulnerable by social protection systems.

In this turn, implementation of programs and policies aimed at ending poverty in all its manifestations, as well as creating strong policy frameworks based on strategies that are focused on the poor and are sensitive to gender issues are essential.

In view of the above, resources from different sources should be mobilized significantly, including enhancing development cooperation, and the support for poverty reduction efforts should be increased².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg1>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli A/RES/70/1, nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A/RES/70/1 of September 25, 2015

1.1.1 Beynəlxalq yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi

1.1.1 Proportion of population below the international poverty line

Hazırda, “Beynəlxalq yoxsulluq həddi” 2011-ci il üzrə beynəlxalq qiymətlərə əsasən gündəlik 1,90 dollar səviyyəsində müəyyən olunmuşdur. Bu göstərici 2011-ci il üzrə beynəlxalq qiymətlərə əsasən gündəlik gəliri 1,90 dollardan az olan əhəlinin ümumi əhəliyə nisbətinin 100-ə hasili kim hesablanır.

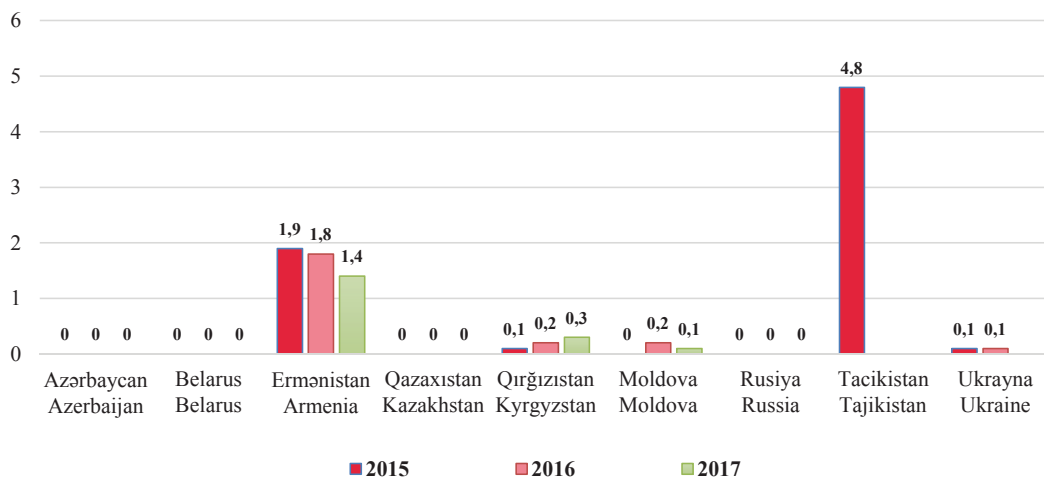
The “international poverty line” is currently set at \$1.90 a day at 2011 international prices. This indicator is defined as the number of the population living on less than \$1.90 a day at 2011 international prices divided by the total population multiplied by 100.

2015-2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında beynəlxalq yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi 0,0 faiz təşkil etmişdir.

In 2015-2018 years the share of the population living below the international poverty line in The Republic of Azerbaijan was 0.0 percent.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Beynəlxalq yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of population below the international poverty line, in percentage

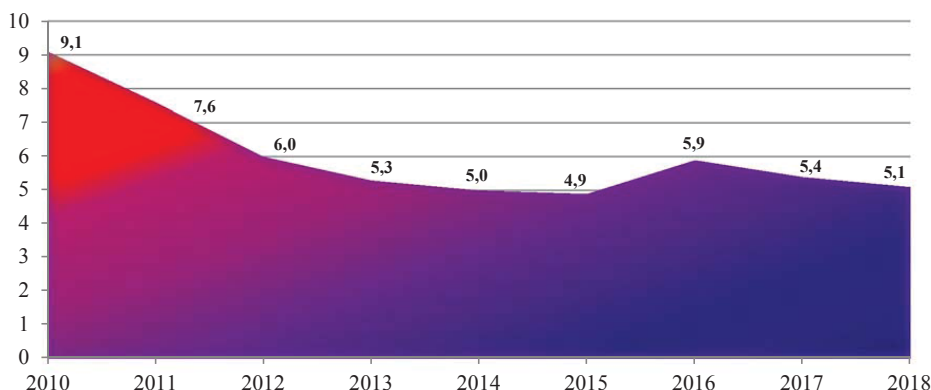

1.2.1 Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi 1.2.1 Proportion of population living below the national poverty line

Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi milli yoxsulluq dərəcəsini ölçür. Milli yoxsulluq dərəcəsi milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin ümumi əhaliyə faiz nisbəti kimi hesablanır. Milli yoxsulluq həddi ölkədə hər il təsdiq edilən əhəlinin müxtəlif qrupları üzrə yaşayış minimumu əsasında müəyyən edilir. Yaşayış minimumu minimum istehlak səbətinin dəyəri və icbari ödənişlərin cəmindən ibarət sosial normadır³.

The proportion of population living below the national poverty line measures the national poverty rate. The national poverty rate is calculated as the percentage of the population living below the national poverty line to total population. The national poverty line is based on the subsistence minimum for different groups of the population approved annually in the country. Subsistence minimum is a social norm, which is the sum of the cost of minimum consumer basket and the amount of compulsory payments³.

Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of population living below the national poverty line, in percentage

Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan ölkə əhalisinin xüsusi çəkisi 2010-cu ildəki 9,1 faizdən hər il ardıcıl azalaraq 2015-ci ildə 4,9 faiz səviyyəsinə düşmüş, 2016-cı ildə 1,0 faiz bəndi artmış, 2018-ci ildə isə 5,1 faiz səviyyəsinə enmişdir.

Ümumilikdə 2010-2018-ci illər ərzində milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisinin bu templərlə azalması müsbət meyil kimi qiymətləndirilir.

The proportion of the country's population living below the national poverty line gradually decreased each year from 9.1 percent in 2010 to 4.9 percent in 2015, rose by 1.0 percentage points in 2016, and dropped to 5.1 percent in 2018.

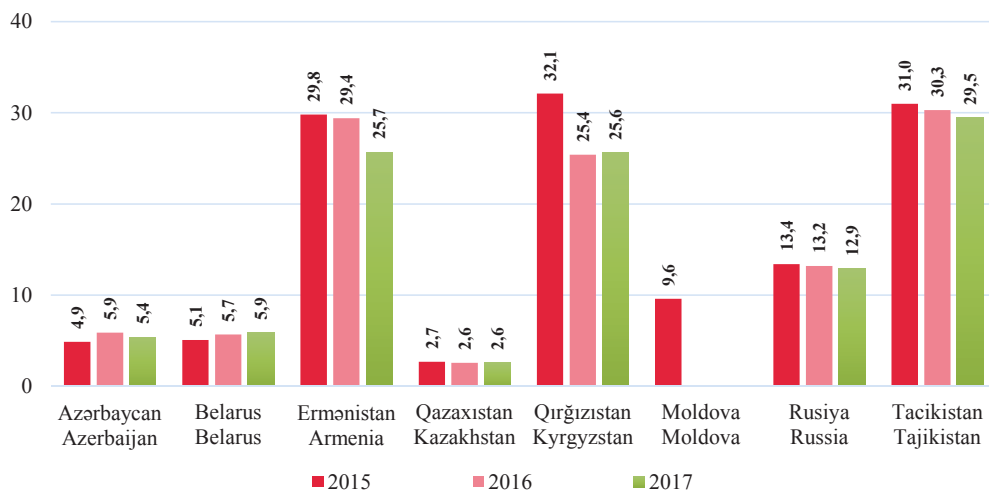
Generally, decreasing the proportion of the population living below the national poverty line during the 2010-2018 years is estimated as a positive trend.

³ <http://www.e-qanun.az/framework/5518>

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of population living below the national poverty line, in percentage

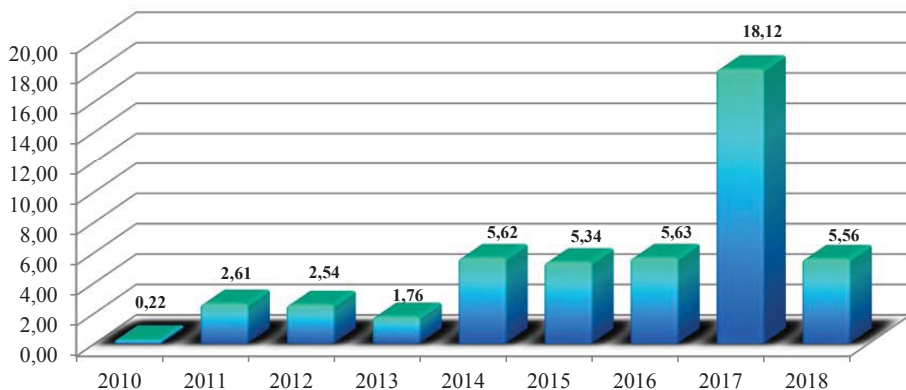

1.3.1 İşsizlik müavinəti alan işsiz əhalinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə⁴ 1.3.1 Proportion of unemployed population receiving unemployment benefits, by sex⁴

İşsizlik müavinəti alan işsiz əhalinin xüsusi çəkisi işsizlik müavinəti alan şəxslərin sayının məşğulluq xidməti orqanında rəsmi işsiz statusu verilmiş şəxslərin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır. İşsizlik dedikdə, iqtisadi fəal əhalinin müəyyən hissəsinin öz iş qüvvəsini tətbiq edə bilmədiyini əks etdirən sosial-iqtisadi hadisədir.

The proportion of unemployed population receiving unemployment benefits is calculated as the number of persons received unemployment benefits divided by the total number of unemployed persons who have been given official unemployment status by the employment service agency multiplied by 100. It should be noted that unemployment is a socio-economic phenomenon that reflects the inability of using certain economically active population's labor force.

İşsizlik müavinəti alan işsiz əhalinin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of unemployed population receiving unemployment benefits, in percentage

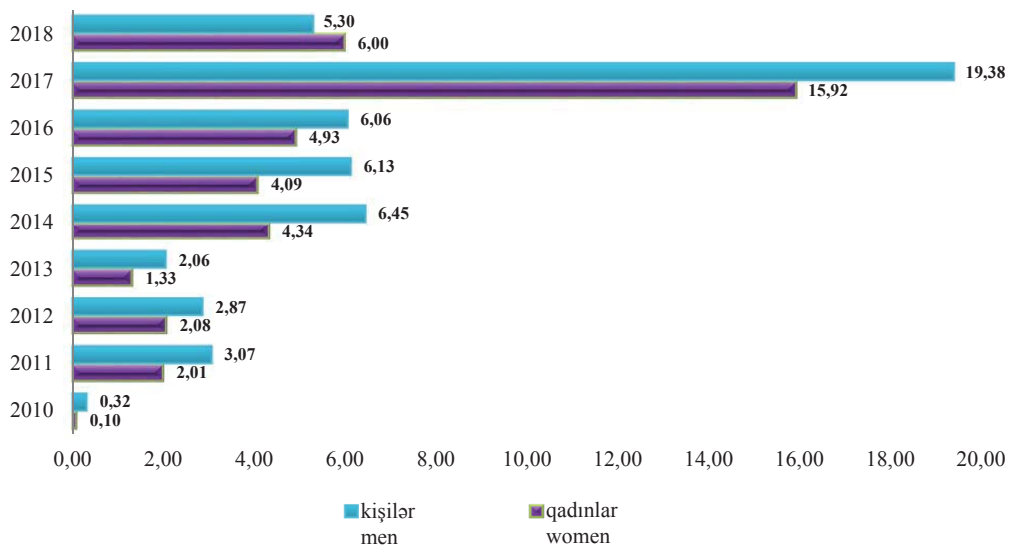
Qeyd: 2018-ci ilin məlumatları işsizlikdən sığorta ödənişi alan şəxslərin xüsusi çəkisini əks etdirir.
Note: Data regarding to 2018 reflects the proportion of population receiving unemployment insurance benefits.

⁴ BMT-nin global göstəricilər sistemində bu göstərici “1.3.1 Minimal sosial müdafiə səviyyəsi (sistemləri) ilə əhatə olunan əhalinin xüsusi çəkisi, uşaqlar, işsizlər, ahıllar, əlillər, hamilə qadınlar, yeni doğulanlar, istehsalat xəsarəti alanlar, yoxsul və aztəminatlı əhali ayrıca göstərilməklə cins bölgüsündə” kimi müəyyən edilmişdir. Göstərici nəşrdə rəsmi statistika məlumatları əsasında milli kontekstdə verilmişdir.

⁴ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “1.3.1 Proportion of population covered by social protection floors/systems, by sex, distinguishing children, unemployed persons, older persons, persons with disabilities, pregnant women, newborns, work-injury victims and the poor and the vulnerable”. The indicator is based on official statistics and presented in publication in the national context.

İşsizlik müavinəti alan işsiz əhəlinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə, faizlə
Proportion of unemployed population receiving unemployment benefits, by sex,
in percentage

Hesablamalar göstərir ki, 2010-2018-ci illər ərzində məşğulluq xidməti orqanlarında işsiz statusu alan şəxslərin sayı mütləq ifadədə 18878 nəfər (kişilər üzrə 9371 nəfər, qadınlar üzrə 9507 nəfər) azalsa da, işsiz statusu verilmiş şəxslər arasında işsizliyə görə müavinət alanların sayı 1030 nəfər artaraq 2018-ci ilin sonuna 1117 nəfərə çatmışdır (bunlardan 59,8 faizi kişilər, 40,2 faizi qadınlar olmuşdur). Ümumilikdə, 2019-cu ilin əvvəlinə məşğulluq xidməti orqanlarında işsiz statusu verilmiş 20088 nəfər əhalidən 62,8 faizini kişilər, 37,2 faizini qadınlar təşkil etmişdir.

Estimates show that, during 2010-2018 years although the number of persons who have been given official unemployment status by the employment service agency in absolute terms decreased by 18,878 persons (9,371 for men and 9,507 for women), the number of persons received unemployment benefits among persons who have been given unemployment status increased by 1,030 persons and amounted to 1,117 persons (59.8 percent from them were men, and 40.2 percent were women). Generally by the beginning of 2019, from 20,088 persons who have been given official unemployment status by the employment service agencies 62.8 percent were men and 37.2 percent were women.

1.a.2 Ümumi dövlət xərclərində əsas xidmətlərə (təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat) çəkilən xərclərin xüsusi çəkisi

1.a.2 Proportion of total government spending on essential services (education, health, social security and social protection)

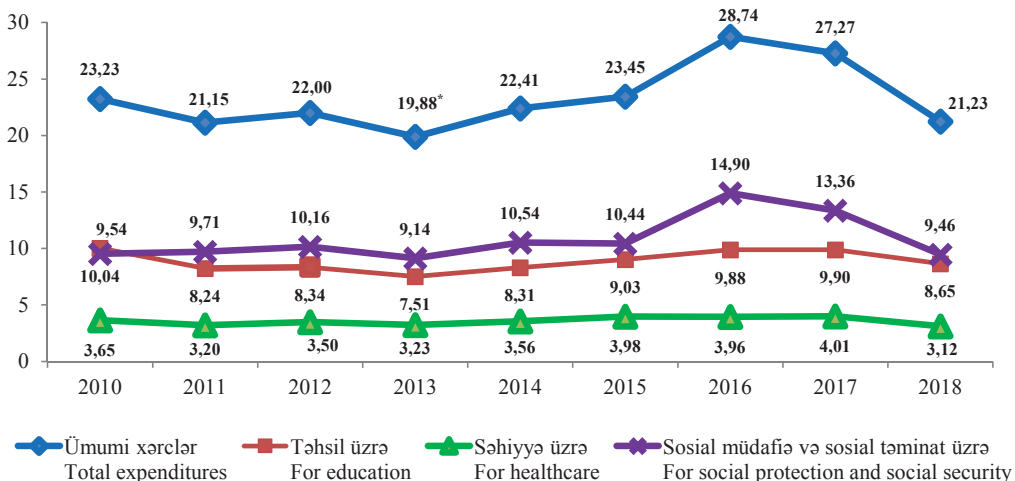
Qlobal səviyyədə, əhəlinin sosial ehtiyaclarının ödənilməsi, təhsilin və səhiyyənin inkişaf etdirilməsi, vətəndaşların sosial müdafiəsinin və sosial təminatının gücləndirilməsi dövlətin mühüm funksiyası hesab olunur. Eyni zamanda, təhsil, elm, mədəniyyət və incəsənət, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat kimi sahələrin istehsalın inkişafına mühüm təsiri vardır.

Ümumi dövlət xərclərində əsas xidmətlərə çəkilən xərclərin xüsusi çəkisi göstəricisi təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminata çəkilən xərclərin ümumi dövlət xərclərindəki payını əks etdirir. Sözügedən göstərici Azərbaycan Respublikası vahid büdcə təsnifatının müvafiq maddələrinə uyğun olaraq təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat sahələrinin maliyyələşdirilməsinə çəkilən xərclərin dövlət büdcəsinin ümumi xərclərinə nisbəti kimi faizlə hesablanır.

Globally, it is believed that the most important function of the state is to meet the social needs of the population, the development of education and health, and the strengthening of social protection and social security of citizens. At the same time, education, science, culture and art, health, social security and social protection, which are part of the non-production sphere, have important implications for the development of production.

The proportion of total government spending on essential services indicator reflects the share of the spending on education, health, social protection and social security in the total government spending. This indicator is calculated as a percentage of expenditure on financing of education, health, social protection and social security to the total expenditures of the state budget in accordance with the relevant articles of the Unified Budget Classification of the Republic of Azerbaijan.

Ümumi dövlət xərclərində əsas xidmətlərə çəkilən xərclərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of total government spending on essential services, in percentage

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
Source: The Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan

* Məlumat dəqiqləşdirilmişdir.

* Data is precisised.

2010-cu illə müqayisədə, ümumi dövlət xərclərində əsas xidmətlərə çəkilən xərclərin xüsusi çəkisi 2018-ci ildə 2,00 faiz bəndi azalaraq 21,23 faiz səviyyəsində qərarlaşmışdır. Buna baxmayaraq, dövlət büdcəsinin xərclərinin strukturunda əsas xidmətlərə çəkilən xərclərin həcmi 1,8 dəfə artmışdır.

Baxılan müddət ərzində təhsil xərcləri 1180,8 milyon manatdan 1966,6 milyon manatadək, səhiyyə xərcləri 429,2 milyon manatdan 709,9 milyon manatadək, sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri isə 1123,0 milyon manatdan 2150,7 milyon manatadək artmışdır.

Compared to 2010, in 2018 the proportion of total government spending on essential services decreased by 6.04 percentage points and appointed to 21.23 percent. Nonetheless, the amount of expenditures on essential services in the structure of state budget expenditures increased by 1.8 times.

During reviewed period the amount of expenditures on education increased from 1180.8 million manats to 1966.6 million manats, on health increased from 429.2 million manats to 709.9 million manats, and on social protection and social security increased from 1123.0 million manats to 2150.7 million manats.

Aclığa son qoymaq, ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək, qidalanmanı yaxşılaşdırmaq və kənd təsərrüfatının dayanıqlı inkişafına dəstək vermək
End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture

Hər bir insanın zəruri ərzaq ehtiyaclarının ödənilməsi üçün aclıq və zəif qidalanma hallarının aradan qaldırılması cəmiyyətin inkişafının istər ilkin, istərsə də yeni mərhələsinin əsas çağırışlarından biridir. Düzgün qidalanmama nəinki insan sağlamlığına pis təsirlə nəticələnir, eyni zamanda dolayısı ilə də təhsil və məşğulluq kimi digər sosial sahələrin inkişafında geriləməyə səbəb olur.

BMT-nin açıqladığı statistik məlumatlara əsasən 2017-ci ildə dünyada təqribən 821 milyon nəfər kifayət qədər qidalana bilməmişdir, bu şəxslərin 256 milyondan çoxu Afrika qitəsində yaşayır. Dünya əhalisinin on faizi (770 milyon nəfər) isə kəskin qida təhlükəsizliyi ilə üzləşir. 2000-ci ildən bəri demək olar ki, bütün regionlar üzrə alçaqboy luq halları azalmışdır. Buna baxmayaraq, 2018-ci ildə hələ də beş yaşadək olan hər beş uşaqdan biri boyatmanın ləngiməsi halı ilə qarşılaşmışdır. Beş yaşadək olan 49 milyon uşaq arıqlıqdan, digər 40 milyon uşaq isə piylənmədən əziyyət çəkmişdir. Zəif qidalanma beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm hallarının təxminən yarısına (45 faiz) səbəb olmuşdur - bu isə hər il 3,1 milyon uşaq ölümü deməkdir.

Hal-hazırda aclıqdan əziyyət çəkən insanları və 2050-ci ilə qədər aclıqdan əziyyət çəkəcəyi gözlənilən əlavə 2 milyard insanı qidalandırmaq üçün global ərzaq və kənd təsərrüfatı sisteminin əsaslı dəyişdirilməsinə

Elimination of hunger and malnutrition to meet the nutritional needs of each individual is one of the main challenges of both early and new stages of development of society. Malnutrition not only results in poor health, but also indirectly causes lagging in development of other social areas such as education and employment.

According to statistics provided by the UN in 2017, an estimated 821 million people worldwide were undernourished, and more than 256 million of these people live in the African continent. Ten percent of the world's population (770 million people) faces severe food insecurity. Stunting has been decreasing in nearly every region since 2000. Nevertheless, one in five children under five years of age (149 million) were stunted in 2018. 49 million children under five years of age were affected by wasting and another 40 million were overweight. Poor nutrition has caused nearly half (45 percent) of deaths among children under five years of age - 3.1 million child deaths each year.

A profound change of the global food and agriculture system is needed if we are to nourish the people who are hungry today and the additional 2 billion people expected to be undernourished by 2050. By supporting rural development and the preservation of the environment, as well as the development of

2. ACLIĞA SON 2. ZERO HUNGER

ehtiyac vardır. Kənd yerlərinin inkişafına və ətraf mühitin qorunmasına, kiçik fermer təsərrüfatlarının inkişafına dəstək verməklə hamı üçün kifayət qədər qidalandırıcı ərzaq təmin edilə və layiqli gəlir yaradıla bilər¹.

DİM 2 aclığa son qoyulması və hamının il boyu təhlükəsiz və kifayət qədər ərzağa əlverişliliyinin təmin edilməsini, 5 yaşadək uşaqlarda inkişafdan qalma halları ilə bağlı vacib məsələlərin həllini nəzərdə tutur. Belə çağırışlara adekvat cavab vermək torpağa, digər istehsal resurslarına, müvafiq biliklərə və maliyyə xidmətlərinə təhlükəsiz və bərabər çıxışın təmin edilməsi yolu ilə kiçik qida istehsalçıların, xüsusilə də qadınların, ailə kəndli təsərrüfatlarının, fermerlərin və balıqçılıq təsərrüfatlarının məhsuldarlığının və gəlirlərinin iqtisadi artırılması, ərzaq malları bazarlarında ərzağın qiymətində baş verən kəskin dəyişikliklərin məhdudlaşdırılması üçün ərzaq ehtiyatlarına dair informasiyaya vaxtli-vaxtında çıxış imkanının təmin edilməsi ilə mümkündür.

Bu da öz növbəsində, dayanıqlı ərzaq istehsal sistemlərinin formalaşdırılmasını, iqlim dəyişikliyinə, kəskin hava şəraitinə, quraqlığa, daşqınlara və s. təbii fəlakətlərə uyğunlaşma potensialının gücləndirilməsini, torpağın keyfiyyətini tədricən artıran dayanıqlı kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqini, toxumların, becərilən bitkilərin və ferma şəraitində yetişdirilən və əhliləşdirilən heyvanların, habelə onların yabani növlərinin genetik müxtəlifliyinin qorunmasını zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, kənd təsərrüfatında istehsal potensialını artırmaq məqsədilə beynəlxalq əməkdaşlıq gücləndirilməli, kənd təsərrüfatı sahəsində tədqiqatların aparılması və yeni texnologiyaların tətbiqi genişləndirilməli, kənd infrastrukturuna, bitki və mal-qara banklarına investisiyalar artırılmalıdır².

smallholder farms and the efficient use of Agriculture, forestry and fisheries can provide nutritious food for all and generate decent incomes, while supporting rural development, environmental protection and development of farms¹.

SDG 2 aims to end hunger and ensure access by all people to safe, nutritious and sufficient food all year round, to achieve the internationally agreed targets on stunting and wasting in children under five years of age. An adequate response to such challenges can be achieved by doubling the agricultural productivity and incomes of small-scale food producers, in particular women, family farmers, farmers and fishers through secure and equal access to land, other productive resources, knowledge and financial services, ensuring timely access to information on food resources in order to help limit extreme food price volatility.

In this turn, creation of sustainable food production systems, strengthening capacity for adaptation to climate change, extreme weather, drought, flooding and other disasters, implementation of sustainable farming practices that progressively improve soil quality, maintenance of biodiversity of seeds, cultivated plants, and farmed and domesticated animals, and their related wild species are essential.

In view of the above, the international cooperation should be enhanced, agricultural research and new technologies implementation should be expanded, and investments in rural infrastructure, plants and livestock banks should be increased in order to strengthen agricultural productive capacity².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg2>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli A/RES/70/1, nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A/RES/70/1 of September 25, 2015

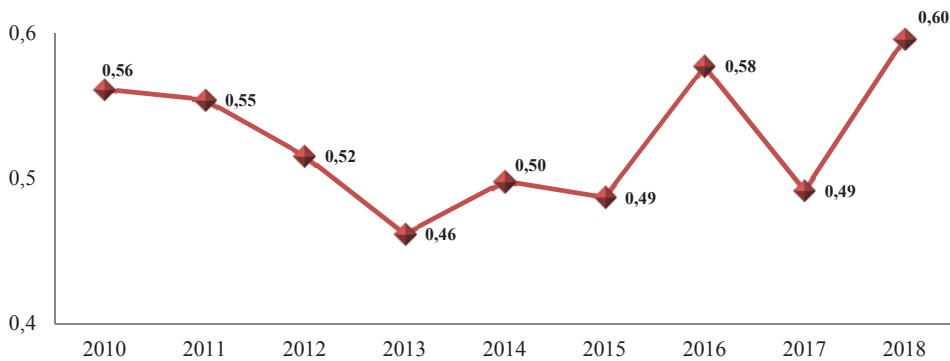
2.a.1 Dövlət xərclərinin strukturu ilə müəyyən edilən kənd təsərrüfatına istiqamətləndirilmə indeksi

2.a.1 The agriculture orientation index for government expenditures

Dövlət xərclərinin strukturu ilə müəyyən edilən kənd təsərrüfatına istiqamətləndirilmə indeksi kənd təsərrüfatı sahəsinin dövlət xərclərindəki payının kənd təsərrüfatı sahəsinin ümumi daxili məhsulda (ÜDM) payına bölünməsi ilə müəyyən olunur. Burada kənd təsərrüfatı dedikdə, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq və ovçuluq nəzərdə tutulur. Bu göstərici iki payın nisbəti kimi hesablanan indeksə ifadə olunan ölçü meyarıdır. Dövlət xərclərinə dair məlumatlar dövlət büdcəsi xərclərinin funksional təsnifatına, kənd təsərrüfatının ÜDM-dəki payı isə milli hesablar sisteminin metodologiyasına uyğun müəyyən edilir.

The Agriculture Orientation Index for government expenditure is defined as the Agriculture share of Government Expenditure, divided by the Agriculture value added share of GDP. Here, Agriculture refers to the agriculture, forestry, fishing and hunting sector. The measure is a currency-free index, calculated as the ratio of these two shares. Government expenditure data are compiled according to the functional classification of the state budget expenditures and Agriculture value added share of GDP according to the methodology of the System of National Accounts.

Dövlət xərclərinin strukturu ilə müəyyən edilən kənd təsərrüfatına istiqamətləndirilmə indeksi
The agriculture orientation index for government expenditures

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
Source: Ministry of Agriculture of the Republic of Azerbaijan

Dövlət xərclərinin strukturu ilə müəyyən edilən kənd təsərrüfatına istiqamətləndirilmə indeksi 2010-2018-ci illər ərzində 1-dən kiçik olmaqla 0,46 və 0,60 arasında müxtəlif qiymətlər almışdır ki, bu da sektorun iqtisadiyyata verdiyi töhfə ilə müqayisədə dövlət xərclərinin kənd təsərrüfatındakı payının nisbətən aşağı olduğunu bildirir.

Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq sahəsində yaradılmış əlavə dəyərin

In 2010-2018, the Agriculture Orientation Index for government expenditure received various values ranging less than 1, from 0.46 to 0.60. It means that government spending on agriculture, compared to agriculture's contribution to the total economy, had been lower.

The value-added created in agriculture, forestry and fisheries increased by 79.0 percent (37.4 percent in real terms) from 2,344.6

2. AÇLIĞA SON 2. ZERO HUNGER

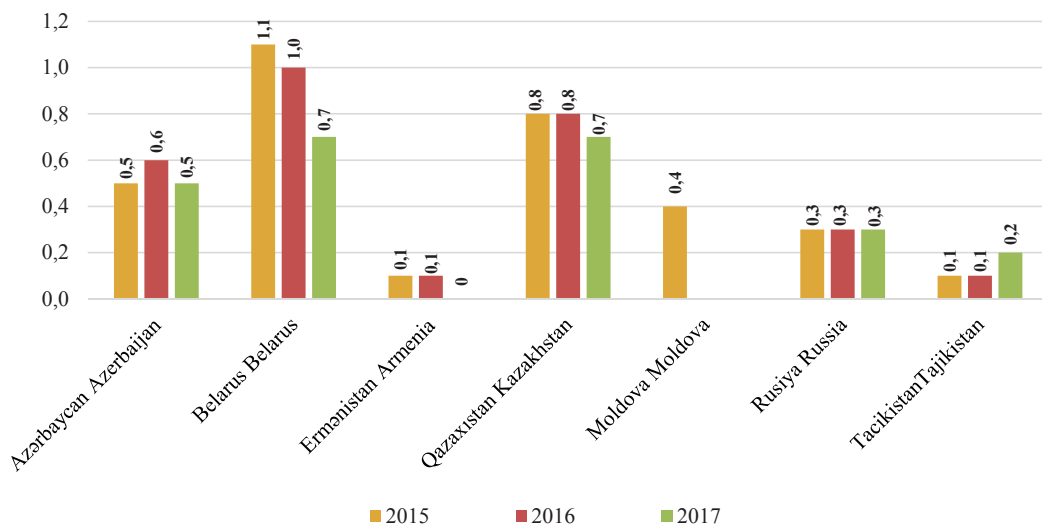

həcmi 2010-cu ildəki 2344,6 milyon manatdan 79.0 faiz (real ifadədə 37,4 faiz) artaraq 2018-ci ildə 4196,1 milyon manata³ yüksəlmişdir. Ötən il kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq üzrə yaradılmış əlavə dəyərin əvvəlki ilə nisbətən artım sürəti 104,6 faiz olmuşdur.

million manats in 2010 to 4,196.1 million manats³ in 2018. The growth rate of value-added in agriculture, forestry and fishing last year was 104.6 percent compared to the previous year.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair grafik təsvir Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Dövlət xərclərinin strukturu ilə müəyyən edilən kənd təsərrüfatına istiqamətləndirmə indeksi
The agriculture orientation index for government expenditures

³ 2018-ci il üzrə ilkin məlumatlara əsasən

³ According to preliminary data for 2018

3 YAXŞI SƏHIYYƏ VƏ RİFAH

**Yaşından asılı olmayaraq hamının sağlam yaşayış
tərzini təmin etmək və rifah halını yaxşılaşdırmaq**
**Ensure healthy lives and promote well-being for
all at all ages**

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

İnsan sağlamlığının yaxşılaşdırılması, ana və uşaq ölümünün azaldılması, ömür uzunluğunun artırılması və yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə sahələrində dünyada böyük irəliləyişlərin əldə edilməsinə baxmayaraq, malyariya və vərəm kimi xəstəliklərin tam aradan qaldırılması, habelə bir çox müxtəlif davamlı və yeni ortaya çıxan sağlamlıq problemlərinin həll edilməsi üçün daha çox səy göstərmək lazımdır.

BMT tərəfindən dərc edilmiş son məlumatlara əsasən, 2015-ci ildə dünyada təxminən 303 min qadın hamiləlik və doğuşun ağırlaşması səbəbindən ölmüşdür. Qlobal miqyasda ixtisaslı səhiyyə kadrları tərəfindən qəbul edilən doğuşların xüsusi çəkisi 2012-ci ildəki 69 faizdən 2018-ci ildə 81 faizədək yüksəlmişdir. Sub-Saxara Afrikasında isə bu göstərici 2018-ci ildə yalnız 59 faiz təşkil etmişdir. 2017-ci ildə hər 1000 diri doğulana görə beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı 39-a enmişdir. Belə ki, beş yaşadək ölən uşaqların sayı 2000-ci ildəki 9,8 milyondan 2017-ci ildə 5,4 milyona düşmüşdür. Qlobal miqyasda neonatal ölüm əmsalı 2000-ci ildəki 31-dən 2017-ci ildə 18-dək enmişdir. Əhalinin hər 100000 nəfərinə vərəmə yoluxma halları 2000-ci ildə 170, 2015-ci ildə 140, 2017-ci ildə isə 134 təşkil etməklə azalan trendə malik olsa da, vərəm hələ də əsas ölümcül xəstəlik olaraq qalır. Belə ki, 2017-ci ildə dünya əhalisinin

Major progress has been made in improving the health of people, increasing life expectancy, reducing maternal and child mortality and fighting against leading communicable diseases in the world. However, progress has stalled or is not happening fast enough with regard to addressing major diseases, such as malaria and tuberculosis, as well as more efforts are needed to address many different sustainable and emerging health problems.

According to last information published by UN an estimated 303 thousand women around the world died due to complications of pregnancy and childbirth in 2015. Globally proportion of births attended by skilled health personnel increased from 69 percent in 2012 to 81 percent in 2018. This indicator was only 59 percent in Sub-Saharan Africa in 2018. Under-five mortality rate fell to 39 deaths per 1000 live births in 2017. The total number of under-five deaths dropped to 5.4 million in 2017 from 9.8 million in 2000. The global neonatal mortality rate declined from 31 deaths per 1000 live births in 2000 to 18 in 2017. Although incidence of tuberculosis has continued to decline from 170 per 100000 people in 2000 to 140 in 2015, and 134 in 2017, tuberculosis is still a major fatal disease. So, about 10 million people were infected with tuberculosis in 2017¹.

SDG 3 aims to reduce the global maternal mortality ratio to less than 70 per 100000 live

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

təqribən 10 milyonu vərəmə yoluxmuşdur¹.

DİM 3 hər 100000 diri doğulana ana ölümü əmsalının 70-dən aşağı səviyyəyə, hər 1000 diri doğulana neonatal ölüm hallarının ən azı 12-yə, hər 1000 diri doğulana beş yaşadək uşaq ölümü hallarının isə ən azı 25-ə çatdırılmasını, QİÇS-in, vərəmin, malyariyanın və unudulmuş tropik xəstəliklərin epidemiyasına son qoyulmasını, yoluxucu və qeyri-yoluxucu xəstəliklərlə mübarizəni, narkotik maddələrdən istifadə və alkoqoldan zərərli istifadə hallarının qarşısının alınmasını, yol-nəqliyyat hadisələrindən ölüm və xəsarət alma hallarını yarıya qədər, zərərli kimyəvi maddələrdən, havanın, suyun və torpağın çirklənməsi və korlanması səbəbindən ölüm və xəstələnmə hallarının sayının əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasını nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, hamının cinsi və reproduktiv səhiyyə, o cümlədən ailə planlaşdırması xidmətlərinə, informasiya və təhsilə, keyfiyyətli əsas səhiyyə xidmətlərinə, dərman preparatlarına, peyvəndlərə və tibbi sığortaya əlyetərliliyin təmin edilməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, reproduktiv sağlamlıq milli strategiyalara və proqramlara daxil edilməli, yoluxucu və qeyri-yoluxucu xəstəliklərlə bağlı tədqiqatlar genişləndirilməli, əsas dərman preparatları və peyvəndlərə çıxış imkanı təmin edilməli, erkən xəbərdarlıq və səhiyyə risklərinin idarə olunması potensialı gücləndirilməli, səhiyyənin maliyyələşməsi və səhiyyə sahəsində kadr potensialı əhəmiyyətli dərəcədə artırılmalıdır².

births, neonatal mortality to at least as low as 12 per 1000 live births and under-five mortality to at least as low as 25 per 1000 live births, to end the epidemics of AIDS, tuberculosis, malaria and other neglected tropical diseases, to combat communicable and non-communicable diseases, to prevent narcotic drug abuse and harmful use of alcohol, to halve the number of global deaths and injuries from road traffic accidents, substantially reduce the number of deaths and illnesses from hazardous chemicals and air, water and soil pollution and contamination.

This in turn, makes ensuring universal access to sexual and reproductive health-care services, including for family planning, information and education, quality essential health-care services, medicines, vaccines and health insurance necessary.

In view of the above, reproductive health should be integrated into national strategies and programs, research on communicable and non-communicable diseases should be expanded, access to essential medicines and vaccines should be ensured, early warning and health risk management capacities should be strengthened, health financing and recruitment should be substantially increased².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg3>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli A/RES/70/1, nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A/RES/70/1 of September 25, 2015

3.1.1 Ana ölümü əmsalı 3.1.1 Maternal mortality ratio

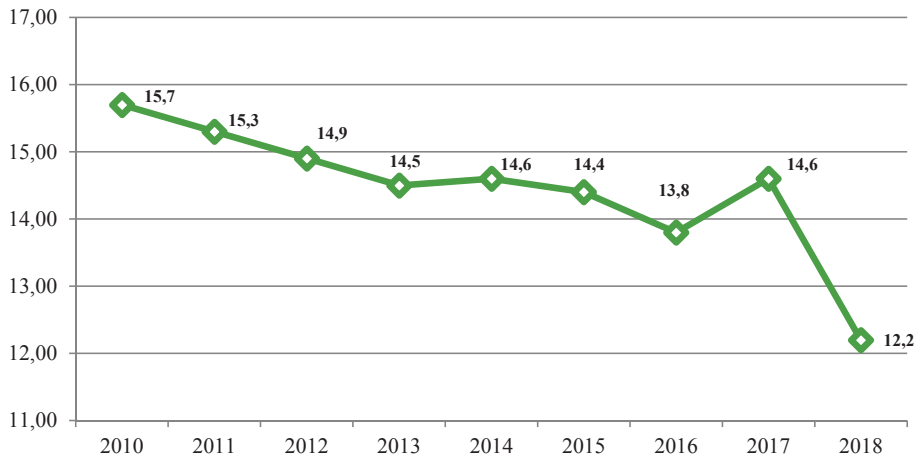
Ana ölümü dedikdə, hamiləliyin müddətindən və harada keçməsinə asılı olmayaraq hamiləliyin ağırlaşması və ya hamiləliyin yanlış aparılması nəticəsində (bədbəxt hadisə və ya təsadüfi yaranmış səbəb istisna edilməklə) hamiləlik dövründə, doğuş vaxtı və ya azadolmadan sonra 42 gün ərzində baş verən qadının ölüm halı başa düşülür.

Bu göstərici ölkədə ana ölümü səviyyəsini səciyyələndirir. Ana ölümü əmsalı eyni bir vaxt dövründə qeydiyyatda alınmış ana ölümünün sayının həmin dövrdə qeydiyyatdan keçmiş diri doğulanların ümumi sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Maternal death is defined as female deaths from any cause related to or aggravated by pregnancy or its management (excluding accidental or incidental causes) during pregnancy and childbirth or within 42 days of termination of pregnancy, irrespective of the duration and site of the pregnancy.

This indicator expresses maternal mortality level in the country. The maternal mortality ratio is calculated as the number of registered maternal death during a given time period divided by registered live births during the same time period multiplied by 100000.

Ana ölümü əmsalı, hər 100000 diri doğulana
Maternal mortality ratio, per 100000 live births

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə ölkə üzrə ana ölümü əmsalı 3,5 bənd azalaraq baxılan dövr ərzində ən aşağı hədd olan 12,2-də qərarlaşmışdır. Belə ki, ölkə üzrə hamiləlik, doğuş və zahılıq dövründə ölənlərin sayı 2010-cu ildəki 26 nəfərdən 34,6 faiz azalaraq 2018-ci ildə 17 nəfərə düşmüşdür. İqtisadi rayonlar üzrə bölgədə 2018-ci il üzrə ana ölümü hallarının sayı Bakı şəhərində 4, Abşeronda 1, Gəncə-Qazaxda 3, Şəki-Zaqatalada 3, Lənkəranda 4, Quba-Xaçmazda 1, Dağlıq Şirvanı 1 olaraq qeydə alınmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikası, Aran, Yuxarı-Qarabağ,

Compared to 2010, the maternal mortality rate in the country in 2018 declined by 3.5 points to 12.2, the lowest in the period. Thus, the number of maternal deaths during pregnancy, childbirth and after termination of pregnancy in the country decreased by 34.6 percent from 26 persons in 2010 to 17 persons in 2018. In 2018 the number of maternal deaths by economic regions was 4 in Baku city, 1 in Absheron, 3 in Ganja-Gazakh, 3 in Shaki-Zagatala, 4 in Lankaran, 1 in Guba-Khachmaz, and 1 in Daghligh Shirvan. In the Nakhchivan Autonomous Republic, Aran, Yukhari

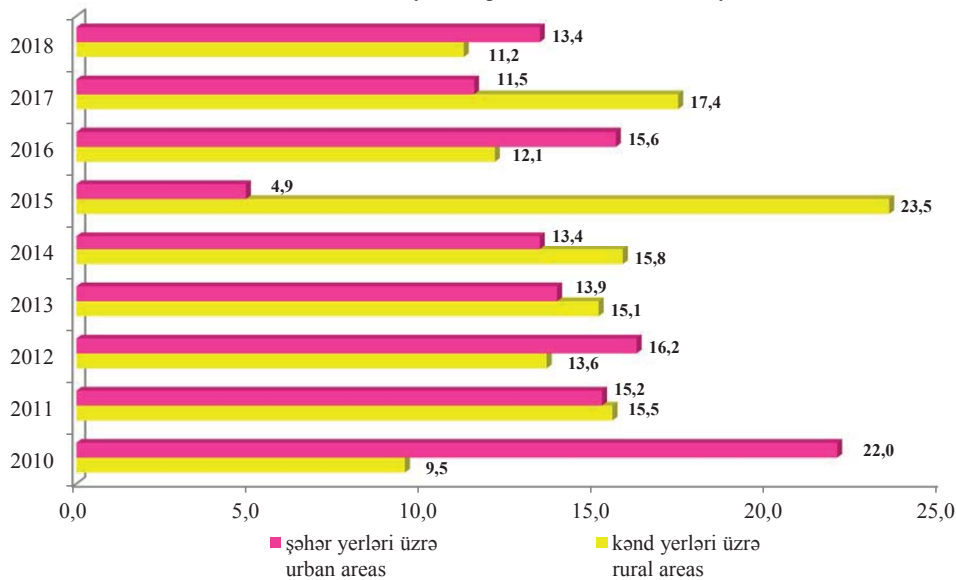
3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonlarında isə ana ölümü hallarına rast gəlinməmişdir.

Garabagh and Kalbajar-Lachin economic regions no maternal death was recorded.

Ana ölümü əmsalı, hər 100000 diri doğulana, yaşayış yeri üzrə bölgədə
Maternal mortality ratio, per 100,000 live births, by location

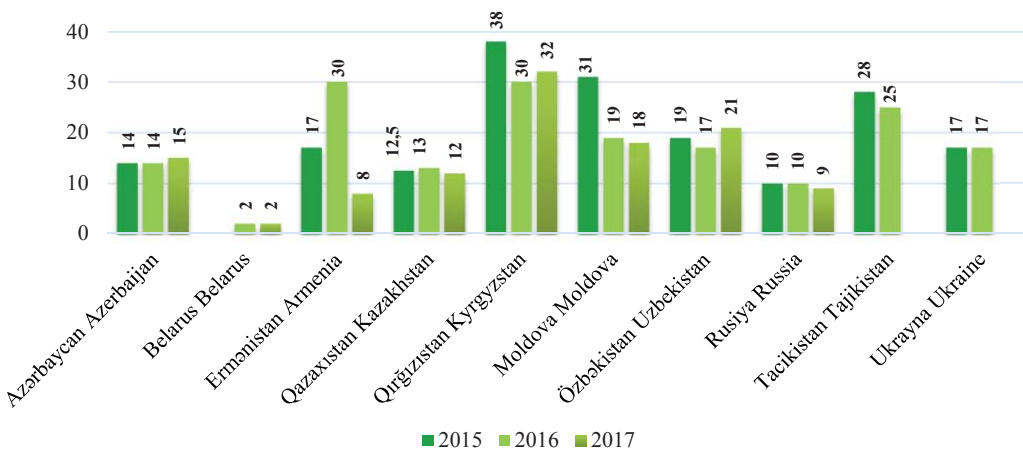

Ana ölümü əmsalı 2010-cu ildə müqayisədə 2018-ci ildə kənd yerləri üzrə 9,5-dən 11,2-dək yüksəlmiş, şəhər yerləri üzrə isə 22,0-dən 13,4-dək enmişdir. Sonuncu ildə ana ölümü hallarının sayı şəhər yerləri üzrə 9, kənd yerləri üzrə isə 8 təşkil etmişdir.

Maternal mortality ratio increased from 9.5 to 11.2 in rural areas, and dropped from 22.0 to 13.4 in cities during the period from 2010 to 2018. The number of maternal deaths in the last year was 9 in cities and 8 in rural areas.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Ana ölümü əmsalı, hər 100000 diri doğulana
Maternal mortality ratio, per 100,000 live births

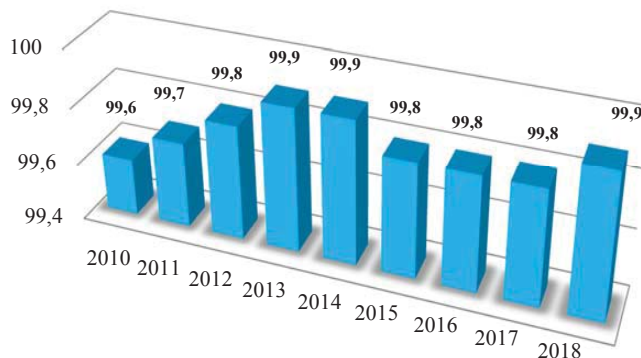

3.1.2 İxtisaslı səhiyyə işçiləri tərəfindən qəbul edilmiş doğuşların xüsusi çəkisi
3.1.2 Proportion of births attended by skilled health personnel

İxtisaslı səhiyyə işçiləri (həkimlər, tibb bacıları və ya mamalar) tərəfindən qəbul edilmiş doğuşların xüsusi çəkisi ixtisaslı səhiyyə kadrları tərəfindən qəbul edilmiş doğuşların ümumi doğuşların sayına nisbəti kimi faizlə hesablanır. İxtisaslı səhiyyə kadrları tərəfindən qəbul edilmiş doğuşlar dedikdə, hamiləlik müddətində, doğum zamanı və doğuşdan sonrakı dövrdə qadınlara zəruri nəzarətin həyata keçirilməsi, xidmət göstərilməsi, məsləhətlərin verilməsi, doğuşun müstəqil qəbul edilməsi və yeni doğulanlara qulluq sahəsində ixtisaslı səhiyyə işçilərinin iştirak etdiyi doğuşlar başa düşülür.

Proportion of births attended by skilled health personnel (doctors, nurses or midwives) is calculated as percentage of the number of deliveries attended by skilled health personnel divided by the number of all deliveries. Births attended by skilled health personnel is defined as deliveries attended by skilled health personnel in the area of giving the necessary supervision, care and advice to women during pregnancy, childbirth and post-partum period, independent delivery and care for newborns.

İxtisaslı səhiyyə işçiləri tərəfindən qəbul edilmiş doğuşların xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of births attended by skilled health personnel, by percentage

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
Source: Ministry of Health of the Republic of Azerbaijan

Ölkə üzrə hamiləlik, eləcə də doğum zamanı və doğuşdan sonrakı dövrdə qadınlara zəruri nəzarətin həyata keçirilməsi, xidmət göstərilməsi, məsləhətlərin verilməsi, doğuşun müstəqil qəbul edilməsi və yeni doğulanlara qulluq sahəsində ixtisaslı səhiyyə işçilərinin iştirak etdiyi doğuşların xüsusi çəkisi 2010-cu ildə 99,6 faizdən 2018-ci ildə 99,9 faizədək yüksəlmişdir.

The proportion of births attended by skilled health personnel in the area of giving the necessary supervision, care and advice to women during pregnancy, childbirth and post-partum period, independent delivery and care for newborns in the country increased from 99.6 percent in 2010 to 99.9 percent in 2018.

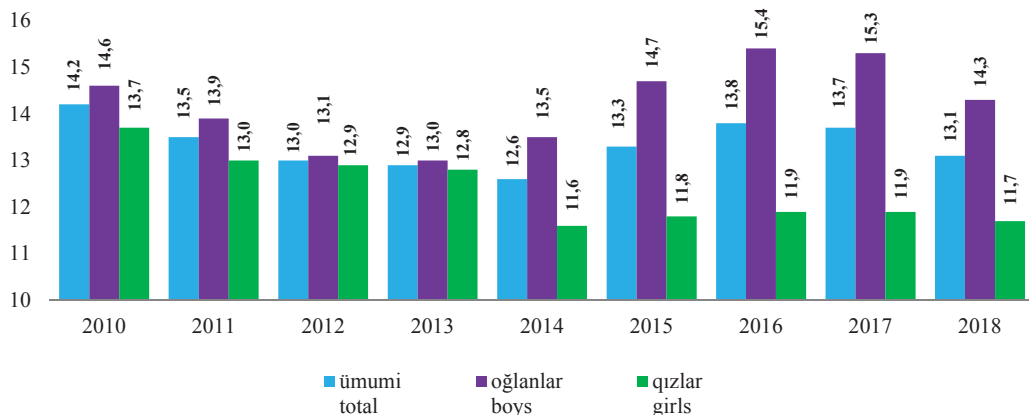

3.2.1 Beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı 3.2.1 Under-five mortality rate

Bu göstərici il ərzində beş yaşadək ölən uşaqların ümumi sayının həmin ildə diri doğulanların ümumi sayına nisbətinin 1000-ə hasili kimi hesablanaraq, uşaqların beş yaşa çatmadan ölüm səviyyəsini müəyyən edir.

This indicator is calculated as the total number of children dead under-five in the year divided by total number of live birth in the same year multiplied by 1,000, and determines the level of under-five mortality.

Beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı, hər 1000 diri doğulana, cins üzrə bölgədə
Under-five mortality rate, per 1,000 live births, by sex

Beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı 2010-cu ildəki 14,2-dən (bundan oğlan uşaqları üzrə 14,6, qız uşaqları üzrə 13,7) 2018-ci ildə 13,1-dək (bundan oğlan uşaqları üzrə 14,3, qız uşaqları üzrə 11,7) enmişdir.

Beş yaşadək ölən uşaqların mütləq ifadədə sayı 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə 233 nəfər azalaraq 1825 nəfər olmuşdur ki, bundan da oğlan uşaqlarının sayı 1065, qız uşaqlarının sayı isə 760 nəfər təşkil etmişdir. Bu da il ərzində beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm hallarının sayının oğlan uşaqlarına nisbətən qız uşaqlarında 28,6 faiz az olduğunu göstərir.

Yaş qrupları üzrə bölgüyə gəldikdə bir yaşadək ölən körpələrin sayı ötən illə müqayisədə 2018-ci ildə 153 nəfər azalaraq 1547 nəfər, bir yaşıdan beş yaşadək ölən uşaqların sayı isə 80 nəfər azalaraq 278 nəfər təşkil etmişdir.

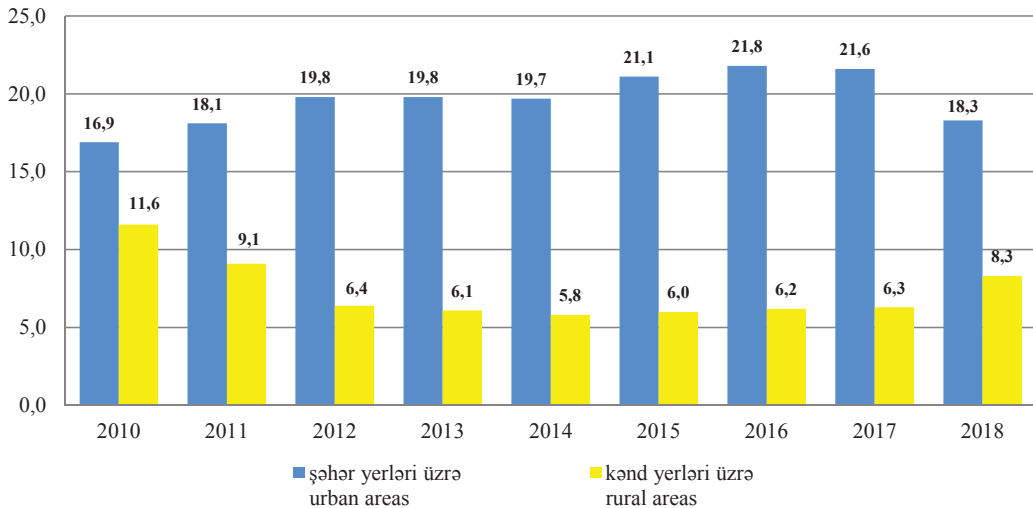
The under-five mortality rate decreased from 14.2 in 2010 (from these 14.6 for boys and 13.7 for girls) to 13.1 in 2018 (from these 14.3 for boys and 11.7 for girls).

As compared with 2017 the absolute number of children who died before the age of five years decreased by 233 and amounted to 1825 in 2018, 1065 of which were boys and 760 girls. It shows that the number of deaths among girls under five years of age is 28.6 percent less than that of boys.

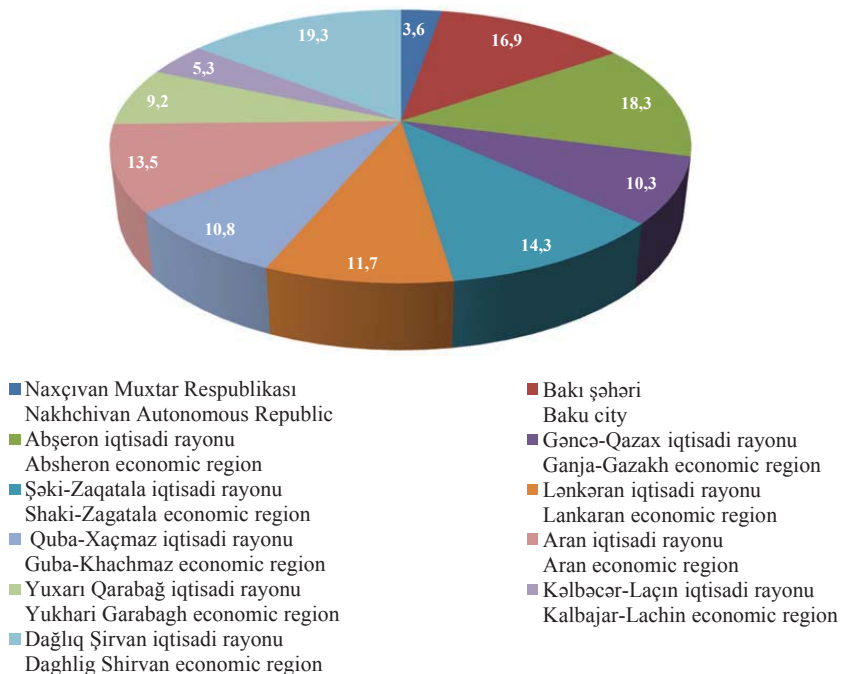
Regarding to age groups disaggregation, in 2018 the number of infants died under one year of age decreased by 153 compared to the previous year and amounted to 1547, while the number of children aged from one to five years decreased by 80 and amounted to 278.

Beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı, hər 1000 diri doğulana,
yaşayış yeri üzrə bölgədə
Under-five mortality rate, per 1,000 live births, by location

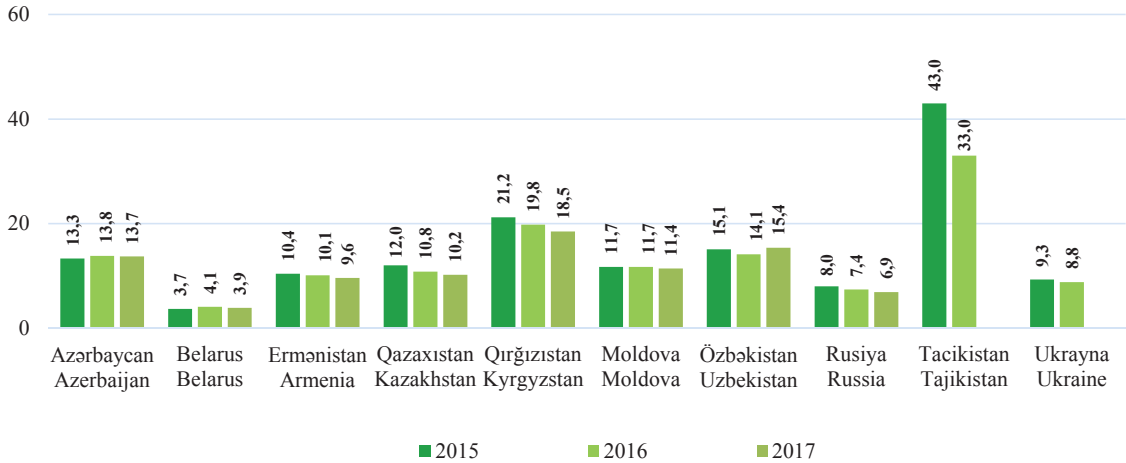
2018-ci ildə iqtisadi rayonlar üzrə beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı, hər 1000
diri doğulana
In 2018 under-five mortality rate, per 1,000 live births, by economic regions

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı, hər 1000 diri doğulana
Under-five mortality rate, per 1,000 live births

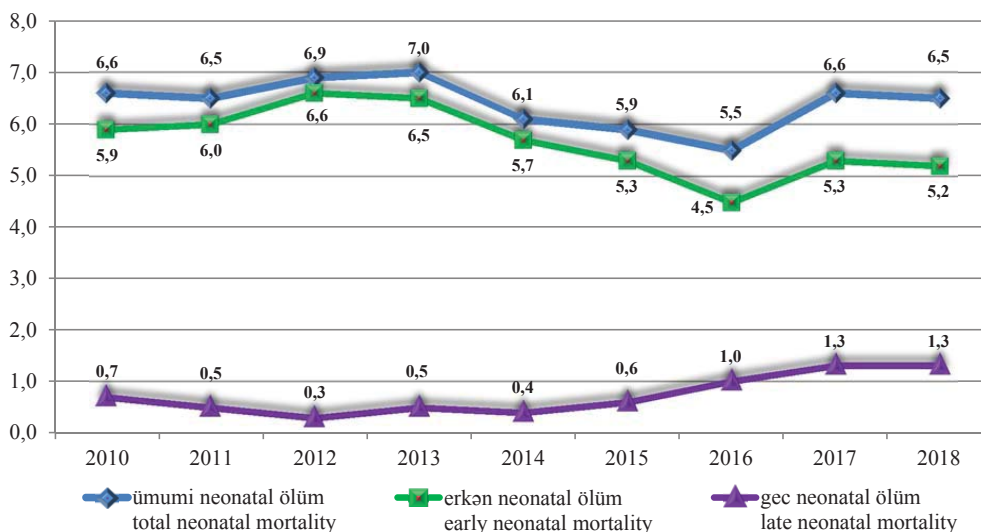

3.2.2 Neonatal ölüm əmsalı 3.2.2 Neonatal mortality rate

Neonatal ölüm əmsalı il ərzində hər 1000 diri doğulana görə yeni doğulanların həyatının ilk 28 günü ərzində ölüm səviyyəsini müəyyən edir. Neonatal ölüm halları həyatın ilk 7 günü ərzində baş verən erkən neonatal ölüm və həyatın 7-ci günündən sonra, lakin 28-ci günün tamamlanadək baş verən gec neonatal ölüm hallarına ayrılır.

The neonatal mortality rate determines annual level of deaths of newborns during first 28 days of their life, expressed per 1,000 live births. Neonatal deaths subdivided into early neonatal deaths, occurring during the first 7 days of life, and late neonatal deaths, occurring after the 7th day but before the 28th completed day of life.

Neonatal ölüm əmsalı, hər 1000 diri doğulana
Neonatal mortality rate, per 1,000 live births

2010-2018-ci illərdə ölkədə neonatal ölüm əmsalı artım və azalma istiqamətində dəyişkən meyilli olmuş, göstərici 2010-cu ilə müqayisədə 2018-ci ildə 0,1 bənd azalaraq 6,5 təşkil etmişdir.

Həyatın ilk 7 günü ərzində baş verən erkən neonatal ölüm əmsalı qızlar üzrə 4,9-dan 4,8-dək, oğlanlar üzrə isə 6,7-dən 5,6-dək enmişdir. Nəticədə bu göstərici 5,9-dan 5,2-dək enmişdir.

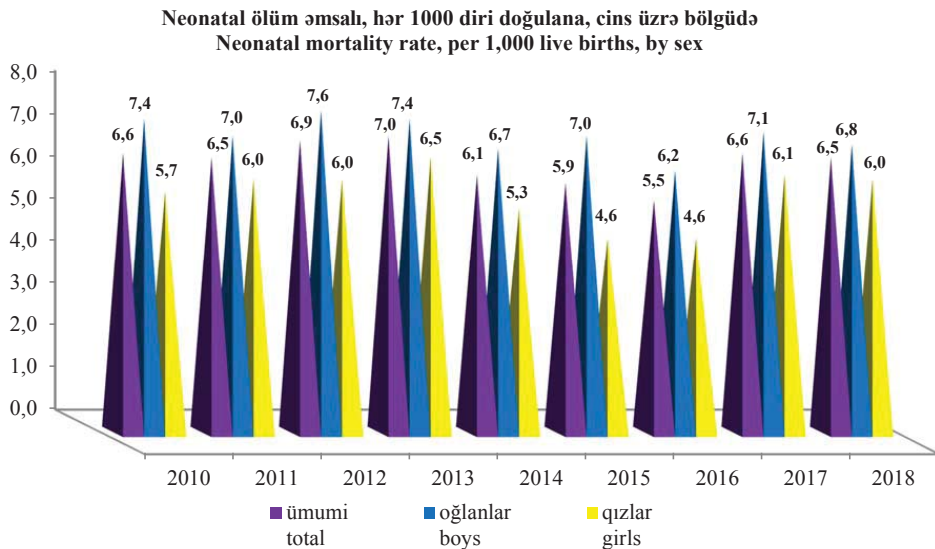
Bundan fərqli olaraq baxılan dövr ərzində gec neonatal ölüm əmsalı ümumilikdə 0,7-dən 1,3-dək artmışdır. Belə ki, qızlar üzrə 0,8-dən 1,2-dək, oğlanlar üzrə 0,7-dən 1,2-dək yüksəlmişdir.

In 2010-2018 the neonatal mortality rate in the country was on variational trend towards growth and decline. Thus, the indicator decreased by 0.1 points in 2018 compared to 2010 and amounted to 6.5.

The rate of early neonatal mortality occurring during the first 7 days of life decreased from 4.9 to 4.8 for girls and from 6.7 to 5.6 for boys. As a result, this indicator declined from 5.9 to 5.2.

By contrast, late neonatal mortality rate generally increased from 0.7 to 1.3. Thus, it rose from 0.8 to 1.2 for girls and from 0.7 to 1.2 for boys.

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

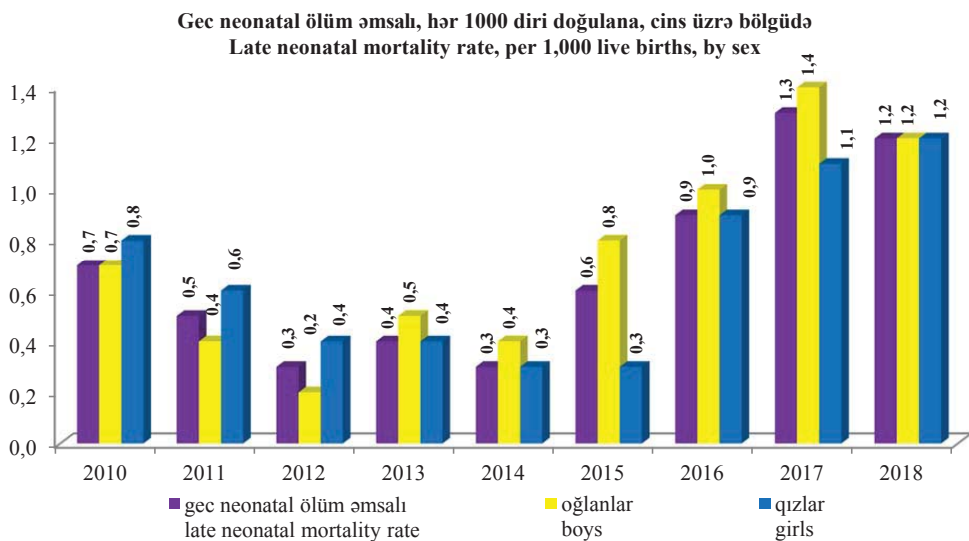

Baxılan dövr ərzində neonatal ölüm əmsalı cins üzrə bölgədə oğlanlar üzrə 7,4-dən 6,8-dək enmiş, qızlar üzrə isə 5,7-dən 6,0-dək yüksəlmişdir. Lakin buna baxmayaraq, dinamikanın hər bir səviyyəsində oğlanlar üzrə ölüm əmsalı qızlar üzrə ölüm əmsalından daha çox təşkil etmişdir.

2018-ci ildə mütləq ifadədə erkən neonatal ölüm hallarının ümumi sayı 728 nəfər (*bunlardan qızlar 310, oğlanlar 418 nəfər*), gec neonatal ölüm hallarının ümumi sayı isə 169 nəfər (*bunlardan qızlar 81, oğlanlar 88 nəfər*) olmuşdur.

The neonatal mortality rate by sex for reviewed period, we can see that the figure dropped from 7.4 to 6.8 for boys and rose from 5.7 to 6.0 for girls. However, at each level of the dynamics, the mortality rate for boys was higher than that for girls.

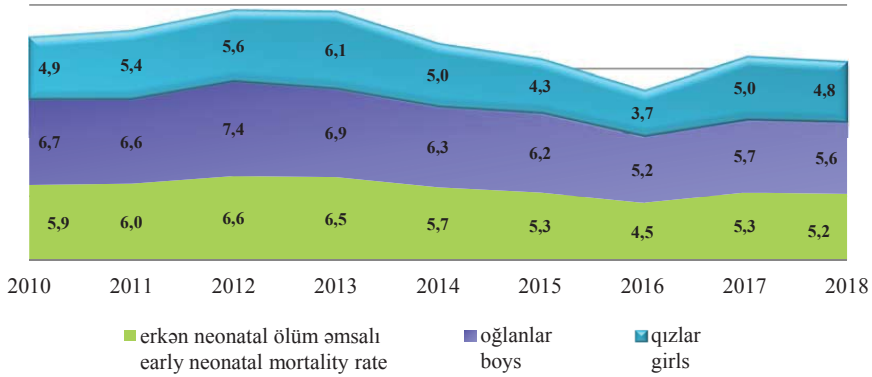
The total number of early neonatal deaths in absolute terms in 2018 was 728 (*from these 310 girls and 418 boys*), and the total number of late neonatal deaths was 169 (*from these 81 girls and 88 boys*).

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFƏH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Erkən neonatal ölüm əmsalı, hər 1000 diri doğulana, cins üzrə bölgədə
Early neonatal mortality rate, per 1,000 live births, by sex

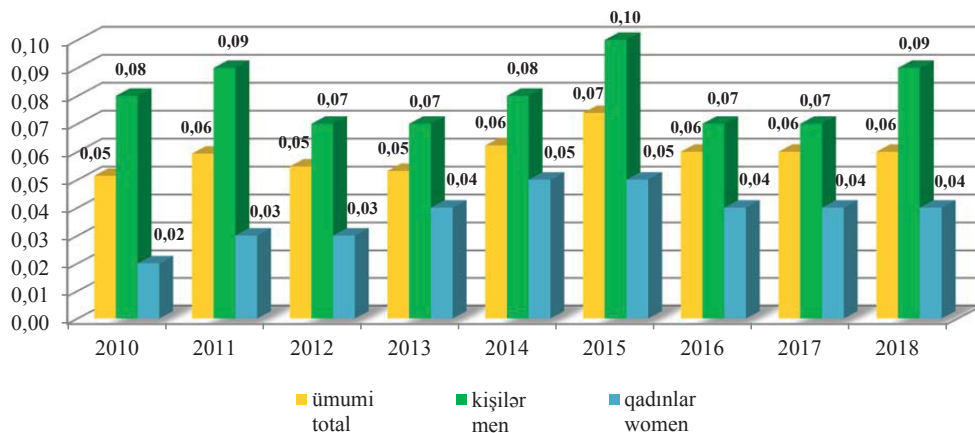
3.3.1 Hər 1000 nəfər sağlam əhaliyə düşən İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusuna (İİV) yeni yoluxmuşların sayı, cins üzrə bölgədə

3.3.1 Number of new HIV infections per 1,000 uninfected population, by sex

İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusunu (İİV) immun sisteminin getdikcə artan zədələnməsi ilə səciyyələnən xroniki infeksiya xəstəlikidir. İİV-in yayılma səviyyəsini ölçmək üçün hər 1000 nəfər sağlam əhaliyə düşən İİV-ə yeni yoluxmuşların sayı göstəricisindən istifadə olunur. Göstərici il ərzində İİV-ə yeni yoluxmuşların sayının yoluxmamış əhəlinin sayına (əhəlinin orta illik sayı - İİV-ə yoluxmuşların sayı) nisbətinin 1000-ə hasili kimi hesablanır.

Human Immunodeficiency Virus (HIV) is a chronic infectious disease characterized by ever-increasing damage to the immune system. The number of new HIV infections per 1,000 uninfected population indicator is used for estimating the rate of HIV prevalence. The indicator is calculated as the number of new HIV infections in the year divided by uninfected population (average annual population - the number of HIV-infected) multiplied by 1,000.

Hər 1000 nəfər sağlam əhaliyə düşən İİV-ə yeni yoluxmuşların sayı, cins üzrə bölgədə
Number of new HIV infections per 1,000 uninfected population, by sex

2010-cu illə müqayisədə ölkə əhalisinin hər 1000 nəfərinə İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusuna (İİV) yeni yoluxanların sayı 2018-ci ildə 0,01 bənd artaraq 0,06 olmuşdur ki, bunlardan da kişilər 0,09, qadınlar isə 0,04 təşkil etmişdir.

2018-ci ildə İİV-in törətdiyi xəstəliklə ilk dəfə qeydiyyatda alınmış xəstələrin sayı 422 kişi, 208 qadın olmaqla ümumilikdə 630 nəfər təşkil etmişdir.

Həmin ilin sonuna müalicə-profilaktika müəssisələrində İİV-in törətdiyi xəstəliklə qeydiyyatda olanların ümumi sayı 2010-cu illə müqayisədə 4541 nəfər artaraq 7162 nəfər, onlardan Qazanılmış İmmun çatışmazlığı Sindromu (QİÇS) ilə qeydiyyatda olanlar isə 1496 nəfər artaraq 2187 nəfər təşkil etmişdir.

2018-ci ildə əhəlinin hər 1000 nəfərinə

Compared to 2010, in 2018 the number of new HIV infections per 1,000 uninfected population in the country increased by 0.01 point and amounted 0.06, which 0.09 for men and 0.04 for women.

In 2018, the total number of persons who registered for the first time with disease caused by HIV was 630, and 422 from them were men and 208 were women.

Compared to 2010 at the end of the year the total number of persons who registered with disease caused by HIV increased by 4,541 and amounted to 7,162, from them the number of persons who registered with Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS) increased by 1,496 and amounted to 2,187.

In 2018, per 1,000 population the number of persons registered for the first

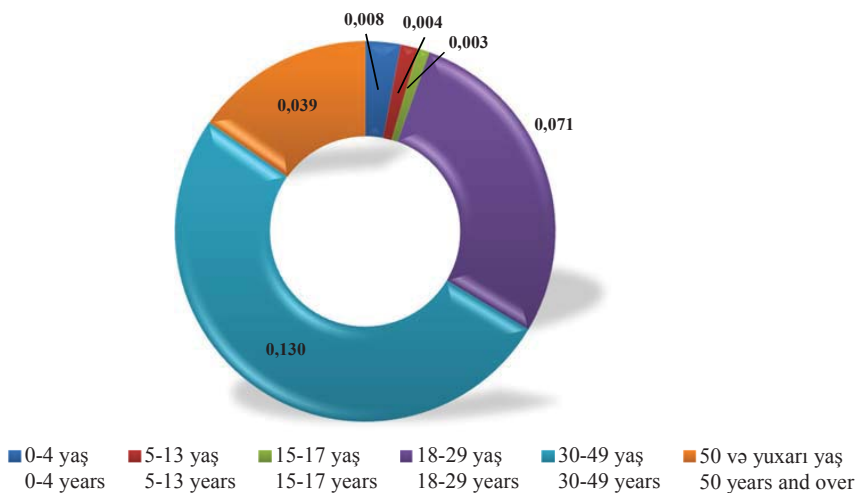
3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

görə ilk dəfə qeydə alınmış xəstələr daha çox 30-49 yaş qrupunda 0,130, ən az isə 15-17 yaş qrupunda 0,003 olaraq qeydə alınmışdır. İİV-in törətdiyi xəstəliklə ilk dəfə qeydiyyatda alınmış xəstələrin sayı mütləq ifadədə 0-4 yaş qrupunda 6, 5-14 yaş qrupunda 5, 15-17 yaş qrupunda 1, 18-29 yaş qrupunda 141, 30-49 yaş qrupunda 384, 50 və yuxarı yaşda isə 93 nəfər təşkil etmişdir.

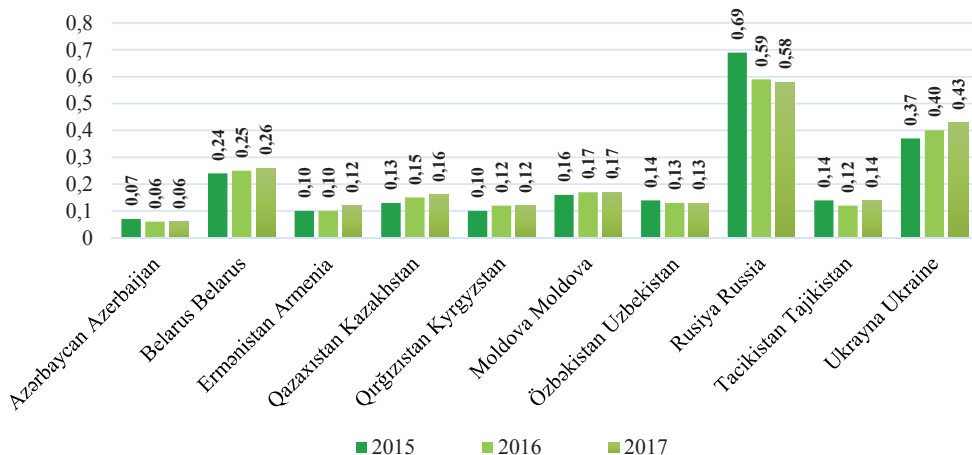
time with disease the highest point of indicator was 0.130 in 30-49 age group and the lowest point was 0.003 in 15-17 age group. The number of persons who registered for the first time with disease caused by HIV in absolute terms is 6 for 0-4 age group, 5 for 5-14 age group, 1 for 15-17 age group, 141 for 18-29 age group, 384 for 30-49 age group, 93 for 50 and above age group.

2018-ci il üzrə hər 1000 nəfər sağlam əhaliyə düşən İİV-ə yeni yoluxmuşların sayı, yaş qrupları üzrə bölgədə
Number of new HIV infections per 1,000 uninfected population for 2018, by age groups

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair grafik təsvir **Graphical comparison of the indicator among the CIS countries**

Hər 1000 nəfər sağlam əhaliyə düşən İİV-ə yeni yoluxmuşların sayı
Number of new HIV infections per 1,000 uninfected population

3.3.2 Vərəmə yeni yoluxanların sayı, əhalinin hər 100000 nəfərinə 3.3.2 Tuberculosis incidence per 100,000 population

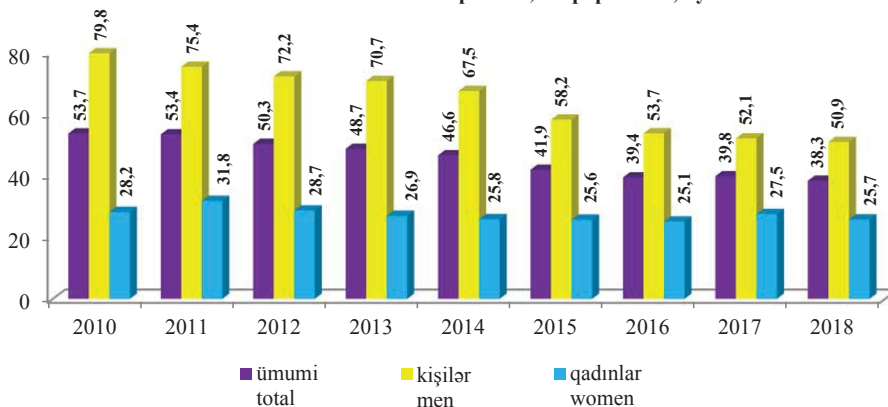
Vərəm insanın müxtəlif orqanlarında yayılması ilə xarakterizə olunan və spesifik iltihab dəyişikliklərinə səbəb olan yoluxucu xəstəlikdir. O, hal-hazırda, dünyada ən təhlükəli infeksiyalardan biri olaraq qalmaqdadır və əsasən əmək qabiliyyətli əhaliyə təsir edir.

Əhali arasında vərəm xəstəliyinin yayılma səviyyəsini ölçmək üçün vərəmə yeni yoluxanların sayı göstəricisindən istifadə olunur. Bu göstərici il ərzində vərəmə yeni yoluxmuşların sayının (residiv halları istisna olmaqla) əhalinin orta illik sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Tuberculosis is an infectious disease characterized by its spread in human's various organs and causing specific inflammatory changes. This is currently one of the most dangerous infections in the world, and it is largely affected by the working population.

The tuberculosis incidence per 100,000 population indicator is used for measuring the prevalence of tuberculosis among the population. The indicator is calculated as the number of new tuberculosis infections (except for relapse cases) in the year divided by average annual population multiplied by 100,000.

Vərəmə yeni yoluxanların sayı, hər 100000 nəfərə, cins üzrə bölgədə
Tuberculosis incidence per 100,000 population, by sex

2010-2018-ci illərdə əhalinin hər 100000 nəfərinə vərəmə yeni yoluxanların sayı 15,4 bənd azalaraq 38,3 təşkil etmişdir. Göstərici 2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə kişilər üzrə 28,9 bənd azalaraq 50,9, qadınlar üzrə isə 2,5 bənd azalaraq 25,7 olmuşdur.

Əhalinin cins və yaş qrupları üzrə aktiv vərəmlə xəstələnməsinə dair statistika göstərir ki, 2018-ci ildə ilk dəfə qoyulmuş diaqnozla qeydə alınmış 3762 xəstənin 2497 nəfəri və ya 66,4 faizi kişi, 1265 nəfəri və ya 33,6 faizi qadın olmuşdur. Yaş qrupu üzrə bölgüyə gəldikdə isə 1258 nəfər olmaqla ən çox 18-29 yaşda olan şəxslər, 165 nəfər olmaqla ən az 0-13 yaşda olan şəxslər qeydə alınmışdır.

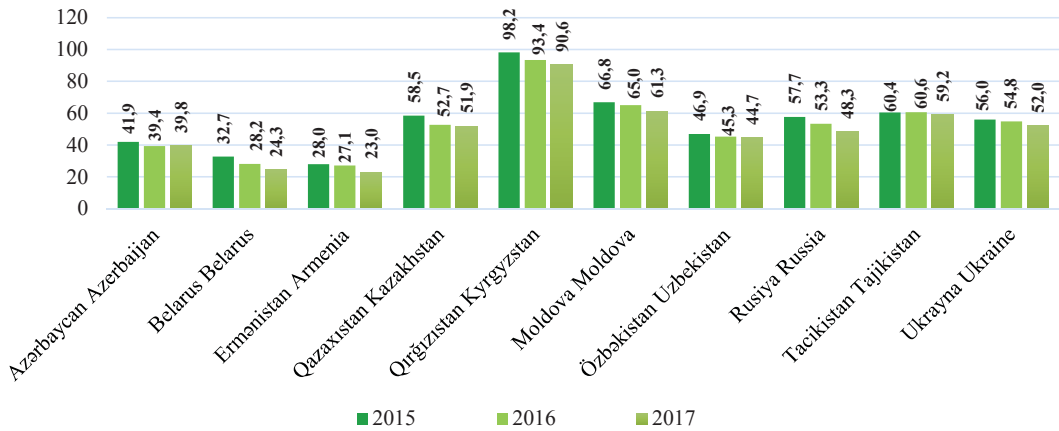
In 2010-2018 the tuberculosis incidence per 100,000 population decreased by 15.4 points and amounted to 38.3. Compared to 2010, in 2018 the indicator decreased for men by 28.9 points to 50.9, and for women by 2.5 points to 25.7.

The statistics regarding to the active tuberculosis diseases by gender and age groups illustrates that 3,762 patients were diagnosed with tuberculosis for the first time in 2018, and 2,497 or 66.4 percent from them were men and 1,265 or 33.6 percent were women. By age group disaggregation the maximum number of registered patients was 1,258 in 18-29 age group and the minimum number was 165 in 0-13 age group.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Vərəmə yeni yoluxanların sayı, hər 100000 nəfərə
Tuberculosis incidence per 100,000 population

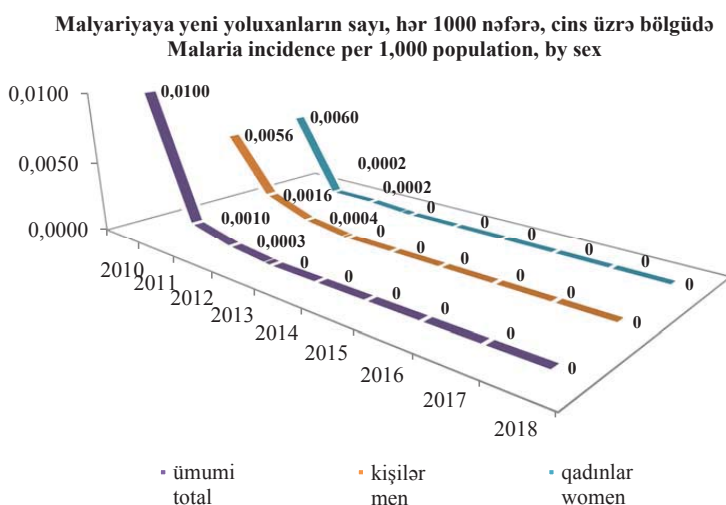

3.3.3 Malyariyaya yeni yoluxanların sayı, əhalinin hər 1000 nəfərinə 3.3.3 Malaria incidence per 1,000 population

Ölümçül global xəstəliklərdən biri hesab olunan malyariya ağcaqanadların yaratdığı xəstəlikdir. Əhali arasında malyariya xəstəliyinin yayılma səviyyəsini ölçmək üçün əhalinin hər 1000 nəfərinə malyariyaya yeni yoluxanların sayı göstəricisindən istifadə olunur. Bu göstərici il ərzində malyariyaya yeni yoluxanların sayının əhalinin orta illik sayına nisbətinin 1000-ə hasili kimi hesablanır.

Malaria is mosquito-borne infectious disease which is one of the deadliest in the world. The malaria incidence per 1,000 population indicator is used for measuring the prevalence of malaria among the population. The indicator is calculated as the number of new malaria infections in the year divided by average annual population multiplied by 1,000.

2010-2012-ci illər ərzində əhalinin hər 1000 nəfərinə malyariyaya yeni yoluxanların sayı kişilər üzrə 0,0056-dan 0,0004-ə, qadınlar üzrə 0,0060-dan 0,0002-ə, ümumilikdə isə 0,0100-dan 0,0003-dək azalmışdır. Mütləq ifadədə ölkə üzrə malyariyaya yeni yoluxanların sayı 2010-cu ildəki 52 nəfərdən (bunlardan kişilər 25, qadınlar 27 nəfər) 2012-ci ildə 3 nəfərə (bunlardan kişilər 2, qadınlar 1 nəfər) düşmüşdür. 2013-cü ildən etibarən isə malyariyaya yeni yoluxma halları qeydə alınmamışdır.

Göstərici 2010-2012-ci illərdə şəhər yerləri üzrə 0,0010-dən 0,0002-ə, kənd yerləri üzrə isə 0,0100-dən 0,0005-dək enmişdir. Həmin illər ərzində bu göstərici mütləq ifadədə şəhər yerləri üzrə 6 nəfərdən 1 nəfərə, kənd yerləri üzrə isə 46 nəfərdən 2 nəfərə düşmüşdür.

In 2010-2012 the malaria incidence per 1,000 population decreased from 0.0100 to 0.0003 totally, from 0.0056 to 0.0004 for men, from 0.0060 to 0.0002 for women. The total number of new malaria infections in the country in absolute terms declined from 52 in 2010 (25 men and 27 women) to 3 in 2012 (2 men and 1 woman). Since 2013 malaria infection cases have not been registered.

In 2010-2012 the indicator decreased from 0.0010 to 0.0002 in urban areas and from 0.0100 to 0.0005 in rural areas. In the period this indicator in absolute terms decreased from 6 to 1 in urban areas and from 46 to 2 in rural areas.

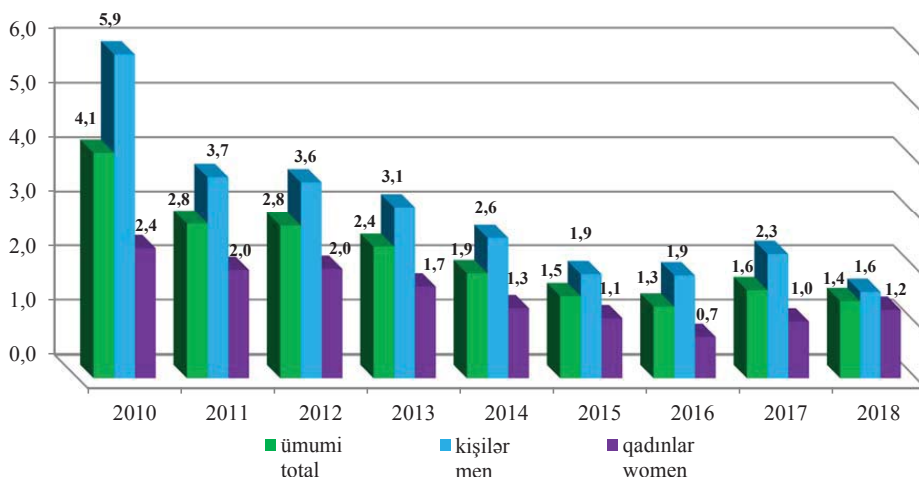

3.3.4 Hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı, əhalinin hər 100000 nəfərinə 3.3.4 Hepatitis B incidence per 100,000 population

Hepatit B qaraciyər fibrozu, qaraciyər çatışmazlığı və xərçəng xəstəliyi ilə nəticələnə bilən qaraciyərə düşən virusdur. Əhali arasında hepatit B virusunun yayılma səviyyəsini qiymətləndirmək üçün əhalinin hər 100000 nəfərinə hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı göstəricisindən istifadə olunur. Bu göstərici il ərzində hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayının əhalinin orta illik sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Hepatitis B is an infection of liver, which can cause scarring of the liver, liver failure and cancer. The Hepatitis B incidence per 100,000 population indicator is used for estimating the prevalence of malaria among the population. This indicator is calculated as the number of new Hepatitis B infections in the year divided by average annual population multiplied by 100,000.

Hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı, hər 100000 nəfərə, cins üzrə bölgədə
Hepatitis B incidence per 100,000 population, by sex

2010-2018-ci illərdə əhalinin hər 100000 nəfərinə hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı azalaraq kişilər üzrə 1,6, qadınlar üzrə isə 1,2 olmaqla ümumilikdə 1,4 təşkil etmişdir. Ötən illə müqayisədə 2018-ci ildə hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı mütləq ifadədə kişilər üzrə 30,0 faiz azalaraq 77 nəfər, qadınlar üzrə 22,0 faiz artaraq 61 nəfər, ümumilikdə isə 13,75 faiz azalaraq 138 nəfər olmuşdur.

Baxılan dövr ərzində göstərici şəhər yerləri üzrə 4,6 bənd azalaraq 1,2-ə, kənd yerləri üzrə isə 0,5 bənd azalaraq 1,7-ə enmişdir. Dinamikaya əsasən demək olar ki, son iki il ərzində hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı kənd yerlərində şəhər

In 2010-2018 the hepatitis B incidence per 100,000 population decreased and amounted to 1.4 totally, 1.6 for men and 1.2 for women. Compared with the previous year, in 2018 the hepatitis B incidence in absolute terms declined by 13.75 percent and amounted to 138 totally, declined by 30.0 percent and amounted to 77 for men, and rose by 22.0 percent and amounted to 61 for women.

During reviewed period the indicator decreased by 4.6 points and amounted to 1.2 in urban areas, and decreased by 0.5 points and amounted to 1.7 in rural areas. Based on the dynamics we can say that, the number of new hepatitis B infections in the last two years has

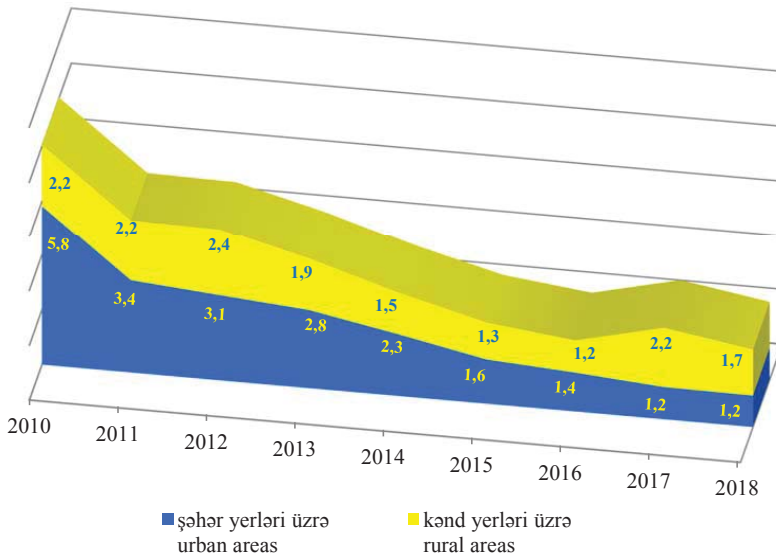
3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

yerlərinə nisbətən üstünlük təşkil etmişdir. 2018-ci ildə mütləq ifadədə hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı şəhər yerlərində 60, kənd yerlərində isə 78 nəfər təşkil etmişdir.

been higher in rural areas than in urban areas. In 2018 the number of new hepatitis B infections in absolute expression was 60 in urban areas and 78 in rural areas.

**Hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı, hər 100000 nəfərə,
yaşayış yerləri üzrə bölgədə
Hepatitis B incidence per 100,000 population, by location**

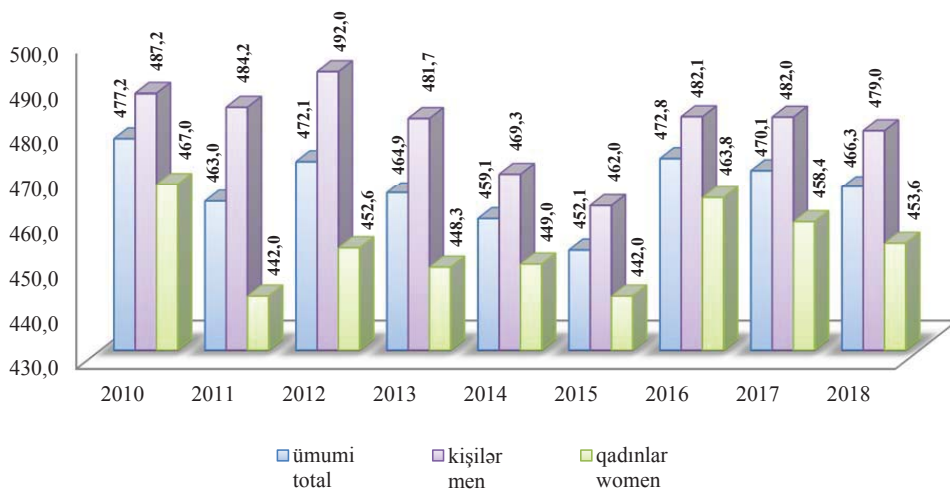
3.4.1 Yenitörəmələr, şəkərli diabet, qan dövranı sistemi və tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi³

3.4.1 Mortality rate attributed to neoplasm, diabetes, circulatory system and respiratory system diseases³

Yenitörəmələr, şəkərli diabet, qan dövranı sistemi və tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi həmin səbəblərdən il ərzində ölənlərin sayının əhalinin orta illik sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

The mortality rate attributed to neoplasm, diabetes, circulatory system and respiratory system diseases is calculated as the total number of death caused by these diseases in the year divided by average annual population multiplied by 100,000.

Yenitörəmələr, şəkərli diabet, qan dövranı sistemi və tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Mortality rate attributed to neoplasm, diabetes, circulatory system and respiratory system diseases, per 100,000 population, by sex

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə yenitörəmələr, şəkərli diabet, qan dövranı sistemi və tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi 10,9 bənd azalaraq əhalinin hər 100000 nəfərinə 477,2-dən 466,3-dək enmişdir. Baxılan dövr ərzində göstərici kişilər üzrə 8,2 bənd azalaraq 487,2-dən 479,0-ya, qadınlar üzrə 13,4 bənd azalaraq 467,0-dan 453,6-ya düşmüşdür.

Xəstəliklərin növləri baxımından

Compared to 2010, in 2018 the mortality rate attributed to neoplasm, diabetes, circulatory system and respiratory system diseases per 100,000 population declined by 10.9 points from 477.2 to 466.3. During this period the indicator decreased by 8.2 points from 487.2 to 479.0 for men, and decreased by 13.4 points from 467.0 to 453.6 for women.

In terms of types of diseases, in reviewed period the mortality rate attributed to circulatory

³ BMT-nin global göstəricilər sisteminə bu göstərici “3.4.1 Ürək-damar xəstəlikləri, xərçəng, diabet, tənəffüs yollarının xroniki xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi” kimi müəyyən edilmişdir. Göstərici nəşrdə rəsmi statistika məlumatları əsasında milli kontekstdə verilmişdir.

³ In The UN Global Indicator Framework this indicator defined as “3.4.1 Mortality rate attributed to cardiovascular disease, cancer, diabetes or chronic respiratory disease”. The indicator is based on official statistics and presented in publication in the national context.

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

müşahidə dövründə qan dövranı sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi 19,1, tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi 8,0 bənd azalmış, yenitörəmələrdən ölüm səviyyəsi 14,5, şəkərli diabetdən ölüm səviyyəsi isə 1,7 bənd artmışdır.

Müşahidələr göstərir ki, qeyd olunan xəstəliklər səbəbindən ən çox ölüm halları qan dövranı sistemi xəstəliklərində, ən az isə şəkərli diabet xəstəliyində rast gəlinir.

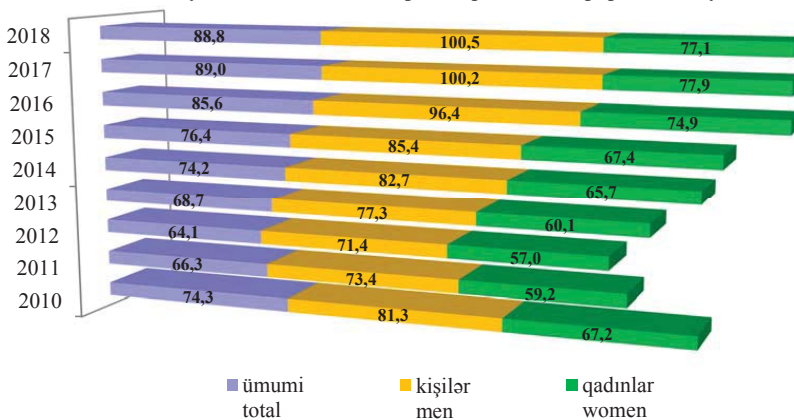
Təkcə son bir ildə ölkə əhalisinin 8718 nəfəri yenitörəmələrdən, 1332 nəfəri şəkərli diabetdən, 33909 nəfəri qan dövranı sistemi, 1826 nəfəri isə tənəffüs sistemi xəstəliklərindən vəfat etmişdir.

system diseases decreased by 19.1 points, respiratory system diseases decreased by 8.0 points, neoplasm increased by 14.5 points, and diabetes increased by 1.7 points.

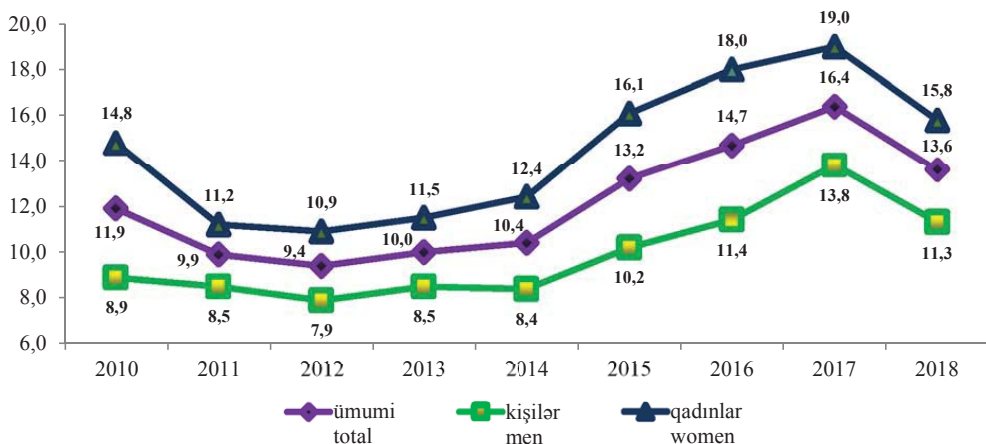
Observations show that most of the fatalities attributed to these diseases occur in circulatory system diseases, and at least diabetes.

Only in the last year, 8,718 persons have died attributed to neoplasm, 1,332 persons - to diabetes, 33,909 persons – to circulatory system diseases and 1,826 persons – to respiratory system diseases.

Yenitörəmələrdən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Mortality rate attributed to neoplasm, per 100,000 population, by sex

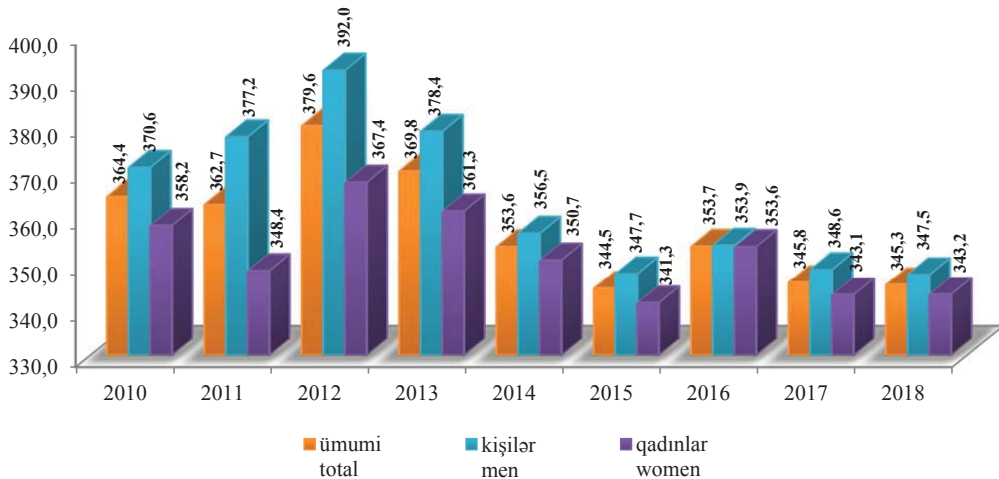
Şəkərli diabetdən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Mortality rate attributed to diabetes, per 100,000 population, by sex

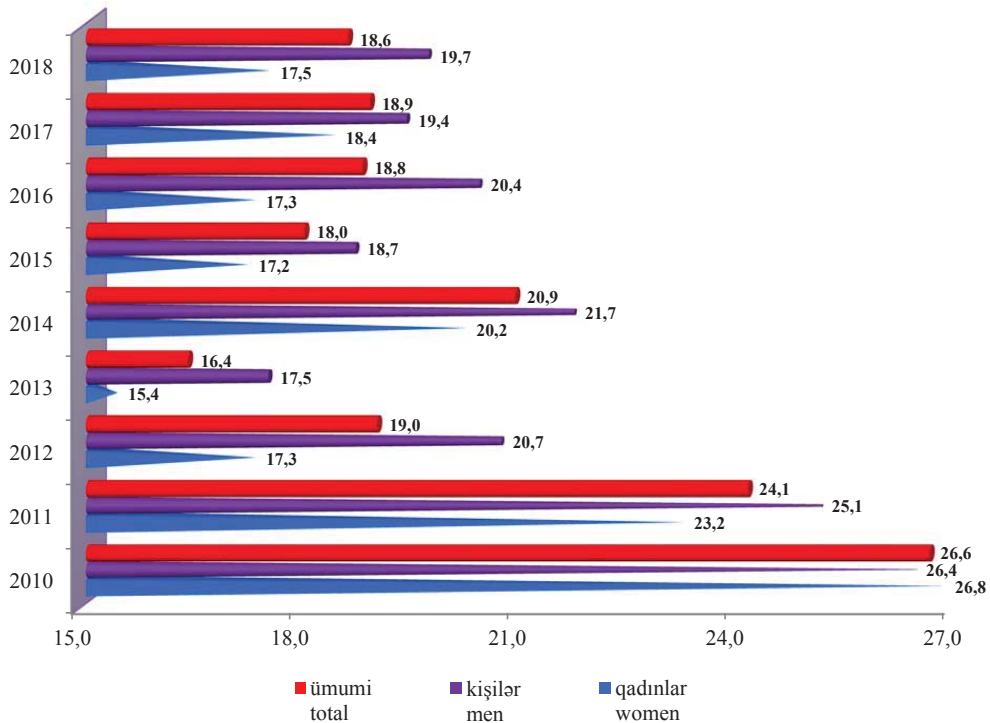
3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Qan dövranı sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi, əhəlinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Mortality rate attributed to circulatory system, per 100,000 population, by sex

Tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi, əhəlinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Mortality rate attributed to respiratory system diseases, per 100,000 population, by sex

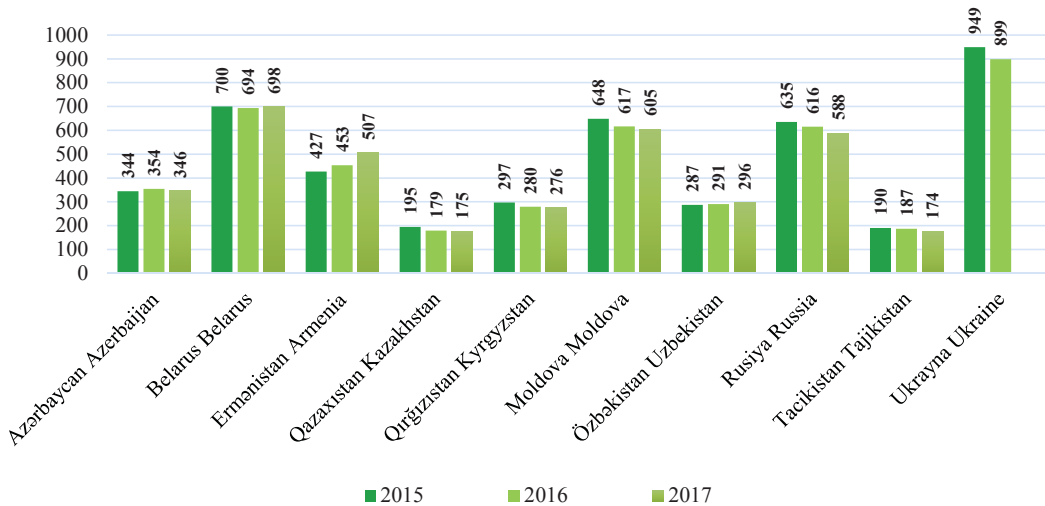

Qeyd: Bu göstəriciyə dair 2010-2014-cü illər üzrə məlumatlar beynəlxalq metodologiyaya uyğunlaşdırılması məqsədilə dəqiqləşdirilmişdir.
Note: Data regarding to this indicaton on 2010-2014 is precised in order to align with international methodology.

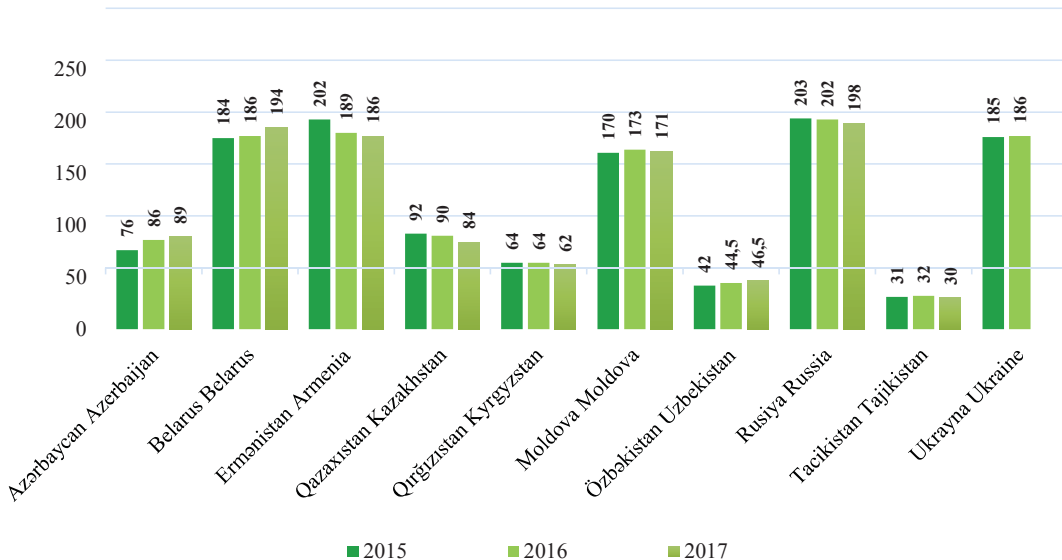
Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Qan dövranı xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi, əhəlinin hər 100000 nəfərinə
Mortality rate attributed to circulatory system diseases, per 100,000 population

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

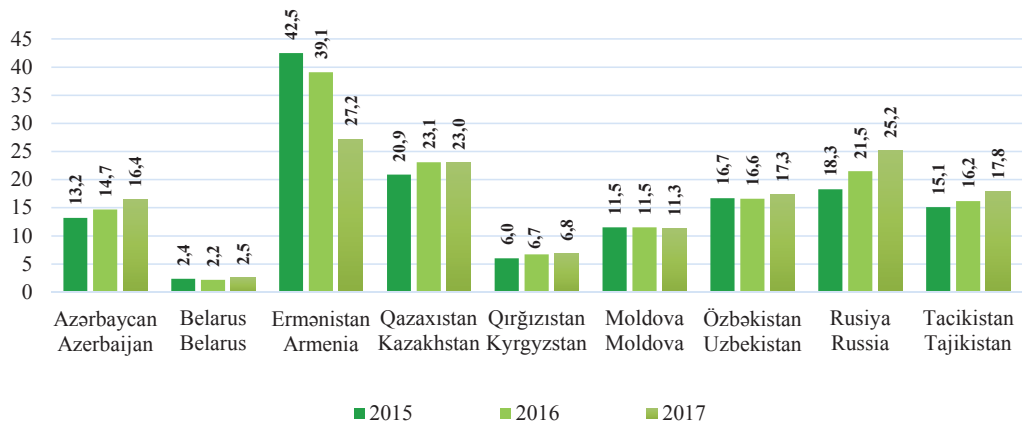
Yenitörəmələrdən ölüm səviyyəsi, əhəlinin hər 100000 nəfərinə
Mortality rate attributed to neoplasms, per 100,000 population

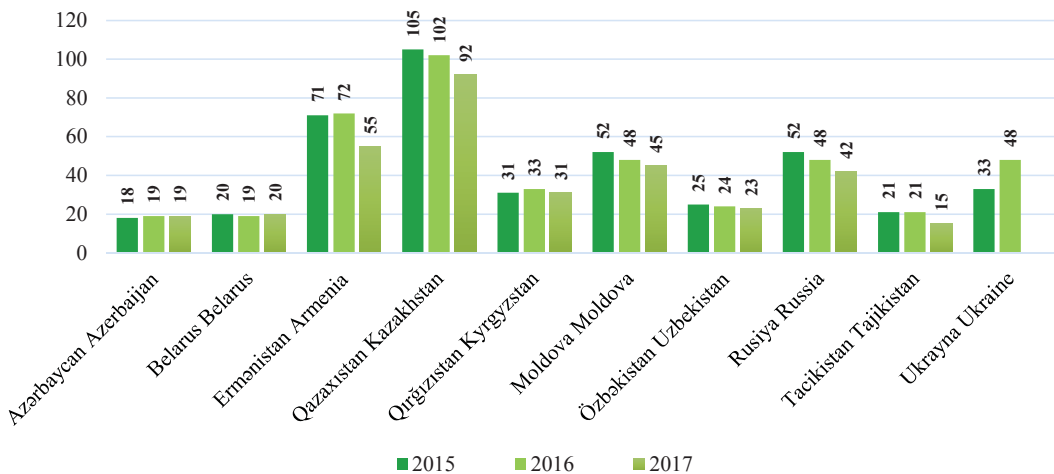
Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair grafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Şəkərli diabetdən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə
Mortality rate attributed to diabetes, per 100,000 population

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair grafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Tənəffüs yollarının xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə
Mortality rate attributed to respiratory system diseases, per 100,000 population

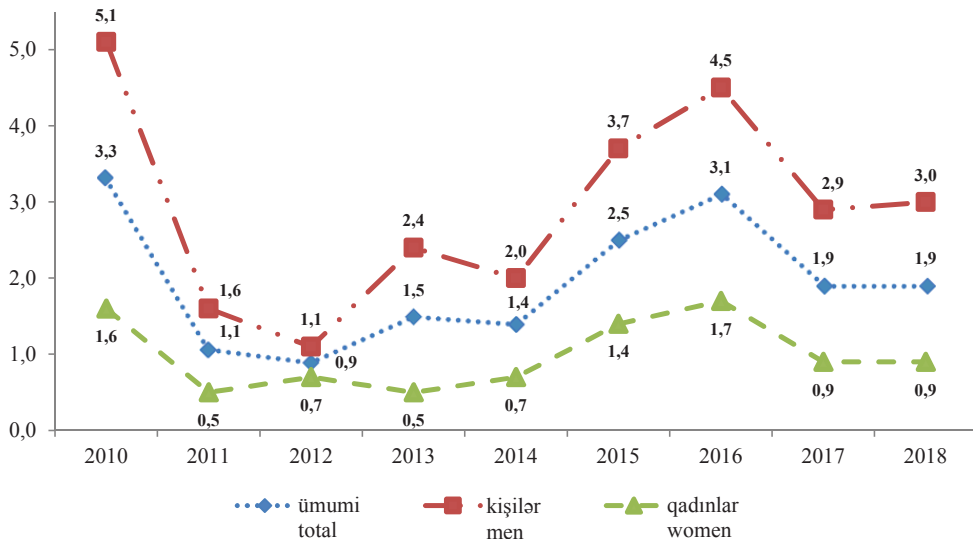

3.4.2 İntihar səbəbindən ölüm səviyyəsi, cins üzrə bölgədə 3.4.2 Suicide mortality rate, by sex

Bu göstərici qasdən özünün ölümünə səbəb olan hərəkət hesab olunan intihar nəticəsində ölüm səviyyəsini əks etdirir. İntihar səbəbindən ölüm səviyyəsi intihar nəticəsində ölənlərin sayının əhalinin orta illik sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator reflects the level of mortality resulting from suicide, which is a deliberate act of self-destruction. The suicide mortality rate is calculated as the total number of death resulting from suicide in the year divided by average annual population multiplied by 100,000.

İntihar səbəbindən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Suicide mortality rate, per 100,000 population, by sex

2010-2018-ci illərdə ölkədə intihar səbəbindən ölüm səviyyəsi 1,4 bənd azalaraq 3,3-dən 1,9-dək enmişdir. Bu dövr ərzində intihar səbəbindən ölüm səviyyəsi kişilər üzrə 2,1 bənd azalaraq 5,1-dən 3,0-dək, qadınlar üzrə isə 0,7 bənd azalaraq 1,6-dan 0,9-dək düşmüşdür.

2010-2018-ci illərdə intihar səbəbindən ölüm səviyyəsi şəhər və kənd yerlərində 1,3 bənd azalaraq müvafiq olaraq 1,8 və 2,2 təşkil etmişdir.

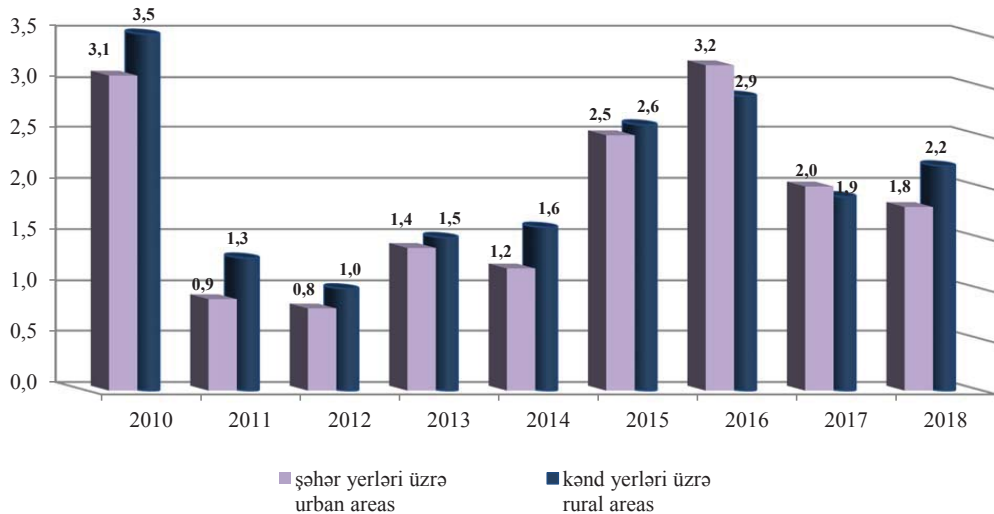
In 2010-2018 the suicide mortality rate in the country declined by 1.4 points from 3.3 to 1.9. In this period the mortality rate decreased by 2.1 points from 5.1 to 3.0 for men and by 0.7 points from 1.6 to 0.9 for women.

In 2010-2018 the suicide mortality rate in urban and rural areas declined by 1.3 points and amounted to 1.8 and 2.2 respectively.

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

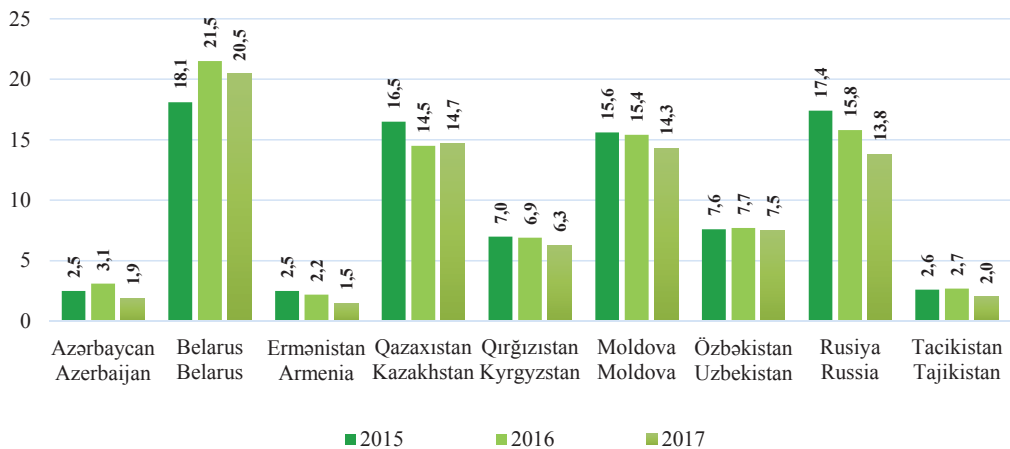

**İntihar səbəbindən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə,
yaşayış yeri üzrə bölgədə**
Suicide mortality rate, per 100,000 population, by location

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

İntihar səbəbindən ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə
Suicide mortality rate, per 100,000 population

3.6.1 Yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi, cins üzrə bölgədə 3.6.1 Death rate due to road traffic injuries, by sex

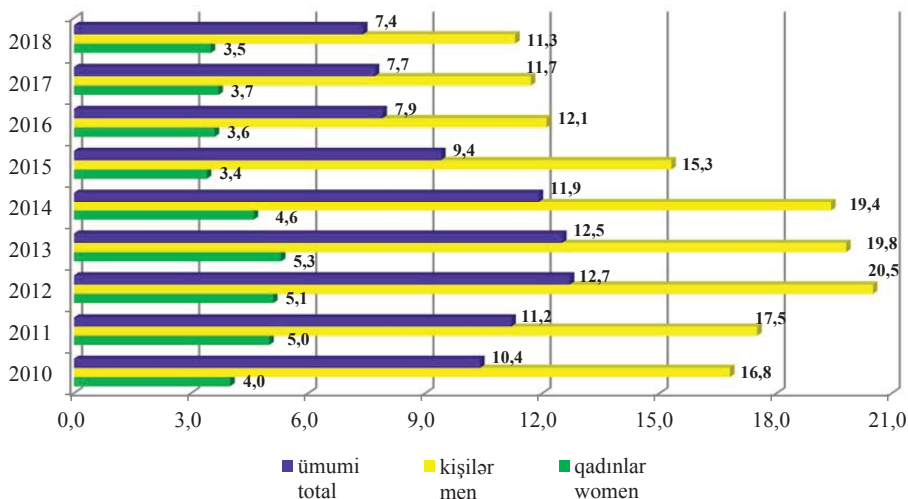
Qlobal səviyyədə 15–29 yaşda olan şəxslər arasında ölüm hallarının əsas səbəbi yol-nəqliyyat hadisələridir. Bu baxımdan yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi göstəricisi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi il ərzində yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölənlərin sayının əhalinin orta illik sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Globally road traffic injuries is the leading cause of deaths among young adults aged 15–29 years. In this regard, the death rate due to road traffic injuries indicator is very important.

The death rate due to road traffic injuries is calculated as the total number of road traffic fatal injury deaths in the year divided by average annual population multiplied by 100,000.

Yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə, cins üzrə bölgədə
Death rate due to road traffic injuries, per 100,000 population, by sex

2010-2018-ci illərdə yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi 3,0 bənd azalaraq əhalinin hər 100000 nəfərinə 10,4-dən 7,4-dək enmişdir. Bu illər ərzində göstərici kişilər üzrə 5,5 bənd azalaraq 16,8-dən 11,3-dək, qadınlar üzrə 0,5 bənd azalaraq 4,0-dan 3,5-dək enmişdir.

2010-2018-ci illər ərzində yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölən kişilərin sayı 192 nəfər azalaraq 744 nəfərdən 552 nəfərə, qadınların sayı isə 11 nəfər azalaraq 181 nəfərdən 170 nəfərə düşmüşdür.

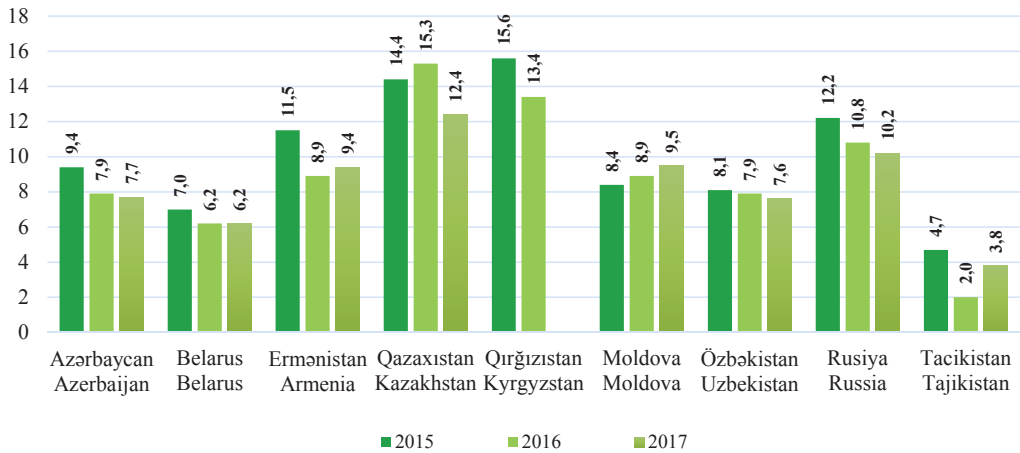
In 2010-2018 the death rate due to road traffic injuries decreased by 3.0 points and dropped per 100,000 population from 10.4 to 7.4. Over this years the indicator decreased by 5.5 points from 16.8 to 11.3 for men and by 0.5 points from 4.0 to 3.5 for women.

In 2010-2018 the number of death due to road traffic accidents declined by 192 from 744 to 552 for men and by 11 from 181 to 170 for women.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi, əhalinin hər 100000 nəfərinə
Death rate due to road traffic injuries, per 100,000 population

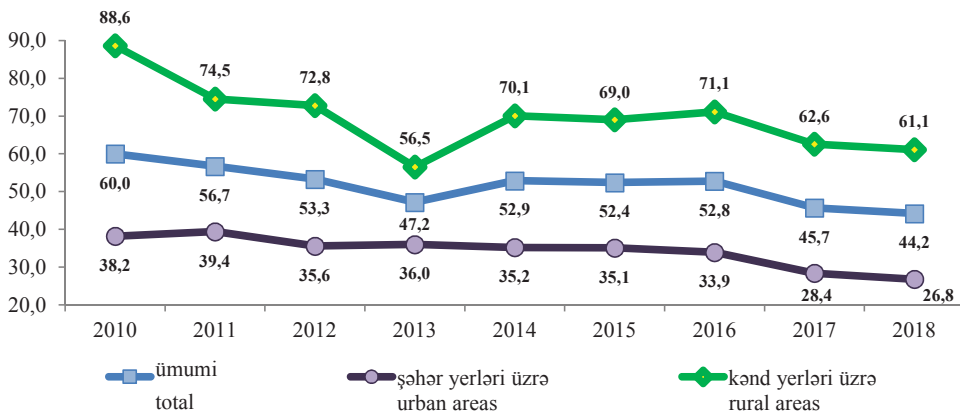
3.7.2 15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi, bu yaş qrupunda olan hər 1000 qadına⁴

3.7.2 Birth rate among women aged 15-19 years, per 1,000 women in this age group⁴

15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi təqvim ili ərzində 15-19 yaş qrupunda olan qadınlar tərəfindən diri doğulanların sayının bu yaş qrupunda olan qadınların orta illik sayına nisbətinin 1000-ə hasili kimi hesablanır.

The birth rate among women aged 15-19 years is calculated as the total number of live births born to women aged 15-19 years during a given year divided by average annual population of women aged 15-19 years multiplied by 1,000.

15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi, bu yaş qrupunda olan hər 1000 qadına, yaşayış yeri üzrə bölgədə
Birth rate among women aged 15-19 years, per 1,000 women in this age group, by location

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə 15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi 15,8 bənd azalaraq bu yaş qrupunda olan hər 1000 qadına 60,0-dan 44,2-dək düşmüşdür. Bu dövrdə 15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi kənd yerləri üzrə 88,6-dan 61,1-dək, şəhərlərdə isə 38,2-dən 26,8-dək düşmüşdür. Nəticə etibarilə 15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi kənd yerlərinə nisbətən şəhərlərdə daha az olmuşdur.

Compared to 2010 in 2018 the birth rate among women aged 15-19 years decreased by 15.8 points from 60.0 to 44.2 per 1000 women at this age group. During the same period the birth rate among women aged 15-19 years declined from 88.6 to 61.1 in rural areas and from 38.2 to 26.8 in urban areas. As a result, the birth rate among women aged 15-19 years was less in urban areas than in rural areas.

⁴ BMT-nin global göstəricilər sisteminə bu göstərici “3.7.2 Yeniyetmələr arasında doğum səviyyəsi (10-14 və 15-19 yaşda olan), bu yaş qrupunda olan hər 1000 qadına” kimi müəyyən edilmişdir. Göstərici nəşrdə rəsmi statistika məlumatları əsasında milli kontekstdə verilmişdir.

⁴ In The UN Global Indicator Framework this indicator defined as “3.7.2 Adolescent birth rate (aged 10-14 years; aged 15-19 years) per 1,000 women in that age group”. The indicator is based on official statistics and presented in publication in the national context.

3.a.1 15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi, yaş qrupları üzrə bölgədə

3.a.1 Age-standardized prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and older

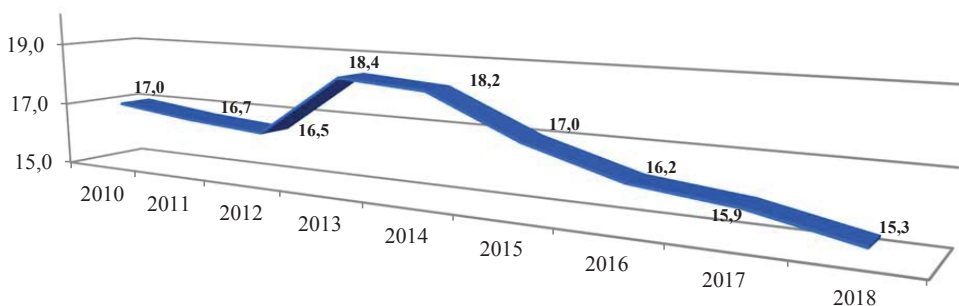
Bütün tütün istifadəçiləri ömür boyu qeyri-yoluxucu xəstəliklər də daxil olmaqla müxtəlif sağlamlıq pozuntuları riski altındadırlar. Tütün istifadəsinin yayılmasının azaldılması qeyri-yoluxucu xəstəliklərdən vaxtından əvvəl ölüm hallarının azaldılmasına töhfə verəcəkdir.

Əhali arasında tütün istifadəsinin yayılmasını müəyyən etmək üçün 15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi göstəricisindən istifadə edilir. Bu göstərici 15 və yuxarı yaşda olan gündəlik və ya fasilələrlə hər hansı tütün məhsullarını (tüstülü və/və ya tüstüsüz tütün) istifadə edən şəxslərin sayının həmin yaş qrupunda olan əhəlinin sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

All tobacco users are at risk of a variety of poor health outcomes across the life-course, including non-communicable diseases. Reducing the prevalence of tobacco use will make a large contribution to reducing premature mortality from non-communicable diseases.

The prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and older indicator is used for determining the prevalence of tobacco using among population. This indicator is calculated as the number of persons who currently use any tobacco product (smoked and/or smokeless tobacco) on a daily or non-daily basis divided by the population in the same age group multiplied by 100.

15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi, faizlə
Prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and older, in percentage

2010-2018-ci illər ərzində 15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi 17,0 faizdən 15,3 faizədək azalmışdır.

Dinamikaya əsasən demək olar ki, 15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi 2013-cü ildə yüksəlsə də, sonrakı illərdə ardıcıl olaraq azalmışdır.

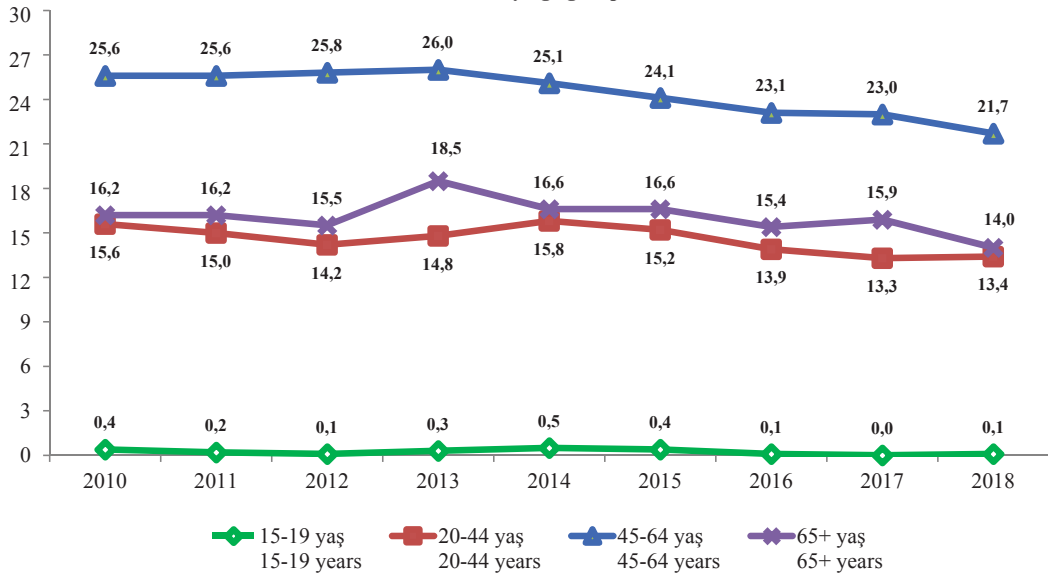
In 2010-2018 the prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and older declined from 17.0 percent to 15.3 percent.

Based on the dynamics we can say that, the prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and older increased in 2013, but steadily decreased in recent years.

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi,
yaş qrupları üzrə bölgədə
Age-standardized prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and
older, by age groups

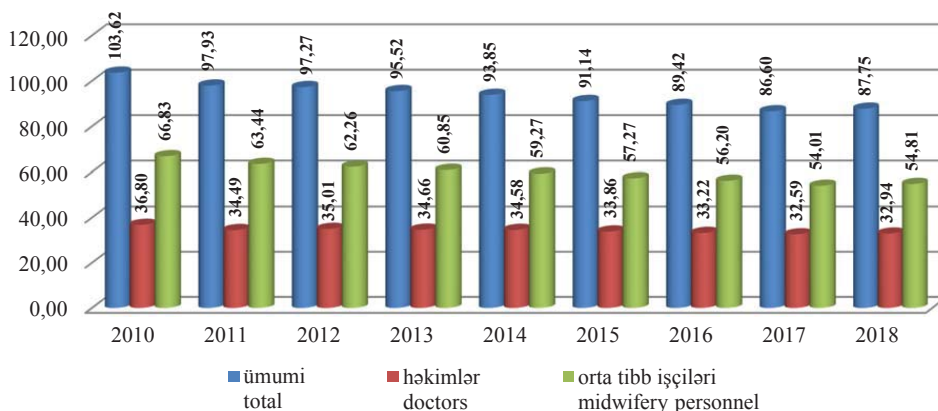
3.c.1 Tibb işçilərinin sıxlığı və onların bölüşdürülməsi, əhalinin hər 10000 nəfərinə

3.c.1 Health worker density and distribution, per 10,000 population

Bu göstərici ölkədə əhali arasında tibb işçilərinin sıxlığını əks etdirir. Tibb işçiləri dedikdə, həkimlər və orta tibb işçiləri başa düşülür. Tibb işçilərinin sıxlığı tibb işçilərinin sayının əhalinin orta illik sayına nisbətinin 10000-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator reflects the density of medical workers in the country. Medical workers mean doctors and midwifery personnel. The health workers density is calculated as the number of health workers divided by average annual population multiplied by 10,000.

Tibb işçilərinin sıxlığı, əhalinin hər 10000 nəfərinə
Health worker density, per 10,000 population

2010-2018-ci illər ərzində ölkədə tibb işçilərinin sıxlığı əhalinin hər 10000 nəfərinə 103,6-dan 87,8-dək azalmışdır. Bunlardan həkimlərin sıxlığı 36,8-dən 32,9-dək, orta tibb işçilərinin sıxlığı isə 66,8-dən 54,8-dək aşağı düşmüşdür.

Tibb işçilərinin sayı 2010-cu ildəki 93170 nəfərdən 2018-ci ildə 86533 nəfərə qədər azalmışdır. Bunlardan həkimlərin sayı 2010-cu ildəki 33085 nəfərdən 600 nəfər azalaraq 2018-ci ilin sonuna 32485 nəfər olmuşdur. 2018-ci ildə həkimlərin ixtisas üzrə bölgüsündə ən çox terapevtlər (7951 nəfər və ya həkimlərin ümumi sayının 24,5 faizi), ən az isə narkoloqlar (72 nəfər və ya həkimlərin ümumi sayının 0,22 faizi) qeydə alınmışdır.

Orta tibb işçilərinin sayı da 2010-cu illə müqayisədə 6037 nəfər azalaraq 2018-ci ilin sonuna 54048 nəfər təşkil etmişdir. Bunların əksəriyyəti (37630 nəfər) tibb bacıları olmuşdur.

In 2010-2018 the health workers density decreased from 103.6 to 87.8 per 10,000 population. From which, the density of physicians dropped from 36.8 to 32.9, and the density of midwifery personnel declined from 66.8 to 54.8.

The number of health workers decreased from 93,170 in 2010 to 86,533 in 2018. From them, the number of physicians declined by 600 from 33,085 in 2010 and amounted to 32,485 at the end of 2018. Regarding to distribution of physicians by speciality in 2018 the highest number of physicians was therapists (7,951 or 24.50 percent of the total number of physicians), and the lowest was narcologists (72 or 0.22 percent of the total number of physicians).

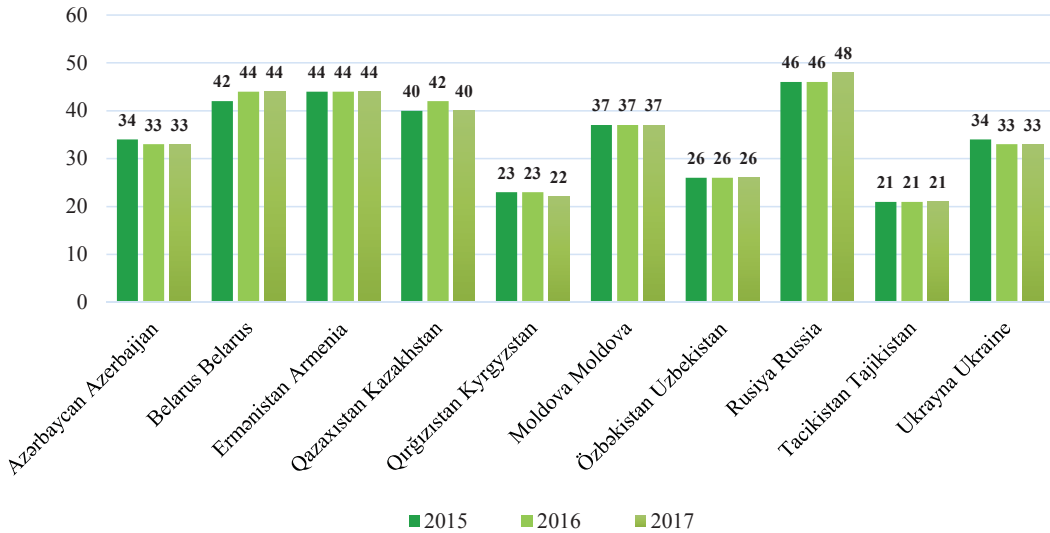
The number of midwifery personnel decreased by 6,037 compared to 2010 and amounted to 54,048 at the end of 2018. Most of them (37,630) were nurses.

3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

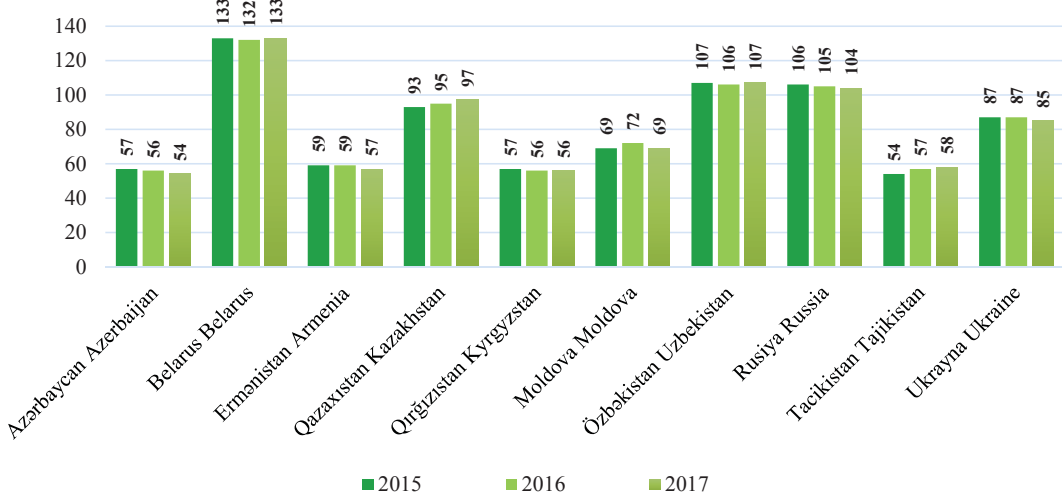
Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Həkimlərin sıxlığı, əhalinin hər 10000 nəfərinə
Doctors density, per 10,000 population

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Orta tibb işçilərinin sayı, əhalinin hər 10000 nəfərinə
Midwifery personnel density, per 10,000 population

Hamı üçün inklüziv və bərabər keyfiyyətli təhsili təmin etmək və ömür boyu təhsil almaq imkanlarını dəstəkləmək

Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all

Keyfiyyətli təhsil dayanıqlı inkişafın fundamentidir. Belə ki, inklüziv təhsilə çıxış həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına, eyni zamanda ən mühüm problemlərin həlli üçün innovasiyaların geniş tətbiqinə əsas dəstək ola bilər.

Hal-hazırda məktəbyaşlı uşaq və yeniyetmələrin bir qismi hələ də təhsilə çıxış imkanlarını əldə edə bilməmişdir və onların da demək olar ki, yarıdan çoxu funksional savadlılıq və riyazi savadlılığın ən az müəyyən edilmiş səviyyəsinə çatmaqda çətinlik çəkir. Texnologiyanın sürətli inkişafına baxmayaraq, müəllimlərin bilik və bacarıqlarının, eyni zamanda tədris mühitinin arzuolunan səviyyədə olmaması səbəbindən, hələ də keyfiyyətli təhsilə hamı üçün bərabər çıxış imkanlarının təmin edilməsinə nail olunmamışdır. Bu baxımdan universal təhsil məqsədlərinə nailolma istiqamətində uğurlu addımlar atmaq üçün daha çox səy göstərmək lazımdır.

BMT-nin açıqladığı statistik məlumatlara əsasən 2015-ci ildə 617 milyon məktəbyaşlı uşaq və yeniyetmə funksional savadlılıq və riyazi savadlılığın minimal səviyyəsinə çatmamışdır. 2016-cı ildə isə dünyada üçdə iki hissəsini qadınlar təşkil etməklə savadsız qalan təqribən 750 milyon 15 və yuxarı yaşda olan insan mövcud olmuşdur.

Quality education is the foundation of sustainable development. In addition, access to inclusive education can support improving quality of life and wide implementation of innovative solutions to solve important problems.

Currently, some children and adolescents still have no access to education and more than half of them can not achieve fixed level of proficiency in functional literacy and numeracy. Despite the rapid technological development, equal access to quality education for all has not yet been achieved because the capacities and skills of teachers, as well as the learning environment are not at the desired level. In this regard, additional efforts are needed to make successful steps towards achieving the goals of universal education.

According to UN statistics, in 2015 an estimated 617 million school age children and adolescents worldwide were not achieving minimum level of proficiency in functional literacy and numeracy. About 750 million people in the world aged 15 years and above – two thirds of them were women – remained illiterate in 2016. Globally, there has been little progress in the percentage of primary school teachers who are trained, it has been stagnating at about 85 percent since 2015¹.

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

4. QUALITY EDUCATION

Qlobal miqyasda təlimdən keçmiş ibtidai məktəb müəllimlərinin xüsusi çəkisi kiçik artım tempinə malik olmuş, 2015-ci ildən etibarən isə bu göstərici 85 faiz təşkil etməklə dəyişməz olaraq qalmışdır¹.

DİM 4 hamının keyfiyyətli şəkildə erkən uşaq inkişafı üzrə xidmətlərdən istifadəyə və təhsilə azad, bərabər çıxış imkanının, bütün gənclərin və böyükklərin savadlanmasının və riyazi biliklərə yiyələnməsinin təmin edilməsini, təhsildə gender bərabərsizliyinin aradan qaldırılmasını, məşğulluq, layiqli əmək və sahibkarlıq fəaliyyəti üçün məqbul texniki və peşə vərdişlərinə malik olan gənclərin və böyükklərin sayının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasını, firavan həyat tərzinin, insan hüquqlarının, gender bərabərliyinin, sülh və mədəniyyətin, həmçinin qeyri-zorakılığın təşviq edilməsini nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, uşaq, əlillik və gender məsələlərinə həssas yanaşılan, hamı üçün təhlükəsiz, inklüziv və effektiv təlim-tədris mühitinə malik təhsil müəssisələrinin yaradılmasını, ali təhsildə, o cümlədən peşə təlimi, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları, texniki mühəndislik və elmi proqramlar sahəsində təqaüdlərin həcmnin qlobal səviyyədə əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasını zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, ölkələrdə beynəlxalq əməkdaşlıq vasitəsilə səriştəli müəllimlərin təminat səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə artırılmalı, dünya vətəndaşlığı və mədəni müxtəliflik sahəsində təhsil və dayanıqlı inkişaf təşviq edilməli, zəruri bilik və vərdişlərə yiyələnmənin təmin edilmə səviyyəsi yüksəldilməlidir².

SDG 4 aims to provide free, equal access to quality services and education in the field of early childhood development, education for all young people and adults, to eliminate gender inequalities in education, substantially increase in the number of youth and adults who have technical and vocational skills for employment, decent work and entrepreneurship, to promote a healthy lifestyle, human rights, gender equality, peace and culture, and non-violence.

In this turn, building and upgrading education facilities that are child, disability and gender sensitive and provide safe, inclusive and effective learning environments for all, as well as substantially expansion globally the number of scholarships for enrolment in higher education, including vocational training and information and communications technology, technical, engineering and scientific programmes are essential.

Due to the above, the supply of qualified teachers through international cooperation should be significantly increased, education and sustainable development in the field of citizenship and cultural diversity should be promoted in countries, and the level of ensuring of necessary knowledge and skills should be increased².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli A/RES/70/1, nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A/RES/70/1 of September 25, 2015

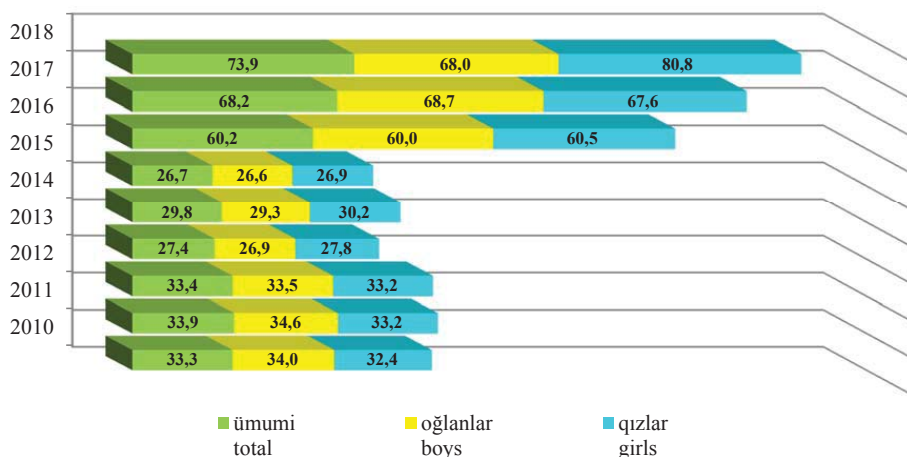
4.2.2 Təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi (rəsmi müəyyən edilmiş ibtidai təhsil yaşına 1 il qalmış), cins üzrə bölgədə

4.2.2 Participation rate in organized learning (one year before the official primary entry age), by sex

Bu göstərici rəsmi müəyyən edilmiş ibtidai təhsil yaşına 1 il qalmış uşaqların təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsini göstərir. Təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi cins üzrə bölgədə təhsil və qayğıni bir araya gətirən proqramlar da daxil olmaqla bir və daha çox təşkil olunmuş təlimlərdə iştirak edənlərin həmin yaş qrupunda olan uşaqların ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator describes the level of participation of children one year before the official primary entry age in organized learning. The participation rate in organized learning, by sex is calculated as the number of children who participate in one or more organized learning programme, including programmes which offer a combination of education and care, divided by the total number of children in the same age group multiplied by 100.

Təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi (rəsmi müəyyən edilmiş ibtidai təhsil yaşına 1 il qalmış), cins üzrə bölgədə, faizlə
Participation rate in organized learning (one year before the official primary entry age), by sex, in percentage

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə ölkədə təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi 40,6 faiz bəndi artaraq 33,3 faizdən 73,9 faizədək çatmışdır. Statistika göstərir ki, ölkə üzrə təşkil olunmuş təlimdə oğlanların iştirak səviyyəsi 2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə 34,0 faiz bəndi artaraq 34,0 faizdən 68,0 faizədək, qızların iştirak səviyyəsi isə 48,4 faiz bəndi artaraq 32,4 faizdən 80,8 faizədək yüksəlmişdir.

Compared to 2010, in 2018 participation rate in organized learning in the country increased by 40.6 percentage points from 33.3 percent to 73.9 percent. Statistics indicates that compared to 2010 in 2018 participation rate of boys in organized learning in the country increased by 34.0 percentage points from 34.0 percent to 68.0 percent, and the participation rate of girls increased by 48.4 percentage points from 32.4 percent to 80.8 percent.

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

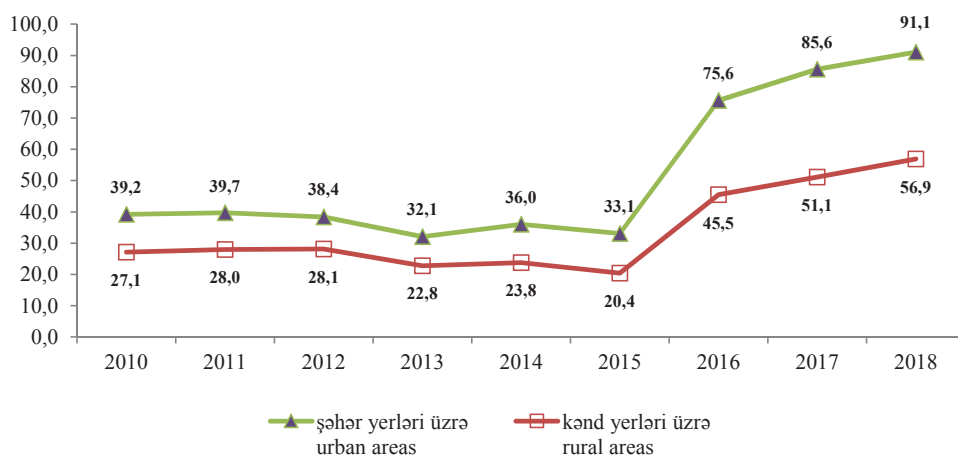
4. QUALITY EDUCATION

Yaşayış yeri üzrə bölgüyə gəldikdə, 2010-2018-ci illərdə təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi şəhər yerlərində 51,9 faiz bəndi artaraq 39,2 faizdən 91,1 faizədək, kənd yerlərinə isə 29,8 faiz bəndi artaraq 27,1 faizdən 56,9 faizədək çatmışdır.

Regarding to the locational disaggregation, in 2010-2018 the participation rate in organized learning increased by 51.9 percentage points from 39.2 percent to 91.1 percent in urban areas and increased by 29.8 percentage points from 27.1 percent to 56.9 percent in rural areas.

Təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi (rəsmi müəyyən edilmiş ibtidai təhsil yaşına 1 il qalmış), yaşayış yeri üzrə bölgüdə, faizlə
Participation rate in organized learning (one year before the official primary entry age), by location, in percentage

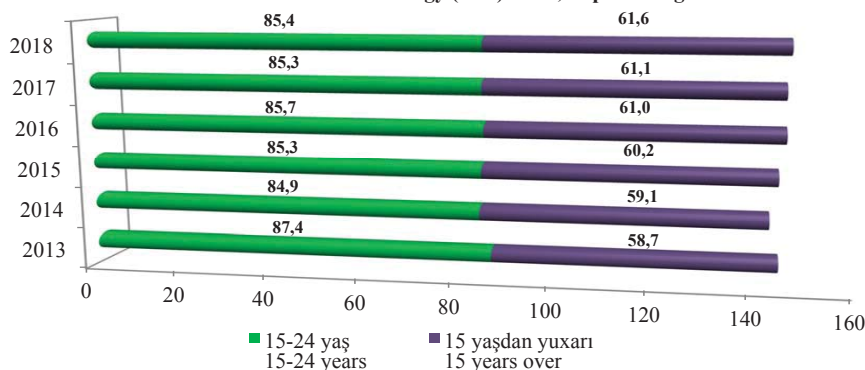
4.4.1 İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadə bacarığına malik olan gənclərin və böyüklərin xüsusi çəkisi, bacarıqların növləri üzrə bölgüdə

4.4.1 Proportion of youth and adults with information and communications technology (ICT) skills, by type of skill

İKT-dən istifadə bacarığına malik olan gənclərin və böyüklərin xüsusi çəkisi İKT avadanlıqlarından istifadə edən, kompüterlə əlaqəli fəaliyyətləri həyata keçirən gənclərin (15-24 yaş arası)³ və böyüklərin (15 yaş və yuxarı) həmin yaş qrupundakı payını ölçür. Bu göstərici İKT-dən istifadə bacarığına malik olan gənclərin və böyüklərin sayının həmin yaş qrupu üzrə əhəlinin sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The proportion of youth and adults with ICT skills measures the share of youth (15-24 years)³ and adults (15 years and above) who use ICT equipment and undertake certain computer-related activities in the same age group. This indicator is calculated as the number of youth and adults with ICT skills divided by the number of population in the same age group multiplied by 100.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadə bacarığına malik olan gənclərin (15-24 yaşda olanlar) və böyüklərin (15 yaş və yuxarı) xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of youth (15-24 years) and adults (15 years over) with information and communications technology (ICT) skills, in percentage

2013-2018-ci illər ərzində İKT-dən istifadə bacarığına malik olan gənclərin xüsusi çəkisi 84,7 faizdən 85,4 faizədək, böyüklərin xüsusi çəkisi isə 58,7 faizdən 61,6 faizədək yüksəlmişdir. Həm gənclər, həm də böyüklər arasında xüsusi proqramlaşdırma dilindən istifadə etməklə kompüter proqramlarının yazılması bacarığı İKT-dən digər istifadə bacarıqlarına nisbətən hələ ki, aşağı səviyyədədir.

During 2013-2018 years proportion of youth with ICT skills increased from 84.7 percent to 85.4 percent and the proportion of adults rose from 58.7 percent to 61.6 percent. Both among youth and adults the skill of writing a computer program using a specialised programming language is still low compared to other ICT skills.

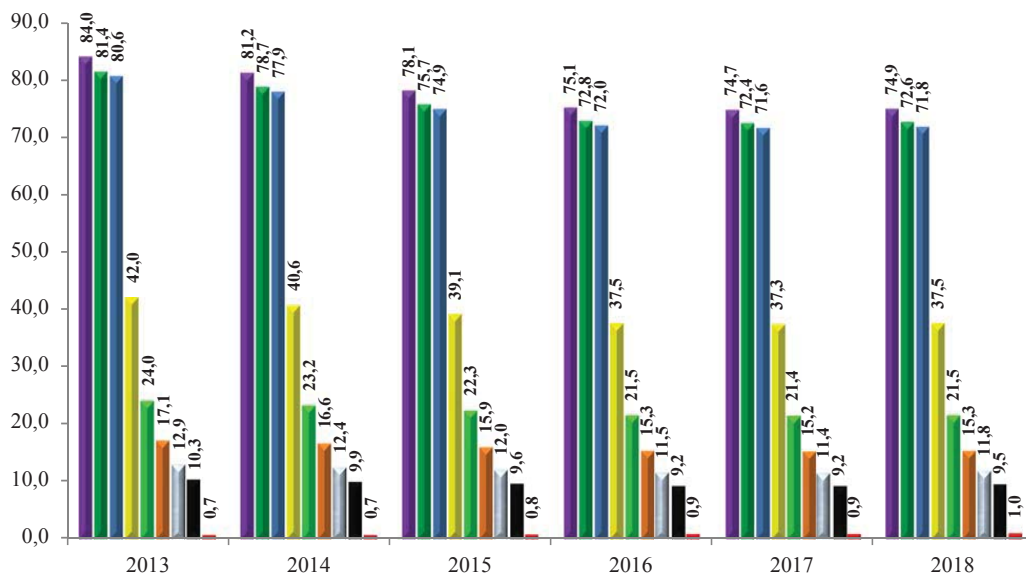
³ Azərbaycan Respublikasının "Gənclər siyasəti haqqında" Qanununa əsasən gənclər dedikdə yaşı 14-dən 29-dək olan şəxslər başa düşülür. Lakin göstərici üzrə beynəlxalq müqayisəliliyi təmin etmək üçün BMT tərəfindən təsdiqlənmiş metodologiyaya uyğun olaraq gənclər dedikdə 15-24 yaş arasında olan şəxslər nəzərdə tutulduğuna görə bu nəşrdə həmin yaşda olan şəxslərin sayı təhlil olunmuşdur.

³ According to the Law of the Republic of Azerbaijan "On the Youth Policy", the youth means persons at the aged group from 14 to 29. However, in order to ensure international comparisons, this indicator is calculated for the persons aged 15-24, in accordance with the methodology adopted by UN.

İKT-dən istifadə bacarığına malik olan gənclərin (15-24 yaş) xüsusi çəkisi, bacarıq növləri
üzrə bölgüdə, faizlə

Proportion of youth (15-24 years) with information and communications technology (ICT)
skills, by type of skill, in percentage

■ fayl və ya qovluğun üzünün çıxarılması və ya yerinin dəyişdirilməsi bacarığı olanlar
copying or moving a file or folder

■ sənəd daxilində eyni məlumatın yazılması və ya yerinin dəyişdirilməsi üçün surətinin çıxarılması bacarığı olanlar
using copy and paste tools to duplicate or move information within a document

■ elektron poçt vasitəsilə faylların (sənəd, şəkil, video və s.) göndərilməsi bacarığı olanlar
sending e-mails with attached files (e.g. document, picture, and video)

■ elektron cədvəllərdə əsas hesablama düsturlarından istifadə edilməsi bacarığı olanlar
using basic arithmetic formulae in a spreadsheet

■ əlavə qurğuların kompüterə qoşulması (modem, kamera, printer və s.) bacarığı olanlar
connecting and installing new devices (e.g. modem, camera, printer)

■ proqram təminatının axtarışı, yüklənməsi, quraşdırılması və konfigurasiya edilməsi bacarığı olanlar
finding, downloading, installing and configuring software

■ elektron təqdimatların hazırlanması bacarığı olanlar
creating electronic presentations with presentation software

■ faylların kompüterdən digər qurğulara ötürülməsi bacarığı olanlar
transferring files between a computer and other devices

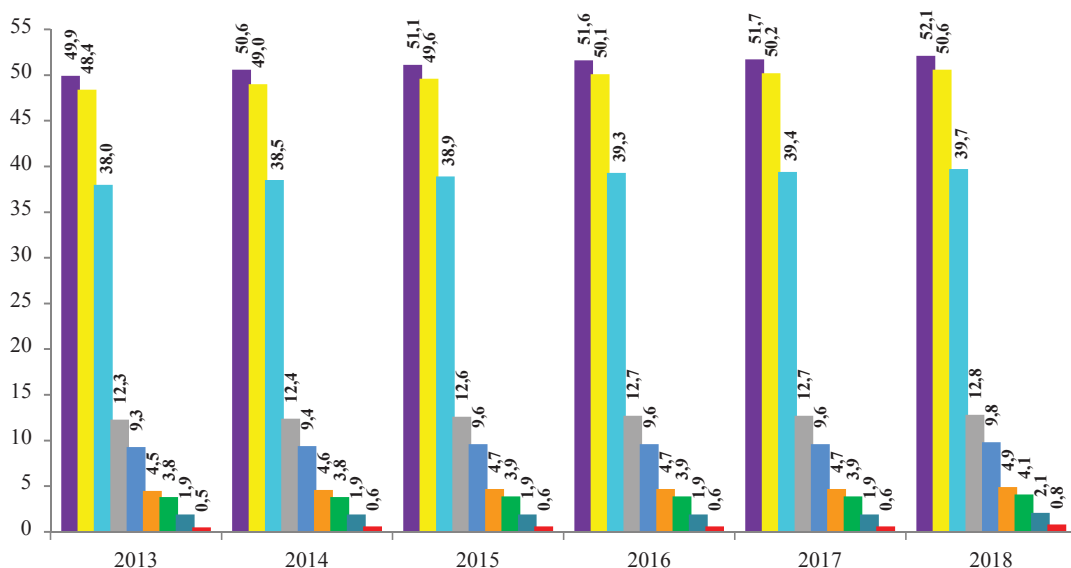
■ xüsusi proqramlaşdırma dilindən istifadə etməklə kompüter proqramının yazılması bacarığı olanlar
writing a computer program using a specialised programming language

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

4. QUALITY EDUCATION

İKT-dən istifadə bacarığına malik olan böyüklərin (15 yaş və yuxarı) xüsusi çəkisi, bacarıq növləri üzrə bölgüdə, faizlə
Proportion of adults (15 years and over) with ICT skills, by type of skill, in percentage

■ fayl və ya qovluğun üzünün çıxarılması və ya yerinin dəyişdirilməsi bacarığı olanlar
 copying or moving a file or folder

■ sənəd daxilində eyni məlumatın yazılması və ya yerinin dəyişdirilməsi üçün surətinin çıxarılması bacarığı olanlar
 using copy and paste tools to duplicate or move information within a document

■ elektron poçt vasitəsilə faylların (sənəd, şəkil, video və s.) göndərilməsi bacarığı olanlar
 sending e-mails with attached files (e.g. document, picture, and video)

■ elektron cədvəllərdə əsas hesablama düsturlarından istifadə edilməsi bacarığı olanlar
 using basic arithmetic formulae in a spreadsheet

■ əlavə qurğuların kompüterə qoşulması (modem, kamera, printer və s.) bacarığı olanlar
 connecting and installing new devices (e.g. modem, camera, printer)

■ proqram təminatının axtarışı, yüklənməsi, quraşdırılması və konfiqurasiya edilməsi bacarığı olanlar
 finding, downloading, installing and configuring software

■ elektron təqdimatların hazırlanması bacarığı olanlar
 creating electronic presentations with presentation software

■ faylların kompüterdən digər qurğulara ötürülməsi bacarığı olanlar
 transferring files between a computer and other devices

■ xüsusi proqramlaşdırma dilindən istifadə etməklə kompüter proqramının yazılması bacarığı olanlar
 writing a computer program using a specialised programming language

4.5.1 Təhsildə gender bərabərliyi indeksi 4.5.1 Gender parity index in education

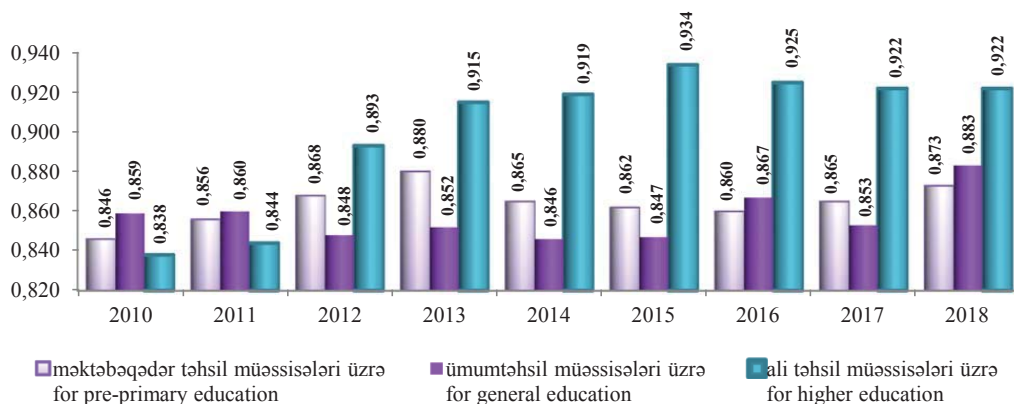
Son dövrlərdə dünyada təhsil ocaqlarının, şagird və tələbələrin sayında artım tendensiyası müşahidə olunur. Bu artımda qızların və qadınların global, regional, milli və yerli səviyyədə iştirakının qiymətləndirilməsi zəruridir. Bu məqsədlə təhsildə gender bərabərliyi indeksindən istifadə olunur.

Təhsildə gender bərabərliyi indeksi kişi və qadınların təhsildə iştirak bərabərliyini səciyyələndirən göstəricidir. Bu göstərici qadınların təhsildə iştirak səviyyəsinin kişilərin təhsildə iştirak səviyyəsinə nisbəti kimi hesablanır. Bərabərlik indeksi vahiddən nə qədər uzaq qiymət alarsa, cinslər arasında bərabərsizlik də bir o qədər böyük olacaqdır.

Recently, in the world there has been noticed a trend towards an increase in the number of educational institutions, pupils and students. It is necessary to assess the participation of girls and women in this increase at the global, regional, national and local levels. For this purpose, the gender parity index in education is used.

The gender parity index in education is an indicator that characterizes the equality of participation of men and women in education. This indicator is calculated as the ratio of participation of women in education to participation of men in education. The further from 1 the parity index lies, the greater the disparity between the sexes will be.

Təhsildə gender bərabərliyi indeksi
Gender parity index in education

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə ölkə üzrə təhsildə gender bərabərliyi indeksi məktəbəqədər təhsil müəssisələri üzrə 0,846-dan 0,873-dək, ümumtəhsil müəssisələri üzrə 0,859-dan 0,883-dək, ali təhsil müəssisələri üzrə isə 0,828-dən 0,922-dək yüksəlmişdir.

2010-2018-ci illər ərzində məktəbəqədər təhsil müəssisələrində oğlanların sayı 10,8 faiz artaraq 61140 nəfərdən 67732 nəfərə, qızların sayı 14,3 faiz artaraq 51752 nəfərdən 59134 nəfərə, ümumtəhsil müəssisələrində oğlanların sayı 16,3 faiz artaraq 713970 nəfərdən 830114

Compared to 2010 the gender parity index in the country in 2018 increased from 0.846 up to 0.873 in pre-school education, from 0.859 up to 0.883 in general education, and from 0.828 up to 0.922 in higher education.

In 2010-2018, the number of boys in pre-school educational institutions increased by 10.8 percent from 61,140 boys to 67,732 boys, and the number of girls increased by 14.3 percent from 51,752 girls to 59,134 girls, the number of boys in general educational institutions increased by 16.3 percent from

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL 4. QUALITY EDUCATION

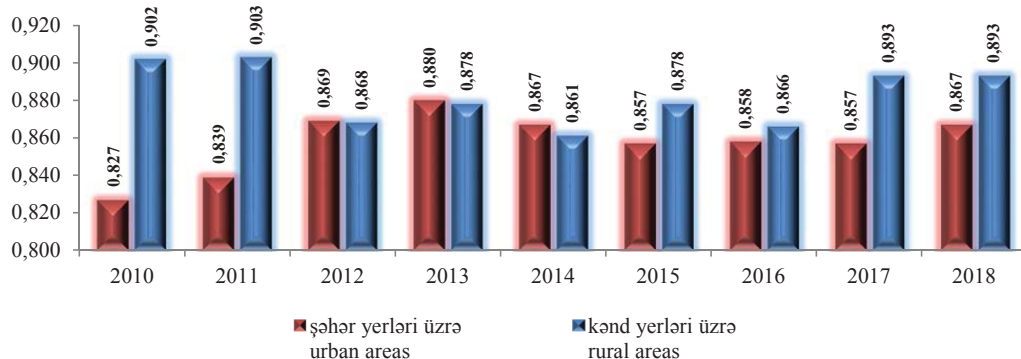
nəfərə, qızların sayı 19,5 faiz artaraq 613562 nəfərdən 733241 nəfərə, ali təhsil müəssisələrində isə oğlanların sayı 19,5 faiz artaraq 79067 nəfərdən 94455 nəfərə, qızların sayı 31,5 faiz artaraq 66248 nəfərdən 87130 nəfərə yüksəlmişdir.

Bu göstərici baxılan dövr ərzində məktəbəqədər təhsil müəssisələri üzrə şəhərlərdə 0,827-dən 0,867-dək yüksəlmiş, kənd yerlərində isə 0,902-dən 0,893-dək enmişdir. Ümumtəhsil müəssisələri üzrə göstərici şəhərlərdə 0,831-dən 0,869-dək, kənd yerlərində isə 0,895-dən 0,905-dək yüksəlmişdir.

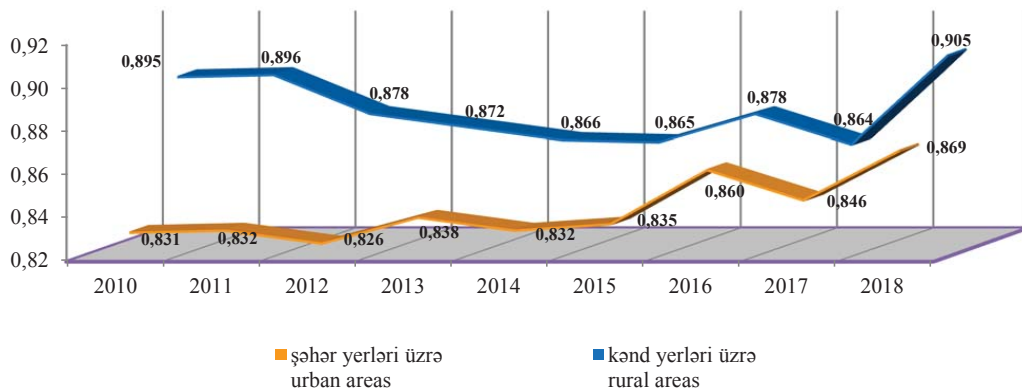
713,970 boys to 830,114 boys, and the number of girls increased by 19.5 percent from 613,562 girls to 733,241 girls, the number of boys in higher educational institutions increased by 19.5 percent from 79,067 boys to 94,455 boys, and the number of girls increased by 31.5 percent from 66,248 girls to 87,130 girls.

During the reviewed period this indicator for pre-school education rose from 0.827 up to 0.867 in urban areas, and fall from 0.902 to 0.893 in rural areas. The indicator for general education increased from 0.831 to 0.869 in urban areas, and from 0.895 to 0.905 in rural areas.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələri üzrə gender bərabərliyi indeksi
Gender parity index in preprimary education

Ümumtəhsil müəssisələri üzrə gender bərabərliyi indeksi
Gender parity index in general education

4.6.1 Verilmiş yaş qrupunda ən azı müəyyən edilmiş funksional savadlılıq səviyyəsinə çatmış əhalinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə⁴

4.6.1 Proportion of population in a given age group achieving at least a fixed level of proficiency in functional literacy skills, by sex⁴

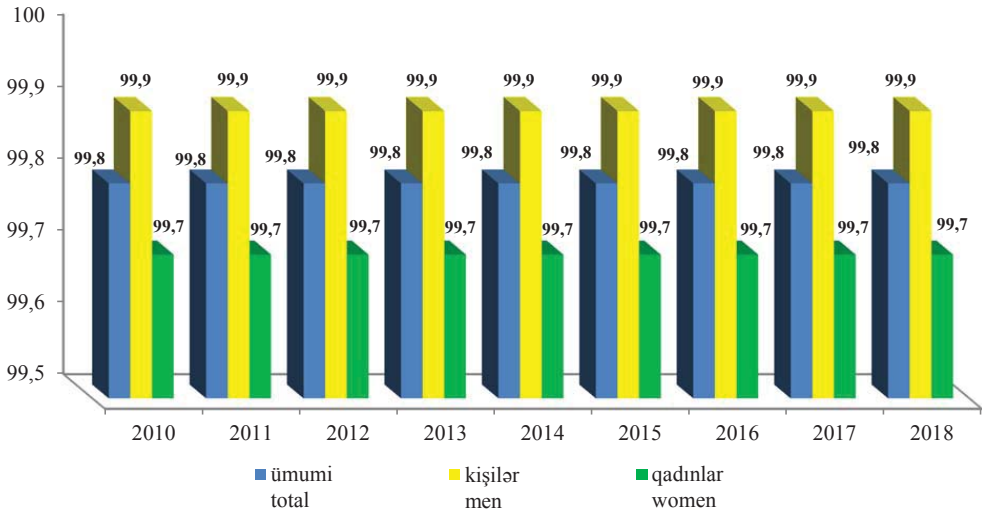
Verilmiş yaş qrupunda ən azı müəyyən edilmiş funksional savadlılıq səviyyəsinə çatmış əhalinin xüsusi çəkisi müəyyən edilmiş funksional savadlılıq səviyyəsinə çatmış və ya artıq o səviyyəni keçmiş gənclərin (15-24 yaş) və böyüklərin (15 və yuxarı yaş) həmin yaş qrupundakı əhalinin ümumi sayında payını əks etdirir.

Bu göstərici ən azı ümumi orta təhsili olan gənclərin və böyüklərin sayının həmin yaş qrupundakı əhalinin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The proportion of population in a given age group achieving at least a fixed level of proficiency in functional literacy skills describes the share of youth (15-24 years) and of adults (15 years and above) who have achieved or exceeded a given level of proficiency in literacy in the total population in the same age group.

This indicator is calculated as the number of youth and of adults with at least general secondary education divided by the total population in the same age group multiplied by 100.

Verilmiş yaş qrupunda ən azı funksional savadlılığın müəyyən edilmiş səviyyəsinə çatmış əhalinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə, faizlə
Proportion of population in a given age group achieving at least a fixed level of proficiency in functional literacy skills, by sex, in percentage

⁴BMT-nin global göstəricilər sistemində bu göstərici "4.6.1 Verilmiş yaş qrupunda ən azı a) savadlılıq və b) riyazi savadlılığın müəyyən edilmiş funksional səviyyəsinə çatmış əhalinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə" kimi müəyyən edilmişdir. Nəşrdə verilən göstərici mövcud rəsmi statistika məlumatları əsasında hesablanmış yalnız a) savadlılığın ən azı müəyyən edilmiş funksional səviyyəsinə çatmış əhalinin həmin yaş qrupundakı xüsusi çəkisini əks etdirir.

⁴In The UN Global Indicator Framework this indicator defined as "4.6.1 Proportion of population in a given age group achieving at least a fixed level of proficiency in functional (a) literacy and (b) numeracy skills, by sex". The indicator given in the publication is represented as proportion population in a given age group achiving at least a fixed level of proficiency in functional literacy skills by sex, calculated based on the official statistics data and presented in publication.

2010-2018-ci illər ərzində ən azı funksional savadlılığın müəyyən edilmiş səviyyəsinə çatmış gənclərin və böyüklərin xüsusi çəkisi 99,8 faiz, kişilər üzrə 99,9 faiz, qadınlar üzrə isə 99,7 faiz təşkil etmişdir. Bu göstəricilər ölkənin şəhər və kənd yerləri üçün də eyni olmuşdur.

2018-ci ildə ən azı funksional savadlılığın müəyyən edilmiş səviyyəsinə çatmış əhəlinin sayı ali təhsil səviyyəsi üzrə 1014 min, orta ixtisas təhsil səviyyəsi üzrə 658 min, tam orta təhsil səviyyəsi üzrə 4870 min, ümumi orta təhsil səviyyəsi üzrə isə 983 min nəfər təşkil etmişdir.

During 2010-2018 the proportion of youth and of adults who have achieved at least a fixed level of proficiency in functional literacy skills was 99.8 percent, 99.9 percent for men and 99.7 percent for women. These indicators were the same for urban and rural areas of the country.

In 2018 the number of people who have achieved at least a given level of proficiency in literacy was 1,014 thousand at the higher education level, 658 thousand at the secondary special education level, 4,870 thousand at the full secondary education level and 983 thousand at the general secondary education level.

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

4. QUALITY EDUCATION

4.a.1 a) elektrik enerjisi ilə; b) təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla; c) təhsil məqsədləri üçün kompüterlərlə; d) içməli suyun əsas mənbələri ilə; e) oğlan və qızlar üçün ayrılıqda minimum şəraiti olan sanitariya qovşaqlarla və f) əl yumaq üçün əsas vasitələrlə (hamı üçün su təchizatı, sanitariya və gigiyena təşəbbüsünün göstəricilərinin təriflərinə uyğun olaraq) təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi

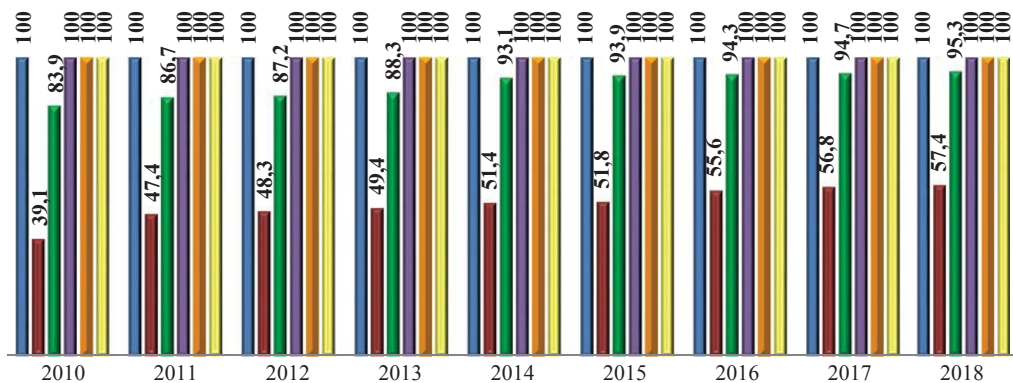
4.a.1 Proportion of schools with access to: (a) electricity; (b) the Internet for pedagogical purposes; (c) computers for pedagogical purposes; (d) basic drinking water; (e) single-sex basic sanitation facilities and (f) basic handwashing facilities (as per the water, sanitation and hygiene for all initiative indicator definitions)

Bu göstərici məktəblərdə bütün şagirdlər üçün təhlükəsiz və səmərəli təhsil mühitinin yaradılması məqsədilə tələb olunan əsas xidmətlər və imkanlara əlverişliliyi əks etdirir. Göstərici verilmiş vasitə və ya xidmətlə təchiz edilmiş məktəblərin sayının məktəblərin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator demonstrates the access in schools to key basic services and facilities necessary to ensure a safe and effective learning environment for all students. The indicator is calculated as the number of schools provided with the given facility or service divided by the total number of schools multiplied by 100.

a) elektrik enerjisi ilə; b) təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla; c) təhsil məqsədləri üçün kompüterlərlə; d) içməli suyun əsas mənbələri ilə; e) oğlan və qızlar üçün ayrılıqda minimum şəraiti olan sanitariya qovşaqlarla; f) əl yumaq üçün əsas vasitələrlə (hamı üçün su təchizatı, sanitariya və gigiyena təşəbbüsünün göstəricilərinin təriflərinə uyğun olaraq) təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi, faizlə

Proportion of schools with access to: (a) electricity; (b) the Internet for pedagogical purposes; (c) computers for pedagogical purposes; (d) basic drinking water; (e) single-sex basic sanitation facilities and (f) basic handwashing facilities (as per the water, sanitation and hygiene initiative indicator definitions), in percentage

- a) elektrik enerjisi ilə;
electricity;
- b) təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla (kompüterli olan məktəblərdə payı);
the Internet for pedagogical purposes (the proportion of schools with computers);
- c) təhsil məqsədləri üçün kompüterlərlə;
computers for pedagogical purposes;
- d) içməli suyun əsas mənbələri ilə;
basic drinking water;
- e) oğlan və qızlar üçün ayrılıqda minimum şəraiti olan sanitariya qovşaqlarla;
single-sex basic sanitation facilities;
- f) əl yumaq üçün əsas vasitələrlə ("Su təminatı, sanitariya və gigiyena hamı üçün" təşəbbüsünün müəyyən etdiyi göstəricilərin təriflərinə uyğun olaraq)
basic handwashing facilities (as per the "water, sanitation and hygiene for all" initiative indicator definitions)

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

4. QUALITY EDUCATION

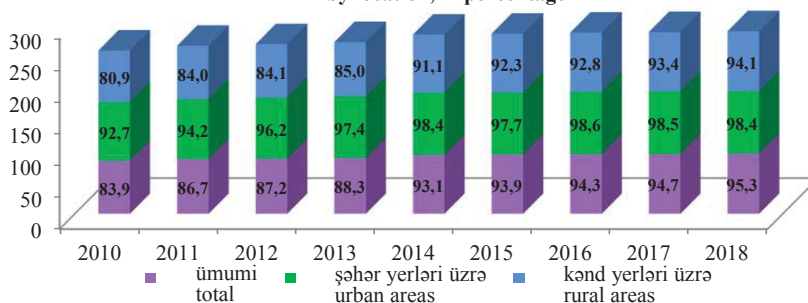
2010-2018-ci illər ərzində ölkənin şəhər və kənd yerlərində elektrik enerjisi, əsas içməli su mənbələri, oğlan və qızlar üçün ayrılıqda minimum şəraiti olan sanitariya qovşaqları və əl yumaq üçün əsas vasitələrlə təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi 100 faiz təşkil edir.

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə ölkə üzrə təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi 18,3 faiz bəndi artaraq 39,1 faizdən 57,4 faizədək, təhsil məqsədləri üçün kompüterlərlə təchiz edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi isə 11,4 faiz bəndi artaraq 83,9 faizdən 95,3 faizə çatmışdır.

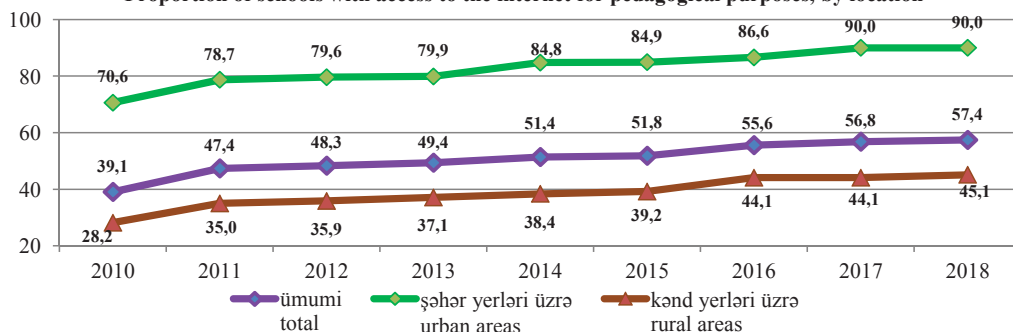
In 2010-2018 the proportion of schools with access to electricity, basic drinking water, single-sex basic sanitation facilities and basic handwashing facilities in urban and rural areas in the country was 100 percent.

Compared to 2010 in 2018 the proportion of schools with access to internet for pedagogical purposes increased by 18.3 percentage points from 39.1 percent to 57.4 percent, and the proportion of schools with access to computers for pedagogical purposes increased by 11.4 percentage points from 83.9 percent to 95.3 percent.

Təhsil məqsədləri üçün kompüterlərlə təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi, yaşayış yerləri üzrə bölgədə, faizlə
Proportion of schools with access to computers for pedagogical purposes, by location, in percentage

Təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi, yaşayış yeri üzrə bölgədə
Proportion of schools with access to the internet for pedagogical purposes, by location

Ötən il şəhər yerlərindəki məktəblərin 98,4 faizi təhsil məqsədləri üçün kompüterlərlə, 90,0 faizi isə təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla təmin edilmişdir. Kənd yerlərinə gəldikdə isə təhsil məqsədləri üçün kompüter və internetlə təminat səviyyəsi müvafiq olaraq 94,1 və 45,1 faiz olmuşdur.

Last year in urban areas 98.4 percent of schools were provided with access to computers for pedagogical purposes, and 90.0 percent of schools were provided with access to internet for pedagogical purposes. As for rural areas, the level of providing schools with access to computers and internet for pedagogical purposes was 94.1 percent and 45.1 percent, respectively.

4.c.1 a) məktəbəqədər; b) ibtidai; c) ümumi və tam orta təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində müvafiq səviyyəyə uyğun ölkədə tələb olunan minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi

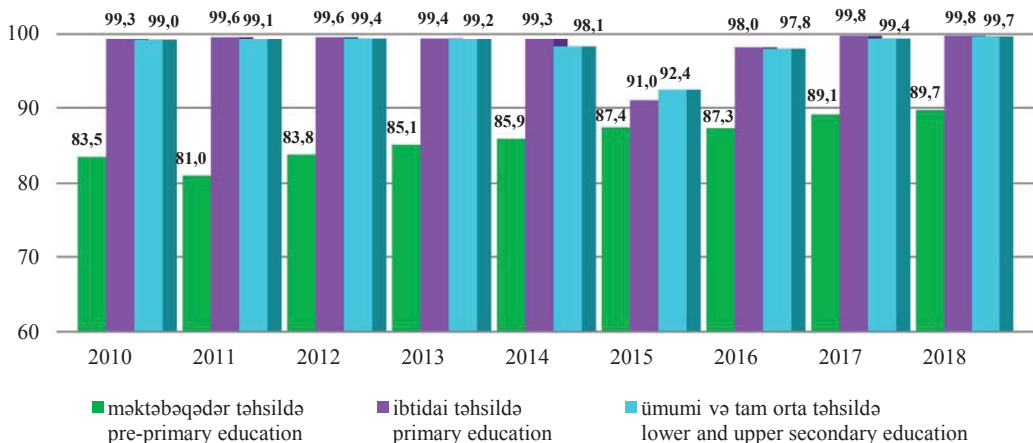

4.c.1 Proportion of teachers in: (a) pre-primary; (b) primary; (c) lower and upper secondary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country

Bu göstərici işə qəbul olunanadək və ya təhsil müəssisələrində işlədiyi vaxt ərzində müvafiq səviyyəyə uyğun ölkədə tələb olunan minimal peşə hazırlığı keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisini müəyyən edir. a) məktəbəqədər; b) ibtidai; c) ümumi və tam orta təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi minimal peşə hazırlığı keçmiş müəllimlərin sayının müəllimlərin ümumi sayına nisbəti kimi faizlə müvafiq təhsil səviyyəsi üzrə hesablanır.

This indicator determines the proportion of teachers who have received at least the minimum organized teacher training pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country. The proportion of teachers in: (a) pre-primary; (b) primary; (c) lower and upper secondary education who have received at least the minimum organized teacher training pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country is calculated as of the ratio of the number of teachers who have received at least the minimum organized teacher training to the total number of teachers in relevant level of education, and expresses in percentage.

a) məktəbəqədər; b) ibtidai; c) ümumi və tam orta təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində müvafiq səviyyəyə uyğun ölkədə tələb olunan minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of teachers in: (a) pre-primary; (b) primary; (c) lower and upper secondary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country, in percentage

2010-2018-ci illər ərzində məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan minimal peşə hazırlığı keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi 6,2 faiz bəndi artaraq 83,5 faizdən 89,7 faizə

In 2010-2018 the proportion of teachers working in pre-primary education institutions who have received at least the minimum organized teacher training increased by 6.2

4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL 4. QUALITY EDUCATION

çatmışdır.

Baxılan dövr ərzində ibtidai təhsildə çalışan minimal peşə hazırlığı keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi 0,5 faiz bəndi artaraq 99,3 faizdən 99,8 faizədək çatmışdır. Ümumi və tam orta təhsil səviyyəsində çalışan minimal peşə hazırlığı keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi isə 2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə 0,7 faiz bəndi artaraq 99,0 faizdən 99,7 faizə çatmışdır.

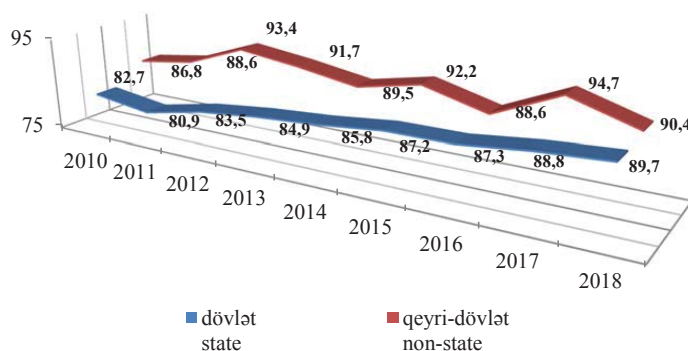
Göstərici 2018-ci ildə dövlət və qeyri-dövlət təhsil müəssisələri üzrə müvafiq olaraq məktəbəqədər təhsil müəssisələrində 89,7 faiz və 90,4 faiz, ibtidai təhsildə 99,9 faiz və 98,1 faiz, ümumi və tam orta təhsildə isə 99,7 faiz və 96,3 faiz təşkil etmişdir.

percentage points from 83.5 percent to 89.7 percent.

During the reviewed period, the proportion of teachers working in primary education institutions who have received at least the minimum organized teacher training increased by 0.5 percentage points from 99.3 percent to 99.8 percent. Compared to 2010, in 2018 the proportion of teachers working in lower and upper secondary education institutions who have received at least the minimum organized teacher training rose by 0.7 percentage points from 99.0 percent to 99.7 percent.

In 2018 the indicator for state and private educational institutions was 89.7 percent and 90.4 percent in pre-school education, 99.9 percent and 98.1 percent in primary education, 99.7 percent and 96.3 percent in lower and upper secondary education, respectively.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, mülkiyyət növləri üzrə bölgüdə, faizlə
Proportion of teachers in pre-primary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country, by property type, in percentage

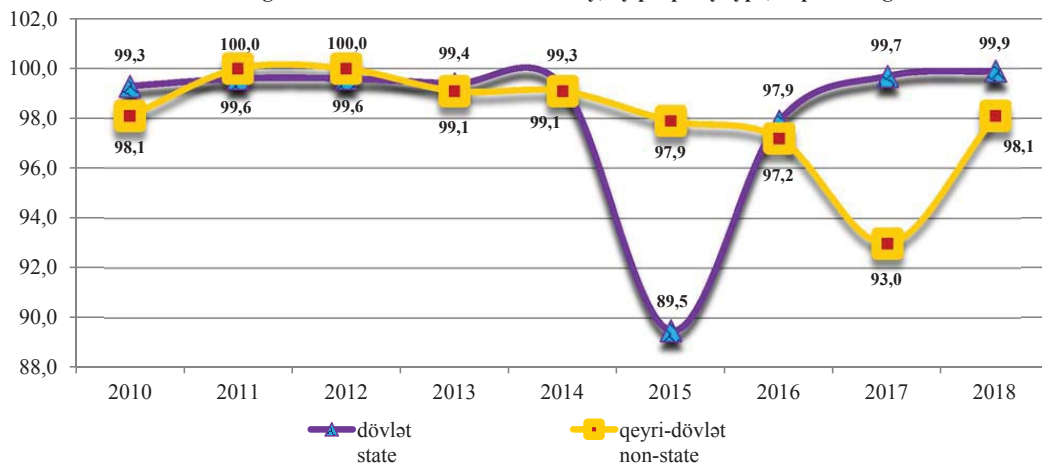
4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

4. QUALITY EDUCATION

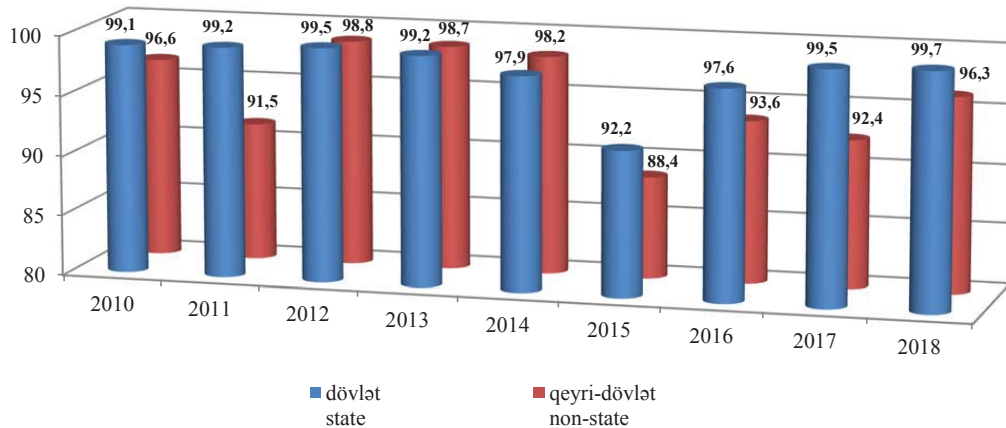
İbtidai təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, mülkiyyət növləri üzrə bölgədə, faizlə

Proportion of teachers in primary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country, by property type, in percentage

Ümumi və orta təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, mülkiyyət növləri üzrə bölgədə, faizlə

Lower and upper secondary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country, by property type, in percentage

Gender bərabərliyinə nail olmaq, bütün qız və qadınların hüquq və imkanlarını genişləndirmək
Achieve gender equality and empower all women and girls

Gender bərabərliyi fundamental insan hüququ olaraq sülhsevər və firavan cəmiyyətin təməlidir. Bu istiqamətdə əldə edilmiş irəliləyişlərə baxmayaraq dünyanın hər yerində qadın və qızlara qarşı ayrı-seçkilik və zorakılıq halları hələ də mövcuddur. Belə ki, dünyada erkən nikahların sayı son on ildə 30 faiz azalsa da, çox təəssüf ki, hazırda 15-49 yaş arasında olan hər beş qadın və qızlardan biri son 12 ay ərzində intim partnyoru tərəfindən fiziki və/və ya cinsi zorakılığa məruz qalıb.

Ümumi məqsədlər naminə dayanıqlı inkişafı canlandırmaq, cəmiyyətə və insanlığa daha böyük fayda vermək üçün qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyə son qoyulmalı, siyasi və iqtisadi qərarların qəbulu proseslərində onların iştirakı artırılmalıdır¹.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən, 1 yanvar 2019-cu il tarixinə qadınların milli parlamentlərdə təmsilçiliyi 0 ilə 61,3 faiz arasında dəyişərək orta hesabla 2010-cu ildəki 19 faizdən 24,2 faizədək artmışdır. 2018-ci ildə dünyada məşğul əhəlinin 39 faizini qadınlar təşkil etsə də, rəhbər vəzifələri tutan qadınların xüsusi çəkisi 2015-ci ildəki 26 faizdən yalnız 27 faizə çatmışdır. 2000-ci ildən etibarən rəhbər vəzifələrdə çalışan qadınların xüsusi çəkisi ən az inkişaf etmiş ölkələr istisna olmaqla bütün

Gender equality as the fundamental human right is the basis of a peaceful and prosperous society. Despite the progress made in this area, there are still cases of discrimination and violence against women and girls around the world. Although the number of early marriages in the world has declined by 30 percent over the last decade, unfortunately, one in five women and girls aged 15-49 have experienced physical and/or sexual violence by an intimate partner within the last 12 months.

Discrimination against women should be ended, and their participation in political and economic decision-making process should be broadened in order to vitalize sustainable development, and to bring great benefit to society and humanity, for common purposes¹.

According to the UN information as at 1 January 2019, women's representation in national parliaments ranged from 0 to 61.3 percent, with the average standing at 24.2 percent, an increase from 19 percent in 2010. While women represented 39 percent of world employment, only 27 percent of managerial positions in the world were occupied by women in 2018, up from 26 percent in 2015. The proportion of women in management has increased since 2000 in all regions except in

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

5. GENDER BƏRABƏRLİYİ

5. GENDER EQUALITY

regionlarda artmışdır.

Son 25 ildə gender bərabərsizliyinin aradan qaldırılması istiqamətində qanunvericilikdə müəyyən islahatlar həyata keçirilsə də, bir çox ölkələrin qanunvericiliyində ayrı-seçkilik ilə bağlı boşluqlar hələ də qalmaqdadır. Qanunvericiliyin dörd sahəsi üzrə 53 ölkədən toplanmış məlumatlara əsasən 2018-ci ildə ölkələrin təxminən üçdə birində hərtərəfli qanuni çərçivələr və ictimai həyat, dördü birindən çoxunda qadınlara qarşı zorakılıq, 29 faizində məşğulluq və iqtisadi fayda, 24 faizində işə nəzarət və ailə məsələləri sahələrində hüquqi boşluqlar mövcuddur².

DİM 5 hər yerdə qadın və qızlara qarşı zorakılığın bütün formalarına, o cümlədən insan alverinə, cinsi və digər növlərdə istismara son qoyulmasını, uşaq, erkən və məcburi nikahın aradan qaldırılmasını, hamı üçün cinsi və reproduktiv sağlamlıq xidmətlərinə çıxış imkanının təmin edilməsini, ödənişsiz qayğı və ev işinin dəyərləndirilməsini, ev təsərrüfatında və ailədə ümumi öhdəliklərin təşviqini nəzərdə tutur.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, gender bərabərliyinin təşviq olunması, bütün səviyyələrdə qadın və qızların imkanlarının genişləndirilməsi üçün əsaslı siyasət müəyyən edilməli və qanunvericilik bazası gücləndirilməli, qadın və qızların informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə imkanları genişləndirilməlidir³.

least developed countries.

Over the past 25 years, there has been progress in reforming laws towards improving gender equality, yet discriminatory laws and gaps in legal protection remain in many countries. On the basis of data collected across four areas of law in 2018 from 53 countries, almost a third have legal gaps in the area of overarching legal frameworks and public life, more than a quarter have legal gaps in the area of violence against women, and 29 percent and 24 percent have legal gaps in the employment and economic benefits area and in the marriage and family area, respectively².

SDG 5 aims to eliminate all forms of violence against women and girls everywhere, including trafficking and sexual and other types of exploitation, to eliminate child, early and forced marriages, to ensure universal access to sexual and reproductive health, to recognize and value unpaid care and domestic work, to promote shared responsibility within the household and the family.

In view of the above, sound policies for the promotion of gender equality and the empowerment of all women and girls at all levels should be adopted, and the legal framework should be strengthened, women's and girls' access to information and communication technologies should be enhanced³.

² <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg5>

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

5.1.1 Cins əlamətinə görə bərabərlik və qeyri-ayrıseçkiliyin təşviqi, təmin edilməsi və nəzarəti üçün hüquqi çərçivələrin mövcudluğu

5.1.1 Existence of legal frameworks, which promotes, enforces and monitors equality and non-discrimination on the basis of sex

Azərbaycanda cins əlamətinə görə bərabərlik və qeyri-ayrıseçkiliyin təşviqi, təmin edilməsi və nəzarəti üçün zəruri hüquqi çərçivələr mövcuddur. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinə əsasən kişi ilə qadının eyni hüquqları və azadlıqları vardır və dövlət vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir.

Bununla yanaşı, cinsi mənsubiyyətə görə ayrıseçkiliyin bütün formalarını aradan qaldırmaqla, kişi və qadınlara ictimai həyatın siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni və digər sahələrində bərabər imkanlar yaratmaqla gender bərabərliyinin təmin edilməsi sahəsində ictimai münasibətlərin tənzimlənməsi “Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə təmin edilir. Qanunun 3-cü maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formaları qadağandır. Qanunun 6-cı maddəsinə əsasən, cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması, kişi və qadınlara bərabər imkanların yaradılması, dövlətin idarə olunmasında və qərarların qəbul edilməsində bir cinsin nümayəndələrinin üstünlüyünə yol verilməməsi üçün dövlət tədbirlər görür.

Əmək münasibətləri sahəsinə gəldikdə, cinsindən asılı olmayaraq bir iş yerində işləyən, eyni ixtisas dərəcəsinə malik olan, eyni iş şəraitində işləyən və eyni dəyərli işi yerinə yetirən işçilərə əməkhaqqı, həmçinin mükafatlar və işçini həvəsləndirmək məqsədilə ödənilən digər maddi ödənişlər eyni ödənilməli, eyni işlə məşğul olan işçilərə isə eyni iş şəraiti yaradılmalıdır.

Yaxın qohumluq münasibətlərindən, birgə və ya əvvəllər birgə yaşayışdan sui-istifadə etməklə törədilən zorakılığın və onun doğurduğu mənfi hüquqi, tibbi və sosial nəticələrin qarşısının alınması, məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərin sosial müdafiəsi və hüquqi yardımla təmin edilməsi, habelə məişət zorakılığına səbəb olan halların

There are in place legal frameworks, which promotes, enforces and monitors equality and non-discrimination on the basis of sex in Azerbaijan. According to Article 25 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan men and women possess equal rights and freedoms, and the state shall guarantee the equality of rights and freedoms to citizens.

In addition, the Law of the Republic of Azerbaijan “On Guarantees of Equal Rights for Women and Men” regulates public relations in the area of ensuring of gender equality by eliminating all forms of gender discrimination and creating equal opportunities for men and women in the political, economic, social, cultural and other spheres of public life. In accordance with the Paragraph 1 of the Article 3 of the Law, all forms of discrimination on the basis of sex are prohibited. According to Article 6 of the Law, State undertakes measures to eliminate all forms of gender discrimination, to create equal opportunities for men and women, and to prevent the dominance of the same gender in government and decision-making.

When it comes to the field of labor relations, salaries, as well as bonuses and other material benefits should be paid equally to employees of the same workplace, the same qualifications, working in the same working environment and performing the same value, and the same working conditions should be created for employees engaged in the same work, regardless of gender.

The measures undertaken in order to prevent violence due to abuse of close kinship, joint or former joint residence, and legal, medical and social adverse consequences caused by it, to provide social protection and legal assistance to victims of domestic violence, as well as to address the causes of domestic violence, are regulated by the Law of the Republic of

5. GENDER BƏRABƏRLİYİ

5. GENDER EQUALITY

aradan qaldırılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin hüquqi əsasları “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir. Qanunla seksual qısnağa qadağandır.

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi həyata keçirir⁴.

Azerbaijan “On the Prevention of Domestic Violence”. The law prohibits sexual harassment.

The State Committee for Family, Women and Children Affairs is responsible for gender equality control⁴.

⁴ Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 9 avqust tarixli, 444 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi haqqında Əsasnamə

⁴ “Statue of the State Committee of the Republic of Azerbaijan for Family, Women and Children Affairs” approved by Decree No.444 dated August 9, 2006 of the President of the Republic of Azerbaijan

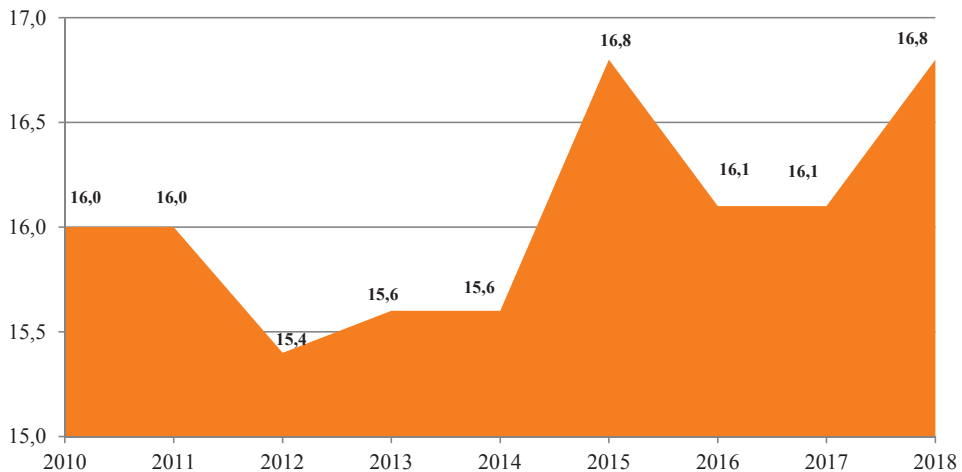
5.5.1.a Milli Parlamentdə (Milli Məclis) qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin xüsusi çəkisi

5.5.1.a Proportion of seats held by women in National Parliament (Milli Mejlis)

Milli Məclisdə qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin xüsusi çəkisi ölkə parlamentində qadınların iştirak səviyyəsini göstərir. Bu göstərici hesabat ilində Milli Məclisdə qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin bütün tutulmuş yerlərə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The proportion of seats held by women in the Milli Mejlis indicates the participation level of women in the country's parliament. This indicator is calculated as the number of seats held by women divided by all occupied seats in reporting year multiplied by 100.

Milli Məclisdə qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of seats held by women in the Milli Mejlis, in percentage

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə Milli Məclisdə qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin xüsusi çəkisi 0,8 faiz bəndi artaraq 16,8 faizə çatmışdır.

Hazırda bir palatadan ibarət olan parlament üzvlərinin 20 nəfəri qadınlardan ibarətdir⁵.

Compared to 2010, in 2018 the proportion of seats held by women in the Milli Mejlis increased by 0.8 percentage points and appointed to 16.8.

Currently, 20 members of the parliament, which consists of one chamber, are women⁵.

⁵ <http://www.meclis.gov.az/?/az/content/1>

5. GENDER BƏRABƏRLİYİ

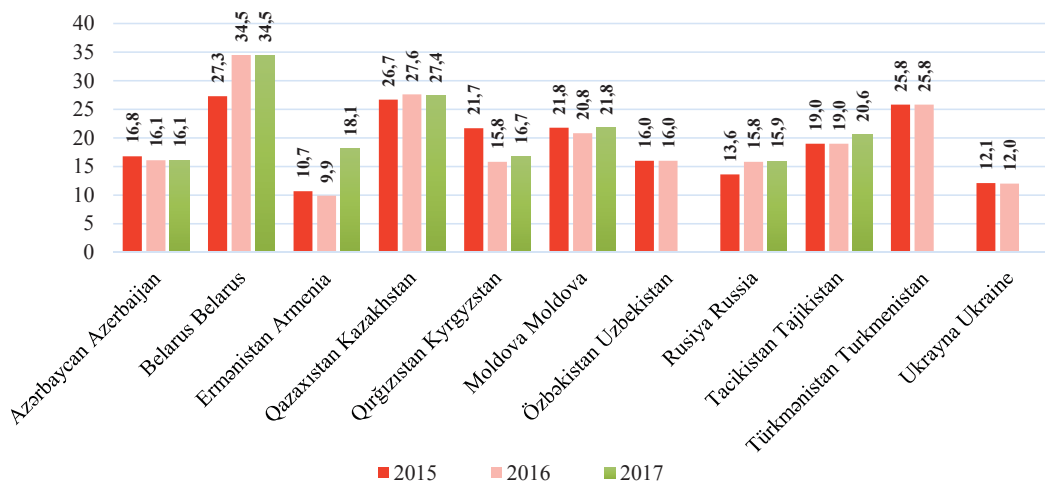
5. GENDER EQUALITY

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir

Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Milli parlamentdə qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of seats held by women in National Parliament, in percentage

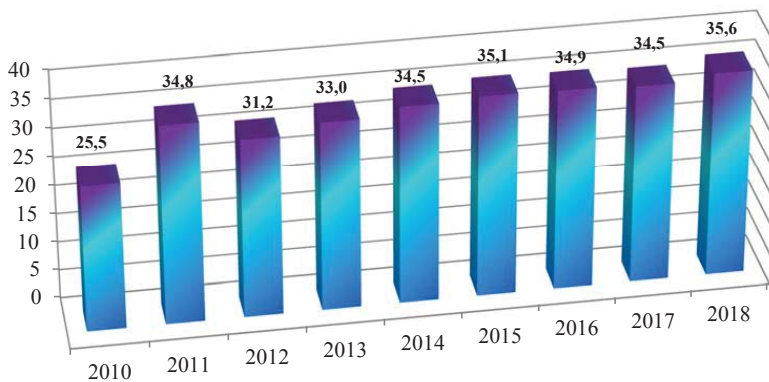

5.5.2 Rəhbər vəzifələr tutan qadınların xüsusi çəkisi 5.5.2 Proportion of women in managerial positions

Bu göstərici Məşğulluğun Beynəlxalq Standart Təsnifatına (ISCO-08) əsasən birinci əsas qrup üzrə rəhbər və orta səviyyəli idarəetmədə olan işçilərin ümumi sayında qadınların xüsusi çəkisini göstərir.

This indicator represents the proportion of women in the total employment in the senior and middle-level management positions for the first main group, according to the International Standard Classification of Occupations (ISCO-08).

Rəhbər vəzifələr tutan qadınların xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of women in managerial positions, in percentage

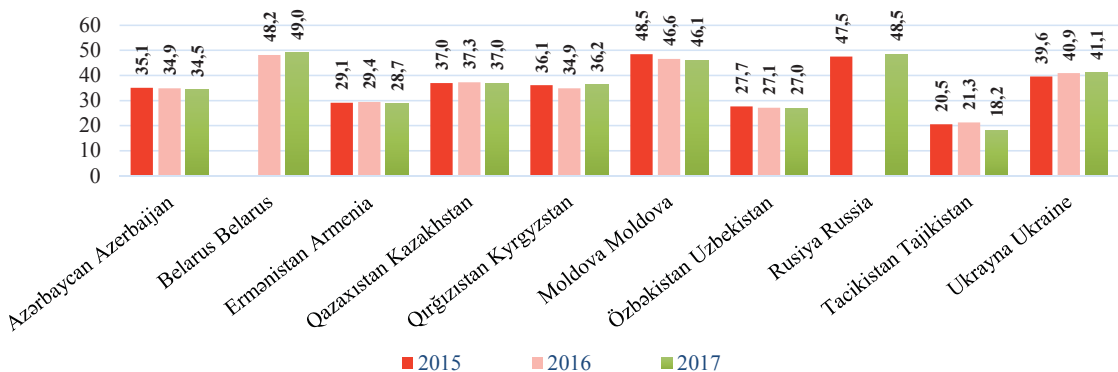
2012-2015-ci illər ərzində rəhbər vəzifələr tutan qadınların xüsusi çəkisi 3,9 faiz bəndi artaraq 31,2 faizdən 35,1 faizədək yüksəlmiş, növbəti iki ildə 0,6 faiz bəndi azalaraq 34,5 faiz olmuş, 2018-ci ildə isə bu göstərici 35,6 faizə qədər yüksəlmişdir.

In 2012-2015, the proportion of women in managerial positions increased by 3.9 percentage points rising from 31.2 percent to 35.1 percent, for the next two years it fell by 0.6 percentage points to 34.5 percent, and in 2018 this indicator rose to 35.6 percent.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir

Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Rəhbər vəzifələr tutan qadınların xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of women in managerial positions, in percentage

5.a.2 Qadınların torpağa dair bərabər mülkiyyət hüquqlarına zəmanət verən hüquqi çərçivənin mövcudluğu⁶

5.a.2 Existence of the legal framework, which guarantees women's equal rights to land ownership⁶

Ölkəmizdə mülkiyyət hüququ sahəsində mövcud olan qanunvericilik, eyni zamanda mülkiyyət hüquqlarının tənzimlənməsi mexanizmi qadınların torpağa dair bərabər mülkiyyət hüquqlarına zəmanət verir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 29-cu maddəsinə əsasən hər kəsin mülkiyyət hüququ vardır və hər kəsin mülkiyyətində daşınar və daşınmaz əmlak ola bilər. Mülkiyyət hüququ mülkiyyətçinin təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə əmlaka sahib olmaq, əmlakdan istifadə etmək və onun barəsində sərəncam vermək hüquqlarından ibarətdir.

“Torpaq islahatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 17-ci maddəsinə əsasən torpaq mülkiyyətçilərinin torpağa sahiblik, torpağı təyinatına görə istifadə etmək, icarəyə vermək, satmaq, bağışlamaq, dəyişmək, girov qoymaq, vərəsəlik üzrə və irsən vermək hüquqları vardır. Torpaq mülkiyyətçilərinin hüquqları Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi və digər normativ hüquqi aktlar ilə tənzimlənir.

Bundan əlavə, “Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunun 15.1-ci maddəsinə əsasən dövlət kişi və qadınların mülkiyyət hüququnun həyata keçirilməsinə və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

The existing legislation in the field of property rights in our country, as well as the mechanism for regulating of property rights, guarantee women's equal rights to land ownership. According to Article 29 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan, everyone has the right to own property and everyone might possess movable and real property. Right of ownership envisages the right of owner to possess, use and dispose of the property himself/herself or jointly with others.

In accordance with the Article 17 of the Law of the Republic of Azerbaijan "On Land Reform", land owners have the rights to possess, to use for appropriate purpose, to lease, to sell, to donate, to change, to pledge, to bequeath and to inherit the land. The rights of landowners are governed by the Civil Code of the Republic of Azerbaijan, the Land Code of the Republic of Azerbaijan and other regulatory legal acts.

In addition, according to Article 15.1 of the Law of the Republic of Azerbaijan “On Guarantees of Equal Rights for Women and Men”, the state ensures equal ownership rights and opportunities for entrepreneurship for men and women.

⁶ BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sisteminə göstərici “5.a.2 Qadınlara torpağa sahib olmaq və/və ya torpaq üzərində sərəncam vermək hüququnu təmin edən hüquqi bazası (o cümlədən adi hüquq) olan ölkələrin xüsusi çəkisi” kimi müəyyən edilmişdir. Bu göstəricinin milli səviyyədə tətbiqi sözügedən sahədə hüquqi baza, o cümlədən adi hüquq normalarının mövcudluğunu nəzərdə tutur.

⁶ In The UN Global Indicator Framework this indicator defined as “5.a.2 Proportion of countries where the legal framework (including customary law) guarantees women's equal rights to land ownership and/or control”. This indicator is a legal framework at national level, including customary law the existence of common law predicts.

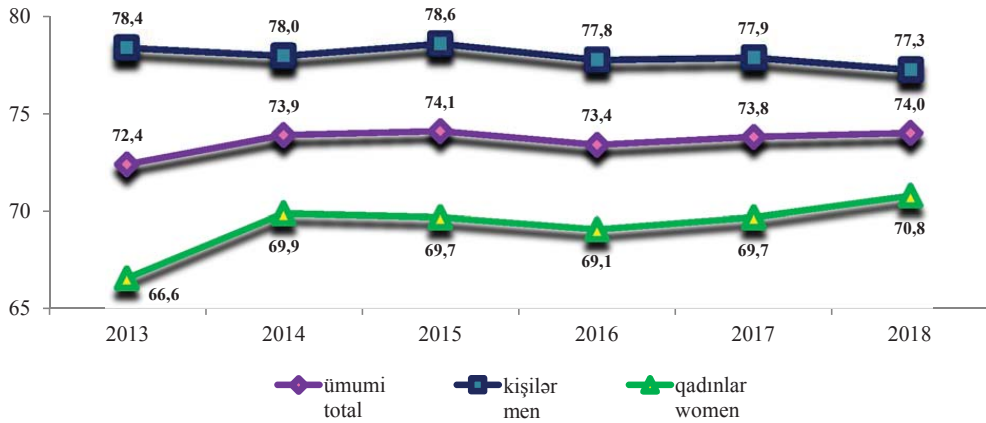

5.b.1 Mobil telefonu olan şəxslərin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə 5.b.1 Proportion of individuals who own a mobile telephone, by sex

Mobil telefonu olan şəxslərin xüsusi çəkisi ölkədə mobil telefonlardan istifadə səviyyəsini əks etdirir. Bu göstərici mobil telefon istifadəçilərinin sayının əhalinin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The proportion of individuals who own a mobile telephone determine the level of mobile phone usage in the country. This indicator is calculated as the number of mobile phone users divided by the total population multiplied by 100.

Mobil telefonu olan şəxslərin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə, faizlə
Proportion of individuals who own a mobile telephone, by sex, in percentage

2013-2018-ci illər ərzində mobil telefonu olan şəxslərin xüsusi çəkisi 1,6 faiz bəndi artaraq 72,4 faizdən 74,0 faizədək yüksəlmişdir. Bu illər ərzində mobil telefonu olan kişilərin xüsusi çəkisi 1,1 faiz bəndi azalaraq 78,4 faizdən 77,3 faizədək enmiş, qadınların xüsusi çəkisi isə 4,2 faiz bəndi artaraq 66,6 faizdən 70,8 faizədək yüksəlmişdir.

In 2013-2018, the proportion of individuals who own a mobile telephone increased by 1.6 percentage points from 72.4 percent to 74.0 percent. During this years, the proportion of men who own a mobile telephone declined by 1.1 percentage points from 78.4 percent to 77.3 percent, and the proportion of women increased by 4.2 percentage points from 66.6 percent to 70.8 percent.

Hamı üçün su və sanitariyaya əlçatanlığı və dayanıqlı idarə etməni təmin etmək

Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all

Dünyada yetərinə şirin su ehtiyatının mövcud olmasına baxmayaraq, təmiz içməli suya əlçatanlığın təmin edilməsinə nail olmaq ən vacib global problemlərdən biridir. Təəssüflər olsun ki, kifayət qədər inkişaf etməmiş iqtisadiyyat və ya infrastruktur səbəbindən hər il uşaqlar da daxil olmaqla milyonlarla insan zəif su təchizatı, sanitariya və gigiyena ilə əlaqədar xəstəliklərdən həyatını itirir.

Hal-hazırda iki milyarddan çox insan şirin su mənbələrinə məhdud çıxış riski ilə yaşayır və 2050-ci ilədək dörd insandan ən azı birinin içməli su çatışmazlığı ilə daimi və ya periodik üzləşən ölkədə yaşayacağı ehtimal edilir. Buna görə də hamı üçün təhlükəsiz, əlçatan və bərabər şəkildə içməli suya çıxışın təmin edilməsinə nail olmaq başlıca məsələdir¹.

BMT-nin məlumatlarına əsasən, 2010-2015-ci illər ərzində global miqyasda təhlükəsiz idarə olunan içməli su xidmətlərindən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi 61 faizdən 71 faizədək artmış, 2016 və 2017-ci illərdə isə dəyişməz olaraq qalmışdır. Dünya əhalisinin 19 faizi isə adi içməli su xidmətlərindən istifadə etmişdir. Bu da hələ də 785 milyon insanın hətta adi içməli su xidmətlərindən belə məhrum

There is sufficient fresh water on the planet, but ensuring access to safe drinking water is one of the major global challenges. Unfortunately, due to bad economics or poor infrastructure, millions of people including children die every year from diseases associated with inadequate water supply, sanitation and hygiene.

Currently, more than two billion people are living with the risk of reduced access to freshwater resources and by 2050, at least one in four people is likely to live in a country affected by chronic or recurring shortages of freshwater. Therefore, to achieve ensuring safe, affordable and equal access to drinking water for all is a key issue¹.

According to the UN's information the proportion of population using safely managed drinking water services increased from 61 percent to 71 percent between 2000 and 2015 and remained unchanged in 2017. An additional 19 percent of the global population used basic drinking water services. This means that 785 million people still lacked even a basic drinking water service. The global population using safely managed sanitation services increased from 28 percent in 2000 to 45 percent in 2017.

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/water-and-sanitation/>

6. TƏMİZ SU VƏ SANİTARIYA

6. CLEAN WATER AND SANITATION

olduğunu bildirir. Təhlükəsiz idarə olunan sanitariya xidmətlərindən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi 2000-ci ildəki 28 faizdən 2017-ci ildə 45 faizə çatmışdır. 2017-ci ildə dünya əhəlisinin təxminən 60 faizi, ən az inkişaf etmiş ölkələrdə isə əhəlinin yalnız 38 faizi evində sabun və suyun olduğu əlüzuyuyan vasitələrdən istifadə edə bilmiş, təxminən 3 milyard insanın evində isə sözügedən vasitələr mövcud olmamışdır. Ölkələrin təqribən üçdə biri orta və ya yüksək səviyyədə su çatışmazlığından əziyyət çəkir².

DİM 6 hər yerdə hamı üçün təhlükəsiz və bərabər şəkildə içməli suya, sanitariya və gigiyena xidmətlərinə əlverişliliyin təmin edilməsini, habelə su çatışmazlığının aradan qaldırılması və su çatışmazlığından əziyyət çəkən insanların sayının əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması məqsədilə bütün sahələrdə içməli suyun dayanıqlı istifadə və təchizatının təmin edilməsini nəzərdə tutur.

Bu da öz növbəsində, çirklənməni azaltmaqla zərərli kimyəvi maddələrin və materialların atılmasını minimuma endirməklə, təmizlənməmiş çirkab suların xüsusi çəkisini yarıyadək azaltmaqla, habelə təkrar emalı və təhlükəsiz təkrar istifadəni əhəmiyyətli dərəcədə artırmaqla qlobal səviyyədə suyun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasını zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, su və sanitariya sahəsində tədbir və proqramlarla bağlı potensialın inkişafına dəstək artırılmalı və beynəlxalq əməkdaşlıq genişləndirilməli, transsərhəd əməkdaşlıq vasitəsilə bütün səviyyələrdə vahid su resursları idarəçiliyi tətbiq edilməli, su ilə bağlı ekosistemlər mühafizə və bərpa edilməlidir. Bununla yanaşı, su və sanitariya xidmətlərin idarə olunmasında yerli icmaların iştirakı genişləndirilməlidir³.

In 2017, some 60 percent of people worldwide and only 38 percent in least developed countries had a basic handwashing facility with soap and water at home, leaving an estimated 3 billion people without basic handwashing facilities at home. Approximately one third of countries have medium or high levels of water stress².

SDG 6 aims to achieve universal and equitable access to safe and affordable drinking water for all, substantially increase water-use efficiency across all sectors, and ensure sustainable withdrawals and supply of freshwater to address water scarcity and substantially reduce the number of people suffering from water scarcity.

This in turn, makes improvement of water quality by reducing pollution and minimizing release of hazardous chemicals and materials, as well as halving the proportion of untreated wastewater and substantially increasing recycling and safe reuse globally necessary.

In view of the above, international cooperation and capacity-building support in water- and sanitation-related activities and programmes should be expanded, integrated water resources management should be implemented at all levels through transboundary cooperation, and water-related ecosystems should be protected and restored. At the same time, the participation of local communities in improving water and sanitation management should be strengthened³.

² <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg6>

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

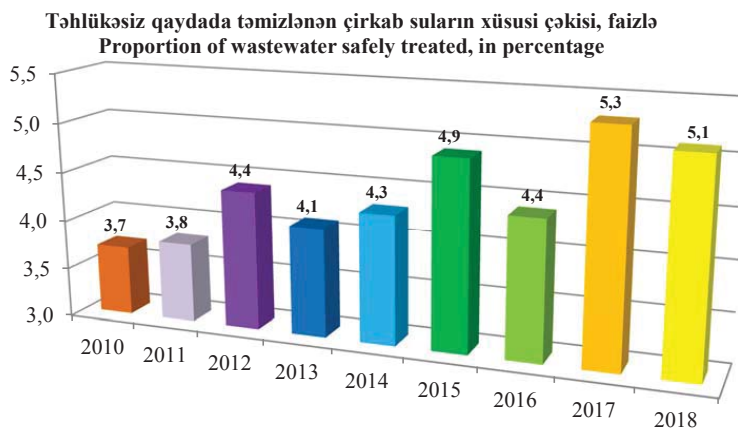
³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

6.3.1 Təhlükəsiz qaydada təmizlənən çirkab suların xüsusi çəkisi 6.3.1 Proportion of wastewater safely treated

Təhlükəsiz qaydada təmizlənən çirkab suların xüsusi çəkisi təsərrüfat fəaliyyəti nəticəsində yaranan və müəyyən olunmuş təmizləmə mərhələlərini keçməklə təhlükəsiz şəkildə təmizlənən çirkab suların həcmnin təsərrüfat fəaliyyəti nəticəsində yaranan çirkab suların ümumi həcminə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The proportion of wastewater safely treated is calculated as the volume of wastewater generated by economic activities and safely treated through treatment ladders divided by the total volume of wastewater generated by economic activity multiplied by 100.

2010-2018-ci illər ərzində təhlükəsiz qaydada təmizlənən çirkab suların xüsusi çəkisi 1,4 faiz bəndi artaraq 3,7 faizdən 5,1 faizə çatmışdır.

2018-ci ildə 2010-cu ilə nisbətən atılan çirkab suların ümumi həcmi 14,7 faiz azalaraq 6037,1 milyon kub metrədən 5147,0 milyon kub metrə düşmüşdür. Bu illər ərzində təmizlənmiş çirkab suların ümumi həcmi 18,9 faiz artaraq 222,1 milyon kub metrədən 264,0 milyon kub metrə çatmışdır.

During 2010-2018 years, the proportion of wastewater safely treated increased by 1.4 percentage points 3.7 percent to 5.1 percent.

Compared to 2010, in 2018 the total volume of wastewater decreased by 14.7 percent and dropped from 6,037.1 million cubic meters to 5,147.0 million cubic meters. During these years, the total volume of treated wastewater increased by 18.9 percent from 222.1 million cubic meters and reached 264.0 million cubic meters.

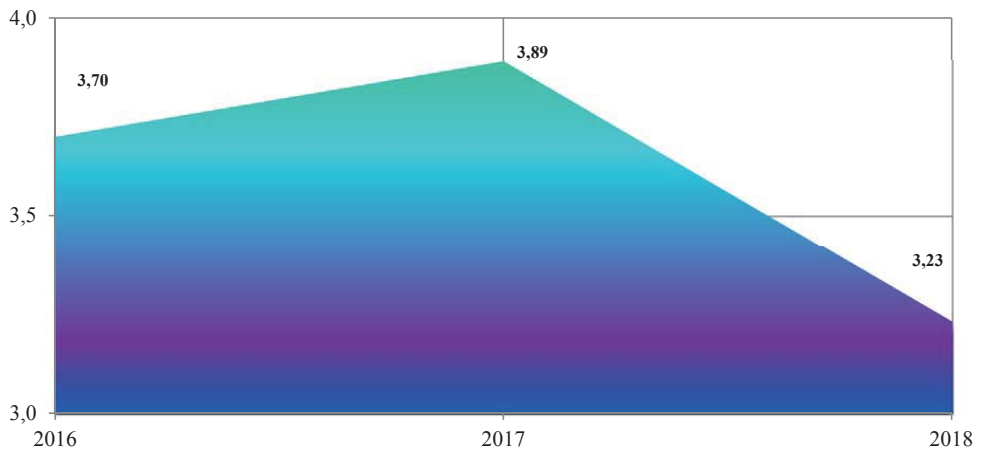

6.4.1 Sudan istifadə səmərəliliyi 6.4.1 Water-use efficiency

Sudan istifadə səmərəliliyi bir kub metr sudan istifadə nəticəsində əldə olunmuş əlavə dəyərin həcmi bildirir. Sudan istifadə səmərəliliyi göstəricisi iqtisadiyyatın bütün sahələrində yaranmış əlavə dəyərin istifadə olunmuş suyun ümumi həcminə nisbəti kimi hesablanır.

The water-use efficiency shows the value added resulting from the use of one cubic meter of water. The water-use efficiency indicator is calculated as the value added created in all economic sectors divided by the total volume of used water.

Sudan istifadə səmərəliliyi, ABŞ dolları/m³
Water-use efficiency, USD/m³

2016-cı illə müqayisədə ölkədə sudan istifadə səmərəliliyi 0,47 ABŞ dolları/m³ azalaraq 2018-ci ildə 3,23 ABŞ dolları/m³ təşkil etmişdir.

In the country compared to 2016, in 2018 the water-use efficiency decreased by 0.47 USD/m³ and amounted 3.23 USD/m³.

6.4.2 Su ehtiyatlarına düşən yükün səviyyəsi: götürülmüş şirin suyun mövcud şirin su ehtiyatlarında xüsusi çəkisi

6.4.2 Level of water stress: freshwater withdrawal as a proportion of available freshwater resources

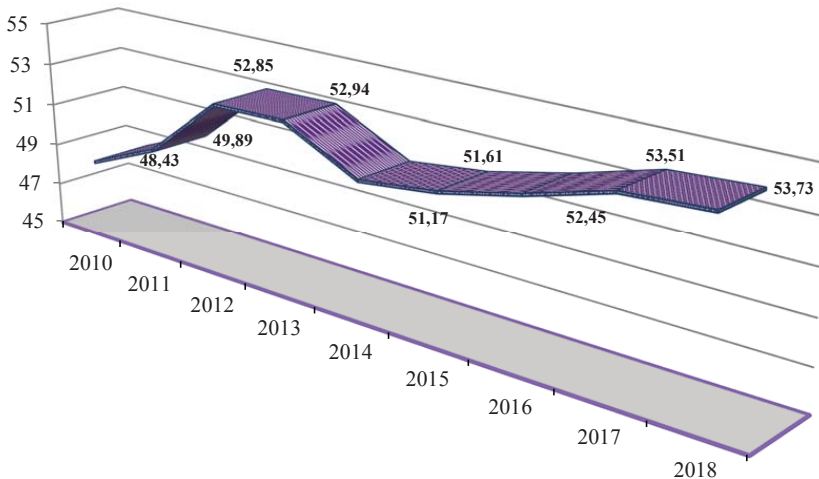
Su ehtiyatlarına düşən yükün səviyyəsi təbii mənbələrdən götürülən şirin suyun həcmnin suya olan ekoloji tələbat nəzərə alınmaqla, ölkənin bərpa olunan şirin su ehtiyatlarının ümumi həcminə nisbətinin faiz ifadəsidir. Bu göstərici bəzi mənbələrdə "su resurslarının istifadə indeksi" kimi də təqdim olunur. Göstəricinin məqsədi ölkənin bərpa olunan şirin su ehtiyatlarına göstərilən təzyiqi qiymətləndirmək, suya olan tələbatı qarşılamaq üçün su ehtiyatlarının nə dərəcədə istismar olunduğunu, eləcə də sudan dayanıqlı istifadə istiqamətində ortaya çıxan çətinlikləri müəyyənləşdirməkdir.

Su ehtiyatlarına düşən yükün səviyyəsi təbii mənbələrdən götürülmüş şirin suyun ümumi illik həcmnin bərpa olunan şirin su ehtiyatlarının orta çoxillik həmi ilə suya olan ekoloji tələbat səviyyəsi arasındakı fərqə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The level of water stress is a percentage of the country's volume of renewable freshwater resources, taking into account the environmental demand for freshwater. This indicator is also known as "the water resources sustainability index" in some sources. The purpose of the indicator is to assess the country's pressure on renewable freshwater resources, to identify the extent to which water resources are utilized to meet water demand, as well as to define the challenges faced by sustainable water use.

The level of water stress is calculated as the total annual volume of freshwater withdrawal from natural sources divided by the difference between the average perennial volume of renewable freshwater resources and the level of environmental demand for water multiplied by 100.

Su ehtiyatlarına düşən yükün səviyyəsi: götürülmüş şirin suyun mövcud şirin su ehtiyatlarında xüsusi çəkisi, faizlə
Level of water stress: freshwater withdrawal as a proportion of available freshwater resources, in percentage

2010-2018-ci illər ərzində istismar məqsədilə götürülmüş şirin suyun mövcud şirin su ehtiyatlarında xüsusi çəkisi 5,3 faiz bəndi artaraq 48,43 faizdən 53,73 faizədək yüksəlmişdir.

Göstərici üzrə dinamika mövcud bərpa olunan şirin su ehtiyatlarına təzyiqin artdığını ifadə edir. Belə ki, təbii mənbələrdən götürülən şirin suyun ümumi həcmi 2010-cu ildəki 10970 milyon kub metrə 10,9 faiz artaraq 2018-ci ildə 12167 milyon kub metr olmuşdur.

In 2010-2018, the proportion of freshwater withdrawal for exploitation purposes in available freshwater resources rose by 5.3 percentage points from 48.43 percent to 53.73 percent.

The dynamics of the indicator illustrates an increase in the level of pressure on the available water resources. Thus, the total volume of freshwater withdrawal from natural sources increased by 10.9 percent from 10,970 million cubic meters in 2010 to 12,167 million cubic meters in 2018.

Hamının sərfəli, etibarlı, dayanıqlı və müasir enerji mənbələrinə çıxışını təmin etmək

Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all

Enerji dayanıqlı inkişafa nail olunması və yoxsulluğun aradan qaldırılması üçün mühüm amildir. İnsanların səmərəli fəaliyyət göstərməsi və onların bərabər inkişafı etibarlı və sərfəli enerjiden asılıdır. Bu baxımdan biznes, tibb və təhsildən tutmuş kənd təsərrüfatı, infrastruktur, kommunikasiya və yüksək texnologiyalara kimi bütün sahələrin enerji təchizatının yaxşılaşdırılması əsas şərtidir.

BMT-nin açıqladığı məlumata əsasən, global elektrifikasiya səviyyəsi 2010-cu ildəki 83 faizdən 2017-ci ildə 89 faizə yüksəlsə də, dünyada təxminən 840 milyon insan hələ də elektrik enerjisinə çıxış əldə edə bilməmişdir. Qlobal səviyyədə, yemək hazırlamaq üçün təmiz yanacaq və texnologiyalara çıxışı olan əhalinin xüsusi çəkisi 2010-cu ildəki 57 faizdən 4 faiz bəndi artaraq 2017-ci ildə 61 faiz təşkil etmişdir, lakin bu irəliləyişə baxmayaraq 3 milyarda yaxın insan yemək hazırlamaq üçün hələ də ilk növbədə səmərəsiz və çirkləndirici sistemlərdən istifadə edir. Təmiz yanacaq və enerjiyə, o cümlədən bərpa olunan enerjiyə çıxış imkanlarının artırılması məqsədi ilə təmiz və bərpa olunan enerjini dəstəkləmək üçün inkişaf etməkdə olan ölkələrə beynəlxalq maliyyə axını 2010-cu ildəki 9,9 milyard ABŞ dollarından təxminən ikiqat artaraq 2016-cı ildə

Energy is an important factor for achieving sustainable development and eradicating poverty. Effective activity and equal development of population depend on reliable and affordable energy services. In this regard, it is essential to improve energy supply in all areas, from business, health and education to agriculture, infrastructure, communications and high technology.

According to the UN's data the global electrification rate rose from 83 percent in 2010 to 89 percent in 2017. However, some 840 million people around the world are still without access to electricity. The global share of the population with access to clean cooking fuels and technologies rose by 4 percentage points from 57 percent in 2010 to 61 percent in 2017. Despite this progress, close to 3 billion people still rely primarily on inefficient and polluting cooking systems. For the purpose of greater access to clean fuels and energy, including renewable energy, international financial flows to developing countries in support of clean and renewable energy reached 18.6 billion US dollars in 2016, almost doubling from 9.9 billion US dollars in 2010¹.

SDG 7 aims to ensure universal access to affordable, reliable and modern energy services,

7. SƏRFƏLİ VƏ TƏMİZ ENERJİ

7. AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

18,6 milyard ABŞ dollarına çatmışdır¹.

DİM 7 hamı üçün əlçatan, etibarlı, dayanıqlı və müasir enerji mənbələrinə çıxış imkanının təmin edilməsini, qlobal enerji təchizatında bərpa olunan enerjinin payının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasını, enerji səmərəliliyinin artırılması səviyyəsinin ikiqat qaldırılmasını nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, bütün ölkələrdə hamının müasir və dayanıqlı enerji xidmətləri ilə təchiz edilməsi üçün enerji infrastrukturunun genişləndirilməsini və texnologiyaların yenilənməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlara əlaqədar, təmiz enerjiyə dair tədqiqat və texnologiyaya çıxış imkanlarının genişləndirilməsi üçün beynəlxalq əməkdaşlıq gücləndirilməli, enerji infrastrukturu və təmiz enerji texnologiyasına investisiyalar təşviq edilməlidir².

to increase substantially the share of renewable energy in the global energy mix, to double the global rate of improvement in energy efficiency.

This in turn makes the expansion of the energy infrastructure and the upgrading of technologies for supplying modern and sustainable energy services for all in all countries necessary.

Due to the above, international cooperation to facilitate access to clean energy research and technology should be enhanced, and investment in energy infrastructure and clean energy technology should be promoted².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg7>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

7. SƏRFƏLİ VƏ TƏMİZ ENERJİ

7. AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

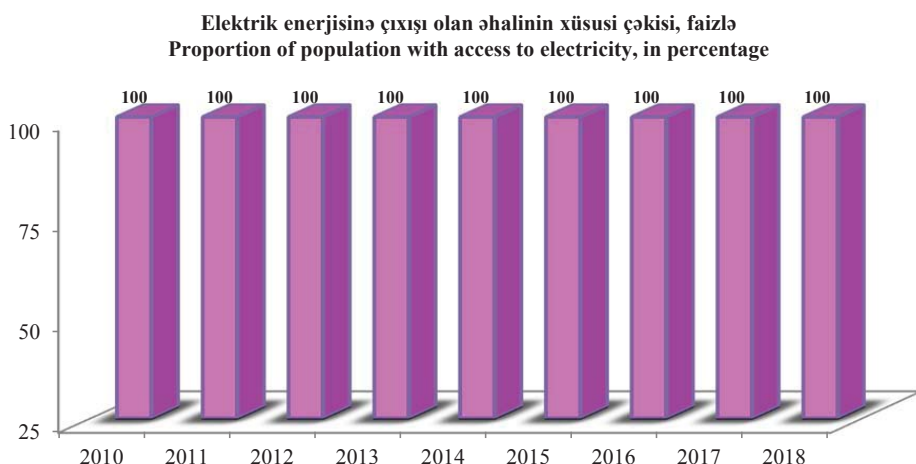

7.1.1 Elektrik enerjisinə çıxışı olan əhəlinin xüsusi çəkisi

7.1.1 Proportion of population with access to electricity

Elektrik enerjisinə çıxışı olan əhəlinin xüsusi çəkisi əhəlinin elektrik enerjisi ilə təminat səviyyəsini ölçür. Bu göstərici elektrik enerjisinə çıxışı olan əhəlinin sayının əhəlinin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Proportion of population with access to electricity measures the level of power supply to the population. This indicator is calculated as the number of people with access to electricity divided by the total population multiplied by 100.

Baxılan dövrdə respublikamızda elektrik enerjisinə çıxış hamı üçün əlçatan olmuşdur. Belə ki, 2010-2018-ci illər ərzində elektrik enerjisinə çıxışı olan əhəlinin xüsusi çəkisi 100 faiz təşkil etmişdir.

During the reviewed period, access to electricity in our republic was accessible for everyone. Thus, in 2010-2018, the proportion of population with access to electricity was 100 percent.

7.2.1 Son enerji istehlakının ümumi həcmində bərpa olunan enerjinin xüsusi çəkisi

7.2.1 Renewable energy share in the total final energy consumption

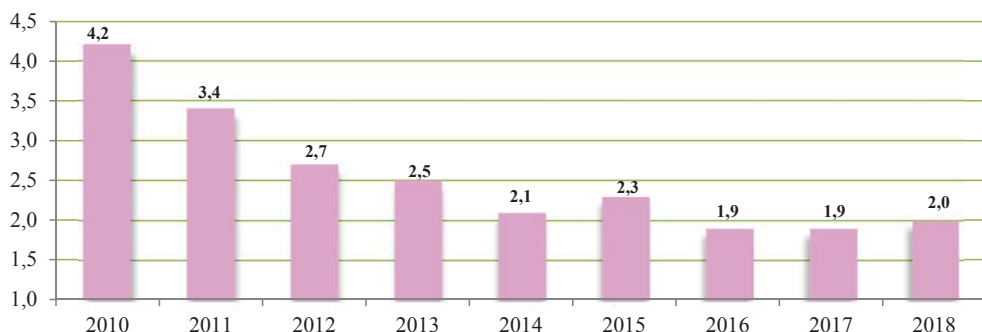
Son enerji istehlakının ümumi həcmində bərpa olunan enerji mənbələrinin xüsusi çəkisi bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə səviyyəsini əks etdirir. Bu göstərici bərpa olunan enerjinin miqdarının il ərzində istehlak edilmiş enerjinin ümumi miqdarına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Bərpa olunan enerji daim bərpa olunan təbii proseslərdən alınan enerjidir. Bu zaman təbiətdə daim baş verən proseslərdən istifadə olunur və bu mənbələr insan istifadəsi nəticəsində tükənə bilməz. Bərpa olunan enerji mənbələrinə su elektrik stansiyalarının elektrik enerjisi, külək enerjisi, qabarma, dalğa və okean enerjisi, günəş enerjisi, geotermal enerji, bərk biokütlə, bioqazlar, maye bioyanacaq və s. aiddir.

The renewable energy share in total final consumption represents the level of use of renewable energy. This indicator is calculated as the amount of renewable energy divided by the total final energy consumption in a year multiplied by 100.

The renewable energy is energy that is constantly recovered from natural processes. At this time, natural processes are constantly being used and these resources cannot be exhausted by human use. Renewable energy sources include hydroelectric power plants, wind energy, turbulence, wave and ocean energy, solar energy, geothermal energy, solid biomass, biogas, biofuels and e.g.

Son enerji istehlakının ümumi həcmində bərpa olunan enerjinin xüsusi çəkisi, faizlə
Renewable energy share in the total final energy consumption, in percentage

Qeyd: Bu göstəriciyə dair 2010-2018-ci illər üzrə məlumatlar beynəlxalq metodologiyaya uyğunlaşdırılması məqsədilə dəqiqləşdirilmişdir.

Note: Data regarding to this indicaton on 2010-2018 is precised in order to align with international methodology.

2010-2018-ci illər ərzində ümumi enerji təchizatında bərpa olunan enerjinin xüsusi çəkisi 2,2 faiz bəndi azalaraq 4,2 faizdən 2,0 faizədək enmişdir.

2018-ci ildə bərpa olunan mənbələrdən enerji təchizatı 2010-cu ilə nisbətən 29,3 faiz azalaraq 273,2 min neft ekvivalenti tonu (NET) təşkil etmiş və onun 55,7 faizi sudan, 40,5 faizi biokütlə (bioyanacaq) və tullantılarından, 1,2 faizi günəş işığından, 2,6 faizi isə küləkdən alınmışdır.

In 2010-2018, the renewable energy share in the total energy supply decreased by 2.2 percentage points from 4.2 percent to 2.0 percent.

Compared to 2010, in 2018 energy supply from renewable sources decreased by 29.3 percent and amounted to 273.2 thousand tonnes of oil equivalent (TOE), and of which 55.7 percent derived from hydro, 40.5 percent from biomass (biofuel) and wastes, 1.2 percent from solar and 2.6 percent from wind.

7.3.1 İlk enerji istehlakının ÜDM-ə nisbəti kimi hesablanan enerji tutumu 7.3.1 Energy intensity measured in terms of primary energy and GDP

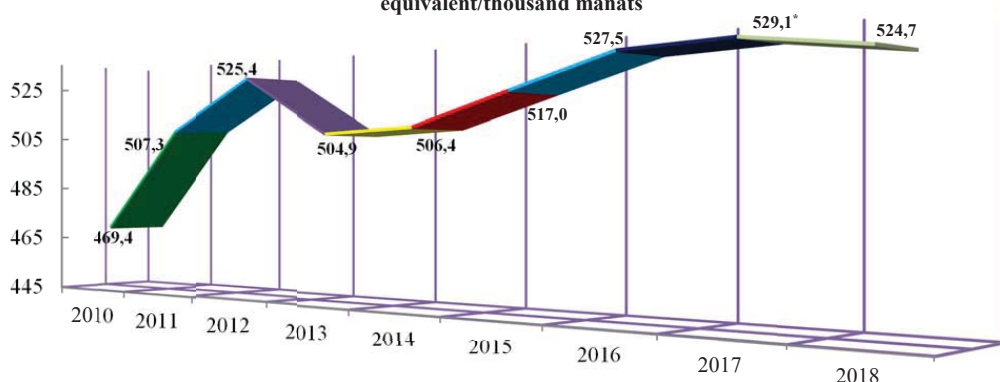
Enerji tutumu iqtisadiyyatda enerji istehlakı və ümumi enerji effektivliyinin ölçüsüdür. Bu göstərici ölkədaxili ilkin enerji istehlakının ümumi daxili məhsula (ÜDM) nisbəti kimi hesablanır.

Enerji intensivliyi iqtisadiyyatın ümumi məhsul buraxılışının bir vahidini istehsal etmək üçün istifadə olunan enerjinin həcmi ifadə edir. Başqa sözlə, bu, iqtisadiyyatın enerjidən səmərəli istifadə etmə göstəricisidir.

Energy intensity is the measure of energy consumption and overall energy efficiency in the economy. This indicator is calculated as the ratio of domestic primary energy consumption to GDP.

Energy intensity defines the amount of energy supplied to the economy to produce per unit value of economic output. In other words, it is an indicator of the efficient use of energy by the economy.

İlkin enerji istehlakının ÜDM-ə nisbəti ilə hesablanan enerji tutumu, 2005-ci ilin qiymətləri ilə, kq neft ekvivalenti/min manatla
Energy intensity measured in terms of primary energy and GDP, by 2005 prices, kg oil equivalent/thousand manats

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə hər min manatlıq məhsul istehsalına sərf olunan ilkin enerjinin həcmi, yəni enerji tutumu 11,8 faiz artmışdır.

2018-ci ildə ümumi enerji təchizatının 25,4 faizi transformasiya³ sektorunun proseslərinə, 5,3 faizi itkilərə, 7,0 faizi energetika sektorunun daxili istehlakına, 61,9 faizi son istehlaka və 0,4 faizi digər istehlaka sərf edilmişdir.

Compared to 2010 in 2018, the amount of primary energy consumed for the production of per thousand manats value increased by 11.8 percent.

In 2018, 25.4 percent of total energy supply was obtained by transformation³ sector, 5.3 percent by losses, 7.0 percent by internal consumption of energy sector, 61.9 percent by final consumption and 0.4 percent by other consumption.

³ Transformasiya (çevirmə) - prosesə daxil olan məhsulun bütün və ya bir qisim enerji tərkibinin prosesdən çıxan bir və ya daha artıq müxtəlif məhsullara doğru hərəkət prosesidir (məs., koks kömürü koks, xam neft, neft məhsullarına, ağır yanacaq nefti elektrik enerjisinə).

³ Transformation - product included in the process is one or more parts of one or more energy moving towards one or more different products. (e.g., coal coke, crude oil, petroleum products, heavy fuels oil electricity).

* Məlumat dəqiqləşdirilmişdir.

* Data is precised.

8

LAYIQLI ƏMƏK VƏ
İQTİSADI ARTIM

**Davamlı, inklüziv və dayanıqlı iqtisadi artımı,
hamı üçün tam və məhsuldar məşğulluğu və
layiqli işi təşviq etmək**

**Promote sustained, inclusive and sustainable
economic growth, full and productive
employment and decent work for all**

8

DECENT WORK AND
ECONOMIC GROWTH

Qlobal işsizlik səviyyəsinin 5,7 faiz olduğuna baxmayaraq dünya əhalisinin yarısına yaxın hələ də gündə təxminən 2 ABŞ dolları ekvivalentində olan məbləğlə yaşayır. Ancaq bir çox ərazilərdə iş yerinə sahib olmaq yoxsulluqdan qurtulmağa zəmanət vermir. Yoxsulluqla mübarizə sahəsində mövcud olan yavaş və qeyri-bərabər irəliləyiş bu mübarizəyə yönəlmiş iqtisadi və sosial siyasətlərin yenidən nəzərdən keçirilməsini tələb edir.

BMT-nin məlumatlarına əsasən, 2017-ci ildə əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in artım sürəti qlobal miqyasda 1,9 faiz, ən az inkişaf etmiş ölkələrdə isə 4,5 faiz təşkil etmişdir. 2009-cu ildə baş vermiş qlobal iqtisadi böhrandan sonra məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM ilə ölçülən əmək məhsuldarlığı 2010-cu ildən etibarən daimi müsbət artım tempi ilə yüksəlmişdir. 2018-ci ildə qlobal işsizlik səviyyəsi 5,0 faiz təşkil etməsinə baxmayaraq, ölkələrin təqribən dördə üçündə qeyri-kənd təsərrüfatı sektorlarında işləyənlərin yarıdan çoxu qeyri-formal əməklə məşğul olublar. Həmin ildə dünya gənclərinin beşdə biri təhsil almamış, işləməmiş və təlimdə iştirak etməmiş və bu gənclərin arasında qızlar oğlanlardan iki dəfədən çox olmuşdur¹.

DİM 8 milli şəraitə uyğun olaraq əhalinin

Roughly half the world's population still lives on the equivalent of about 2 US dollars a day with global unemployment rates of 5.7 percent. So having a job doesn't guarantee the ability to escape from poverty in many places. The slow and uneven progress in the field of eradicating poverty requires the reviewing of economic and social policies aimed at this combat.

According to UN's data in 2017, the global growth rate of real GDP per capita was 1.9 percent, and least developed countries was 4.5 percent. Since the global economic downturn of 2009, labour productivity measured as GDP per employed person has been increasing in the world, recording positive annual growth rates consistently since 2010. Although the global unemployment rate stood at 5.0 percent in 2018, in three quarters of countries more than half of all persons employed in non-agriculture sectors are in informal employment. In the same year, one fifth of the world's youth were not in education, employment or training, and of these young people, girls are twice as many as boys¹.

SDG 8 aims to sustain per capita economic growth in accordance with national circumstances, to achieve higher levels of

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg8>

8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

hər nəfərinə düşən iqtisadi artımın qorunmasını, şaxələndirmə, texnoloji yenilənmə və innovasiyalar vasitəsilə iqtisadi məhsuldarlığın daha da yüksək səviyyələrinə nail olunmasını, tam və məhsuldar məşğulluğun və hamı üçün layiqli işin təmin edilməsini, məcburi əməyin ləğv edilməsi, müasir köləliyə, insan alverinə və bütün formalarda uşaq əməyinə son qoyulması üçün tədbirlərin görülməsini, bərabər dəyərli işə görə bərabər ödənişin təmin edilməsini nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, məhsuldar fəaliyyət, layiqli iş yerlərinin yaradılması, sahibkarlıq, yaradıcılıq və innovasiyalara dəstək göstərən inkişaf yönümlü siyasətləri təşviq edilməsinə, mikro, kiçik və orta sahibkarların maliyyə xidmətlərinə çıxışının təmin edilməsinə, məşğulluqda, təhsildə və ya təlimdə iştirak etməyən gənclərin xüsusi çəkisinin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasına zəmin yaradır.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, qlobal səviyyədə istehlak və istehsal prosesində resursların səmərəli istifadəsi tədricən artırılmalı, iqtisadi artım ilə ətraf mühitin korlanması arasında əlaqə zəiflədilməli, əmək hüquqları qorunmalı, bütün işçilər üçün etibarlı və təhlükəsiz iş mühiti təşviq edilməli, iş yerləri yaradan, yerli mədəniyyətləri və məhsulları təşviq edən dayanıqlı turizmin inkişafına yönələn siyasətlər müəyyənləşdirilməli və həyata keçirilməli, hamının bank, sığorta və maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarını təşviq etmək və genişləndirmək üçün daxili maliyyə institutlarının potensialı gücləndirilməli, gənclərin məşğulluğu üzrə qlobal strategiya işlənib hazırlanmalı və həyata keçirilməlidir².

economic productivity through diversification, technological upgrading and innovation, to achieve full and productive employment and decent work for all, to take measures to eradicate forced labour, end modern slavery, human trafficking and child labour in all its forms, to achieve equal pay for work of equal value.

In this turn, promotion of development-oriented policies that support productive activities, decent job creation, entrepreneurship, creativity and innovation, ensuring access of micro-, small- and medium-sized enterprises to financial services, reducing substantially the proportion of youth not in employment, education or training are important.

With regards to the above, global resource efficiency in consumption and production should be improved progressively, economic growth should be decoupled from environmental degradation, labour rights should be protected, safe and secure working environments for all workers should be promoted, policies to promote sustainable tourism that creates jobs and promotes local culture and products should be devised and implemented, the capacity of domestic financial institutions should be strengthened to encourage and expand access to banking, insurance and financial services for all, a global strategy for youth employment should be developed and operationalized².

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

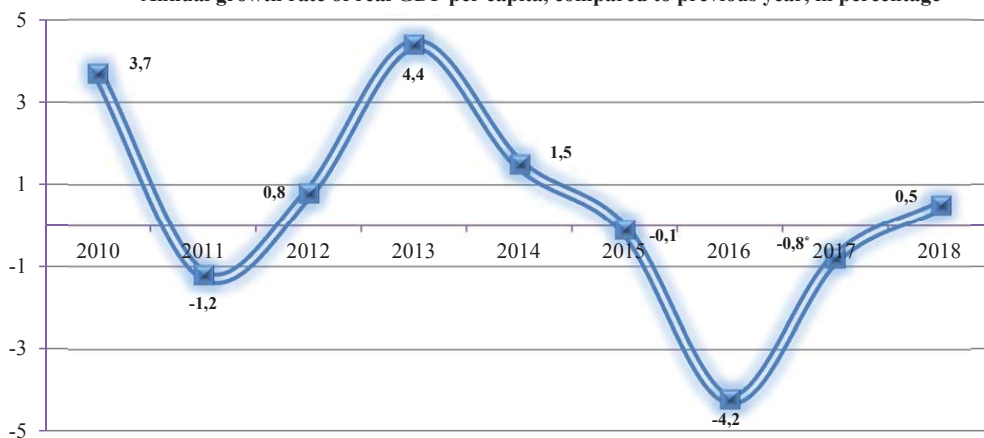

8.1.1 Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti 8.1.1 Annual growth rate of real GDP per capita

Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti iki ardıcıl il arasında əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-dəki dəyişikliyi faizlə bildirir. Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM ölkə əhalisinin orta yaşayış səviyyəsinin göstəricisidir. Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürətinin müsbət olması ölkədə əhalinin orta yaşayış səviyyəsinin artması kimi şərh edilə bilər. Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti hesabat ilinin əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-i ilə əvvəlki ilin əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-i arasındakı fərqi əvvəlki ilin əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-nə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The annual growth rate of real GDP per capita determines the percentage change in real GDP per capita between two consecutive years. The real GDP per capita is a proxy for the average standard of living of residents in a country. A positive percentage change in annual real GDP per capita can be interpreted as an increase in the average standard of living of the residents in a country. The annual growth rate of real GDP per capita is calculated as the difference between the real GDP per capita of the reported year and the real GDP per capita of the previous year divided by the real GDP per capita of the previous year multiplied by 100.

Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti, əvvəlki ilə nisbətən, faizlə
Annual growth rate of real GDP per capita, compared to previous year, in percentage

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM 4,4 faiz artmışdır.

İlkin məlumatlara görə 2018-ci ildə ölkənin ÜDM-i 79797,3 milyon manat olmuşdur ki, bunun da 58,8 faizi iqtisadiyyatın qeyri-neft sahələrində, 41,2 faizi isə neft-qaz sektorunda istehsal edilmişdir. ÜDM istehsalının 44,2 faizi sənayenin, 9,6 faizi ticarət və nəqliyyat vasitələrinin təmiri sahələrinin, 8,0 faizi tikintinin, 6,3 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatının, 5,3 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılığın, 2,2 faizi turistlərin

Compared to 2010 in 2018, the real GDP per capita increased by 4.4 percent.

According to preliminary data in 2018, the GDP of the country was 79797.3 million manat, of which 58.8 percent was produced in the non-oil sectors of the economy and 41.2 percent in the oil and gas sector. The share of industry in GDP was 44.2 percent, trade and repair of vehicles contributed 9.6 percent, construction 8.0 percent, transport and warehousing 6.3 percent, agriculture, forestry and fishery 5.3 percent, tourist accommodation

* Məlumat dəqiqləşdirilmişdir.

* Data is precised.

8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

yerləşdirilməsi və ictimai iaşənin, 1,6 faizi and public catering 2.2 percent, information and informasiya və rabitə sahələrinin, 15,0 faizi isə communication 1.6 percent, other sectors 15.0 digər sahələrin payına düşmüş, məhsula və percent, and net taxes on products and import idxala xalis vergilər isə ÜDM-in 7,8 faizini 7.8 percent. təşkil etmişdir.

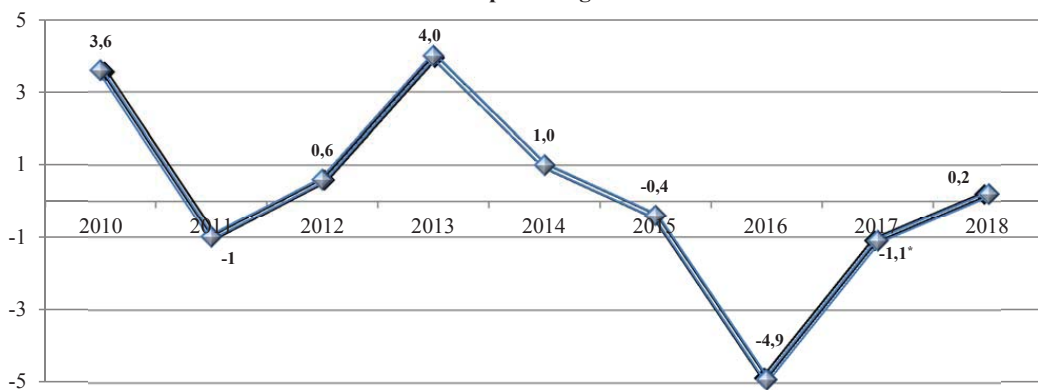

8.2.1 Məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti 8.2.1 Annual growth rate of real GDP per employed person

Məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-dəki illik dəyişikliyi faizlə ifadə edir. Məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM əmək məhsuldarlığının ölçüsü olduğuna görə bu göstərici əmək məhsuldarlığının artım səviyyəsini əks etdirərək istehsal prosesində insan kapitalının təkamülü, səmərəliliyi və keyfiyyəti haqqında məlumat verir. Məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti hesabat ilinin məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM ilə əvvəlki ilin məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM arasındakı fərqin əvvəlki ilin məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-ə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The annual growth rate of real GDP per employed person conveys the annual percentage change in real GDP per employed person. The real GDP per employed person being a measure of labour productivity, this indicator represents a measure of labour productivity growth, thus providing information on the evolution, efficiency and quality of human capital in the production process. The annual growth rate of real GDP per employed person is calculated as the difference between the real GDP per employed person of the reported year and the real GDP per employed person of the previous year divided by the real GDP per employed person of the previous year multiplied by 100.

Məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti, əvvəlki ilə nisbətən, faizlə
Annual growth rate of real GDP per employed person, compared to previous year, in percentage

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM 1,7 faiz artmışdır.

2018-ci ildə iqtisadiyyatda məşğul olan əhalinin sayı 2010-cu ilə müqayisədə 12,7 faiz artaraq 4329,1 min nəfərdən 4879,3 min nəfərə çatmışdır. Həmin ildə ümumi məşğul əhalinin 36,3 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 14,5 faizi ticarət və nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 7,8 faizi təhsil, 7,3 faizi tikinti, 5,8 faizi dövlət idarəetməsi, müdafiə və sosial təminat, 5,2 faizi emal sənayesi, 4,2 faizi

Compared to 2010, in 2018 the real GDP per employed person increased by 1.7 percent.

Compared to 2010, in 2018 the number of peoples employed in the economy increased by 12.7 percent from 4,329.1 thousand persons to 4,879.3 thousand persons. In the same year, 36.3 percent of the total employed population was engaged in agriculture, forestry and fishing, 14.5 percent in trade and repair of vehicles, 7.8 percent in education, 7.3 percent in construction, 5.8 percent in public administration, defense and social security, 5.2

* Məlumat dəqiqləşdirilmişdir.

* Data is precised.

8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 3,9 faizi səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi, 15,0 faizi isə iqtisadiyyatın digər sahələrinin payına düşmüşdür.

Mülkiyyət növləri bölgüsünə gəldikdə isə qeyri-dövlət sektorunda məşğul əhalinin sayı dövlət sektoruna nisbətən daha çox olmuşdur. Belə ki, məşğul əhalinin 76,3 faizi yəni 3724,4 min nəfəri qeyri-dövlət sektorunda, 23,7 faizi yəni 1154,9 nəfəri isə dövlət sektorunda məşğul olmuşlar.

percent in process industry, 4.2 percent in transport and warehousing, 3.9 percent in health and social services, and 15.0 percent in other sectors.

As for the disaggregation by types of ownership, the number of persons employed in the private sector was greater than in the public sector. Thus, 76.3 percent of the employed population or 3,724.4 thousand persons were employed in the private sector, and 23.7 percent or 1154.9 thousand persons in the public sector.

8.5.1 Qadın və kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı

8.5.1 Average hourly earnings of female and male employees

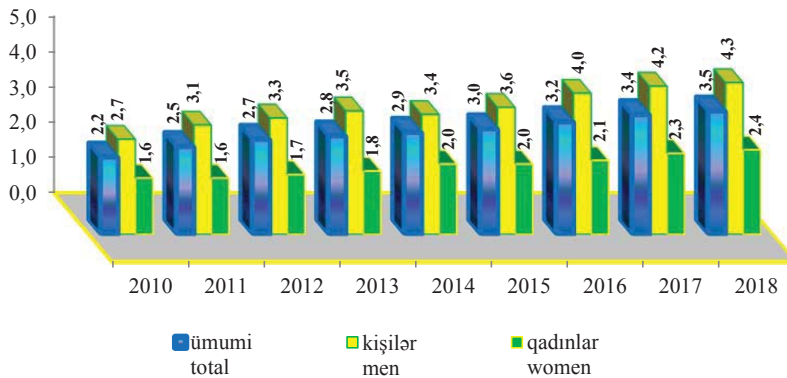
Qadın və kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı müddətli işçilərin əldə etdikləri orta saathesabı əməkhaqqını bildirir. Qadın və kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı göstəricisi orta aylıq nominal əməkhaqqının işlənmiş orta aylıq faktiki iş saatlarına nisbəti kimi hesablanır.

Əməkhaqqı dedikdə, müvafiq iş vaxtı ərzində əmək funksiyasını yerinə yetirmək üçün əmək müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş, işçinin gördüyü işə (göstərdiyi xidmətlərə) görə işəgötürən tərəfindən pul və ya natura formasında ödənilən gündəlik və ya aylıq məbləğ, habelə ona edilən əlavələrin, mükafatların və digər ödəmələrin məcmusu başa düşülür.

The average hourly earnings of women and men indicate the mean hourly wages of paid workers. The average hourly earnings of female and male employees is calculated as the average monthly nominal earnings divided by the actual average monthly working hours.

Earnings means the amount of daily or monthly payments determined by the employment contract for the performance of employment during the relevant working hours paid by an employer in the form of cash or in kind, as well as the amount of supplements, bonuses and other payments.

Qadın və kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı, manatla
Average hourly earnings of female and male employees, manats

2010-2018-ci illər ərzində ümumilikdə qadın və kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı 59,1 faiz artaraq 2,2 manatdan 3,5 manatadək yüksəlmişdir. Bu dövrdə qadınların orta saathesabı əməkhaqqı 50,0 faiz artaraq 1,6 manatdan 2,4 manatadək, kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı isə 59,3 faiz artaraq 2,7 manatdan 4,3 manatadək yüksəlmişdir.

2018-ci ildə kişilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı 670,2 manat, qadınların isə 360,7 manat olmuşdur. Qadınların və kişilərin orta

In 2010-2018, the average hourly earnings of female and male employees rose by 59.1 percent from 2.2 manats to 3.5 manats. During this period, the average hourly earnings of female employees increased by 50.0 percent from 1.6 manats to 2.4 manats, and the average hourly earnings of male employees increased by 59.3 percent from 2.7 manat to 4.3 manat.

In 2018, the average monthly nominal earnings of men was 670.2 manats, and of women was 360.7 manats. The average monthly

aylıq nominal əməkhaqqı dövlət sektoruna nisbətən qeyri-dövlət sektorunda daha çox olmuşdur. Belə ki, qadınlar dövlət sektorunda 325,0 manat, qeyri-dövlət sektorunda 470,8 manat orta aylıq nominal əməkhaqqı ilə çalışmışlar. Kişilərin isə orta aylıq nominal əməkhaqqı müvafiq olaraq 562,3 manat və 757,5 manat təşkil etmişdir.

nominal earnings of women and men were higher in the non-public sector than in the public sector. Thus, women worked in the public sector with 325.0 manats average monthly nominal earnings and 470.8 manats in the non-public sector. The average monthly nominal earnings of men was 562.3 manats and 757.5 manats, respectively.

8.5.2 İşsizlik səviyyəsi, cins və yaş qrupları üzrə bölgədə 8.5.2 Unemployment rate, by sex and age

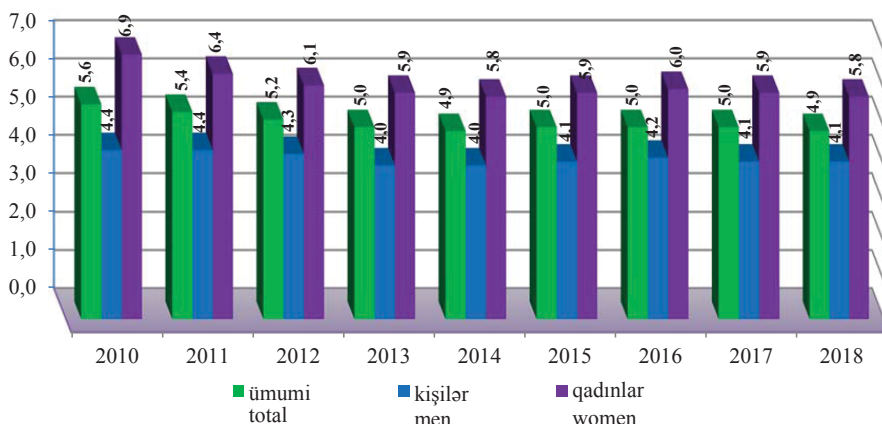
İşsizlik səviyyəsi işçi qüvvəsində işsiz əhəlinin payını göstərir. İşsizlik səviyyəsi işsiz əhəlinin sayının iqtisadi fəal əhaliyə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

İqtisadi fəal əhali (işçi qüvvəsi) dedikdə, məşğul və işsiz əhəlinin ümumi sayı nəzərdə tutulur.

The unemployment rate shows the share of unemployed persons in the labour force. The unemployment rate is calculated as the number of unemployed persons divided by the economically active population multiplied by 100.

The economically active population (labor force) means the total number of employed and unemployed persons.

İşsizlik səviyyəsi, cins üzrə bölgədə, faizlə
Unemployment rate, by sex, in percentage

2010-2018-ci illərdə ölkə üzrə işsizlik səviyyəsi 5,6 faizdən 4,9 faizədək, kişilər arasında işsizlik səviyyəsi 4,4 faizdən 4,1 faizədək, qadınlar arasında isə 6,9 faizdən 5,8 faizədək azalmışdır. Bu müddət ərzində ölkədə iqtisadi fəal əhəlinin sayı 545,7 min nəfər artaraq 5133,1 min nəfərə çatmışdır ki, onun da 253,8 min nəfəri işsiz əhali təşkil etmişdir.

2018-ci ildə yaşayış yerinə görə qadınlar arasında işsizlik səviyyəsi şəhər yerlərində 6,7 faiz, kənd yerlərində 5,0 faiz, kişilər arasında işsizlik səviyyəsi şəhər yerlərində 5,0 faiz, kənd yerlərində 2,9 faiz təşkil etmişdir.

In 2010-2018, the unemployment rate in the country declined from 5.6 percent to 4.9 percent, while the unemployment rate among men decreased from 4.4 percent to 4.1 percent, and among women from 6.9 percent to 5.8 percent. During this period, the number of economically active population in the country increased by 545.7 thousand persons to 5,133.1 persons, and 253.8 thousand persons of them were unemployed.

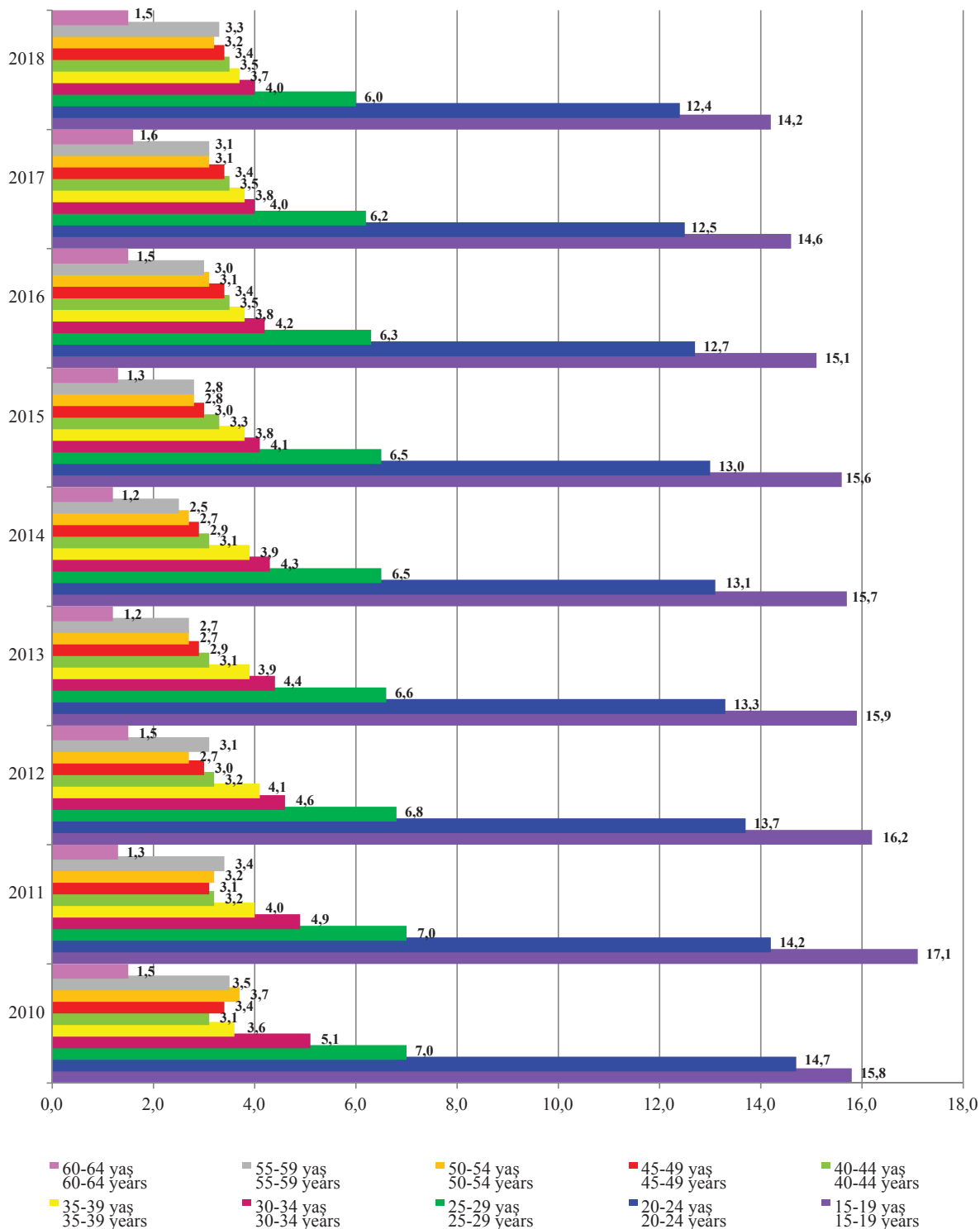
In 2018, as to geographical location, the unemployment rate among women was 6.7 percent in urban areas, 5.0 percent in rural areas, and unemployment rate among men was 5.0 percent in urban areas and 2.9 percent in rural areas.

8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

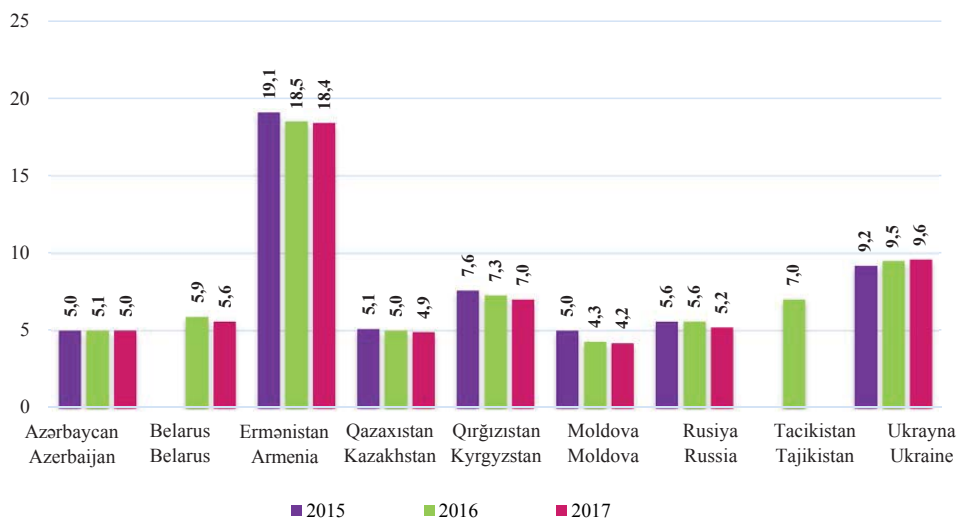
İşsizlik səviyyəsi, yaş qrupları üzrə bölgədə, faizlə
Unemployment rate, by age, in percentage

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

İşsizlik səviyyəsi (15-64 yaşda olanlar), faizlə
Unemployed rate (aged 15-64), in percentage

8.8.1 İstehsalatda xəsarət alan və həlak olan şəxslərin sayı, cins üzrə bölgədə 8.8.1 Frequency rates of fatal and non-fatal occupational injuries, by sex

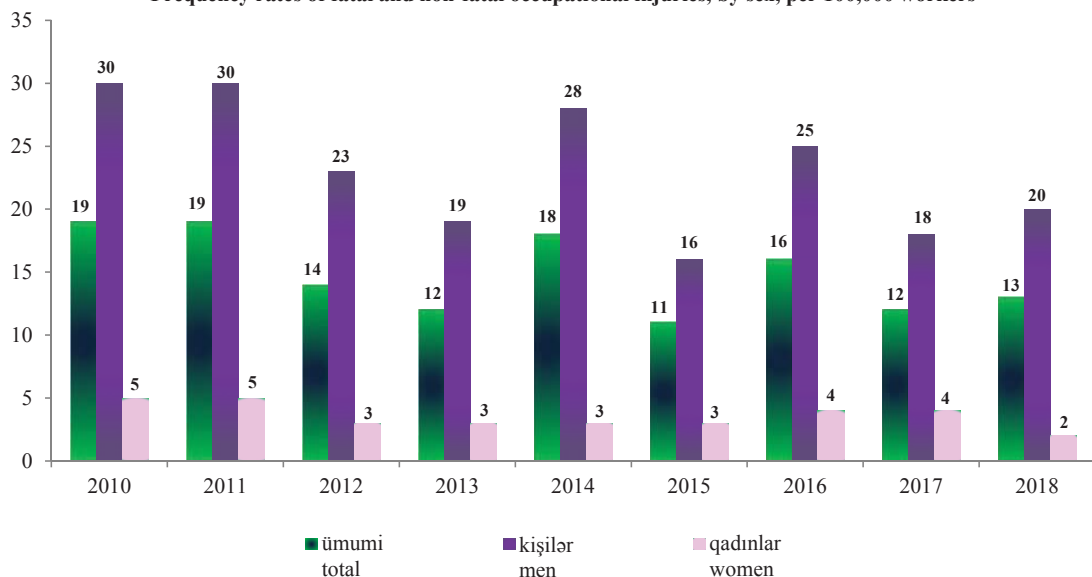
Bu göstərici istehsalatda xəsarət alan və həlak olan şəxslərin ümumi sayının müddə ilə işləyən işçilərin ümumi sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır. Göstərici müvafiq olaraq qadın və kişilər üçün də ayrıca hesablanır.

İstehsalatda bədbəxt hadisə nəticəsində işçilərin aldıkları xəsarət - əmək vəzifələrini yerinə yetirərkən işçinin bədən üzvlərinin, toxumalarının zədələnməsi ilə sağlamlığının qəflətdən və kəskin pozulması halıdır³.

This indicator is calculated as the total number of people who received fatal and non-fatal occupational injuries divided by the total number of paid workers multiplied by 100,000. The indicator is also calculated separately for both men and women.

Injury incurred by workers as a result of an occupational accident is a sudden and severe deterioration of the worker's health due to the injury of the organs and tissues while performing their duties³.

İstehsalatda xəsarət alan və həlak olan şəxslərin sayı, cins üzrə bölgədə, hər 100000 işləyəne
Frequency rates of fatal and non-fatal occupational injuries, by sex, per 100,000 workers

³ Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 28 fevral tarixli, 27 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması Qaydaları"

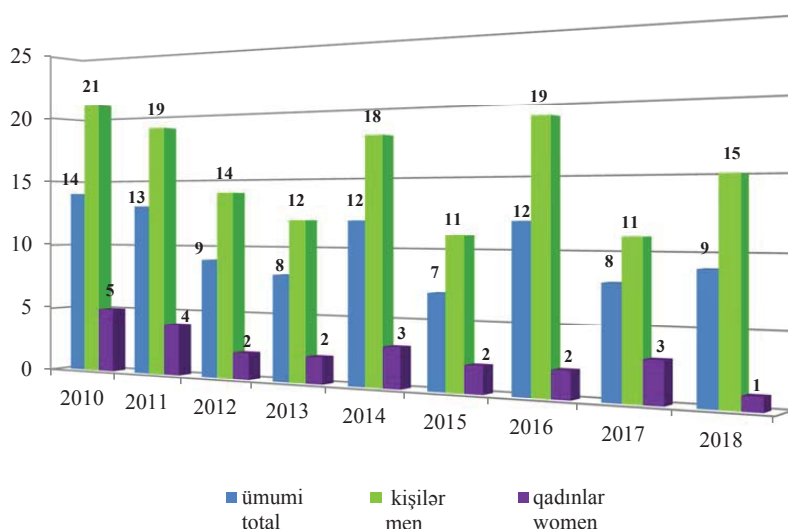
³ "Rules for the Investigation and Registration of Accidents Occurring in the Production Process", approved by the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan Resolution of No.27 of February 28, 2000

8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

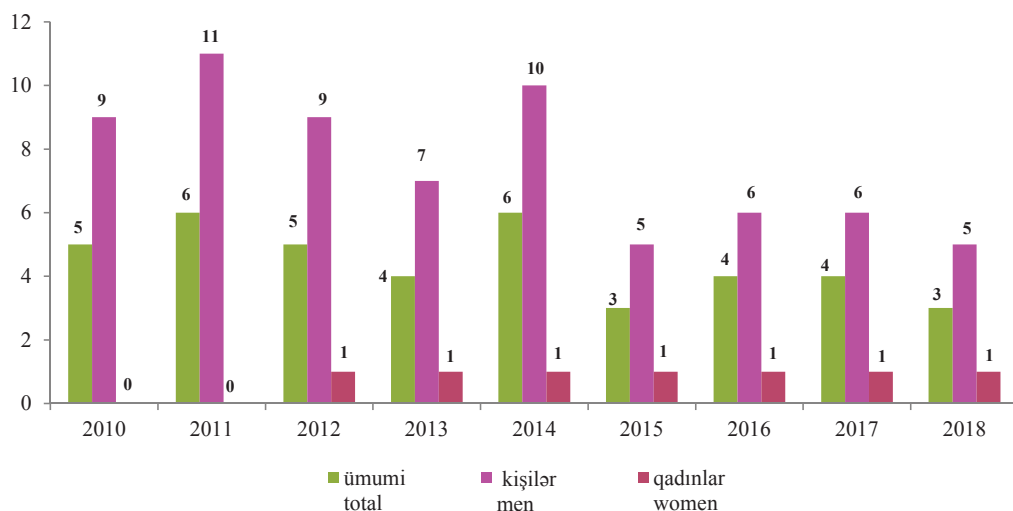
8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

İstehsalatda xəsarət alan şəxslərin sayı, cins üzrə bölgədə, hər 100000 işləyəne
Frequency rates of non-fatal occupational injuries, by sex, per 100,000 workers

İstehsalatda həlak olan şəxslərin sayı, cins üzrə bölgədə, hər 100000 işləyəne
Frequency rates of fatal occupational injuries, by sex, per 100,000 workers

Hər 100000 işləyəne istehsalatda xəsarət alan və həlak olan şəxslərin sayı 2010-cu ildəki 19-dan 2018-ci ildə 13-ə düşmüşdür. Bu müddətdə istehsalatda həlak olan şəxslərin sayı 68 nəfərdən 53 nəfərə, xəsarət alan şəxslərin

The frequency rates of fatal and non-fatal occupational injuries per 100,000 workers fell from 19 in 2010 to 13 in 2018. During this period, the number of people who received fatal occupational injuries decreased from 68 persons

8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

sayı isə 196 nəfərdən 146 nəfərədək azalmışdır.

2018-ci ildə iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə istehsalatda xəsarət almış və həlak olmuş şəxslərin sayı mədənçixarma sənayesində 35, emal sənayesində 34, elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sahələrində 12, su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı sahələrində 5, tikintidə 44, nəqliyyat və anbar təsərrüfatında 15, informasiya və rabitə sahələrində 4, digər iqtisadi fəaliyyət növlərində isə 50 nəfər olmuşdur.

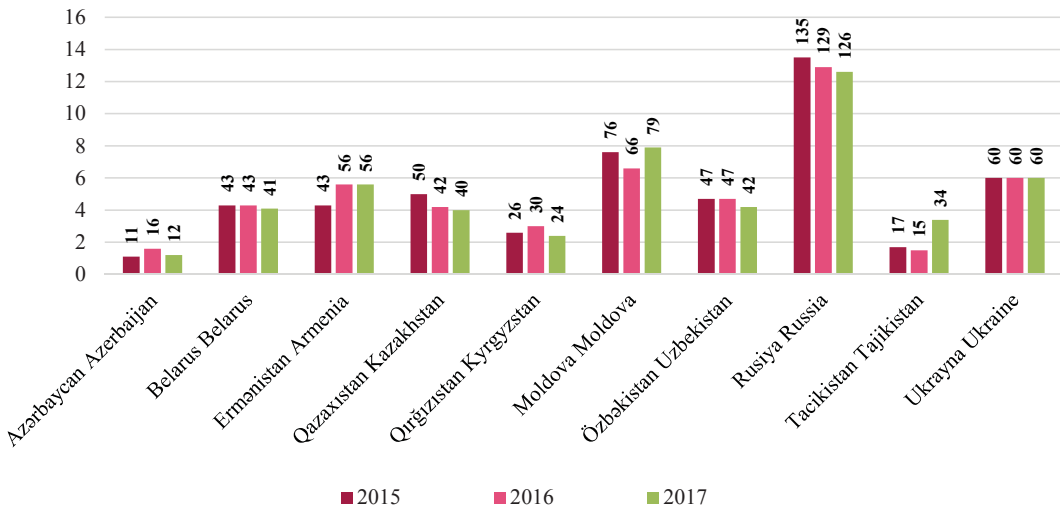
to 53 persons, and the number of people who received non-fatal occupational injuries declined from 196 persons to 146 persons.

In 2018, the number of people with loss of work ability and fatal occupational injuries by types of economic activities were in mining industry 35, in manufacturing industry 34, in electricity, gas and steam production, distribution and supply 12, in water supply, waste treatment and processing 5, in construction 44, in transport and warehousing 15, in information and communication 4, and in other types of economic activities 50 persons.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir

Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

İstehsalatda xəsarət alan və həlak olan şəxslərin sayı, hər 100000 işləyənə
Frequency rates of fatal and non-fatal occupational injuries, per 100,000 workers

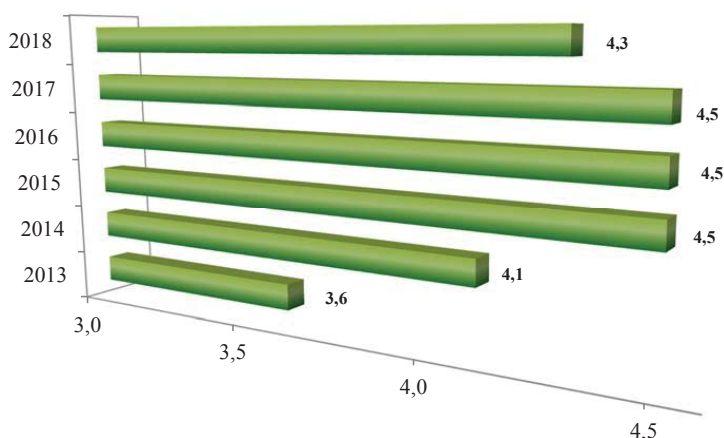

8.9.1.1 Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi⁴
8.9.1.1 Tourism direct GDP as a proportion of total GDP⁴

Bu göstərici turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin ÜDM-də payını əks etdirir. Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmnin ÜDM-ə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator shows the share of value added created in the areas specific to tourism in GDP. Tourism direct GDP as a proportion of total GDP is calculated as the value added created in the areas specific to tourism divided by the GDP multiplied by 100.

Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə
Tourism direct GDP as a proportion of total GDP, in percentage

2013-2018-ci illər ərzində turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 2013-cü ildəki 3,6 faizdən 2018-ci ildəki 4,3 faizədək yüksəlmişdir. Turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmi 2018-ci ildə 2013-cü illə müqayisədə 66,5 faiz artaraq 2080,2 milyon manatdan 3464,3 milyon manatadək yüksəlmişdir.

In 2013-2018, tourism direct GDP as a proportion of total GDP increased from 3.6 percent to 4.3 percent. In 2018 compared to 2013 the value added created in the areas specific to tourism increased by 66.5 percent and rose from 2,080.2 million manat to 3,464.3 million manat.

⁴ Bu göstərici "8.9.1 Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi və artım sürəti" kimi müəyyən edilən qlobal göstəricinin alt göstəricisidir.

⁴ This indicator is the sub-indicator of the global index, is defined as "8.9.1 Tourism direct GDP as proportion of total GDP and in growth rate".

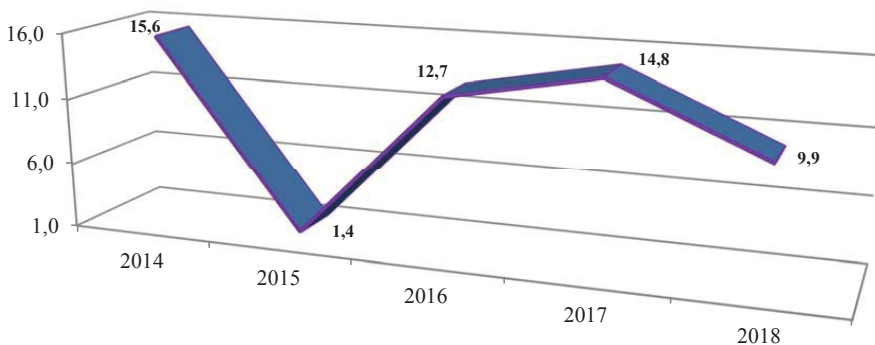

8.9.1.2 Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin artım sürəti⁵
8.9.1.2 Tourism direct GDP in growth rate⁵

Bu göstərici turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmnin artım sürətini əks etdirir. Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin artım sürəti hesabat ilində turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmi ilə əvvəlki ilin turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmi arasındakı fərqi əvvəlki ilin turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcminə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator represents growth rate of value added created in the areas specific to tourism. Tourism direct GDP in growth rate is calculated as the difference between the value added created in the areas specific to tourism in the reporting year and the value added created in the areas specific to tourism in the previous year divided by the value added created in the areas specific to tourism in the previous year multiplied by 100.

Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin artım sürəti, əvvəlki ilə nisbətən, faizlə
Tourism direct GDP in growth rate, compared to previous year, in percentage

2013-2018-ci illər ərzində turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmnin orta illik artım sürəti 8,3 faiz təşkil etmişdir.

Turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılmış əlavə dəyərin həcmi 2018-ci ildə 2014-cü illə müqayisədə 2404,2 milyon manatdan 3464,3 milyon manatadək yüksəlmişdir.

In 2013-2018, annual average growth rate of the value added created in the areas specific to tourism amounted to 8.3 percent.

In 2018 compared to 2014 the value added created in the areas specific to tourism increased from 2,404.2 million manat to 3,464.3 million manat.

⁵ Bu göstərici "8.9.1 Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi və artım sürəti" kimi müəyyən edilən edilən global göstəricinin alt göstəricisidir.

⁵ This indicator is the sub-indicator of the global index, is defined as "8.9.1 Tourism direct GDP as proportion of total GDP and in growth rate".

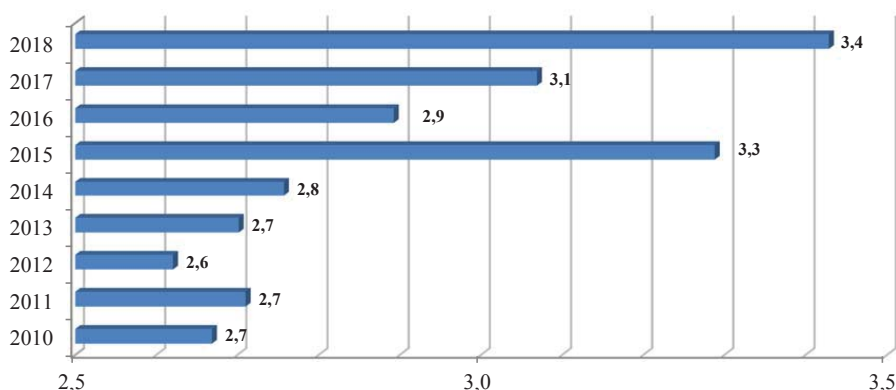

8.9.2 Turizm üçün xarakterik sahələrdə çalışan işçilərin xüsusi çəkisi⁶
8.9.2 Proportion of workers in the areas specific to tourism⁶

Turizm üçün xarakterik sahələrdə çalışan işçilərin xüsusi çəkisi turizm sahəsində məşğulluğun səviyyəsini bildirir. Bu göstərici turizm sahəsində çalışan işçilərin sayının iqtisadiyyatda məşğul əhalinin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Proportion of workers in the areas specific to tourism indicates the level of employment in tourism. This indicator is calculated as the number of workers in tourism divided by the total number of workers in the economy multiplied by 100.

Turizm üçün xarakterik sahələrdə çalışan işçilərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of workers in the areas specific to tourism, in percentage

2010-2018-ci illər ərzində turizm üçün xarakterik sahələrdə çalışan işçilərin xüsusi çəkisi 2,7 faizdən 3,4 faizədək yüksəlmişdir. Belə ki, turizm sahəsində çalışan işçilərin sayı 2010-cu ildəki 36899 nəfərdən 44,2 faiz artaraq 2018-ci ildə 53222 nəfərə çatmışdır.

In 2010-2018, proportion of workers in the areas specific to tourism increased from 2.7 percent to 3.4 percent. Thus, the number of workers in the tourism sector increased by 44.2 percent from 36,899 persons in 2010 to 53,222 persons in 2018.

⁶ Göstərici BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sistemində “8.9.2 Turizm sahəsindəki ümumi iş yerlərində dayanıqlı turizm sahəsinin iş yerlərinin xüsusi çəkisi” kimi müəyyən edilmişdir. Nəşrdə inzibati məlumatlardan istifadə edilərək göstərici milli kontekstdə verilmişdir.

⁶ In the UN Global SDG Indicators Framework this indicator defined as “8.9.2 Proportion of jobs in sustainable tourism industries out of total industries out of total tourism jobs”. The indicator presented in publication in the national context and based on administrative data.

8.10.1 Böyükklərin hər 100000 nəfərinə düşən a) kommersiya banklarının filiallarının və b) bankomatların sayı

8.10.1 a) Number of commercial bank branches per 100,000 adults and (b) number of automated teller machines (ATMs) per 100,000 adults

Rəsmi maliyyə xidmətlərinə əlverişlilik və onlardan istifadə olduqca vacibdir. Əmanət, sığorta, ödənişlər, kredit və pul köçürmələri kimi xidmətlər insanlara həyatlarını idarə etməyə, xərcləri planlaşdırmağa və ödəməyə, bizneslərini inkişaf etdirməyə və ümumi rifahlarını yaxşılaşdırmağa imkan verir. Banklar rəsmi maliyyə xidmətlərinə əlverişliliyi təmin edən əsas qurumlar olduğuna görə, əlçatan bir bank filialının mövcud olması maliyyə xidmətlərinə çıxışın və onlardan istifadənin mühüm ilkin nöqtəsidir. Eyni zamanda, rəsmi maliyyə xidmətlərinə əlverişliliyin ən ucqar yerlərdə təmin edilməsində bütün rəsmi maliyyə qurumlarının bankomatlarının vacib rolu vardır.

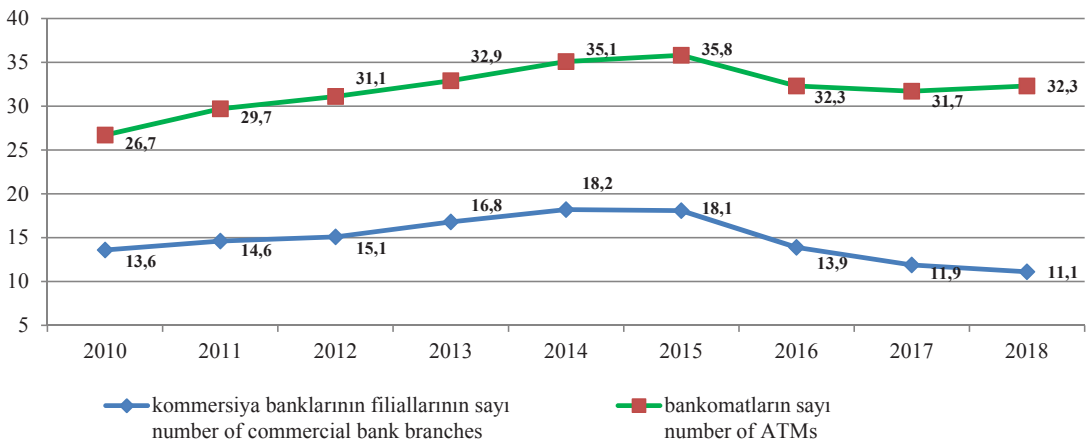
Bu göstəricilər ölkədə kommersiya banklarının filial və rəsmi maliyyə qurumlarının bankomat şəbəkələrinin genişliyini əks etdirir və kommersiya banklarının filiallarının və rəsmi maliyyə qurumlarının bankomatlarının sayının (hər biri ayrılıqda) böyükklərin (15 və yuxarı yaşda olan əhali) sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Access to and use of formal financial services is essential. Services such as savings, insurance, payments, credit and remittances allow people to manage their lives, plan and pay expenses, grow their businesses and improve their overall welfare. As banks remain one of the key institutions for access to formal financial services, having an accessible bank branch is an important initial point of access to financial services and therefore use of them. At the same time, ATMs of all formal financial institutions play remarkable role in ensuring access to financial services in remote locations.

This indicators reflect the breadths of commercial bank branches network and network of ATMs of formal financial institutions in the country, and are calculated as the number of commercial bank branches and the number of ATMs of formal financial institutions (separately) divided by adult population (aged 15 and above) multiplied by 100,000.

a) Kommersiya banklarının filiallarının və b) bankomatların sayı, böyükklərin hər 100000 nəfərinə

a) Number of commercial bank branches and (b) number of ATMs per 100,000 adults

15 və yuxarı yaşda olan əhalinin hər 100000 nəfərinə kommersiya banklarının filiallarının sayı 2010-cu ildəki 13,6-dan 2018-ci ildə 11,1-dək aşağı düşmüş, bankomatlarının sayı isə 26,7-dən 32,3-dək artmışdır.

Mütləq ifadədə 2010-cu ildə ölkədəki bankomatların sayı 1892 (*bunlardan 1053 ədədi Bakı şəhərində, 839 ədədi regionlarda*) ədəd olmuşdursa, 2018-ci ilin sonuna bu göstərici 2502 ədədə (*bunlardan 1329 ədədi Bakı şəhərində, 1173 ədədi regionlarda*) çatmışdır⁷.

2018-ci ildə ölkədə fəaliyyət göstərən 30 banka (*bunlardan 2-si dövlət, 28-i isə özəl sektora aiddir*) aid 508 filial mövcud olmuşdur⁸.

The number of commercial bank branches per 100,000 adults declined from 13.6 in 2010 to 11.1 in 2018, and the number of ATMs per 100,000 adults increased from 26.7 to 32.3.

In absolute terms, the number of ATMs in the country in 2010 was 1,892 (*1,053 of them in Baku, 839 in the regions*), and by the end of 2018 this figure was 2,502 (*1,329 in Baku and 1,173 in the regions*)⁷.

In 2017, there were 508 branches of 30 banks operating in the country (*2 of which are state-owned and 28 belong to private sector*)⁸.

⁷ <https://uploads.cbar.az/assets/94d3a48f7317a64d70c538a27.pdf>

⁸ <https://www.fimsa.az/uploads/6/dekabr-20181.pdf>

8.b.1 Gənclərin məşğulluğu üzrə ayrıca və ya məşğulluq sahəsində milli strategiya çərçivəsində hazırlanan və həyata keçirilən milli strategiyanın mövcudluğu
8.b.1 Existence of a developed and operationalized national strategy for youth employment, as a distinct strategy or as part of a national employment strategy

Bu göstərici ölkələrdə gənclərin məşğulluğu üzrə strategiyanın işlənilib hazırlanması, onun həyata keçirilməsi və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Qlobal Məşğulluq Paktının yerinə yetirilmə vəziyyətini bildirir.

This indicator reflects the state of development and operationalization of a global strategy for youth employment and of implementation of the Global Jobs Pact of the International Labour Organization.

Ölkədə əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi, əhalinin məşğulluq və sahibkarlıq imkanlarının genişləndirilməsi, layiqli əməyin dəstəklənməsi, işçi qüvvəsinin rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması və əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi hesabına iqtisadi inkişafın təmin edilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli 1138 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələrində başlıca məqsəd olaraq müəyyən edilmişdir. Bu baxımdan səmərəli məşğulluğun təmin edilməsinə yönəldilmiş uzunmüddətli dövlət məşğulluq siyasətinin formalaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 30 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə “2019–2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası” təsdiq edilmişdir⁹.

Strategiyanın məqsədi məşğulluq siyasətinin ekstensiv mərhələdən intensiv mərhələyə keçidini təmin etmək, əhalinin məşğulluq səviyyəsini artırmaq, tam məşğulluğu təmin etmək, layiqli əməyi dəstəkləmək və əmək məhsuldarlığını yüksəltməkdir.

Gənclərin peşə təhsilindən əmək bazarına inteqrasiyasını gücləndirmək məqsədilə karyera (peşə) - məsləhət və karyera - planlaşdırma xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən rəqəmsal texnologiyalardan geniş istifadəyə keçidin təmin edilməsi Strategiyanın prioritet istiqaməti kimi müəyyən edilib.

Ensuring economic development through effective use of labor resources in the country, expansion of employment and entrepreneurship opportunities of the population, support of decent work, increasing the competitiveness of the labor force and increasing labor productivity, has been identified as a priority goal in the strategic roadmaps for the national economy and key sectors of the economy, approved by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated December 6, 2016, No 1138. In this regard, “Employment Strategy of the Republic of Azerbaijan for 2019-2030” was adopted by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated October 30, 2018, in order to create a long-term state employment policy aimed at ensuring effective employment⁹.

The goal of the strategy is to ensure shift of the employment policy from an extensive to an intensive phase, to increase the level of employment of the population, to provide full employment, to support decent work and increase labor productivity.

Improvement of career-guidance and career-planning services, including ensuring shift to broader use of digital technologies, in order to strengthen the integration of young people from vocational education to the labor market, defined as a priority direction of the Strategy.

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi
Source: Ministry of Labour and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan

⁹ https://azertag.az/xeber/2019_2030_cu_illər_uchun_Azərbaycan_Respublikasının_Məşğulluq_Strategiyası-1209753

Texnologiya və innovasiyalar olmadan sənayeləşmə baş verə bilməz, sənayeləşmə olmadan da inkişaf ola bilməz. Bu baxımdan, sənaye infrastrukturuna investisiya qoyuluşları dayanıqlı inkişafa nail olmaq üçün vacib şərtidir. Belə ki, inklüziv və dayanıqlı sənayeni inkişaf etdirməklə texnoloji irəliləyişə nail olaraq insanların həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması mümkündür¹.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən dünyada ticarət olunan mal və əmtəələrin həcmnin 80 faizindən çoxu dəniz nəqliyyatı vasitəsilə daşınır. Bu da öz növbəsində dəniz nəqliyyatını ticarətin və qloballaşmanın vacib amilinə çevirir. 2017-ci ildə beynəlxalq dəniz nəqliyyatı ilə daşınan yükün həcmi təxminən 3,7 faiz artmışdır. Qlobal səviyyədə istehsal sahəsinin əlavə dəyərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 2008-ci ildəki 15,9 faizdən minimal olaraq 2015-ci ildə 16,5 faizədək artmış və 2018-ci ilədək dəyişməz olaraq qalmışdır. Digər tərəfdən isə, istehsal sahəsində məşğulluğun ümumi məşğulluqdakı payı 2000-ci ildəki 15,3 faizdən 2018-ci ildə 14,2 faizədək enmişdir. 2000-2016-cı illər ərzində istehsal sənayesi tərəfindən atmosfer havasına karbon qazının (CO₂) atılması intensivliyi 20 faizdən çox azalaraq hər ABŞ dollarına 0,3 kq təşkil

Industrialization is impossible without technology and innovation, and development without industrialization is impossible. In this regard, investment in industrial infrastructure is a prerequisite for achieving sustainable development. Thus, improvement of the living standard of people is possible by achieving technological progress through the development of inclusive and sustainable industry¹.

According to UN's data, more than 80 percent of world merchandise trade by volume is transported by sea, making maritime transport a critical enabler of trade and globalization. International maritime freight increased by an estimated 3.7 percent globally in 2017. The global share of GDP in terms of manufacturing value added increased marginally from 15.9 percent in 2008 to 16.5 percent in 2015, but stalled at the same level in 2018. Meanwhile, the share of manufacturing employment in total employment declined from 15.3 percent in 2000 to 14.2 percent in 2018. The intensity of global carbon dioxide (CO₂) emissions from manufacturing industries declined by more than 20 percent between 2000 and 2016, to 0.30 kg CO₂ per US dollar. While the number of researchers per million inhabitants increased from 804 in 2000 to 1,163 in 2016, this

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/infrastructure-industrialization/>

etmişdir. Əhalinin hər 1000000 nəfərinə tədqiqatçıların sayı 2000-2016-cı illər ərzində 804-dən 1163-ə kimi yüksəlməsinə baxmayaraq, bu göstərici Sub-Sahara Afrikasında yalnız 91 təşkil etmişdir. 2016-cı ildə əlavə dəyərin ümumi həcmində orta və yüksək texnoloji sahələrin məhsulunun əlavə dəyərinin xüsusi çəkisi qlobal miqyasda 44,7 faiz, Cənubi Amerika və Avropa ölkələrində 47,4 faiz, ən az inkişaf etmiş ölkələrdə isə 10,4 faiz təşkil etmişdir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi infrastrukturlarına rəsmi maliyyə axınlarının ümumi həcmi 2010-cu illə müqayisədə 2017-ci ildə 32,5 faiz artaraq 59 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir².

DİM 9 milli xüsusiyyətlərə uyğun olaraq inklüziv və dayanıqlı sənayeləşməni təşviq edilməsini, habelə məşğulluqda və ÜDM-də sənayenin payının əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldilməsini, resurslardan istifadə səmərəliliyinin artırılmasını, ekoloji təmiz texnologiyaların daha geniş şəkildə tətbiq edilməsini, iqtisadi inkişafa və insan rifahına dəstək göstərmək üçün dayanıqlı infrastrukturun yaradılmasını nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, sənaye sahəsində elmi tədqiqatların genişləndirilməsini, innovasiyaların stimullaşdırılmasını və tədqiqatçıların sayının, habelə tədqiqat və inkişaf üçün tələb olunan məsrəflərin əhəmiyyətli şəkildə artırılmasını ön plana çəkir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, texnologiyaların inkişafına, sənayenin inkişafı sahəsində tədqiqatlara və innovasiyalara dəstək artırılmalı, sənayenin şaxələndirilməsi üçün əlverişli siyasi mühit, sənaye müəssisələrinin müasir texnologiyalardan geniş istifadəsi, onların maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanları, habelə bazarlara integrasiyası təmin edilməlidir³.

indicator was only 91 in sub-Saharan Africa. In 2016, medium-high and high-tech sectors accounted for 44.7 percent of the global manufacturing value added, 47.4 percent in Northern America and Europe, and 10.4 percent in least developed countries. Total official flows for economic infrastructure in developing countries reached 59 billion US dollars in 2017, an increase of 32.5 percent in real terms since 2010².

SDG 9 aims to promote inclusive and sustainable industrialization and significantly raise industry's share of employment and GDP, in line with national circumstances, to increase resource-use efficiency, to wider adopt environmentally sound technologies, to develop sustainable infrastructure in order to support economic development and human well-being.

In this turn, enhancing scientific research, encouraging innovation and substantially increasing the number of research workers and research and development spending, are essential.

In view of the above, support for technology development, industry research and innovation should be enhanced, a favorable policy environment for industrial diversification, greater use of modern technologies by industrial enterprises, access to financial services as well as market integration should be ensured³.

² <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg9>

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

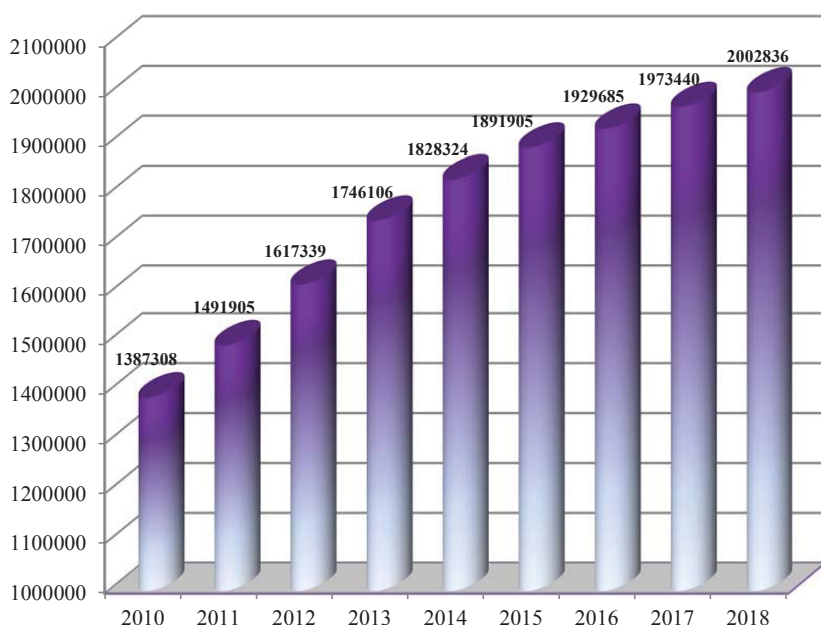

9.1.2.1 Sərnişin daşımalarının həcmi, nəqliyyat növləri üzrə bölgədə⁴ 9.1.2.1 Passenger volume, by mode of transport⁴

Nəqliyyat sektorunda sərnişin daşımalarının həcmi ölkədəki mövcud nəqliyyat növlərilə il ərzində daşınan sərnişinlərin sayını göstərir.

The passenger volume in transport sector indicates the number of passengers transported by existing modes of transport in the country in the year.

Nəqliyyat sektorunda sərnişin daşması, min nəfərlə
The passenger volume in transport sector, by thousand persons

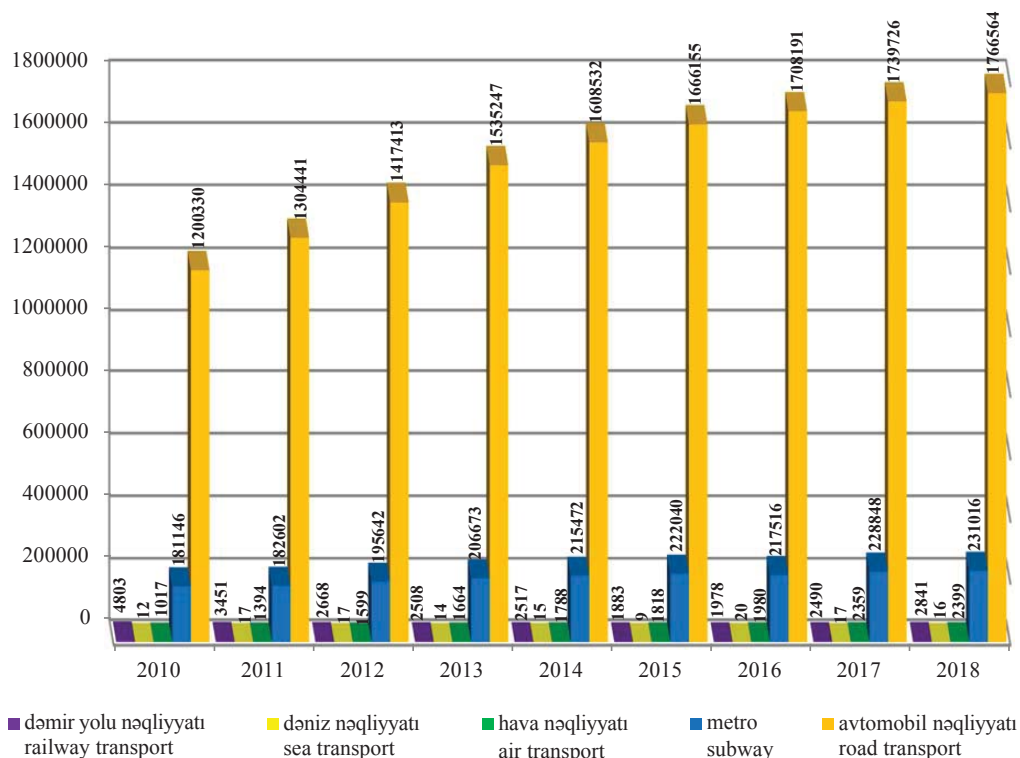

⁴ Bu göstərici "9.1.2 Sərnişin və yük daşımalarının həcmi, nəqliyyat növləri bölgüsündə" kimi müəyyən edilən qlobal göstəricinin alt göstəricisidir.

⁴ This indicator is the sub-indicator of the global index, is defined as "9.1.2 Passenger and freight volumes, by mode of transport".

Nəqliyyat sektorunda sərnəşin daşınması, nəqliyyat növləri üzrə, min nəfər
The passenger volume in transport sector, by mode of transport, by thousand persons

2010-2018-ci illər ərzində nəqliyyat sektorunda sərnəşin daşımalarının həcmi 44,4 faiz artaraq 1387308 min sərnəşindən 2002836 min sərnəşinədək yüksəlmişdir.

Bu illər ərzində şəhərlərarası sərnəşin daşımalarının həcmi 39452 min sərnəşindən 54620 min sərnəşinədək, şəhəratrafi sərnəşin daşımalarının həcmi 291402 min sərnəşindən 409702 min sərnəşinədək, şəhərdaxili sərnəşin daşımalarının həcmi isə 1056454 min sərnəşindən 1538514 min sərnəşinədək artmışdır.

Ötən il şəhərlərarası əlaqə üzrə avtobuslarla 51142 min nəfər, dəmir yolu nəqliyyatı ilə 1063 min nəfər, dəniz nəqliyyatı ilə 16 min nəfər, hava nəqliyyatı ilə 2399 min nəfər, şəhəratrafi əlaqə üzrə avtobuslarla 407924 min nəfər, dəmir yolu nəqliyyatı ilə 1778 min nəfər və şəhərdaxili əlaqə üzrə avtobuslarla 1238170 min nəfər, minik taksiləri ilə 69328 min nəfər, metropolitenlə 231016 min nəfər daşınmışdır.

İqtisadi rayonlar üzrə bölgüdə 2018-ci

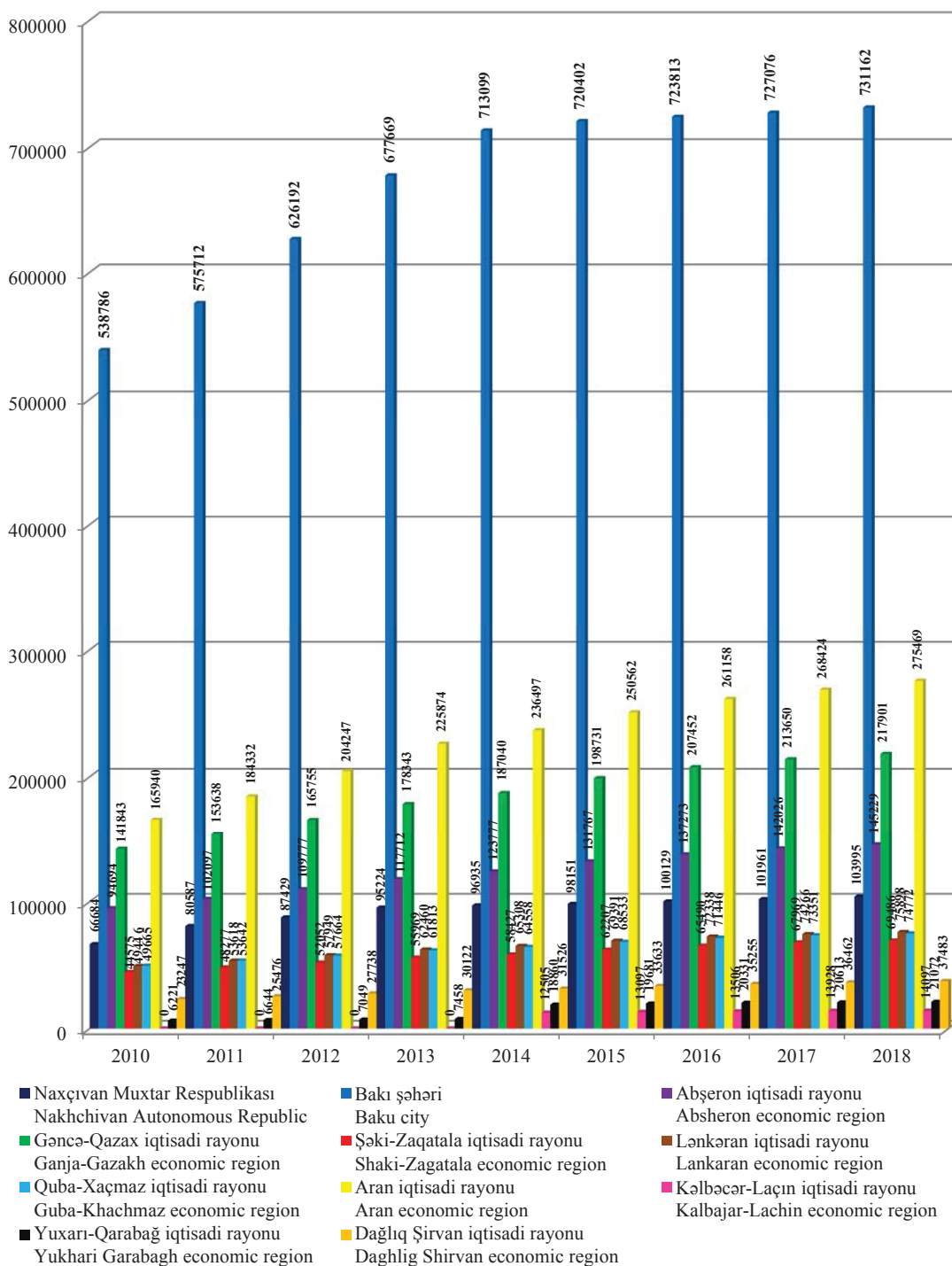
In 2010-2018, the passenger volume in transport sector increased by 44.4 percent from 1,387,308 thousand passengers to 2,002,836 thousand passengers.

During these years, the intercity passenger transport volume increased from 39,452 thousand passengers to 54,620 thousand passengers, suburban passenger transport volume rose from 291,402 thousand passengers to 409,702 thousand passengers, and intra-city passenger transport volume increased from 1,056,454 thousand passengers to 1,538,514 thousand passengers.

In the last year, regarding to the intercity connection 51,142 thousand people were transported by buses, 1,063 thousand people by railway transport, 16 thousand people by sea transport, 2,399 thousand people by air transport, regarding to the suburban connection 407,924 thousand people were transported by buses, 1,778 thousand people by railway transport, and regarding to the intra-city connection 1,238,170 thousand people were

Nəqliyyat sektorunda sərnəşin daşınması, iqtisadi rayonlar üzrə bölgüdə, min nəfərə
The passenger volume in transport sector, by economic region, by thousand persons

9. SƏNAYE, İNNOVASİYA VƏ İNFRASTRUKTUR 9. INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE

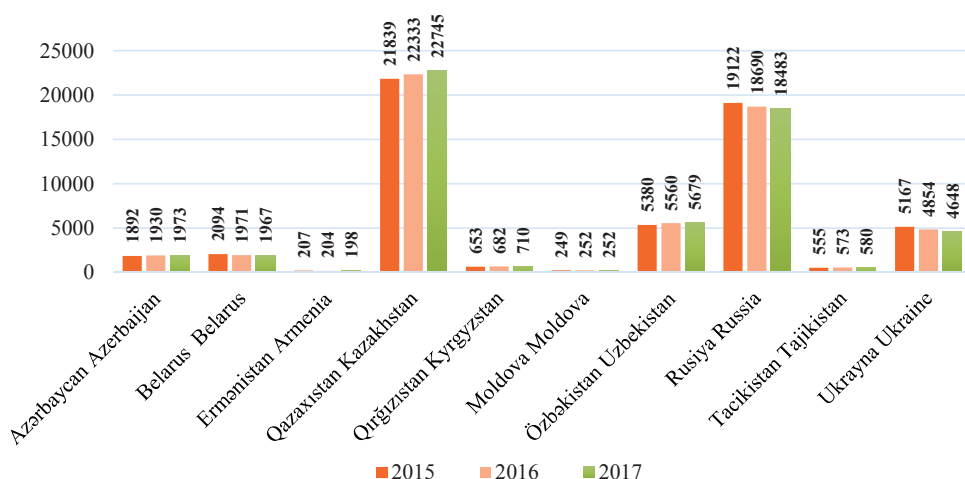
ildə ən çox sərnəşin daşınması Bakı şəhərində - 731162 min nəfər, ən az isə Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonunda - 14097 min nəfər qeydə alınmışdır.

transported by buses, 69,328 thousand people by taxis, 231,016 thousand people by subway.

In 2018, by economic region disaggregation 731,162 thousand passengers with the highest volume were recorded in Baku and 14,097 thousand passengers with the lowest volume in Kalbajar-Lachin.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair grafik təsvir Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Nəqliyyat sektorunda sərnəşin daşınması, milyon nəfər
The passenger volume in transport sector, by million persons

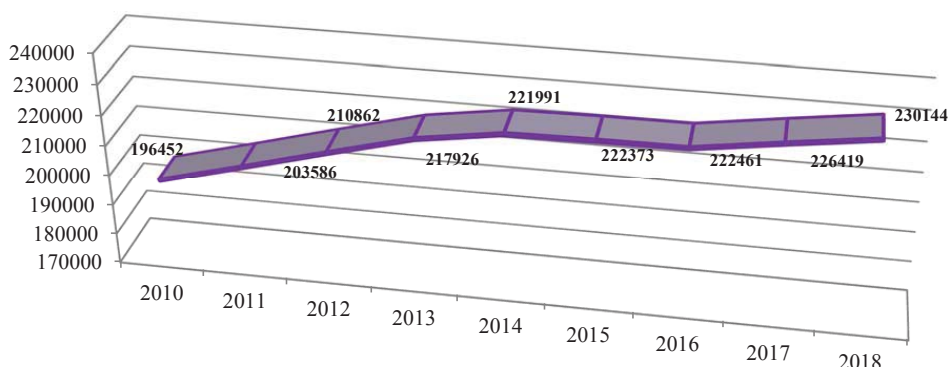

9.1.2.2 Yük daşımalarının həcmi, nəqliyyat növləri üzrə bölgədə⁵ 9.1.2.2 Freight volume, by mode of transport⁵

Nəqliyyat sektorunda yük daşımalarının həcmi ölkədəki mövcud nəqliyyat növlərilə il ərzində kommersiya məqsədilə daşınan yükün çəkisini bildirir.

The freight volume in transport sector represents the volumes of freight transported for commercial purpose by the existing modes of transport in the country in the year.

Nəqliyyat sektorunda yük daşınması, min tonla
The freight volume in transport sector, by thousands ton

2010-2018-ci illər ərzində nəqliyyat sektorunda yük daşımalarının həcmi 17,2 faiz artaraq 196452 min tondan 230144 min tonadək yüksəlmişdir.

2018-ci ildə avtomobil nəqliyyatı sektorunda yük daşımalarının həcmi Bakı şəhəri üzrə 62441 min ton, Abşeron iqtisadi rayon üzrə 5582 min ton, Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu üzrə 14164 min ton, Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu üzrə 8634 min ton, Lənkəran iqtisadi rayonu üzrə 8348 min ton, Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu 4774 min ton, Aran iqtisadi rayonu üzrə 21227 min ton, Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu üzrə 1810 min ton, Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu üzrə 4697 min ton, Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu üzrə 1039 min ton, Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə isə 16628 min ton təşkil etmişdir.

In 2010-2018, the freight volume in the transport sector increased by 17.2 percent from 196,452 thousand tons to 230,144 thousand tons.

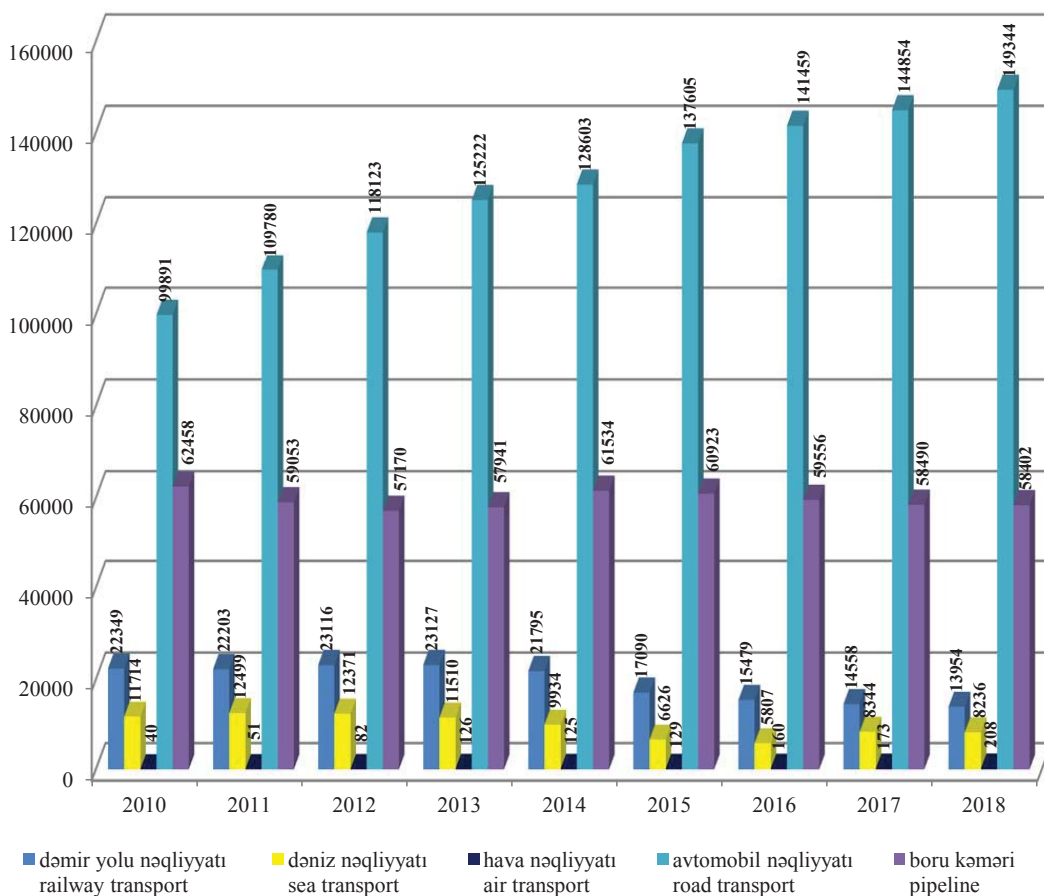
In 2018, the freight volumes in the road transport sector were 62,441 thousand tons in Baku city, 5,582 thousand tons in Absheron economic region, 14,164 thousand tons in Ganja-Gazakh economic region, 8,634 thousand tons in Shaki-Zagatala economic region, 8,348 thousand tons in Lankaran economic region, 4,774 thousand tons in Guba-Khachmaz economic region, 21,227 thousand tons in Aran economic region, 1,810 thousand tons in Daglikh Garabagh economic region, 4,697 thousand tons in Dagligh Shirvan economic region, 1,039 thousand tons in Kalbajar-Lachin economic region, and 16,628 thousand tons in Nakhchivan Autonomous Republic.

⁵ Bu göstərici “9.1.2 Sərnişin və yük daşımalarının həcmi, nəqliyyat növləri bölgəsində” kimi müəyyən edilən global göstəricinin alt göstəricisidir.

⁵ This indicator is a sub-indicator of the global index, is defined as “9.1.2 Passenger and freight volumes, by mode of transport”

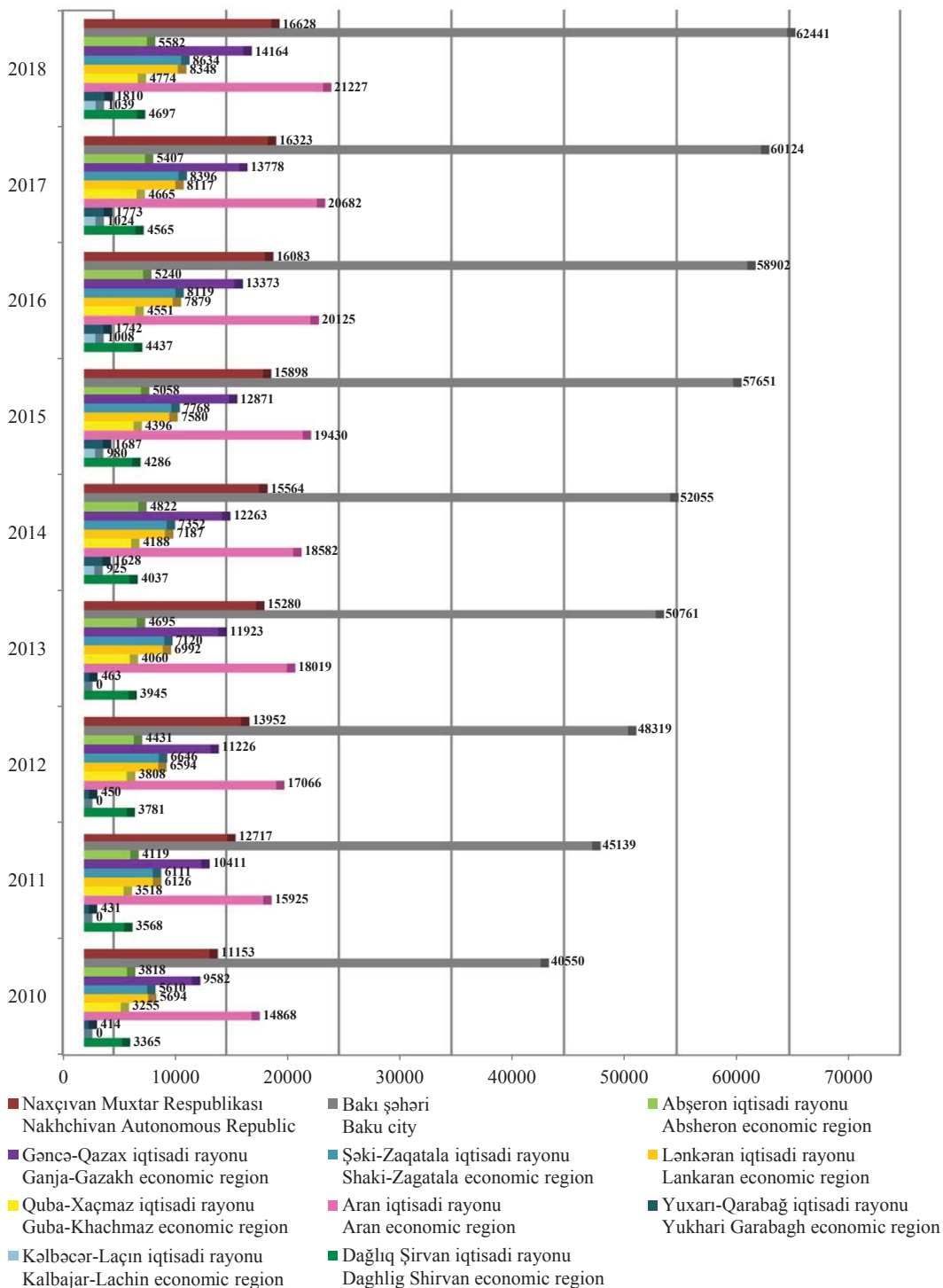

Nəqliyyat sektorunda yük daşınması, nəqliyyat növləri üzrə, min tonla
The freight volume in transport sector, by mode of transport, by thousand tons

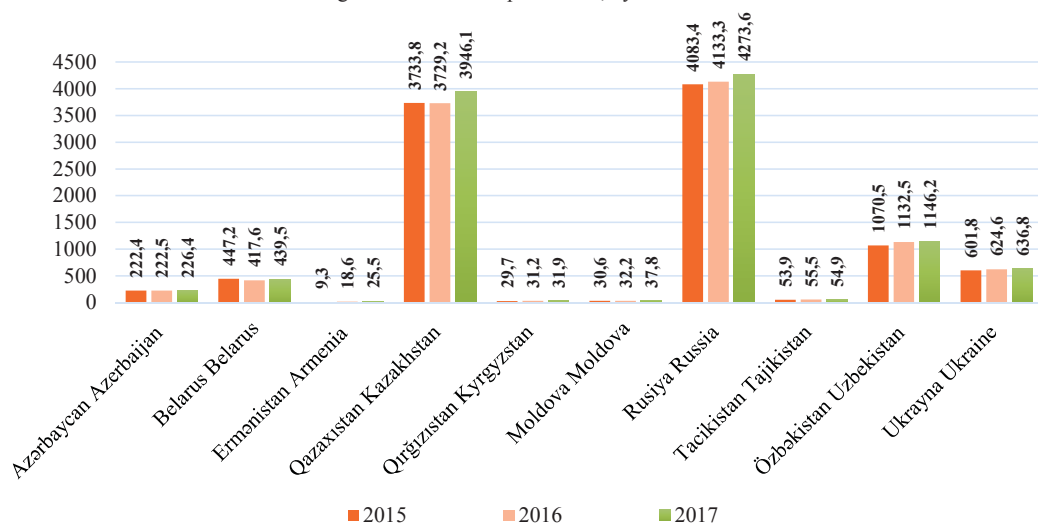
Nəqliyyat sektorunda yük daşınması, iqtisadi rayonlar üzrə bölgədə, min tonla
The freight volume in transport sector, by economic regions, by thousand tons

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Nəqliyyat sektorunda yük daşınması, milyon tonla
The freight volume in transport sector, by million tons

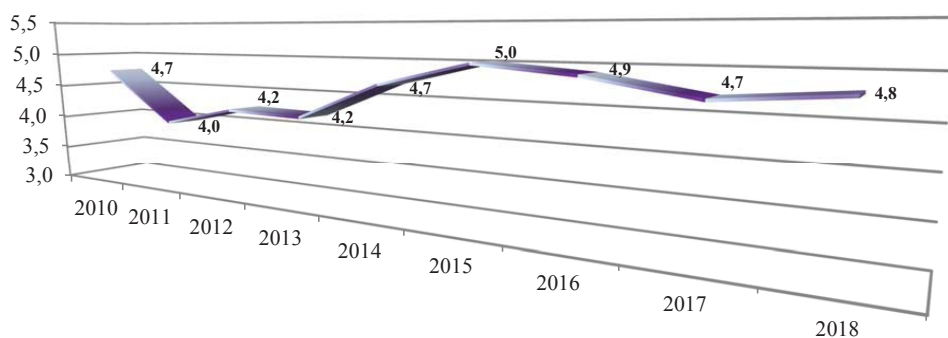

9.2.1.1 Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbəti⁶
9.2.1.1 Manufacturing value added as a proportion of GDP⁶

Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbəti emal sənayesində yaranmış əlavə dəyərin ÜDM-də payını göstərir. Bu göstərici emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Manufacturing value added as a proportion of GDP represents the share of value added of the manufacturing industry in GDP. This indicator is calculated as the value added of the manufacturing industry divided by the GDP multiplied by 100.

Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbəti, faizlə
Manufacturing value added as a proportion of GDP, in percentage

Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbətində 2010-2018-ci illər ərzində azalma və artma tendrləri qeydə alınsa da, bu göstərici 2018-ci ildə 4,8 faiz olmuşdur. Mütləq ifadədə emal sənayesində yaranmış əlavə dəyər 2018-ci ildə 3847,9 milyon manat təşkil etmişdir.

While in 2010-2018 the upward and downward trend in the manufacturing value added as a proportion of GDP was recorded, this indicator was 4.8 percent in 2018. In absolute terms, in 2018 the value added in the manufacturing industry was 3,847.9 million manat.

⁶ Bu göstərici “9.2.1 Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbəti və onun əhalinin hər nəfərinə düşən məbləği” kimi müəyyən edilən global göstəricinin alt göstəricisidir.

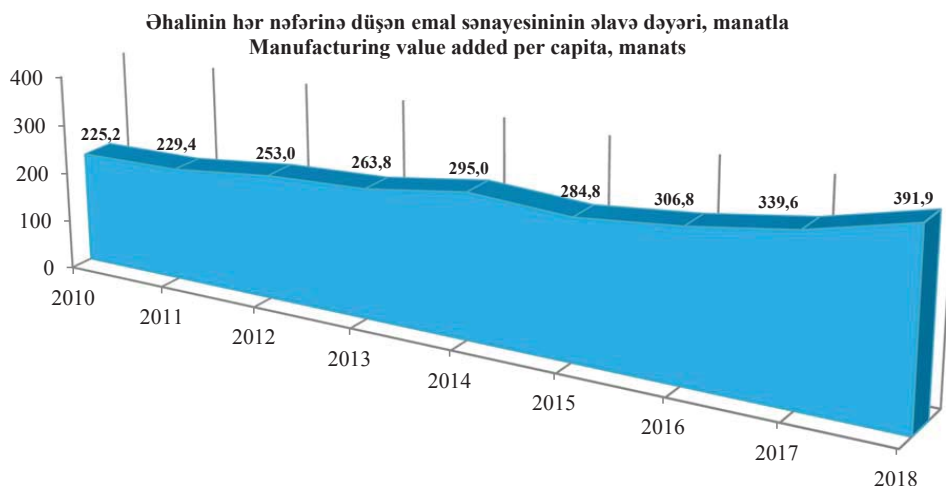
⁶ This indicator is the sub-indicator of the global index, is defined as “9.2.1 Manufacturing value added as a proportion of GDP and per capita”.

9.2.1.2 Əhalinin hər nəfərinə düşən emal sənayesinin əlavə dəyəri⁷ 9.2.1.2 Manufacturing value added per capita⁷

Bu göstərici emal sənayesində yaradılmış əlavə dəyərin əhalinin hər nəfərinə düşən məbləğini bildirir. Əhalinin hər nəfərinə düşən emal sənayesinin əlavə dəyəri emal sənayesinin əlavə dəyərinin ölkə əhalisinin sayına nisbəti kimi hesablanır.

This indicator determines the amount of manufacturing value added per capita. The manufacturing value added per capita is calculated as the value added of the manufacturing industry divided by the population of the country.

2010-2018-ci illər ərzində əhalinin hər nəfərinə düşən emal sənayesinin əlavə dəyəri 74,0 faiz artaraq 225,2 manatdan 391,9 manatadək yüksəlmişdir. Sözügedən göstərici 2017-ci illə müqayisədə ötən il 15,4 faiz artmışdır.

In 2010-2018, the manufacturing value added per capita increased by 74.0 percent from 225.2 manats to 391.9 manats. This indicator increased by 15.4 percent in the last year, compared to 2017.

⁷ Bu göstərici “9.2.1 Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbəti və onun əhalinin hər nəfərinə düşən məbləği” kimi müəyyən edilən qlobal göstəricinin alt göstəricisidir.

⁷ This indicator is the sub-indicator of the global index, is defined as “9.2.1 Manufacturing value added as a proportion of GDP and per capita”.

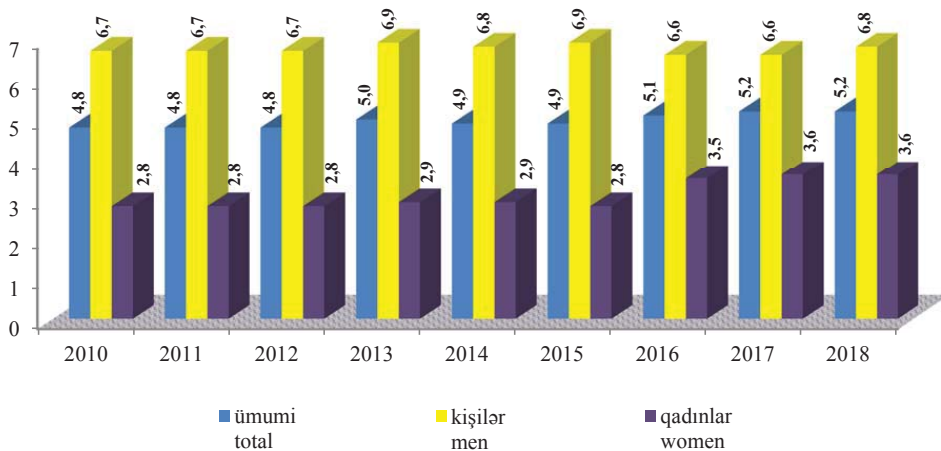

9.2.2 Emal sənayesində məşğulluğun ümumi məşğulluqda xüsusi çəkisi 9.2.2 Manufacturing employment as a proportion of total employment

Emal sənayesində məşğulluğun ümumi məşğulluqda xüsusi çəkisi emal sənayesi sahəsində məşğul olanların sayının iqtisadiyyatda məşğul olanların ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The manufacturing employment as a proportion of total employment is calculated as the number of people employed in the manufacturing industry divided by the total number of people employed in the economy multiplied by 100.

Emal sənayesində məşğulluğun ümumi məşğulluqda xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgüdə, faizlə
Manufacturing employment as a proportion of total employment, by sex, in percentage

2010-2018-ci illər ərzində emal sənayesində məşğulluğun ümumi məşğulluqda xüsusi çəkisi 0,4 faiz bəndi artaraq 4,8 faizdən 5,2 faizədək yüksəlmişdir.

Bu illər ərzində emal sənayesində məşğul olan şəxslərin sayı 22,0 faiz artaraq 208,9 min nəfərdən 254,8 min nəfərə çatmışdır ki, onun da 171,2 min nəfəri və ya 67,2 faizi kişilər, 83,6 min nəfəri və ya 32,8 faizi isə qadınlar olmuşdur.

In 2010-2018, the manufacturing employment as a proportion of total employment increased by 0.4 percentage points from 4.8 percent to 5.2 percent.

During these years, the number of people employed in the manufacturing industry increased by 22.0 percent from 208.9 thousand people to 254.8 thousand people, of which 171.2 thousand people or 67.2 percent were men, and 83.6 thousand people or 32.8 percent were women.

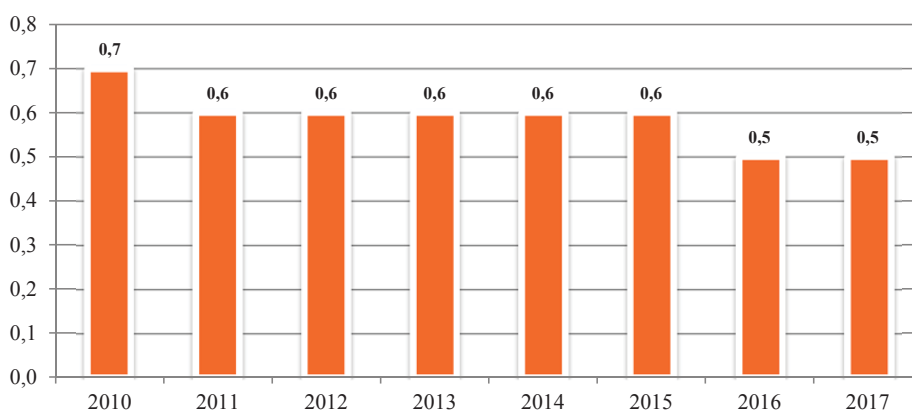

9.4.1 Əlavə dəyər vahidinə düşən karbon qazı (CO₂) tullantıları 9.4.1 Carbon dioxide (CO₂) emission per unit of value added

Əlavə dəyər vahidinə düşən CO₂ tullantıları göstəricisi hesabat ilində bir manatlıq əlavə dəyərin istehsalı zamanı atmosfərə atılmış CO₂ miqdarını ifadə edir. Bu göstərici yanacaqın yanmasından atmosfer havasına atılmış CO₂ miqdarının ölkədə istehsal olunmuş əlavə dəyərin həcminə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Carbon dioxide (CO₂) emission per unit of value added represents the amount of CO₂ released into the atmosphere during the reporting year while producing one manat value added. This indicator is calculated as the amount of CO₂ emitted to atmospheric air divided by the value added produced in the country multiplied by 100.

Əlavə dəyər vahidinə düşən karbon qazı (CO₂) tullantıları, kq/manatla
Carbon dioxide (CO₂) emission per unit of value added, kg/manats

2017-ci ildə əlavə dəyər vahidinə düşən karbon qazı (CO₂) tullantıları 0,5 kq/manat təşkil etmişdir.

2010-2013-cü illər ərzində atmosfer havasına atılmış karbon qazının (CO₂) həcmi 26,4 milyon tondan 31,0 milyon tonadək artmış, sonrakı illərdə isə tədricən azalaraq 2017-ci ildə 29,8 milyon ton təşkil etmişdir. Göstəricinin qiymətinin aşağı düşməsi atmosfer havasına atılmış karbon qazının (CO₂) miqdarının azalması ilə bağlıdır.

In 2017, CO₂ emission per unit of value added was 0.5 kg / manat.

In 2010-2013, CO₂ emissions to atmospheric air increased from 26.4 million tons to 31.0 million tons, and during subsequent years gradually declined to 29.8 million tons in 2017. The decrease in the value of the indicator is due to the reduction in CO₂ emissions and increase in value added production.

Qeyd: 2018-ci ilin məlumatı mövcud deyil.

Note: Data regarding to 2018 is not available.

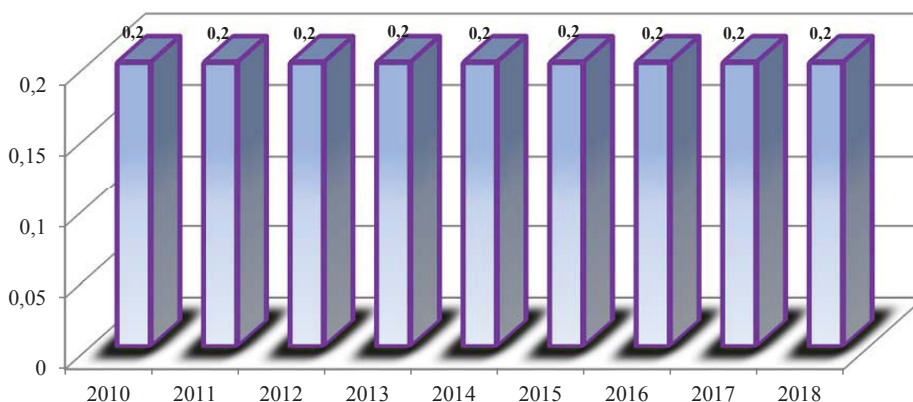
9.5.1 Elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinə çəkilən xərclərin ÜDM-də xüsusi çəkisi

9.5.1 Research and development expenditure as a proportion of GDP

Elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinə (ETTKİ) çəkilən xərclərin ÜDM-də xüsusi çəkisi maliyyə mənbələrindən asılı olmayaraq statistik vahidlər tərəfindən ETTKİ-ə çəkilən daxili xərclərin ÜDM-ə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır. ETTKİ dedikdə, bilikləri artırmaq və mövcud biliklərin yeni tətbiq sahələrini yaratmaq üçün yaradıcı və sistemativ işlər başa düşülür.

Research and development (R&D) expenditure as a proportion of GDP is calculated as the amount of internal expenditure of statistical units on R&D, regardless of financial sources, divided by the GDP multiplied by 100. R&D means creative and systematic work to enhance knowledge and to create new areas of application of existing knowledge.

ETTKİ-ə çəkilən xərclərin ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə
R&D expenditure as a proportion of GDP, in percentage

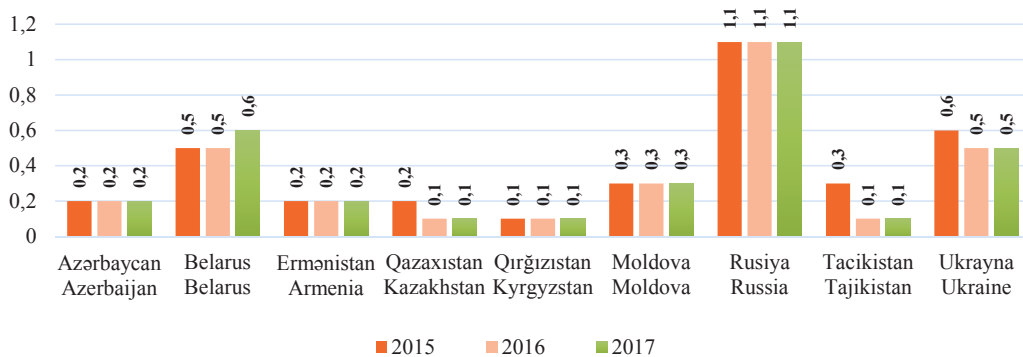
2010-2018-ci illər ərzində ETTKİ-ə çəkilən xərclərin ÜDM-də xüsusi çəkisi 0,2 faiz həddində olmuşdur. Lakin buna baxmayaraq, bu illər ərzində maliyyə mənbələrindən asılı olmayaraq statistik vahidlər tərəfindən ETTKİ-ə çəkilmiş xərclərin həcmi 92778,2 min manatdan 147468,3 min manatadək artmışdır.

In 2010-2018, the R&D expenditure as a proportion of GDP was 0.2 percent. However, during these years, regardless of financial sources, the amount of expenditures of statistical units on R&D increased from 92,778.2 thousand manats to 147,468.3 thousand manats.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

ETTKİ-ə çəkilən xərclərin ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə
R&D expenditure as a proportion of GDP, in percentage

9.5.2 Əhalinin hər 1000000 nəfərinə düşən tədqiqatçıların sayı (tam məşğulluq ekvivalentində)

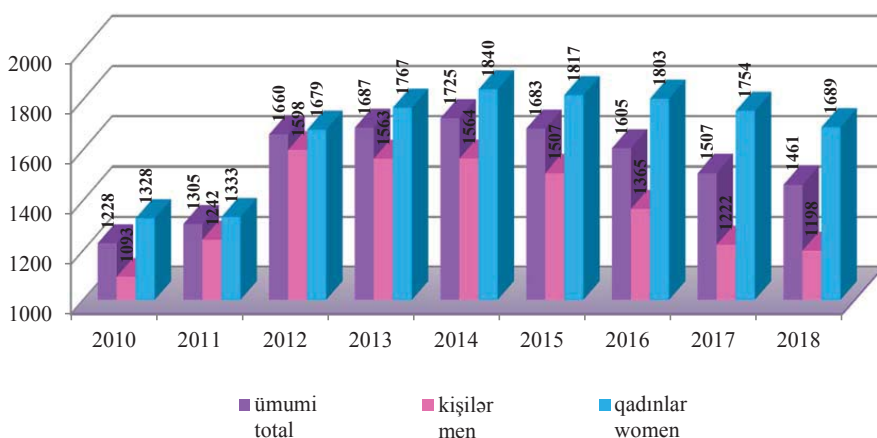
9.5.2 Researchers (in full-time equivalent) per million inhabitants

Bu göstərici elmi tədqiqatçıların sayının əhalinin ümumi sayına nisbətinin 1000000-a hasili kimi hesablanır.

This indicator is calculated as the number of research and development workers divided by the total population multiplied by 1,000,000.

Əhalinin hər 1000000 nəfərinə tədqiqatçıların sayı (tam məşğulluq ekvivalentində), cins üzrə bölgüdə

Researchers (in full-time equivalent) per million inhabitants, by sex

2010-2018-ci illər ərzində əhalinin hər 1000000 nəfərinə düşən tədqiqatçıların sayı 1228-dən 1461-dək artmışdır. Göstərici kişilər üzrə 1093-dən 1198-ə, qadınlar üzrə isə 1328-dən 1689-dək yüksəlmişdir.

2018-ci ildə elmin sahələri üzrə tədqiqatçıların sayı təbiət elmləri üzrə 4820 nəfər, texniki elmlər üzrə 1773 nəfər, tibb elmləri üzrə 1941 nəfər, kənd təsərrüfatı üzrə 855 nəfər, ictimai elmlər üzrə 2423 nəfər, humanitar elmlər üzrə isə 2600 nəfər təşkil etmişdir. Baxılan dövr ərzində alimlik dərəcəsi olan tədqiqatçıların sayı 1,7 dəfə artaraq 4369 nəfərdən 7478 nəfərə çatmışdır.

In 2010-2018, the researchers per million inhabitants increased from 1,228 to 1,461. The indicator rose from 1,093 to 1,198 for men, and from 1,328 to 1,689 for women.

In 2018, the number of researchers in the field of science were 4,820 persons for natural sciences, 1,773 persons for technical sciences, 1,941 persons for medical sciences, 855 persons for agriculture, 2,423 persons for social sciences, and 2,600 persons for humanities sciences. During the reviewed period, the number of researchers with an academic degree increased 1.7 times from 4369 persons to 7,478 persons.

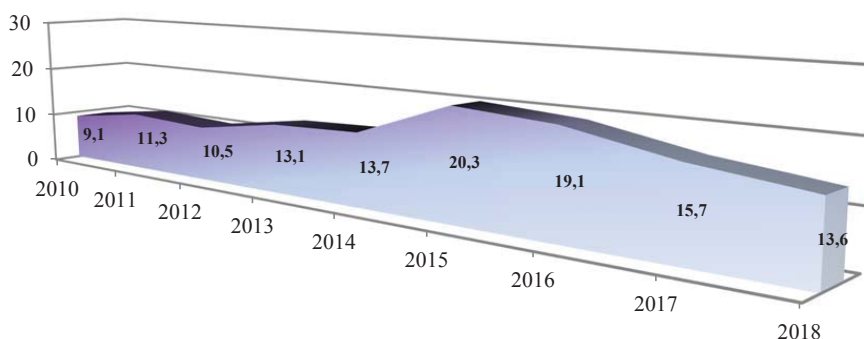
9.b.1 Orta və yüksək texnoloji sənayenin əlavə dəyərinin ümumi əlavə dəyərdə xüsusi çəkisi

9.b.1 Proportion of medium and high-tech industry value added in total value added

Orta və yüksək texnoloji sənayenin əlavə dəyərinin ümumi əlavə dəyərdə xüsusi çəkisi orta və yüksək texnoloji sənaye sahələrində istehsal olunmuş əlavə dəyərin emal sənayesinin ümumi əlavə dəyərinə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

The proportion of medium and high-tech industry value added in total value added is calculated as the value added produced in the medium and high-tech industry divided by the total value added of manufacturing multiplied by 100.

Orta və yüksək texnoloji sənayenin əlavə dəyərinin ümumi əlavə dəyərdə xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of medium and high-tech industry value added in total value added, in percentage

2018-ci ildə orta və yüksək texnoloji sənayenin əlavə dəyərinin ümumi əlavə dəyərdə xüsusi çəkisi 2010-cu illə müqayisədə 4,5 faiz bəndi artaraq 9,1 faizdən 13,6 faizədək yüksəlmişdir.

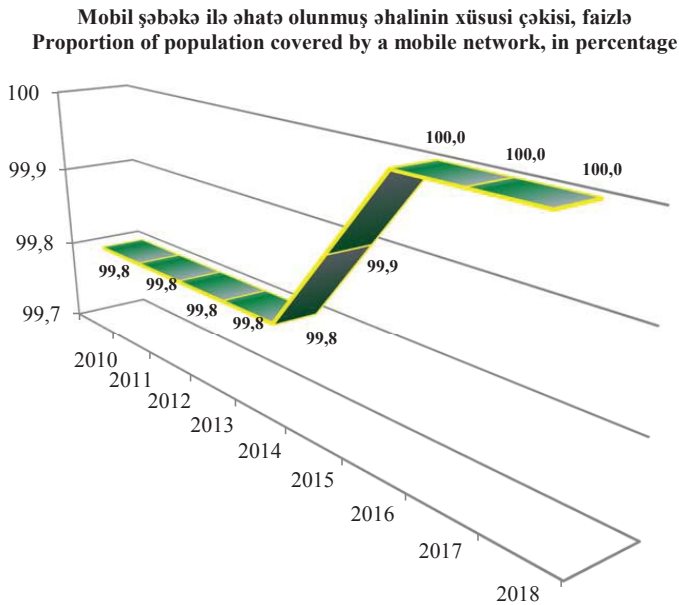
Compared to 2010 in 2018, the proportion of medium and high-tech industry value added in total value added rose by 4.5 percentage points from 9.1 percent to 13.6 percent.

9.c.1 Mobil şəbəkə ilə əhatə olunmuş əhalinin xüsusi çəkisi
9.c.1 Proportion of population covered by a mobile network

Mobil şəbəkə ilə əhatə olunmuş əhalinin xüsusi çəkisi mobil telefon rabitəsi abunəçiləri və ya istifadəçiləri olub-olmamasından asılı olmayaraq mobil telefon şəbəkəsinin siqnalının yayıldığı ərazi daxilində yaşayan əhalinin payını əks etdirir. Bu göstərici mobil telefon şəbəkəsinin siqnalının yayıldığı ərazi daxilində yaşayan əhalinin sayının əhalinin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Proportion of population covered by a mobile network refers to the percentage of inhabitants living within range of a mobile-cellular signal, irrespective of whether or not they are mobile phone subscribers or users. This indicator is calculated as the number of inhabitants within range of a mobile-cellular signal divided by the total population multiplied by 100.

2010-2018-ci illər ərzində mobil şəbəkə ilə əhatə olunmuş əhalinin xüsusi çəkisi 99,8 faizdən 100 faizədək yüksəlmişdir.

In 2010-2018, the proportion of population covered by a mobile network increased from 99.8 percent to 100 percent.

Qlobal bərabərsizlik uzunmüddətli sosial və iqtisadi inkişafı təhlükə altında qoyaraq dayanıqlı inkişafa nailoma prosesini ləngidir. Hamı bu və ya digər səbəblərdən bir-biri ilə bağlıdır. Yoxsulluq, iqlim dəyişikliyi, miqrasiya və ya iqtisadi böhranlar kimi problemlər isə heç vaxt yalnız bir ölkə və ya bölgə ilə məhdudlaşmır. Bu baxımdan, bərabərsizliyi azaltmaq üçün bütün ölkələrdə transformativ islahatların həyata keçirilməsi zərurəti yaranır.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən inkişaf etməkdə olan ölkələrdə əhalinin ən kasıb 20 faizinə daxil olan uşaqlar ən zəngin kvintillərdəki uşaqlar ilə müqayisədə beş yaşınadək ölümlə üzləşmək riski üç dəfə yüksəkdir. Eyni zamanda, gəlir bərabərsizliyinin təxminən 30 faizi ev təsərrüfatları daxilində, o cümlədən qadın və kişi arasındakı bərabərsizlikdən qaynaqlanır.

DİM 10 yaşından, cinsindən, əlillik vəziyyətindən, irqindən, etnik mənşəyindən, dinindən və s. xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq, hamının sosial, iqtisadi və siyasi həyatda aktiv iştiraka cəlb edilməsinin təşviqi və genişləndirilməsini, gəlirlər bərabərsizliyinin azaldılmasını, beynəlxalq iqtisadi və maliyyə institutlarının təkmilləşdirilməsini, habelə qanuni miqrasiyaya və insanların təhlükəsiz

Global inequality delays the process of achieving sustainable development, putting long-term social and economic development at stake. Everyone is connected with each other for various reason. Issues such as poverty, climate change, migration, or economic crises are never limited to one country or region. From this point of view, there is a need to implement transformative reforms in all countries to reduce inequality.

According to UN's data, children in the poorest 20 percent of the populations of developing countries are still up to three times more likely to die before their fifth birthday than children in the richest quintiles. At the same time, up to 30 percent of income inequality is due to inequality within households, including between women and men.

SDG 10 calls for empowering and promoting the social, economic and political inclusion of all, irrespective of age, sex, disability, race, ethnicity, religion or other status, reducing income inequality as well as delivering of more effective, credible, accountable and legitimate institutions, and facilitating orderly, safe, regular and responsible migration and mobility of people¹.

10. BƏRABƏRSİZLİYİN AZALDILMASI

10. REDUCED INEQUALITIES

hərəkətinə şəraitin yaradılmasını nəzərdə tutur¹.

Bu da öz növbəsində, inklüziv sosial və iqtisadi artımın gücləndirilməsi, təhsil, səhiyyə və sosial müdafiəyə daha çox sərmayə qoyuluşu, ayrıseçkilik yaradan qanun və siyasətlərin aradan qaldırılması və planlaşdırılmış və düzgün idarə olunan miqrasiya siyasətlərinin həyata keçirilməsi üçün ciddi səylər tələb edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, beynəlxalq iqtisadi və maliyyə institutlarında qərarlar qəbul edilərkən inkişaf etməkdə olan ölkələr daha geniş təmsil olunmalı, Ümumdünya Ticarət Təşkilatının sazişlərinə uyğun olaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələr və ən zəif inkişaf etmiş ölkələr üçün fərqli davranış prinsipi tətbiq edilməli, ehtiyacın ən böyük olduğu ölkələrə rəsmi inkişaf yardımları, maliyyə axınları, o cümlədən birbaşa xarici investisiyalar stimullaşdırılmalıdır².

This, in turn, requires substantial efforts to strengthen inclusive social and economic growth, to invest more in education, health and social protection, to eliminate discriminatory laws and policies, and to implement planned and well-managed migration policies.

In view of the above, representation and voice for developing countries in decision-making in global international economic and financial institutions should be enhanced, the principle of special and differential treatment for developing and least developed countries should be implemented, in accordance with World Trade Organization agreements, official development assistance and financial flows, including foreign direct investment, to States where the need is greatest, should be encouraged².

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”

² “Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030”, approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

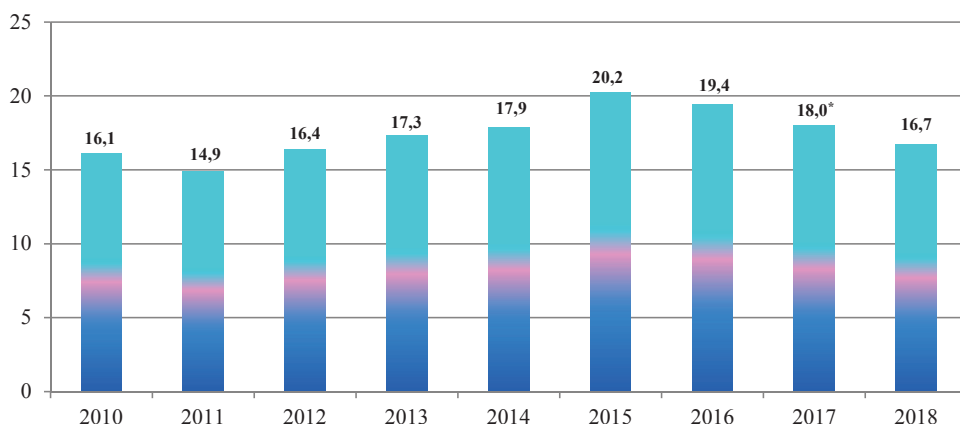
10.4.1 İşçilərin əməkhaqqı və sosial müdafiə xətti ilə ödənişlərdən ibarət gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi

10.4.1 Labour share of GDP, comprising wages and social protection transfers

Bu göstərici işçilərin əməkhaqqı və sosial müdafiə xətti ilə ödənişlərdən ibarət gəlirlərinin ÜDM-ə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator is calculated as the total compensation of employees, comprising wages and social protection transfers divided by GDP multiplied by 100.

İşçilərin əməkhaqqı və sosial müdafiə xətti ilə ödənişlərdən ibarət gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə
Labour share of GDP, comprising wages and social protection transfers, in percentage

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə işçilərin əməkhaqqı və sosial müdafiə xətti ilə ödənişlərdən ibarət gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 0,6 faiz bəndi artaraq 16,1 faizdən 16,7 faizədək yüksəlmişdir.

Son doqquz il ərzində əhəlinin nominal gəlirləri 2 dəfədən çox artaraq 25,6 mlrd. manatdan 53,7 mlrd. manata çatmışdır. Belə ki, əhəlinin hər nəfərinə düşən gəlirləri 90,8 faiz artaraq 2866,1 manatdan 5467,4 manatadək yüksəlmişdir.

Compared to 2010 in 2018, the labour share of GDP, comprising wages and social protection transfers increased by 0.6 percentage points from 16.1% to 16.7%.

Over the past nine years, the nominal income of the population increased more than two times from 25.6 billion manats and reached 53.7 billion manats. Thus, incomes per capita increased by 90.8 percent and rose from 2,866.1 manats to 5,467.4 manats.

* Məlumat dəqiqləşdirilmişdir.

* Data is precised.

10. BƏRABƏRSİZLİYİN AZALDILMASI

10. REDUCED INEQUALITIES

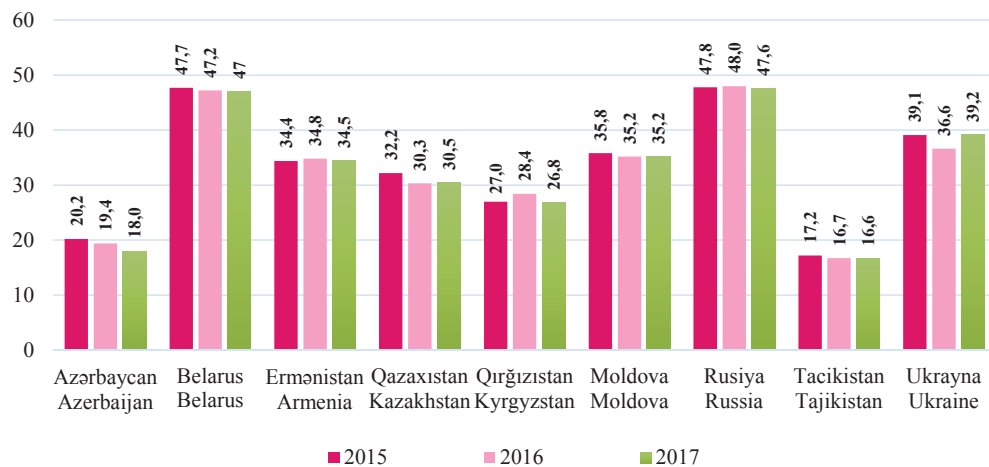

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir

Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

İşçilərə əmək haqqı və sosial müdafiə xətti ilə ödənişlərdən ibarət gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə

Labor share of GDP, comprising wages and social protection transfers, in percentage

10.7.2 İnsanların nizamlı, təhlükəsiz, müntəzəm və məsuliyyətli miqrasiyasını və hərəkətililiyini asanlaşdıran miqrasiya siyasətinin mövcudluğu³

10.7.2 Existence of migration policy to facilitate orderly, safe, regular and responsible migration and mobility of people³

Göstərici miqrasiya və insanların hərəkətililiyi sahəsində hüquqi, institusional və təşkilati fəaliyyətin həyata keçirilmə vəziyyətini əks etdirir.

The indicator reflects the situation of legal, institutional and organizational activities in the field of migration and mobility of people.

Azərbaycan Respublikasında miqrasiya sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsi, miqrasiya proseslərinin və bu sahədə yaranan münasibətlərin tənzimlənməsi, habelə əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında hüquqi vəziyyəti ilə bağlı normalar Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsi ilə müəyyənləşdirilir.

İnsanların miqrasiyası və hərəkətililiyi sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini, idarəetmə sisteminin inkişaf etdirilməsini, miqrasiya proseslərinin tənzimlənməsini və proqnozlaşdırılmasını, bu sahədə müvafiq dövlət orqanlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsini Azərbaycan Respublikası Dövlət Miqrasiya Xidməti (DMX) həyata keçirir. Ölkə hüduqlarında miqrasiya proseslərinin effektiv tənzimlənməsi, müraciət edənlərin rahatlığının təmin edilməsi, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin müraciətlərinə baxılmasının asanlaşdırılması məqsədilə DMX-nın 8 regional idarəsi və dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrində miqrasiya şöbələri fəaliyyət göstərir.

DMX miqrasiya idarəetmə sisteminin inkişaf etdirilməsi çərçivəsində “bir pəncərə” prinsipini tətbiq edərək əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti və daimi yaşamaq üçün icazələrin və müvafiq vəsiqələrin verilməsini, onların yaşayış yeri üzrə qeydiyyatla alınmasını, Azərbaycan

The Migration Code of the Republic of Azerbaijan establishes norms related to implementation of state policy in the field of migration in the Republic of Azerbaijan, regulation of migration processes and relations arising in this field, as well as legal status of foreigners and stateless persons in the Republic of Azerbaijan.

Implementation of state policy in the field of migration and mobility of people, development of management system, regulation and forecasting of migration processes, coordination of activities of the relevant state bodies in this area are carried out by the State Migration Service of the Republic of Azerbaijan. There are 8 regional offices of the State Migration Service and migration offices at the state border checkpoints to effectively regulate migration processes within the country, to ensure convenience of applicants, and to facilitate the handling of foreigners and stateless persons.

As part of the development of the migration management system, the SCC applied the principle of “one-stop-shop” to issue foreigners and stateless persons with permits for temporary and permanent residence on the territory of the Republic of Azerbaijan, to provide their residential registration, as well as work permits for paid employment in the country. Thus, regulation of migration processes in the country on the

³ Göstərici BMT-nin DİM üzrə qlobal göstəricilər sisteminə “10.7.2 İnsanların nizamlı, təhlükəsiz, müntəzəm və məsuliyyətli miqrasiyasını və hərəkətililiyini asanlaşdıran miqrasiya siyasəti olan ölkələrin sayı” kimi müəyyən edilmişdir. Göstəricinin milli səviyyədə tətbiqi sözügedən sahədə hüquqi, institusional və təşkilati fəaliyyətin həyata keçirilmə vəziyyətini nəzərdə tutur.

³ In the UN Global Indicators System, this indicator is defined as “10.7.2 Number of countries with migration policies that facilitate orderly, safe, regular and responsible migration and mobility of people”. The indicator defines the level of legal, institutional and organizational activities in this field.

10. BƏRABƏRSİZLİYİN AZALDILMASI

10. REDUCED INEQUALITIES

Respublikasına gələn əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin ölkədə müvəqqəti olma müddətinin uzadılmasını, həmçinin ölkə ərazisində haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün iş icazələrin verilməsini həyata keçirir. Bununla da ölkədə miqrasiya proseslərinin daha çevik və işlək mexanizmlər əsasında tənzimlənməsinə, dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın artırılmasına, vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin daha keyfiyyətli, rahat, yeni üslubda və müasir innovasiyaları tətbiq etməklə həyata keçirilməsinə, vətəndaş məmnunluğunun təmin olunmasına, həmçinin bu sahədə operativliyin və şəffaflığın təmin olunmasına nail olunmuşdur.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olan, işləyən və yaşayan əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər haqqında dəqiq statistik məlumatların toplandığı informasiya bazası olan DMX-nın Vahid Miqrasiya Məlumat Sistemi (VMMS) yaradılmış və onun digər dövlət orqanlarının müvafiq sistemlərinə inteqrasiyası təmin edilmişdir. Nəticədə Azərbaycan Respublikasında yaşayan, işləyən və müvəqqəti olan əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin uçotu aparılır, miqrasiya proseslərinin idarə olunmasında iştirak edən dövlət orqanları zəruri informasiya ilə təmin edilir, miqrasiya ilə bağlı sənədləşmə, yoxlama, sorğu və təhlil işləri avtomatlaşdırılmışdır və bu sahədə göstərilən elektron xidmətlər təkmilləşdirilmişdir.

basis of more flexible and efficient mechanisms, more transparency in the activities of state bodies, providing citizens with better, more comfortable services using new methods and innovations, increasing citizens satisfaction, as well as efficiency and transparency in this area have been achieved.

In addition, the Unified Migration Information System (UMIS) has been created, which collects accurate statistical data on foreigners and stateless persons temporarily, working and living in the Republic of Azerbaijan, and its integration into other relevant government agencies has been ensured. As a result, foreigners and stateless persons residing, working and temporarily residing in the Republic of Azerbaijan are recorded, the state bodies involved in migration management are provided with the necessary information, automation of documentation, verification, inquiry and analysis related to migration as well as electronic services in this area, have been improved.

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Miqrasiya Xidməti
Source: The State Migration Service of the Republic of Azerbaijan

10.b.1 İnkişaf üçün resurs axınının məcmu həcmi, axınların növləri üzrə bölgədə

10.b.1 Total resource flows for development, by type of flow

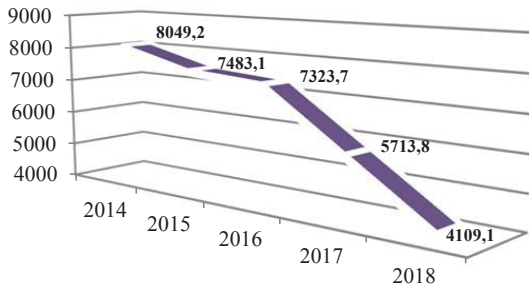
Ölkədaxili və ölkələrarası bərabərsizliyi azaltmaq məqsədilə milli planlara və proqramlara uyğun olaraq inkişaf etməkdə olan ölkələrə yönələn maliyyə axınlarını, o cümlədən birbaşa xarici yatırımları qiymətləndirmək üçün inkişaf üçün resurs axınının məcmu həcmi göstəricisindən istifadə edilir.

Bu göstərici Azərbaycana cəlb edilmiş və ölkədən xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyaların ümumi məbləğini əks etdirir.

The total resource flows for development indicator is used to estimate financial flows to developing countries, including foreign direct investments, in accordance with their national plans and programmes, in order to reduce inequality within and among countries.

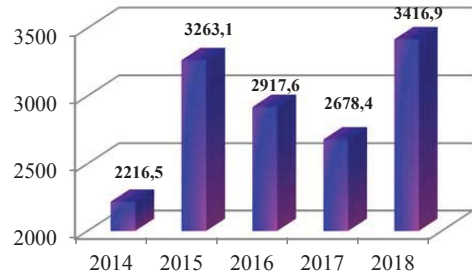
This indicator represents the total amount of direct investments attracted to Azerbaijan and direct foreign investments from the country.

Azərbaycana cəlb edilmiş birbaşa xarici investisiyalar, milyon ABŞ dolları ilə
Direct foreign investments attracted to Azerbaijan, million US dollars

2014-2018-ci illərdə ölkəyə cəlb edilmiş birbaşa investisiyalar azalan, xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar isə artan trendə malik olmuşdur. Bu müddət ərzində ölkəyə cəlb edilmiş birbaşa investisiyalar 49 faiz azalaraq 4109,1 milyon ABŞ dolları, xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar isə 54 faiz artaraq 3416,9 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir.

Azərbaycandan xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar, milyon ABŞ dolları ilə
Direct foreign investments from Azerbaijan, million US dollars

In 2014-2018, the direct investments attracted to the country had a decreasing trend, and foreign direct investments had an increasing trend. Thus, during this period, the total amount of direct investments attracted to the country declined by 49 percent and amounted to 4,109.1 million US dollars, and the total amount of foreign direct investments increased by 54 percent and amounted to 3,416.9 million US dollars.

11 DAYANIQLI ŞƏHƏRLƏR VƏ CƏMƏİYƏT

Şəhər və yaşayış məntəqələrinin açıqlığını, təhlükəsizliyini, davamlılığını və ekoloji dayanıqlılığını təmin etmək

Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

Şəhərlər insanlara sosial və iqtisadi cəhətdən inkişaf etməyə imkan verən ticarət, mədəniyyət, elm və məhsuldarlıq mərkəzləridir. Hamı üçün əsas xidmətlərdən, enerji, mənzil təminatı, ictimai nəqliyyat və digər imkanlardan rahat istifadə imkanları olan şəhərlər arzu etdiyimiz gələcəyin bir parçasıdır.

BMT-nin açıqladığı məlumata əsasən 2016-cı ildə 1 milyarddan çox şəhər əhalisi gecəqondularda və ya qanunsuz salınmış yaşayış yerlərində yaşamışdır. Onların isə yarıdan çoxu (təqribən 589 milyon) Şərqi, Şimal-Şərqi, Mərkəzi və Şimali Asiya ölkələrinin payına düşür. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə ictimai nəqliyyata rahat çıxış imkanı olan şəhər əhalisinin payı 53 faiz təşkil edir. 2016-cı ildə şəhər yerlərində yaşayan hər 10 adamdan 9-u hələ də Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının havanın keyfiyyətinə dair təyin etdiyi standartlara cavab verməyən hava ilə tənəffüs etmişdir. 2018-ci ildə global səviyyədə əhalinin yalnız 21 faizi hamı üçün istifadəsi əlçatan olan ictimai yerlərə rahat çıxış imkanı əldə etmişdir¹.

DİM 11 hamı üçün tələblərə cavab verən, təhlükəsiz və əlçatan mənzil təchizatına və əsas xidmətlərə çıxış imkanının təmin edilməsini, ağır şəraitdə olan yaşayış məntəqələrinin

Cities are hubs for commerce, culture, science and productivity, and have enabled people to advance socially and economically. There needs to be a future in which cities provide opportunities for all, with access to basic services, energy, housing, transportation and more.

According to data provided by the UN, more than 1 billion urban population lived in slums or informal settlements in 2016. Over half of them (about 589 million) were in East, South-East, Central and South Asia. The proportion of urban residents in developing countries who have convenient access to public transport was 53 percent. In 2016, 9 in 10 people living in urban areas still breathed air that did not meet the World Health Organization's air quality guidelines. In 2018, only 21 percent of the global population had convenient access to open public spaces¹.

SDG 11 aims to ensure access for all to adequate, safe and affordable housing and basic services and upgrade slums, to provide access to safe, affordable, accessible and sustainable transport systems for all, improving road safety, notably by expanding public transport, with special attention to the needs of those in vulnerable situations, women, children, persons

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg11>

11. DAYANIQLI ŞƏHƏRLƏR VƏ İCMALAR

11. SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

müasirləşdirilməsini, xüsusən də çətin vəziyyətlərdə olan insanlara, qadınlara, uşaqlara, əlilliyi olanlara və yaşlılara xüsusi diqqət yetirməklə hamı üçün təhlükəsiz, münasib, əlçatan və dayanıqlı nəqliyyat sistemlərinin təmin edilməsini, şəhər əhalisinin hər nəfərinə düşən mənfi ekoloji təsirlərin azaldılmasını, fəlakətlər nəticəsində ölüm hallarının və onun təsirinə məruz qalanların sayının xeyli azaldılmasını, global ÜDM-ə nisbətə birbaşa iqtisadi itkilərin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasını nəzərdə tutur.

Bu da öz növbəsində, bütün ölkələrdə inklüziv və dayanıqlı urbanizasiyanın və yaşayış məntəqələrinin planlaşdırılması və idarə edilməsi üçün potensialın artırılmasını, mədəni və təbii irsi qorumaq və mühafizə etmək üçün səylərin gücləndirilməsini, milli və regional səviyyələrdə inkişafın planlaşdırılmasını gücləndirməklə şəhər, qəsəbə və kənd əraziləri arasında iqtisadi, sosial və ətraf mühitlə bağlı müsbət əlaqələrin genişləndirilməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, inklüzivlik, resurslardan səmərəli istifadə, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma və onun fəsadlarının yüngülləşdirilməsi, habelə fəlakətlərə qarşı davamlılığa dair siyasətlər və planlar qəbul edən və həyata keçirən şəhərlərin və yaşayış məntəqələrinin sayı əhəmiyyətli şəkildə artırılmalı, Fəlakət Riskinin Azaldılması üzrə Senday Çərçivəsinə uyğun olaraq bütün səviyyələrdə vahid fəlakət riskinin idarə edilməsi tətbiq edilməlidir².

with disabilities and older persons, to reduce the adverse per capita environmental impact of cities, and significantly reduce the number of deaths and the number of people affected and substantially decrease the direct economic losses relative to global GDP caused by disaster.

In this turn, enhancing of inclusive and sustainable urbanization, as well as of the capacity for human settlement planning and management in all countries, strengthening efforts to protect and safeguard the world's cultural and natural heritage, support of positive economic, social and environmental links between urban, peri-urban and rural areas by strengthening national and regional development planning are essential.

Regarding to the above, substantially increase the number of cities and human settlements adopting and implementing integrated policies and plans towards inclusion, resource efficiency, mitigation and adaptation to climate change, resilience to disasters, and develop and implement, in line with the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030, holistic disaster risk management at all levels².

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

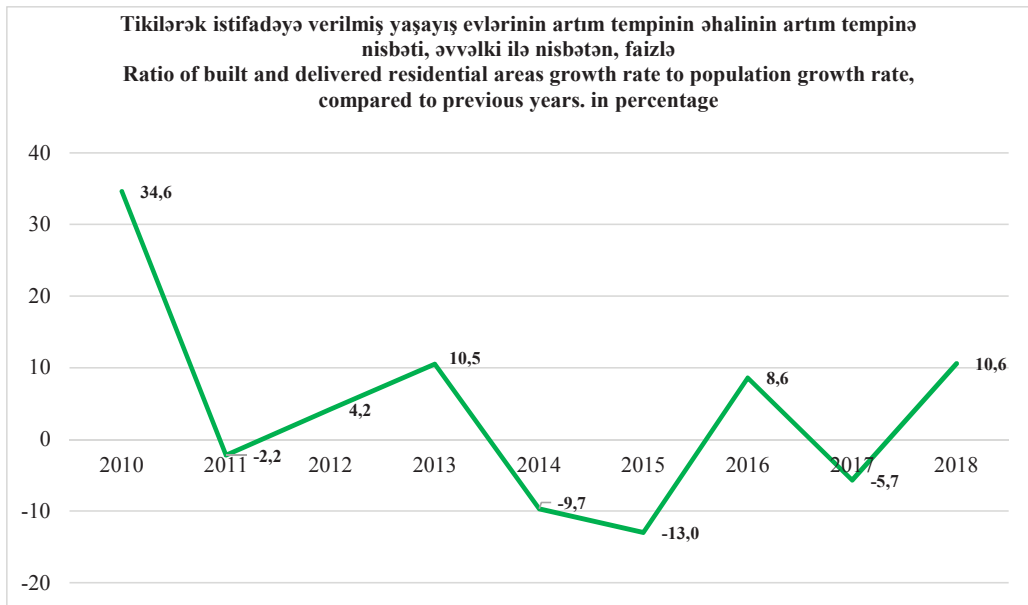

11.3.1 Tikilərək istifadəyə verilmiş yaşayış evlərinin sahəsinin artım tempinin əhalinin artım tempinə nisbəti³

11.3.1 Ratio of built and delivered residential areas growth rate to population growth rate³

Bu göstərici il ərzində tikilərək istifadəyə verilmiş yaşayış evlərinin sahəsinin illik artım sürətinin əhalinin illik artım sürətinə nisbəti kimi hesablanır.

This indicator is calculated as the growth rate of the built residential area in a year divided by the population annual growth rate.

Əhalinin hər 1000 nəfərinə düşən istifadəyə verilmiş yaşayış evlərinin sahəsi 2010-cu ildəki 229,0 kvadrat metrədən 2018-ci ildə 226,0 kvadrat metrə düşmüşdür.

Ötən bir ildə tikilərək istifadəyə verilmiş yaşayış evlərinin ümumi sahəsi mütləq ifadədə 2250 min kvadrat metrə bərabər olmuşdur ki, bunun da 1557 min kvadrat metri və ya 69,2 faizi şəhər yerlərinin, 693 min kvadrat metri və ya 30,8 faizi isə kənd yerlərinin payına düşmüşdür.

The built and delivered residential area per 1,000 people decreased from 229.0 square meters in 2010 to 226.0 square meters in 2018.

In the last year, the total built and delivered residential areas in absolute terms amounted to 2,250 thousand square meters, from which 1,557 thousand square meters or 69.2 percent was in the urban areas and 693 thousand square meters or 30.8 percent was in the rural areas.

³ BMT-nin global göstəricilər sistemində bu göstərici "11.3.1 Torpaq istehlakının artım tempinin əhalinin artım tempinə nisbəti" kimi müəyyən edilir.

³ This indicator defined as in the UN Global Indicator Framework "11.3.1 Ratio of land consumption rate to population growth rate".

İstehlakın bir çox aspektləri vardır ki, onların sadə dəyişiklikləri bütövlükdə cəmiyyətə böyük təsir göstərir. Məsələn, hər il dəyəri 1 trilyon ABŞ dolları ekvivalentində olan 1,3 milyard ton istehsal edilən bütün ərzağın təxminən üçdə biri istifadəçilərin və ya satıcıların anbarlarında, habelə qeyri-qənaətbəxş daşınma və məhsul yığılması zamanı korlanır. Dayanıqlı istehlak və istehsal az resursla daha çox şeyə daha yaxşı şəkildə nail olmağı nəzərdə tutduğuna görə, həyat keyfiyyətinin səviyyəsinin artırılması və resurslardan səmərəli istifadə yolu ilə iqtisadi fəaliyyətlərdən əldə olunan fayda artırılmalıdır. Məhz bunun üçün istehsalçıdan son istehlakçıya qədər tədarük zəncirinin bütün iştirakçıları arasında sistemli yanaşma və əməkdaşlıq tələb olunur.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən dünyada material istehlakı 2000-ci ildən hər il artaraq 2017-ci ildə 92,1 milyard ton təşkil etmişdir. Əgər təcili və razılaşdırılmış siyasi tədbir görülməsə, 2060-cı ilə qədər qlobal resurs hasilatının 190 milyard tona qədər artacağı proqnozlaşdırılır. Adambaşına düşən ehtiyat sərfiyyatında da artım qeydə alınmışdır. Belə ki, 1990-cı ildə hər bir insanın ehtiyacını ödəmək üçün təqribən 8,1 ton təbii sərvətlərdən istifadə edildiyi təqdirdə, 2015-ci ildə bu

There are many aspects of consumption that have a great impact on society as a whole, with simple changes. For example, each year, an estimated 1/3 of all food produced – equivalent to 1.3 billion tons worth around 1 trillion USD – ends up rotting in the bins of consumers and retailers, or spoiling due to poor transportation and harvesting practices. Since sustainable consumption and production aims at “doing more and better with less,” net welfare gains from economic activities can increase by reducing resource use, while increasing quality of life. There also needs to be significant focus on operating on supply chain, involving everyone from producer to final consumer.

According to UN's data in 2017, worldwide material consumption reached 92.1 billion tons, with the accelerating every year since 2000. Without urgent and concerted political action, it is projected that global resource extraction could grow to 190 billion tons by 2060. Material footprint per capita has increased considerably as well: in 1990 some 8.1 tons of natural resources were used to satisfy a person's need, while in 2015, almost 12 tons of resources were extracted per person¹.

SDG 12 aims to achieve the sustainable management and efficient use of natural

12. MƏSULİYYƏTLİ İSTEHLAK VƏ İSTEHSAL 12. RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

göstərici 12 tonadək yüksəlmişdir¹.

DİM 12 təbii resursların dayanıqlı şəkildə idarə olunmasını və onlardan səmərəli istifadəni, pərakəndə satış və istehlakçı səviyyələrində adambaşına düşən qlobal ərzaq tullantılarının yarıya qədər azaldılmasını və məhsul yığımından sonrakı itkilər də daxil olmaqla, istehsal və təchizat şəbəkələri boyu ərzaq itkilərinin azaldılmasını, bütün tullantıların insan sağlamlığına və ətraf mühitə mənfi təsirlərinin minimuma endirilməsi məqsədilə onların havaya, suya və torpağa atılması hallarının əhəmiyyətli şəkildə azaldılmasını nəzərdə tutur.

Bu da öz növbəsində, şirkətlər, xüsusən də iri və transmilli korporasiyalar tərəfindən dayanıqlıq təcrübələrinin tətbiqinin və onların dayanıqlıq haqqında məlumatları öz hesabatlarına daxil edilməsinin həvəsləndirilməsini, iş yerləri yaradan, yerli mədəniyyəti və məhsulları təşviq edən dayanıqlı turizmin tətbiq edilməsini, kimyəvi maddələrin və bütün tullantıların ekoloji baxımdan düzgün idarəçiliyinə nail olunmasını zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, milli siyasətlərə və prioritetlərə uyğun olaraq, dayanıqlı dövlət satınalma təcrübələri təşviq edilməli, inkişaf etməkdə olan ölkələrə daha dayanıqlı istehsal və istehlak modellərinə doğru irəliləmək üçün öz elmi və texniki potensiallarını gücləndirməkdə dəstək göstərilməli, insanlar dayanıqlı inkişafa uyğun yaşayış tərzləri barədə məlumatlandırılmalıdır².

resources, to halve per capita global food waste at the retail and consumer levels and reduce food losses along production and supply chains, including post-harvest losses, significantly reduce the release of all wastes to air, water and soil in order to minimize their adverse impacts on human health and the environment.

This in term, necessitates encouraging of companies, especially large and transnational companies, to adopt sustainable practices and to integrate sustainability information into their reporting cycle, developing of sustainable tourism that creates jobs and promotes local culture and products, achieving the environmentally sound management of chemicals and all wastes.

Due to the above, public procurement practices that are sustainable should be promoted in accordance with national policies and priorities, developing countries should be supported to strengthen their scientific and technological capacity to move towards more sustainable patterns of consumption and production, and people should be provided with information relevant to lifestyles in sustainable development manner².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg12>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

12.4.1 Təhlükəli tullantılar və digər kimyəvi maddələr üzrə çoxtərəfli beynəlxalq ekoloji razılaşmalarda iştirak və hər razılaşmanın tələblərinə uyğun olaraq informasiya ötürülməsində öz öhdəliklərinin və vəzifələrinin yerinə yetirilməsi³

12.4.1 Participation to international multilateral environmental agreements on hazardous waste and other chemicals, and meeting the commitments and obligations in transmitting information as required by each relevant agreement³

Azərbaycan Respublikası BMT-nin “Təhlükəli tullantıların sərhədlərarası daşınmasına və kənarlaşdırılmasına nəzarət haqqında” Bazel Konvensiyasına 2001-ci ildə qoşulmuş, Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) bu Konvensiya üzrə səlahiyyətli orqan təyin edilmişdir. Konvensiya üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi məqsədilə “Təhlükəli tullantıların pasportlaşdırılması” Qaydası və “Azərbaycan Respublikasında təhlükəli tullantıların idarə olunmasının Dövlət Strategiyası” hazırlanmış və təsdiq edilmişdir.

“Davamlı üzvi çirkləndiricilər haqqında” Stokholm Konvensiyası Azərbaycan Respublikası tərəfindən 2003-cü ildə ratifikasiya olunmuşdur. Konvensiya üzrə səlahiyyətli orqan kimi, ETSN Konvensiya ilə bağlı geniş məlumatlar toplamış, aidiyyəti təşkilatların mütəxəssislərindən ibarət işçi qrup yaratmış və müvafiq təkliflər planı hazırlamışdır.

“Ozon qatını dağıdan maddələr üzrə Monreal Protokolu”nu və Protokola aid olan müvafiq düzəlişləri Azərbaycan Respublikası 1996-cı ildə ratifikasiya etmişdir. Ötən müddət ərzində ölkədə illik istifadə edilən ozondağıdıcı maddələrin (ODM) miqdarı müəyyənləşdirilmiş və həmin maddələrin istifadəsinin mərhələlər üzrə azaldılmasını nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının Ozon Strategiyası hazırlanmışdır. Strategiyaya uyğun olaraq Azərbaycanda ODM-in istifadəsinin mərhələlər üzrə azaldılması qrafiki tərtib edilərək Konvensiyanın Katibliyinə göndərilmişdir.

The Republic of Azerbaijan accedes The UN’s Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal in 2001, and The Ministry of Ecology and Natural Resources of the Republic of Azerbaijan (MENR) was appointed as competent authority on this Convention. In order to execute the obligations under the Convention, The Procedure for Documentation of Hazardous Waste and The State Strategy on the management of hazardous waste in Azerbaijan Republic were developed and approved.

The Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants was ratified by the Republic of Azerbaijan in 2003. As competent authority on Convention, MENR collected extensive information related to the Convention, set up a working group of experts from relevant organizations and developed an appropriate proposal plan.

The Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer and corresponding Protocol amendments were ratified by the Republic of Azerbaijan in 1996.

Over the past period, the annual amount of used ozone-depleting substances (ODS) in the country has been determined and The Ozone Strategy of the Republic of Azerbaijan has been developed, which intends phased reduction in the use of these substances. In accordance with the Strategy, the schedule of a phased reduction the use of ODM in Azerbaijan was drawn up and submitted to the Secretariat of the Convention.

³ Göstərici BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sistemində “12.4.1 İnformasiyanın ötürülməsi üzrə hər bir razılaşmanın tələblərinə uyğun olaraq öz öhdəlik və vəzifələrini yerinə yetirən tullantılar və digər kimyəvi maddələr üzrə beynəlxalq çoxtərəfli ekoloji sazişlərin tərəflərinin sayı” kimi müəyyən edilmişdir.

³ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “Number of parties to international multilateral environmental agreements on hazardous waste, and other chemicals that meet their commitments and obligations in transmitting information as required by each relevant agreement”.

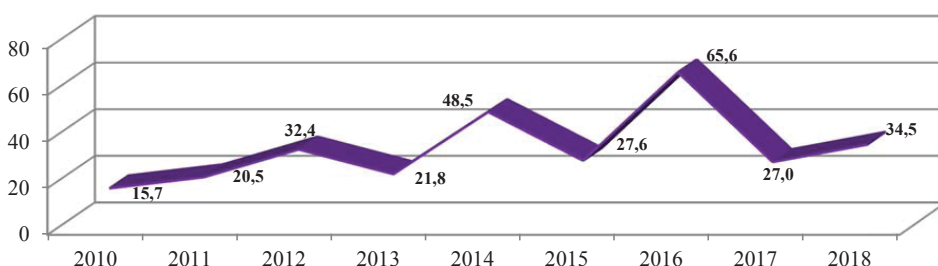

12.4.2 Əhalinin hər nəfərinə düşən yaranmış təhlükəli tullantılar⁴ 12.4.2 Hazardous waste generated per capita⁴

Əhalinin hər nəfərinə düşən yaranmış təhlükəli tullantıların miqdarı il ərzində yaranmış təhlükəli tullantıların miqdarının əhalinin orta illik sayına nisbəti kimi hesablanır. Təhlükəli tullantılar dedikdə, tərkibində təhlükəli xüsusiyyətlərə malik partlayıcı, yanma qabiliyyətli, oksidləşdirici, toksiki, infeksiya, korroziya təsirinə malik və ekotoksiki maddələr olan, əhalinin sağlamlığı və ətraf mühit üçün bilavasitə və ya potensial təhlükə yaranan tullantılar başa düşülür.

The amount of hazardous waste generated per capita is calculated as the amount of hazardous waste generated per in a year divided by the average annual population. Hazardous waste means that contain hazardous properties: direct or potential hazards to public health and the environment, which are explosive, combustible, oxidizing, toxic, infectious, corrosive and corrosive and ecotoxic substances.

Əhalinin hər nəfərinə düşən yaranmış təhlükəli tullantılar, kiloqramla
Hazardous waste generated per capita, kilograms

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə əhalinin hər nəfərinə düşən yaranmış təhlükəli tullantılar 2,2 dəfə artaraq 15,7 kq-dan 34,5 kq-dək yüksəlmişdir. Belə ki, 2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə yaranmış təhlükəli tullantıların miqdarı 2,4 dəfə artaraq 140,0 min tondan 338,7 min tonadək yüksəlmişdir.

Compared to 2010 in 2018, hazardous waste generated per capita increased by 2.2 times from 15.7 kg to 34.5 kg. Thus, compared to 2010 in 2018, the amount of generated hazardous waste increased by 2.4 times from 140.0 thousand tons to 338.7 thousand tons.

⁴ BMT-nin global göstəricilər sistemində bu göstərici “12.4.2 Əhalinin hər nəfərinə düşən təhlükəli tullantıların yaranması və emal edilən təhlükəli tullantıların xüsusi çəkisi, emalın növləri üzrə bölgüsündə” kimi müəyyən edilmişdir.

⁴ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “12.4.2 Hazardous waste generated per capita and proportion of hazardous waste treated, by type of treatment”.

İnsan fəaliyyəti nəticəsində yaranan “istixana effekti yaradan qazların” emissiyası nəticəsində baş verən iqlim dəyişikliyi milli sərhədlərə məhəl qoymayan elə bir qlobal problemdir ki, hər bir qitədə baş verən bu proses milli iqtisadiyyatlara neqativ təsirləri ilə insanları çətin hava şəraitinə məruz qoyur. Belə ki, heç bir tədbir görülməzsə, dünyanın ortasəth temperaturunun əlavə 3 dərəcə Selsiyədək artacağı və bəzi ərazilərin daha çox istiləşəcəyi gözlənilir.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən, 1998-2017-ci illər ərzində fəlakətlər nəticəsində dəyən birbaşa iqtisadi zərərin dəyəri təxminən 3 trilyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. İqlimlə əlaqəli və geofiziki fəlakətlər nəticəsində təxminən 1,3 milyon insan həyatını itirmişdir¹.

Beynəlxalq səviyyədə koordinasiya edilməli olan bu məsələnin həlli inkişaf etməkdə olan ölkələrin aşağı karbonlu iqtisadiyyata doğru keçidinə kömək etmək üçün beynəlxalq əməkdaşlığın qurulmasını tələb edir. Bu baxımdan, iqlim dəyişikliyinə həll etmək üçün ölkələr 2015-ci ilin dekabrın 12-də Parisdə Tərəflərin 21-ci Konfransında Paris Sazişini qəbul ediblər. Hal-hazırda Paris Sazişini qəbul etmiş tərəflərin sayı 185-ə çatmışdır. Sazişə

Climate change as a result of greenhouse gas emissions resulting from human activities is a global problem that ignores national boundaries, and this process on every continent exposes people to adverse weather conditions with negative impact on national economies. If no action will taken, the average world temperature is expected to rise by an additional 3 degrees Celsius and some areas will be warmer.

According to UN's data, during 1998–2017 years direct economic losses from disasters were estimated approximately 3 trillion US dollars. An estimated 1.3 million people died due to climate-related and geophysical disasters¹.

This issue has to be coordinated at the international level and requires the establishment of international cooperation to help developing countries move toward a low-carbon economy. In this context, the countries adopted the Paris Agreement on December 12, 2015 at the 21st Conference of the Parties in Paris to address the climate change. Currently, 185 parties had ratified the Paris Agreement. By the Agreement, all countries agreed to limit global temperature rise below 2 degrees Celsius

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg13>

13. İQLİM DƏYİŞİKLİKLİYİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ

13. CLIMATE ACTION

əsasən bütün ölkələr qlobal temperaturun artım səviyyəsini 2 dərəcə Selsidən aşağıda məhdudlaşdırmağa razılaşıdılar və ciddi riskləri nəzərə alaraq, 1,5 dərəcə Selsi olması üçün mübarizə aparırlar².

DİM 13 bütün ölkələrin iqlim dəyişikliyi ilə bağlı təhlükələrə və təbii fəlakətlərə qarşı dayanıqlığının artırılmasını və onlara uyğunlaşdırılmasını, iqlim dəyişikliyinə törətdiyi fəsadların aradan qaldırılması və onun təsirlərinin azaldılmasını nəzərdə tutur.

Bu da öz növbəsində iqlim dəyişikliyi sahəsində erkən xəbərdarlıq tədbirlərinin gücləndirilməsini, o cümlədən təhsil, effektiv planlaşdırma və idarəçilik potensialının artırılması mexanizmlərinin təşviq edilməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı tədbirlər milli siyasətlərə, strategiyalara və planlaşdırma alətlərinə daxil edilməli, Yaşıl İqlim Fondunun tam şəkildə işə salınması üçün BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının iştirakçısı olan inkişaf etmiş ölkələr üzərinə götürdükləri öhdəlikləri yerinə yetirməlidir³.

and, taking into account serious risks, to struggle for limitation at 1.5 degrees Celsius².

SDG 13 aims to strengthen resilience and adaptive capacity to climate-related hazards and natural disasters in all countries, to mitigate climate change and reduce its impact.

This, in turn, necessitates the strengthening early warning measures on climate change, including promotion of mechanisms for raising the capacity of effective planning and management.

In view of the above, climate change related activities should be included in national policies, strategies and planning tools, and the commitments of developed countries that are parties of the UN's Framework Convention on Climate Change should be fulfilled in order to fully operationalize the Green Climate Fund³.

² <https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change-2/>

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

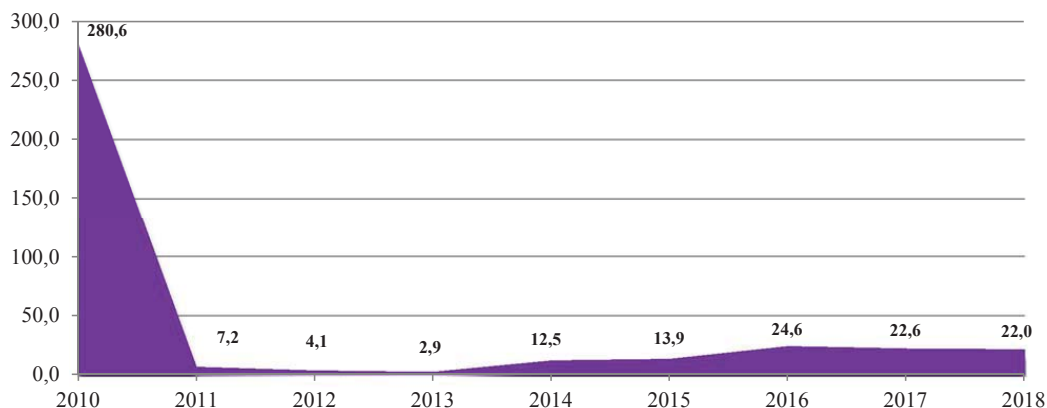
13.1.1 Fəlakətlər nəticəsində həlak olmuş, xəsarət almış, xilas və təxliyə olunmuş şəxslərin sayı, əhalinin hər 100000 nəfərinə⁴

13.1.1 Number of deaths, injuries, rescued persons and evacuated persons attributed to disasters per 100,000 population⁴

Ölkə əhalisinin iqlimlə əlaqəli ekstremal hadisələrə və digər iqtisadi, sosial və ekoloji sarsıntı və fəlakətlərə davamlılıq, məruz qalma və həssaslıq səviyyəsini ölçmək üçün bilavasitə fəlakət nəticəsində həlak olmuş, xəsarət almış, xilas və təxliyə olunmuş şəxslərin sayı göstəricisindən istifadə olunur. Bu göstərici fəlakət zamanı və ya ondan dərhal sonra həyatını itirmiş, xəstəliyə tutulmuş, xəsarət almış və ya sağlamlığına digər zərər dəymiş, xilas edilmiş və təxliyə olunmuş insanların əhalinin hər 100000 nəfərində sayını əks etdirir.

For measuring the level of resilience, exposure and vulnerability of the country's population to climate-related extreme events and other economic, social and environmental shocks and disasters the number of deaths, injuries, rescued persons and evacuated persons attributed to disasters indicator is used. This indicator reflects the number of people who died during the disaster or directly after, had suffered injury, illness or other health effects, rescued persons and evacuated persons per 100,000 population.

Fəlakətlər nəticəsində həlak olmuş, xəsarət almış, xilas və təxliyə olunmuş şəxslərin sayı, hər 100000 nəfərə
Number of deaths, injuries, rescued persons and evacuated persons attributed to disasters, per 100,000 population

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi
 Source: The Ministry of Emergency Situations of the Republic of Azerbaijan

⁴ Göstərici BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sisteminə "13.1.1 Bilavasitə fəlakət nəticəsində həlak olmuş, itkin düşmüş və zərər çəkmiş şəxslərin sayı, hər 100000 nəfərə" kimi müəyyən edilmişdir. Nəşrdə inzibati məlumatlardan istifadə edilərək göstərici milli kontekstdə verilmişdir.

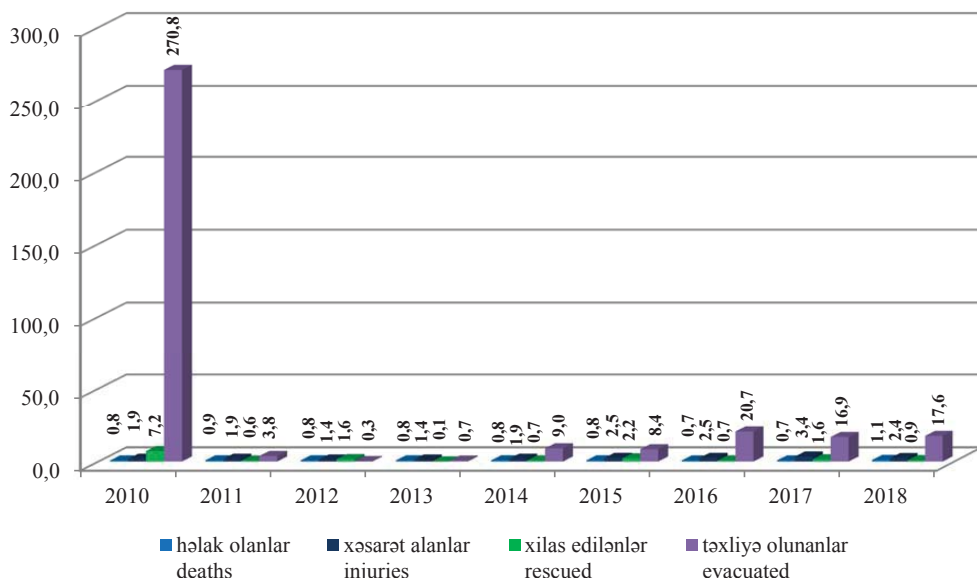
⁴ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as "13.1.1 Number of deaths, missing persons and directly affected persons attributed to disasters per 100,000 population". The indicator presented in publication in the national context, based on administrative data.

13. İQLİM DƏYİŞİKLİKLİYİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ

13. CLIMATE ACTION

Fəlakətlər nəticəsində həlak olmuş, xəsarət almış, xilas və təxliyə olunmuş şəxslərin sayı, hər 100000 nəfərə
Number of deaths, injuries, rescued persons and evacuated persons attributed to disasters, per 100,000 population

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi
 Source: The Ministry of Emergency Situations of the Republic of Azerbaijan

2010-2018-ci illər ərzində fəlakətlər nəticəsində həlak olmuş, xəsarət almış, xilas və təxliyə olunmuş şəxslərin sayı əhalinin hər 100000 nəfərinə 280,6-dan 22,0-dək enmişdir. 2018-ci il ərzində respublika ərazisində 15464 təbii və texnogen mənşəli hadisə (155 təbii mənşəli, 15309 texnogen mənşəli hadisə) baş vermişdir ki, bu da 2017-ci il ilə müqayisədə 2294 hadisə və ya 17 faiz çoxdur. Baş vermiş təbii və texnogen mənşəli hadisələr nəticəsində 105 nəfər həlak olmuş, 231 nəfər xəsarət almış, 94 nəfər xilas edilmiş, 1724 nəfər isə təxliyə olunmuşdur.

In 2010-2018, the number of deaths, injuries, rescued persons and evacuated persons attributed to disasters per 100,000 population declined from 280.6 to 22.0. In 2018, 15,464 natural and man-made disasters (155 natural and 15,309 man-made disasters) occurred in the republic, which were more than in 2017 by 2,294 disasters or 17 percent. As a result of natural and man-made disasters, 105 persons died, 231 persons were injured, 94 persons were rescued and 1,724 persons were evacuated.

Dayanıqlı inkişaf naminə okeanları, dənizləri və dəniz ehtiyatlarını qorumaq və onlardan səmərəli istifadə etmək

Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development

Okeanlar Yer səthinin dördüdə üç hissəsini əhatə etməklə bəşəriyyətin yaşaması üçün əlverişli qlobal sistemləri formalaşdırır. Tarix boyu okeanlar və dənizlər ticarət və daşınma üçün mühüm kanallar, dünyanın ən böyük zülal mənbəyi olmaqla yanaşı, insanlar tərəfindən istehsal olunan karbon qazının təxminən 30 faizini udaraq, qlobal istiləşmənin təsirlərini azaldır.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən son 30 ildə aparılan müşahidələr göstərir ki, atmosferdə olan CO₂ qazının okean suyunda həll olması nəticəsində yaranan okean turşuluğu sənayeləşmədən əvvəlki dövrdən bəri orta hesabla 26 faiz artmışdır. Əgər artım bu tempdə gedərsə əsrin sonunadək okean turşuluğunda 100-150 faiz artım gözlənilir ki, bu da dəniz canlıları üçün ciddi təhlükə deməkdir. Təhlillər göstərir ki, bioloji cəhətdən dayanıqlı olan dünya dəniz balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi 1974-cü ildəki 90 faizdən 2015-ci ildə 66,9 faizədək enmişdir. Mühafizə olunan dəniz sahələri 2015-ci ildəki 12 faizdən 2018-ci ildə 17,2 faizədək (24 milyon km²-dən çox) artmışdır¹.

DİM 14 bütün formalarda dənizlərin çirklənməsi hallarının qarşısının alınmasını,

Oceans cover three quarters of the Earth's surface, forming a favorable global systems for survival of mankind. Throughout history, oceans and seas have been vital conduits for trade and transportation, as well as the world's largest source of protein, in addition to being absorb about 30 percent of carbon dioxide produced by humans, buffering the impacts of global warming.

According to the UN's data, long-term observations of ocean acidification in the last 30 years have shown an average increase of acidity of 26 percent since pre-industrial times. If an increase continues at this rate, an increase of 100 to 150 percent is predicted by the end of the century, with serious consequences for marine life. Analyses reveal that the fraction of world marine fish stocks that are within biologically sustainable levels declined from 90 percent in 1974 to 66.9 percent in 2015. Protected marine areas increased from 12 percent in 2015 to 17.2 percent (over 24 million km²) in 2018¹.

SDG 14 aims to prevent marine pollution of all kinds, to manage sustainably and protect marine and coastal ecosystems, to achieve healthy and productive oceans, to provide

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg14>

14. DƏNİZ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ

14. LIFE BELOW WATER

dəniz və sahilyanı ekosistemlərin dayanıqlı idarə edilməsini və mühafizəsini, təmiz və məhsuldar okeanlara nail olunmasını, xırda peşəkar balıqçıların dəniz resurslarına və bazarlara çıxış imkanının təmin edilməsini, elmi əməkdaşlığı genişləndirməklə okeanların turşulaşmasının yaratdığı təsirlərin qarşısının alınmasını, balıqçılıq təsərrüfatları, akvakultur² və dəniz ehtiyatlarının dayanıqlı idarəedilməsini, sahilyanı və dəniz ərazilərinin ən azı 10 faizinin mühafizəsinə nail olunmasını nəzərdə tutur.

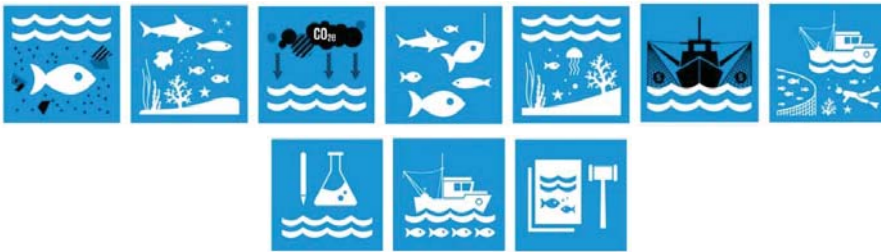
Bu da, öz növbəsində, dəniz biomüxtəlifliyi sahəsində elmi biliklərin və tədqiqat potensialının artırılmasını, dəniz texnologiyaları sahəsində ölkələrarası mübadilənin genişləndirilməsini, hədsiz balıq ovuna şərait yaradan, qanunsuz, məlumat verilmədən və tənzimlənməyən şəkildə balıq ovuna şərait yaradan subsidiyaların aradan qaldırılmasını zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, BMT-nin Dəniz hüququ üzrə Konvensiyasına uyğun olaraq, okeanlarda mövcud olan resurslar qorunmalı, onların dayanıqlı istifadəsi artırılmalı, həddən artıq balıq ovu, qanunsuz, məlumat vermədən və tənzimlənməyən şəkildə balıq ovu və ziyanlı şəkildə balıq ovu hallarına son qoyulmalı və mümkün olan ən qısa müddətdə, onların bioloji xüsusiyyətlərinə görə müəyyənləşdirilən maksimum dayanıqlı məhsul verə bilən səviyyələrə qədər balıq ehtiyatlarını bərpa etmək üçün elmi əsaslı idarəçilik planları hazırlanmalı və həyata keçirilməlidir³.

access for small-scale artisanal fishers to marine resources and markets, to prevent the impacts of ocean acidification, including through enhanced scientific cooperation, to manage sustainably fisheries, aquaculture² and marine resources, to achieve conserve at least 10 percent of coastal and marine areas.

This, in turn, necessitates increasing scientific knowledge, developing research capacity, enhancing exchange among countries in the field of marine technology, eliminating subsidies that contribute to overcapacity and overfishing, illegal, unreported and unregulated fishing.

In view of the above, in accordance with the UN Convention on the Law of the Sea, oceans resources should be protected, their sustainable use should be increased, overfishing, illegal, unreported and unregulated fishing and destructive fishing practices should be ended, and science-based management plans, in order to restore in the shortest time feasible the fish stocks at least to levels that can produce maximum sustainable yield as determined by their biological characteristics, should be developed and implemented, in accordance with The UN Convention on the Law of the Sea³.

² Akvakultura (latın *aqua* – su, + *kultus* – yetişdirmək, becərmək) – su mühitində faydalı orqanizmlərin – yosunların, xərçənglərin, molyuskaların, balıqların və s. yetişdirilməsi

² Aquaculture (latin *aqua* - water, + cultivation - cultivation) - a variety of beneficial organisms in the aquatic environment - algae, crustaceans, clams, fish, etc.

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

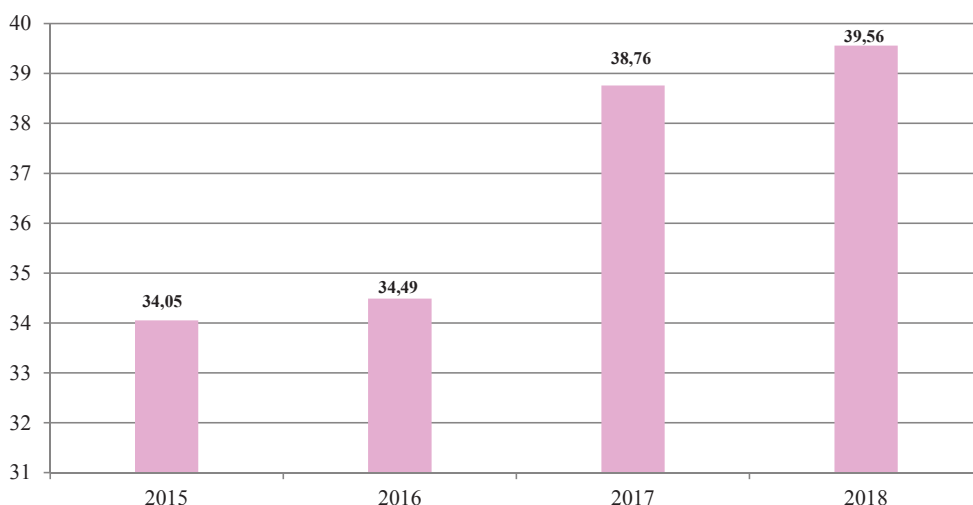

14.4.1 Bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi
14.4.1 Proportion of fish stocks within biologically sustainable levels

Bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi vətəgə əhəmiyyətli balıq növləri üzrə bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının ümumi balıq ehtiyatlarında payını əks etdirməklə, balıqçılığın dayanıqlığını göstərir. Balıqçılığın dayanıqlığı isə balıq ehtiyatlarının bolluğu ilə müəyyənləşdirilir.

The proportion of fish stocks within biologically sustainable levels shows the sustainability of fishery, reflecting the share of fish stocks within biologically sustainable levels in total fish stocks, by species. Fishery sustainability is determined by the abundance of fish stocks.

Bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of fish stocks within biologically sustainable levels, in percentage

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
Source: Ministry of Ecology and Natural Resources of the Republic of Azerbaijan

2015-ci ilə nisbətən 2018-ci ildə bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi 34,05 faizdən 39,56 faizədək yüksəlmişdir. Bu dövrdə bioloji davamlı həddə olan vətəgə əhəmiyyətli balıq ehtiyatlarında kılkalərin, siyənəklərin, kütümün, şərq çapağının, Kür (Azərbaycan) külməsinin, həşəmin, çay sifinin, dabanbalığının və adi durnabalığının payı artmış, kefalların, çəkinin, şəmayının və xəzər qarasolunun payı isə azalmışdır.

Compared to 2015 in 2018, proportion of fish stocks within biologically sustainable levels increased from 34.05 percent to 39.56 percent. During this period, in fish stocks within biologically sustainable levels the proportion of herbs, kittens, eastern lungs, Kura (Azerbaijan), hashish, tea, hedgehogs and ordinary cereals increased, while the share of mullahs, weights, sage and Caspian geese decreased.

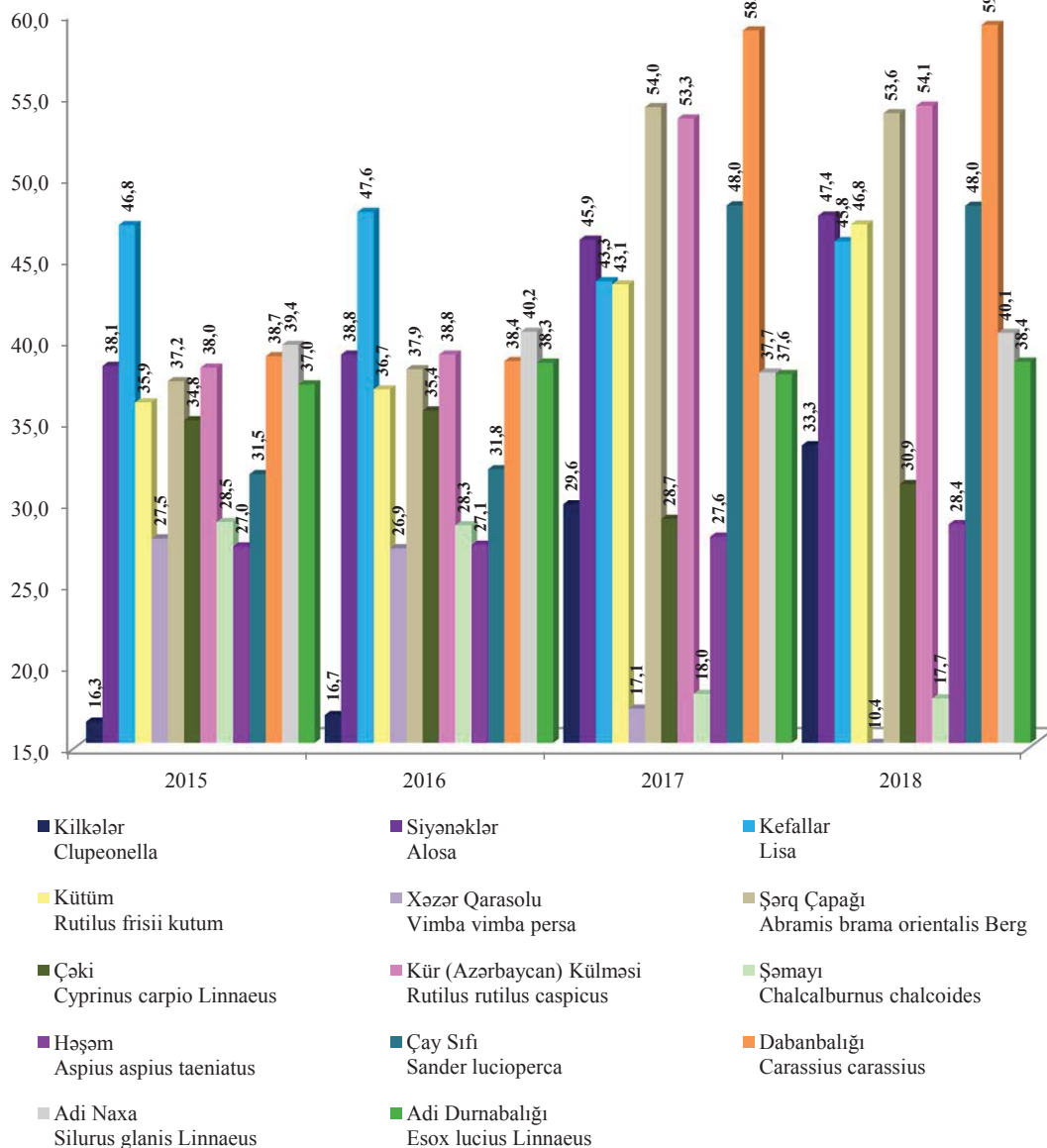
14. DƏNİZ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ

14. LIFE BELOW WATER

Bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi, vətəgə əhəmiyyətli balıq növləri üzrə bölgədə, faizlə

Proportion of fish stocks within biologically sustainable levels, by type of fisheries, in percentage

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi

Source: Ministry of Ecology and Natural Resources of the Republic of Azerbaijan

Yer ekosistemlərini mühafizə və bərpa etmək və onların səmərəli istifadəsinə dəstək vermək, meşələrdən səmərəli istifadə etmək, səhralaşmaya qarşı mübarizə aparmaq, torpaq degradasiyasını dayandırmaq, ona qarşı əks tədbirlər görmək və bioloji müxtəlifliyin itirilməsi prosesinin qarşısını almaq

Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss

İnsan fəaliyyəti və iqlim dəyişikliyinə təsiri ilə meşələrin qırılması və səhralaşma bütün bitki növlərinin məskənlərinin itirilməsinə, şirin suyun keyfiyyətinin azalmasına, torpaq eroziyası və degradasiyasının artmasına, habelə atmosfərə daha çox karbon qazının buraxılmasına səbəb olmaqla dayanıqlı inkişaf üçün böyük çətinliklər yaradır.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən, meşələr planetimizin torpaq sahəsinin təxminən 31 faizini əhatə edir ki, bu da insanların ərzaq təhlükəsizliyi və sığınacağına təmin etməklə yanaşı, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizənin aparılması və biomüxtəlifliyin qorunmasında vacib rol oynayır. Dünya üzrə mühafizə olunan və biomüxtəliflik baxımından mühüm quru sahələrinin xüsusi çəkisi 2000-ci ildəki 33,1 faizdən 2018-ci ildə 46,1 faizə, şirin su sahələrinin xüsusi çəkisi 2000-ci ildəki 30,5 faizdən 2018-ci ildə 43,2 faizə, dağlıq ərazilərin xüsusi çəkisi isə 2000-ci ildəki 32,9 faizdən 2018-ci ildə 44,7 faizədək yüksəlmişdir. 2017-ci ildə dünyanın dağ ərazilərinin 76 faizi bitki örtüyü ilə əhatə olunmuşdur ki, onların da 41 faizini meşələr, 29 faizini otlaqlar və yalnız 6 faizini isə əkin sahələri təşkil etmişdir.

Deforestation and desertification under the influence of human activities and climate change create enormous challenges for sustainable development, with resulting in loss of habitat for all plant species, reduced freshwater quality, increased soil erosion and degradation as well as more carbon emissions into the atmosphere.

According to the UN, forests cover about 31 percent of our planet's land, which also provides food security and shelter for indigenous population, and plays an important role for combating climate change and protecting biodiversity. The global mean percentage of each key biodiversity area covered by protected areas increased from 33.1 percent in 2000 to 46.1 percent in 2018 for terrestrial areas, from 30.5 per cent in 2000 to 43.2 percent in 2018 for freshwater areas, and from 32.9 percent in 2000 to 44.7 percent in 2018 for mountain areas. In 2017, 76 percent of the world's mountain areas were covered by a form of green coverage: 41 percent by forests, 29 percent by grassland and only 6 percent by cropland. From 2000 to 2015, more than one fifth of the Earth's total land area was degraded due to desertification, urbanization and cropland

15. TORPAQ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ

15. LIFE ON LAND

2000-2015-ci illər ərzində yer kürəsinin ümumi ərazisinin beşdə bir hissəsindən çoxu səhralaşma, şəhərləşmə və əkin sahələrinin çoxalması səbəbindən deqradasiyaya məruz qalmışdır¹.

DİM 15 beynəlxalq sazişlər əsasında öhdəliklərə uyğun olaraq yer, su və dağ ekosistemlərinin qorunmasını, bərpasını və onlardan dayanıqlı istifadəni, ətraf mühitin korlanmasının və tükənməkdə olan növlərin kökünün kəsilməsinin qarşısının alınması üçün təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsini və biomüxtəlifliyin qorunmasını, genetik resursların ədalətli və bərabər şəkildə bölüşdürülməsini nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, bütün növlərdə meşələrin dayanıqlı idarə olunmasının təşviq edilməsini, meşələrin bərpasının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasını, torpaq və su ekosistemlərində zərərli kənar növlərin təsirinin qarşısının alınmasını, korlanmış torpaqların, o cümlədən səhralaşmaya, quraqlığa və daşqınlara məruz qalmış sahələrin bərpa edilməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, meşə təsərrüfatı dayanıqlı idarə edilməli, o cümlədən biomüxtəliflik və ekosistemlərin qorunması üzrə tədbirlər milli və yerli proqramlara, strategiyalara və hesabatlara daxil edilməli, qorunan flora və fauna növlərinin qanunsuz istifadəsi və ticarətinə son qoymaq üçün təxirəsalınmaz tədbirlər görülməli və bu sahədə səylərə global dəstək artırılmalıdır².

expansion¹.

SDG 15 aims to provides immediate action and biodiversity conservation, fair and equitable distribution of genetic resources for ensuring the conservation, restoration and sustainable use of terrestrial, freshwater and mountains ecosystems, in line with obligations under international agreements.

This, in turn, necessitate promotion of sustainable forest management in all species, significantly enhancing forest regeneration, preventing harmful externalities in soil and aquatic ecosystems, and eliminating degraded lands, including deserts, droughts and floods.

In view of the above, forestry should be sustainable manage, as well as biodiversity and ecosystem conservation should be included in national and local programs, strategies and reports, and urgent action is needed to end the illegal use and trade of protected flora and fauna and should be increased and global support in this area should be increased².

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg15>

² BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

² Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030, approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

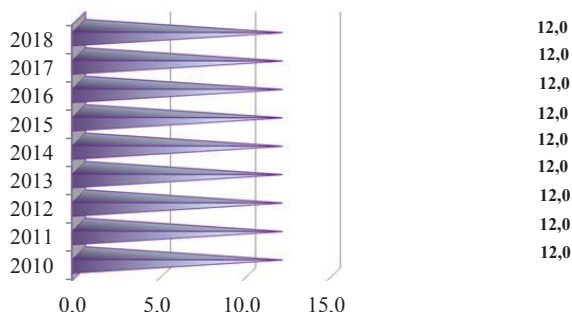

15.1.1 Meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsində xüsusi çəkisi 15.1.1 Forest area as a proportion of total land area

Meşələr bəşəriyyət üçün həyati vacib olan bir sıra funksiyaları yerinə yetirir, o cümlədən ağac və ağac olmayan meşə məhsullarının və bioloji müxtəliflik, karbon sekresiyası, sahillərin, torpaqların və suyun qorunması üçün mühitin təmin edilməsi. Meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsində xüsusi çəkisi ölkədə meşə sahəsinin genişliyini səciyyələndirir və meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsinə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Forests fulfil a number of functions that are vital for humanity, including the provision of wood and non-wood forest products and services such as habitat for biodiversity, carbon sequestration, coastal protection and soil and water conservation. The forest area as a proportion of total land area provides a measure of the relative extent of forest in a country, and is calculated as the forest area divided by the total land area multiplied by 100.

Meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsində xüsusi çəkisi, faizlə
Forest area as a proportion of total land area, in percentage

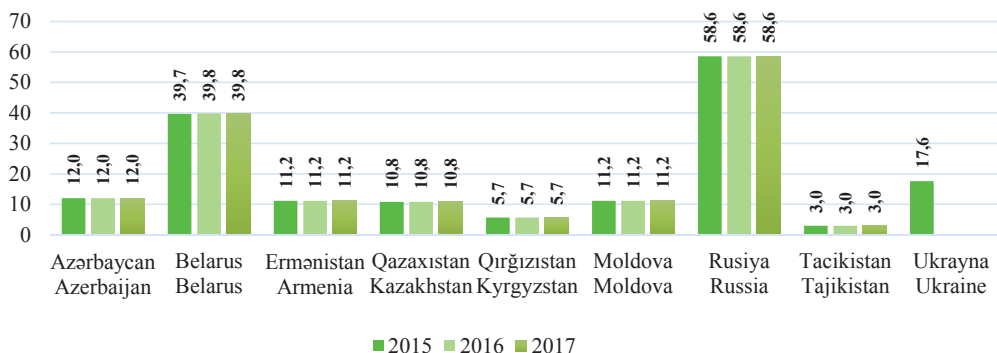

2010-2018-ci illər ərzində meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsində xüsusi çəkisi dəyişməyərək 12,0 faiz təşkil etmişdir. Göstərilən dövr ərzində ölkə üzrə ümumi meşə sahələri 1040,2 min hektar təşkil etmişdir.

In 2010-2018, the forest area as a proportion of total land area remained unchanged at 12.0 percent. During the reviewed period, the total area of the forest in the country was 1,040.2 thousand hectares.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsində xüsusi çəkisi, faizlə
Forest area as a proportion of total land area, in percentage

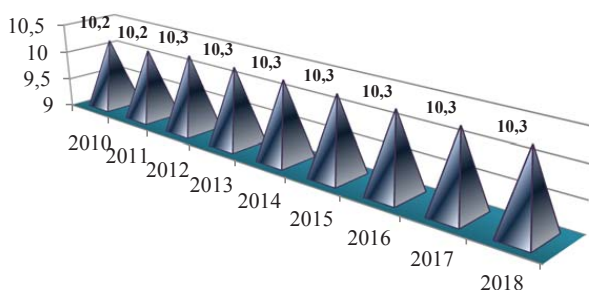

15.1.2 Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin ölkənin ümumi ərazisində payı³ 15.1.2 Proportion of specially protected areas in the total nature territory of the country³

“Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri - xüsusi ekoloji, elmi, mədəni, estetik və sağlamlaşdırma əhəmiyyəti daşıyan təbiət komplekslərindən və obyektlərindən, nadir və nəsli kəsilmək təhlükəsi qarşısında olan bitki və heyvan növlərinin yayıldığı yerlərdən ibarət olan, təsərrüfat dövriyyəsinə daxil olmayan və ya qismən, daimi və ya müvəqqəti çıxarılan torpaq, su (akvatoriya) sahələri və onların üzərindəki atmosfer məkandır. Azərbaycan Respublikasının ərazisində məqsədinə, mühafizə rejimindən və istifadə xüsusiyyətlərindən asılı olaraq xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinə dövlət təbiət qoruqları, o cümlədən biosfer qoruqları, milli parklar, təbiət parkları, ekoloji parklar, dövlət təbiət yasaqlıqları, təbiət abidələri, zooloji parklar, nəbatat bağları və dendroloji parklar, müalicə-sağlamlaşdırma yerləri, kurortlar və geoloji parklar aid edilir.

According to The Law of the Republic of Azerbaijan "On Specially Protected Nature Territories and Objects", specially protected nature areas defined as the land, water (aquatoria) areas and the atmospheric space above them which are permanently or timely, fully or partially removed from economic turnover, and that consist of special ecological, scientific, cultural, aesthetic and health-improving complexes and objects, and areas where spread rare and endangered species of plants and animals. In the Republic of Azerbaijan, the specially protected nature territories refer to state nature reserves, including biosphere reserves, national parks, nature parks, ecological parks, state nature sanctuaries, nature monuments, zoological parks, botanical gardens, dendrological parks, treatment facilities, resorts and geological parks, depending on their purpose, protection regime and use characteristics.

Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin ölkənin ümumi ərazisində payı, faizlə
Proportion of specially protected areas in the total nature territory of the country, in percentage

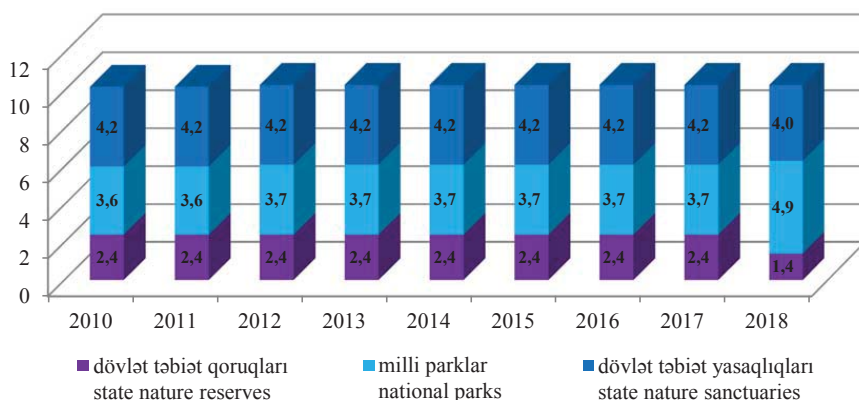

³ Göstərici BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sistemində “15.1.2 Quruda və şirin suda biomüxtəliflik baxımından mühüm olan mühafizə edilən sahələrin xüsusi çəkisi, ekosistemlər üzrə bölgüdə” kimi müəyyən edilmişdir. Nəşrdə bu göstərici milli kontekstdə verilmişdir.

³ This indicator defined as in the UN Global Indicator Framework “15.1.2 Proportion of important sites for terrestrial and freshwater biodiversity that are covered by protected areas, by ecosystem type”. The indicator is presented in publication in the national context.

Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin ölkənin ümumi ərazisində payı, ərazilərin növlər üzrə bölgüdə, faizlə
Proportion of specially protected areas in the total nature territory of the country, by type of areas,
in percentage

2012-ci ildən etibarən xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin ölkənin ümumi ərazisinə faiz nisbətinin sabit qalmasına baxmayaraq 2017-ci illə müqayisədə 2018-ci ildə xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin sahəsində 0,3 min hektar cüzi atım (*dövlət təbiət qoruqları və dövlət təbiət yasaqlıqlarının sahəsi müvafiq olaraq 88,4 min və 10,4 min hektar azalmış, milli parkların sahəsi isə 99,1 min hektar artmışdır*) olmuşdur.

2018-ci ilin sonuna flora və faunanın qorunub saxlanması və təkrar istehsalı üçün ölkədə ümumi sahəsi 120,7 min hektar olan 10 dövlət təbiət qoruğu⁴, sahəsi 421,4 min hektar olan 10 milli park⁵ və sahəsi 350,8 min hektar olan 24 dövlət təbiət yasaqlığı⁶ mövcud olmuşdur.

Despite the fact that the percentage of specially protected areas to the total nature territory of the country has remained constant since 2012, compared to 2017 in 2018, there is a slight increase as 0.3 thousand hectares in the area of specially protected nature territory (*the areas of state nature reserves and state nature sanctuaries decreased by 88.4 thousand hectares and 10.4 thousand hectares, respectively, and the area of state nature parks increased by 99.1 thousand hectares*).

By the end of 2018, 10 state nature reserves⁴ with a total area of 120.7 thousand hectares, 10 national parks⁵ with a total area of 421.4 thousand hectares and 24 state nature sanctuaries⁶ with a total area of 350.8 thousand hectares, were existed in the country, in order to preserve and reproduce flora and fauna.

⁴ Dövlət təbiət qoruqları - şəciyyəvi və nadir təbiət komplekslərini və obyektlərini təbii vəziyyətində qoruyub saxlamaq, təbiət proseslərinin və hadisələrinin gedişini öyrənmək məqsədilə yaradılan təbiət mühafizə və elmi müəssisə və ya təşkilat statusuna malik olan ərazilərdir.

⁴ State nature reserves are territories with the status of nature protection and scientific enterprise or organization, designed due to preserve specific and unique natural complexes and objects in the natural form, to study the course of natural processes and events.

⁵ Milli parklar - xüsusi ekoloji, tarixi, estetik və digər əhəmiyyət daşıyan təbiət komplekslərinin yerləşdiyi və təbiəti mühafizə, maarifçilik, elmi, mədəni və digər məqsədlər üçün istifadə olunan təbiəti mühafizə və elmi müəssisə və ya təşkilat statusuna malik olan ərazilərdir.

⁵ National parks are areas where special environmental, historical, aesthetic and other significant nature complexes are located and have the status of nature protection and scientific institution or organization are used for environmental protection, education, scientific, cultural and other purposes.

⁶ Dövlət təbiət yasaqlıqları - təbiət komplekslərinin və ya onların komponentlərinin qorunması və ya bərpası, habelə ekoloji tarazlığın saxlanması üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyan ərazilərdir.

⁶ State nature sanctuaries are the areas had significant importance for the preservation or restoration of nature complexes or their components, as well as the preservation of ecological balance.

Dayanıqlı inkişaf naminə dinc və inklüziv cəmiyyətləri təşviq etmək, hamının məhkəmə sisteminə əlverişliliyini təmin etmək və bütün səviyyələrdə effektiv, məsuliyyətli və inklüziv institutları yaratmaq

Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels

Beynəlxalq miqyasda qəsdən adam öldürmə halları, uşaqlara qarşı zorakılıq, insan alveri və cinsi zorakılıq təhdidlərinin aradan qaldırılması dayanıqlı inkişaf üçün sülhsevər və ədalətli cəmiyyətlərin təşviq edilməsi üçün vacibdir. Cinayətkarlıq və insan alveri ilə bağlı mübarizədə son on il ərzində əhəmiyyətli irəliləyişin əldə edilməsinə baxmayaraq, təcavüz və cinsi zorakılıq yolu ilə uşaq hüquqlarının pozulması dünyanın bir çox ölkələrini təşvişə salmaqda davam edir.

BMT-nin açıqladığı statistik məlumatlara əsasən əhalinin hər 100000 nəfərinə qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayı 2015-ci ildəki 6,0-dan 2017-ci ildə 6,1-ə yüksəlmişdir. Uşaqlara qarşı müxtəlif zorakılıq növləri ilə bağlı 83 ölkədən alınmış son məlumatlara əsasən 1-14 yaş aralığında olan 10 uşaqdan təxminən 8-i evdə psixoloji təcavüzə və/və ya fiziki cəzaya məruz qalmışdır. Hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin həbsdə olan şəxslərin ümumi sayında xüsusi çəkisi son illərdə 30 faiz səviyyəsində sabit qalmışdır¹.

Dayanıqlı inkişaf naminə bu problemlərin həlli sülhün təşviq edilməsini, hər kəs üçün ədalətin bərqərar edilməsini, korrupsiyaya qarşı

The threats of international homicide, violence against children, human trafficking and sexual violence are important to address to promote peaceful and inclusive societies for sustainable development. Despite significant progress in the fight against crime and human trafficking over the last decade, violations of children's rights through aggression and sexual violence continue to upset many countries around the world.

According to statistics provided by UN, the number of intentional homicides per 100,000 people increased from 6.0 in 2015 to 6.1 in 2017. In 83 countries with recent data on the various forms of violence against children, nearly 8 in 10 children 1-14 years of age were subjected to some form of psychological aggression and/or physical punishment at home. The share of unsentenced detainees in the overall prison population has remained largely constant at 30 percent in recent years¹.

Solving these problems for sustainable development brings to the fore the promotion of peace, ensuring justice for everyone, fighting against corruption, and the implementation of an effective and transparent governance

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>

16. SÜLH, ƏDALƏT VƏ SƏMƏRƏLİ İNSTİTUTLAR

16. PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS

mübarizənin aparılmasını, səmərəli və şəffaf dövlət idarəçiliyi sisteminin tətbiq edilməsini ön plana çəkir².

DİM 16 hər yerdə bütün formalarda zorakılığı və bununla bağlı ölüm səviyyələrini əhəmiyyətli dərəcədə azaltmağı, uşaqlarla pis rəftar, onların istismarı, alveri və onlara qarşı işgəncələrə son qoymağı, doğum qeydiyyatı da daxil olmaqla, şəxsiyyətin qanuni şəkildə müəyyənləşdirilməsinin təmin edilməsini, bütün formalarda korrupsiya və rüşvətxorluq hallarının əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasını, qanunsuz maliyyə və silah axınlarının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasını, ayrı-seçkiliyə yol verməyən qanunların və siyasətlərin təşviq edilməsini nəzərdə tutur.

Bu da öz növbəsində, mütəşəkkil cinayətkarlığın bütün formaları ilə mübarizə aparılmasını, qlobal təşkilatlarda inkişaf etməkdə olan ölkələrin iştirakının genişləndirilməsini və səlahiyyətlərinin gücləndirilməsini, cəmiyyətin informasiyaya çıxış imkanının təmin edilməsini və əsas azadlıqların qorunmasını, bütün səviyyələrdə məsuliyyətli, inklüziv, iştiraka və təmsilçiliyə əsaslanan qərar qəbul etmənin təmin edilməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, bütün səviyyələrdə effektiv, məsuliyyətli və şəffaf təşkilatlar yaradılmalı, zorakılığın qarşısını almaq, terrorçuluq və cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq üçün müvafiq milli institutların potensialı gücləndirilməli, qanunun aliliyi təşviq edilməli və hamı üçün ədalət mühakiməsinə bərabər çıxış imkanı təmin edilməlidir³.

system².

SDG 3 aims to reduce significantly all forms of violence and related death rates everywhere, to end abuse, exploitation, trafficking and all forms of violence against and torture of children, to ensure legal identity for all, including birth registration, to reduce substantially corruption and bribery in all forms, to decrease significantly illicit financial and arms flows, and to promote non-discriminatory laws and policies.

This, in turn, necessitates combating all forms of organized crime, broadening the participation and strengthening the power of developing countries in the global institutions, ensuring public access to information and protecting fundamental freedoms, ensuring responsive, inclusive, participatory and representative decision-making at all levels.

Due to the above, effective, accountable and transparent institutions should be developed at all levels, the capacity of relevant national institutions should be strengthened in order to prevent violence and combat terrorism and criminality, the supremacy of law should be promoted and equal access to justice for all should be ensured³.

² <https://www.un.org/sustainabledevelopment/peace-justice/>

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

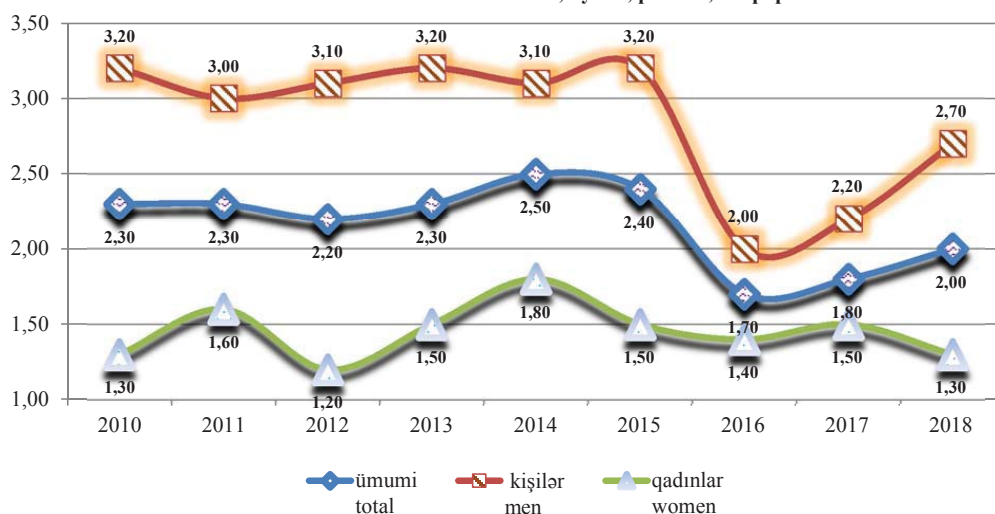
16.1.1 Əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayı, cins üzrə bölgədə

16.1.1 Number of victims of intentional homicide per 100,000 population, by sex

Zorakılığa qarşı təhlükəsizlik insanların təhlükəsiz və aktiv həyat sürmələri, habelə cəmiyyətin və iqtisadiyyatın sərbəst inkişaf etmələri üçün zəruri şərtir. Təhlükəsizliyin olmamasını birbaşa göstərilməsinin təmin edilməsi və şiddətli cinayətkarlığın ən ekstremal formasının qiymətləndirilməsi üçün əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayı göstəricisindən istifadə edilir. Bu göstərici il ərzində qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayının əhalinin sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Security from violence is a prerequisite for individuals to enjoy a safe and active life and for societies and economies to develop freely. To ensure the providing of direct indication of lack of security and to measure the most extreme form of violent crime, the indicator the number of victims of intentional homicide per 100,000 population is used. This indicator is calculated as the total number of victims of intentional homicide in a year divided by the total population multiplied by 100,000.

Qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayı, cins üzrə bölgədə, hər 100000 nəfərə
Number of victims of intentional homicide, by sex, per 100,000 population

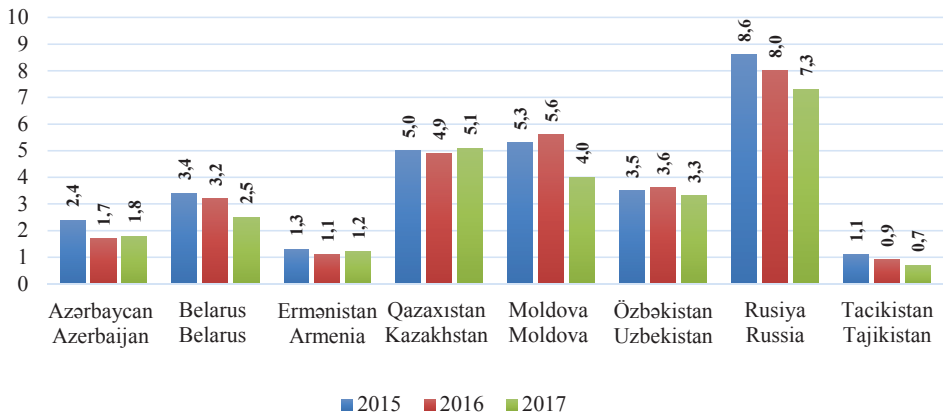
Qəsdən adam öldürmə üzrə cinayətlərin sayı 2010-cu ildəki 194 hadisədən 2018-ci ildə 168 hadisəyə düşmüşdür. Müqayisə edilən dövrdə əsas cinayət növləri üzrə qeydə alınmış cinayət hadisələrinin strukturunda adam öldürmə üzrə cinayətlərin xüsusi çəkisi 0,8 faizdən 0,6 faizə enmişdir.

The number of intentional homicide crimes dropped from 194 cases in 2010 to 168 cases in 2018. In the comparable period, the share of homicide crimes in the structure of registered criminal cases on the main crime types dropped from 0.8 percent to 0.6 percent.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayı
Number of victims of intentional homicide per 100,000 population

16.2.2 Əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən insan alveri qurbanlarının sayı, cins üzrə bölgədə

16.2.2 Number of victims of human trafficking per 100,000 population, by sex

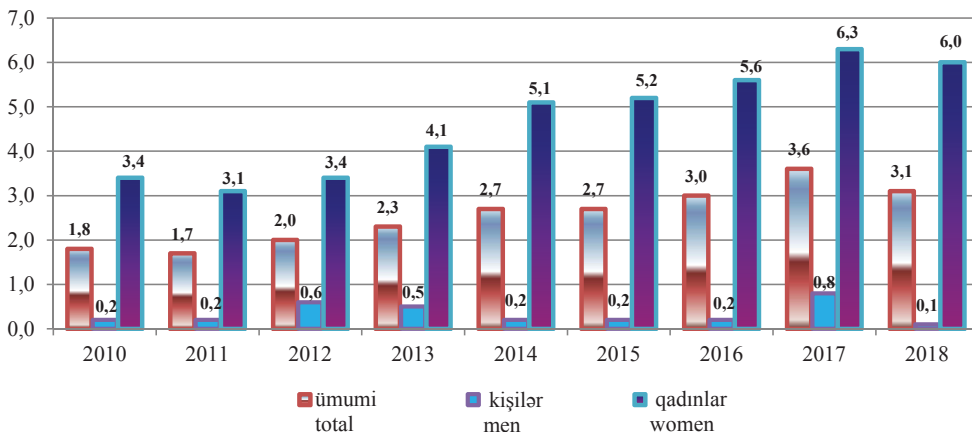
İnsan alveri hədə qorxu zor və ya məcburetmə, qaçırma, dələduzluq, aldatmanın digər formalarını tətbiq etməklə, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə və ya həssaslıq mövqeyindən istifadə edərək və ya başqa bir şəxs üzərində nəzarəti olan bir şəxsin razılığını əldə etmək üçün ödəniş və ya fayda almaq və ya verməklə istismar məqsədi ilə insanları iş götürmək, daşımaq, köçürmək, gizlətmək və ya qəbul etmək kimi əməlləri əhatə edir.

Əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən insan alveri qurbanlarının sayı il ərzində ölkədə yaşayan və ya aşkarlanan insan alveri qurbanlarının sayının ölkənin ümumi rezident şəxslərinin sayına nisbətinin 100000-ə hasili kimi hesablanır.

Human trafficking is defined as the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs.

The number of victims of human trafficking per 100,000 population is calculated as the total number of victims of trafficking in persons detected or living in a country in a year divided by the resident population in the country multiplied by 100,000.

İnsan alveri qurbanlarının sayı, cins üzrə bölgədə, hər 100000 nəfərə
The number of victims of human trafficking, by sex, per 100,000 population

2017-ci illə müqayisədə əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən insan alveri qurbanlarının sayı 2018-ci ildə 0,5 bənd azalaraq 3,1-ə enmişdir.

Compared to 2017, in 2018 the number of victims of human trafficking per 100,000 population decreased by 0.5 point to 3.1.

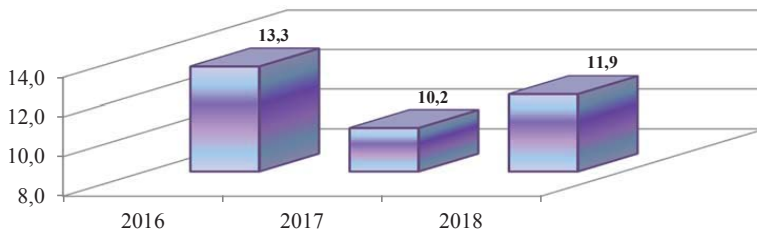
16.3.2 Hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin həbsdə olan şəxslərin ümumi sayında xüsusi çəkisi

16.3.2 Unsented detainees as a proportion of overall prison population

Milli və beynəlxalq səviyyələrdə qanunun aliliyinin təşviq edilmə və hamı üçün ədalət mühakiməsinə bərabər çıxış imkanının təmin olunma səviyyəsini ölçmək məqsədilə hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin həbsdə olan şəxslərin ümumi sayında xüsusi çəkisi göstəricisindən istifadə olunur. Bu göstərici hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin sayının həbsdə olan şəxslərin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

In order to measure the level of promoting the rule of law at the national and international levels and ensuring equal access to justice for all unsented detainees as a proportion of overall prison population indicator is used. This indicator is calculated as the number of persons held in detention who have not yet been sentenced divided by the total number of persons held in detention multiplied by 100.

Hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin həbsdə olan şəxslərin ümumi sayında xüsusi çəkisi, faizlə
Unsented detainees as a proportion of overall prison population, in percentage

Hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin həbsdə olan şəxslərin ümumi sayında xüsusi çəkisi 2018-ci ildə 2016-cı illə müqayisədə 1,4 faiz bəndi azalaraq 11,9 faiz təşkil etmişdir.

In 2018 compared to 2016 unsented detainees as a proportion of overall prison population decreased by 1.4 percentage points and amounted to 11.9 percent.

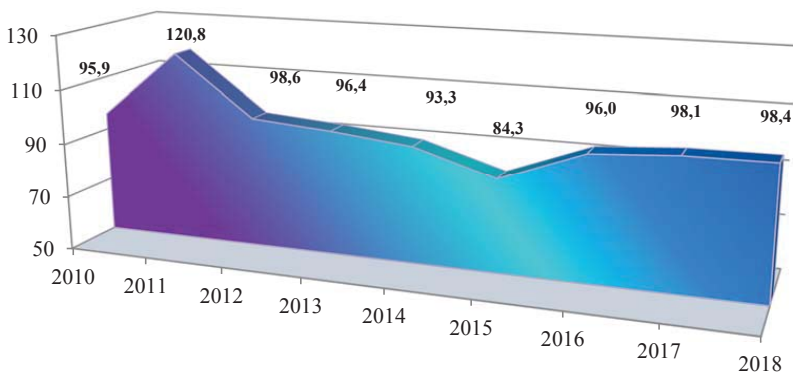
16.6.1 Hökumətin ilkin xərclərinin ilkin təsdiq edilmiş büdcə xərclərində xüsusi çəkisi

16.6.1 Primary government expenditures as a proportion of original approved budget

Bu göstərici icra olunmuş büdcə xərclərinin dövlət büdcəsi sənədləri ilə müəyyən edilmiş büdcə xərclərinə faiz nisbətini bildirir. Hökumətin ilkin xərclərinin ilkin təsdiq edilmiş büdcə xərclərində xüsusi çəkisi il ərzində icra olunmuş dövlət büdcəsi xərclərinin həmin il üçün təsdiq olunmuş dövlət büdcəsi xərclərinə (funksional təsnifatın bölmələri üzrə) nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator reflects the percentage of budget expenditure outturn to approved budget expenditures, as defined in government budget documentation. The primary government expenditures as a proportion of original approved budget is calculated as the executed expenditures of the state budget in a year divided by the approved state budget expenditures for the same year (by functional sections) multiplied by 100.

Hökumətin ilkin xərclərinin ilkin təsdiq edilmiş büdcə xərclərində xüsusi çəkisi, faizlə
Primary government expenditures as a proportion of original approved budget, in percentage

Hökumətin ilkin xərclərinin ilkin təsdiq edilmiş büdcə xərclərində xüsusi çəkisi 2010-cu ildəki 95,9 faizdən 2,5 faiz bəndi artaraq 2018-ci ildə 98,4 faiz olmuşdur.

İcra olunmuş dövlət büdcəsi xərclərinin həcmi 2018-ci ildə 22731,6 milyon manat olmuşdur ki, bu da 2010-cu ildəki 11765,9 milyon manatla müqayisədə 1,9 dəfə çox olmuşdur. Eyni zamanda, təsdiq olunmuş dövlət büdcəsi xərclərinin həcmi də 2010-cu illə (12275,0 milyon manat) müqayisədə 2018-ci ildə (23100,0 milyon manat) 1,9 dəfə çox olmuşdur.

The primary government expenditures as a proportion of original approved budget increased by 2.5 percentage points from 95.9 percent in 2010 to 98.4 percent in 2018.

The amount of executed state budget expenditures amounted to 22,731.6 million manat in 2018, which is 1.9 times more than in 2010 (11,765.9 million manat). At the same time, compared to 2010 the amount of approved state budget expenditures (12,275.0 million manat) rose by 1.9 times in 2018 (23,100.0 million manat).

16.9.1 Doğumu rəsmi orqanlar tərəfindən qeydiyyatata alınmış beş yaşadək uşaqların xüsusi çəkisi

16.9.1 Proportion of children under 5 years of age whose births have been registered with a civil authority

Doğulmuş uşaqların qeydiyyatı onların qanuni tanınmaları, hüquqlarının qorunması və bu hüquqların hər hansı pozuntusunun diqqətdən kənarda qalmamasının təmin edilməsi üçün ilk addımdır.

Doğum qeydiyyatı, ölkənin qanuni tələblərinə uyğun olaraq doğuşların və onların xüsusiyyətlərinin vətəndaş qeydiyyatı reyestrində tam, daimi və universal şəkildə qeydiyyata alınmasıdır.

Doğumu rəsmi orqanlar tərəfindən qeydiyyata alınmış beş yaşadək uşaqların xüsusi çəkisi müvafiq ildə doğulan uşaqlara verilən doğum haqqında şəhadətnamələrinin sayının həmin ildə qeydə alınan doğumların sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

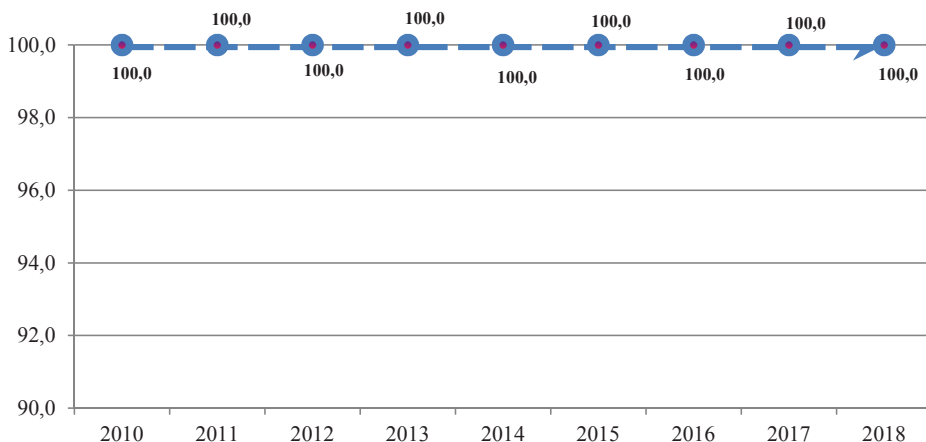
Registering children at birth is the first step in securing their recognition before the law, safeguarding their rights, and ensuring that any violation of these rights does not go unnoticed.

Birth registration is defined as 'the continuous, permanent and universal recording, within the civil registry, of the occurrence and characteristics of births in accordance with the legal requirements of a country

The proportion of children under 5 years of age whose births have been registered with a civil authority is calculated as the number of birth certificates issued to children born in the corresponding year divided by the number of births registered in the same year multiplied by 100.

Doğumu rəsmi orqanlar tərəfindən qeydiyyatata alınmış beş yaşadək uşaqların xüsusi çəkisi, faizlə

Proportion of children under 5 years of age whose births have been registered with a civil authority, in percentage

2010-2018-ci illər ərzində doğumu rəsmi orqanlar tərəfindən qeydiyyata alınmış beş yaşadək uşaqların xüsusi çəkisi 100 faiz təşkil etmişdir.

In 2010-2018, the proportion of children under 5 years of age whose births have been registered with a civil authority was 100 percent.

16.10.2 Vətəndaşların informasiyaya çıxışını təmin edən hüquqi və siyasi əsasların mövcudluğu⁴

16.10.2 Existence of legal and political frameworks that ensure for public access to information⁴

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 47-ci maddəsi ilə hər kəsin fikir və söz azadlığı təmin edilir. Bundan əlavə, Konstitusiyanın 50-ci maddəsinə uyğun olaraq hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır. Belə ki, ölkə Konstitusiyasının 50-ci maddəsi ilə təsbit olunmuş məlumat əldə etmək hüququnun sərbəst, maneəsiz və hamı üçün bərabər şərtlərlə, açıq cəmiyyətin və demokratik hüquqi dövlətin prinsipləri əsasında təmin edilməsinin hüquqi əsasları “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda təsbit edilmişdir.

Hər kəsin məlumat əldə etmək üçün müraciət etmək hüququ vardır ki, məlumat azadlığının həyata keçirilməsi ilə əlaqədar yaranan münasibətlər “Məlumat azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikasında kütləvi informasiyanın axtarılması, əldə edilməsi, hazırlanması, ötürülməsi, istehsalı və yayımının ümumi qaydaları, habelə mətbuatın, informasiya agentliklərinin, televiziya və radio təşkilatlarının vətəndaşların tam, doğru-dürüst və operativ informasiya almaq hüququnun həyata keçirilməsinə yönəldilmiş fəaliyyətinin təşkilati, hüquqi və iqtisadi əsasları “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

Belə ki, kütləvi informasiya azadlığı vətəndaşların qanuni yolla informasiya axtarmaq, əldə etmək, hazırlamaq, ötürmək, istehsal etmək və yaymaq hüququna dövlət tərəfindən təminat verilməsinə əsaslanır.

Article 47 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan guarantees the freedom of thought and speech for everyone. In addition, in accordance with Article 50 of the Constitution, everyone everyone is free to look for, acquire, transfer, prepare and distribute information that he or she wants. Thus, the Law of the Republic of Azerbaijan “On access to information” provides that the right of access to information, as defined by Article 50 of the Constitution of the country, is ensured on the free, unobstructed and equal basis for all, and is based on the principles of an open society and a democratic legal state. Everyone has the right to apply the for information, that the relations arising from implementing freedom of information are governed by the Law of the Republic of Azerbaijan “On Freedom of Information”. General rules of looking for, acquisition, preparation, transmission, production and distribution of mass information in the Republic of Azerbaijan, as well as organizational, legal and economic bases of activities of the press, information agencies, television and radio organizations aimed at ensuring the right of citizens to complete, accurate and operative information, are regulate by the Law of the Republic of Azerbaijan “On Mass Media”. Thus, the freedom of mass information is based on the state guarantee of citizens' right to look for, acquire, transfer, prepare, produce and distribute information legally.

⁴ BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sisteminə göstərici “16.10.2 Vətəndaşların informasiyaya çıxışını təmin edən konstitusion, qanunverici və/və ya siyasi zəmanətləri qəbul və tətbiq edən ölkələrin sayı” kimi müəyyən edilmişdir. Göstəricinin milli səviyyədə tətbiqi sözügedən sahədə konstitusiya və müvafiq qanunların mövcudluğunu nəzərdə tutur.

⁴ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “16.10.2 Number of countries that adopt and implement constitutional, statutory and/or policy guarantees for public access to information.” The use of the indicator at the national level implies the existence of the constitution and relevant laws in the area.

16.a.1 Paris prinsiplərinə uyğun olaraq insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə milli müstəqil institutların mövcudluğu

16.a.1 Existence of independent national human rights institutions in compliance with the Paris Principles

Bu göstərici inklüziv, dinc və hesabatlılığa malik cəmiyyətlərin təşviqi məqsədilə beynəlxalq əməkdaşlıq vasitəsilə ölkələrin müstəqil milli institutların qurulmasına yönələn fasiləsiz qlobal səylərini ölçür. Milli İnsan Hüquqları İnstitutunun yaradılması və gücləndirilməsi dövlətin beynəlxalq insan hüquqları alətlərində təmin olunan insan hüquqlarını təşviq etmək və qorumaq öhdəliyinə sadıq olduğunu göstərir. Milli İnsan Hüquqları İnstitutu insan hüquqlarını müdafiə və təşviq etmək üçün yaradılmış müstəqil inzibati orqandır.

This indicator measures the continuous global efforts of countries to establish independent national institutions through international cooperation to promote inclusive, peaceful and accountable societies. The establishment and strengthening of the National Institute for Human Rights demonstrates the state's commitment to promote and protect human rights enshrined in international human rights instruments. The National Institute for Human Rights is an independent administrative body established to protect and promote human rights.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası qəbul edildikdən sonra, ölkədə bu sahədə demokratik, hüquqi islahatların həyata keçirilməsi və insan hüquqlarının səmərəli təmini məqsədilə institusional mexanizmlər sistemi yenidən qurulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının təmin edilməsini ümumdövlət vəzifəsi hesab edilərək, ilk dəfə insan hüquqları üzrə müvəkkil institutunun təsis edilməsi “İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 fevral 1998-ci il tarixli Fərmanında nəzərdə tutulmuşdur. Həmçinin Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 18 iyun 1998-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “İnsan Hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı”nda İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil təsisatının yaradılması nəzərdə tutulmuşdur.

28 dekabr 2001-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi tərəfindən “Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında” Konstitusiyaya Qanunu qəbul edildi, 5 mart 2002-ci ildə isə ölkə başçısı tərəfindən bu Qanunun tətbiq edilməsi haqqında Fərman imzalandı və beləliklə də təsisatın yaradılması və fəaliyyət göstərməsi üçün hüquqi baza yaradıldı.

Azərbaycan Respublikasının ilk Ombudsmanı 2002-ci il iyulun 2-də Milli

Following the adoption of the Constitution of the Republic of Azerbaijan, the system of institutional mechanisms has been reconstructed in the country in order to carry out democratic, legal reforms and the effective provision of human rights.

Establishing the authorized human rights institute for the first time as a state duty to ensure human rights in the Republic of Azerbaijan was envisaged in the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated February 22, 1998 "On Measures to Ensure Human and Civil Rights and Freedoms." It also provides for the establishment of the Commissioner for Human Rights in the State Program for the Protection of Human Rights, approved by the Presidential Decree of June 18, 1998.

On December 28, 2001, the Milli Mejlis of the Republic of Azerbaijan adopted The Constitutional Law “On the Commissioner for Human Rights (Ombudsman) of the Republic of Azerbaijan”, and on March 5, 2002 the President signed a decree on the application of this Law. A legal basis for the establishment and functioning of the Fund was established.

The first Ombudsman of the Republic of Azerbaijan was elected by the Milli Majlis on July 2, 2002 with 111 votes (out of 112 votes) out of three candidates nominated by the President of the Republic of Azerbaijan.

Məclis tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin təqdim etdiyi üç namizəd arasından 111 səsə (112 səsədən) seçilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə Müvəkkili vəzifəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə təsbit olunmuş və Azərbaycan Respublikasının dövlət və yerli özünüidarə orqanları, vəzifəli şəxsləri tərəfindən pozulan insan hüquqları və azadlıqlarının bərpa edilməsi və “Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında” Konstitusiya Qanunu ilə müəyyən edilmiş hallarda insan hüquqları pozuntularının qarşısının alınması üçün təsis edilmişdir.

The Commissioner’s for Human Rights position has been established to restore human rights and freedoms established by the Constitution of the Republic of Azerbaijan and international treaties ratified by the Republic of Azerbaijan, and violated by state and local self-government bodies and officials, and to prevent violations against human rights in the cases defined by The Constitutional Law “On the Commissioner for Human Rights”.

“Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”dən irəli gələn qlobal hədəflərə nail olmaq üçün hökumət, özəl sektor və vətəndaş cəmiyyəti arasında tərəfdaşlıq tələb olunur ki, buraya qlobal, regional, milli və yerli səviyyələrdə insanları və planeti diqqət mərkəzində saxlayan prinsiplər, dəyərlər, gələcəyə ortaq baxış və birgə məqsədlər üzərində qurulmuş inklüziv tərəfdaşlıqlar daxildir¹.

BMT-nin açıqladığı məlumatlara əsasən 2018-ci ildə aşağı və orta gəlirli ölkələrə illik pul köçürmələrinin məbləği 2017-ci ilə nisbətən 9,6 faiz artaraq 529 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir. 2019-cu ildə isə bu məbləğin 550 milyard dollarına çatacağı proqnozlaşdırılır. 2018-ci ilin sonunda dünya əhalisinin yarıdan çoxu (3,9 milyard insan) internetə çıxış əldə etmişdir. İnternetdən istifadə etmiş əhəlinin xüsusi çəkisi inkişaf etmiş ölkələrdə 80 faiz, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə 45 faiz, ən az inkişaf etmiş ölkələrdə isə 20 faiz təşkil etmişdir².

DİM 17 makro-iqtisadi sabilliyin artırılmasını, uzunmüddətli borc dayanıqlığına nail olmaqda inkişaf etməkdə olan ölkələrə yardımı, yüksək borcu olan yoxsul ölkələrin

In order to achieve the global targets from the “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”, the partnership between governments, the private sector and civil society is required, which includes inclusive cooperations built upon shared vision and goals, principles and values that spotlight people and the planet at the global, regional, national and local levels¹.

According to statistics provided by UN, in 2018 annual remittance flows to low- and middle-income countries reached 529 billion USD, an increase of 9.6 percent over 2017. In 2019, this amount are projected to reach 550 billion USD. At the end of 2018, more than half the world's population (3.9 billion people) had access to the Internet. Proportion of individuals using the Internet was over 80 percent in developed countries, 45 percent in developing countries and only 20 percent in least developed countries².

SDG 17 aims to enhance macroeconomic stability, to assist developing countries in attaining long-term debt sustainability, to address the external debt of highly indebted poor countries, to double the least developed countries' share of global exports, to ensure

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/globalpartnerships/>

² <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg17>

17. MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDAŞLIQ

17. PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

xarici borc probleminə diqqət yetirilməsini, global ixracatda ən zəif inkişaf etmiş ölkələrin payının iki dəfə artırılmasını, bu ölkələr üçün bazarlara çıxış imkanının dəstəklənməsini, elmi, texnoloji və innovativ potensialın inkişaf etdirilməsini, dayanıqlı inkişaf üzrə irəliləyişin ölçülməsi məqsədi ilə insanların gəlir səviyyəsi, cins, yaş, irq, etnik mənsubiyyət, miqrasiya statusu, əlillik, coğrafi məskunlaşma və milli şəraitə uyğun olaraq digər xüsusiyyətlərə görə dezaqreasiya olunan yüksək keyfiyyətli, vaxtli-vaxtında verilən və etibarlı məlumatların mövcudluğunu əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq üçün milli statistika potensialının gücləndirilməsini nəzərdə tutur.

Bu da, öz növbəsində, beynəlxalq dəstək yolu ilə inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün çoxsaylı mənbələrdən maliyyə vəsaitlərinin toplanmasını, elm, texnologiya və innovasiyalar üzrə Şimal-Cənub, Cənub-Cənub və üçtərəfli regional və beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsini, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ekoloji təmiz texnologiyaların, açıq, ayrı-seçkiliyə yol verilməyən çoxtərəfli ticarət sisteminin təşviq edilməsini zəruri edir.

Qeyd olunanlarla əlaqədar, dayanıqlı inkişaf məqsədlərini həyata keçirmək üçün beynəlxalq dəstək artırılmalı, müvafiq siyasətlər müəyyənləşdirilməli və həyata keçirilməlidir³.

market access for these countries, to build science, technology and innovation capacity, to enhance national statistical capacity to increase significantly the availability of high-quality, timely and reliable data disaggregated by income, gender, age, race, ethnicity, migratory status, disability, geographic location of people and other characteristics in according with national contexts, for measuring of progress on sustainable development.

This, in turn, necessitates mobilizing financial resources for developing countries from multiple sources through international support, enhancing North-South, South-South and triangular regional and international cooperation on science, technology and innovation, and promoting environmentally sound technologies, open, non-discriminatory multilateral trading system in developing countries.

In view of the above, international support for implementation of Sustainable Development Goals should be enhanced, and appropriate policies should be defined and implemented³.

³ BMT Baş Assambleyasının 2015-ci il 25 sentyabr tarixli, A/RES/70/1 nömrəli qətnaməsi ilə təsdiq edilmiş "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"

³ "Transformation of our world: Diary in the field of sustainable development until 2030", approved by UN General Assembly resolution A / RES / 70/1 of September 25, 2015

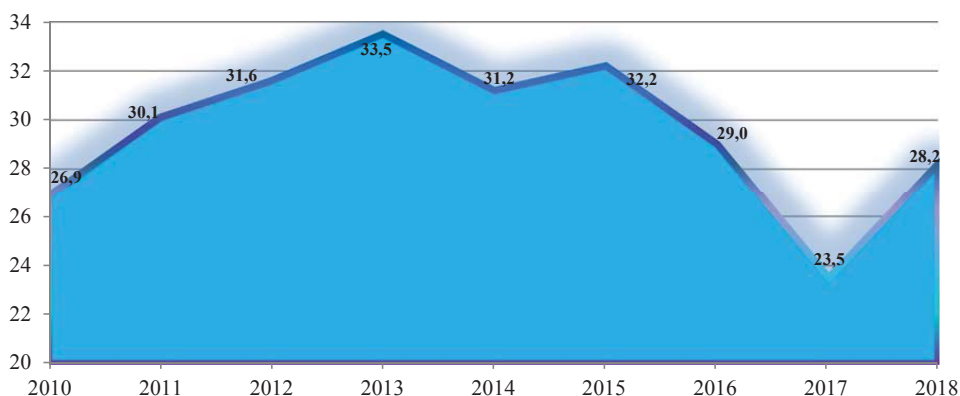

17.1.1 Dövlət büdcəsi gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi⁴ 17.1.1 State budget revenue as a proportion of GDP⁴

Bu göstərici qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada dövlət büdcəsinə daxil olan və büdcə gəlirlərini təşkil edən vergilərin, rüsumların, digər ödənişlərin və daxilolmaların ÜDM-dəki payını göstərir. Dövlət büdcəsi gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi il ərzində dövlət büdcəsi gəlirlərinin həmin ilin ÜDM-ə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator represents the share of taxes, duties, other payments and receipts included in the state budget, prescribed by law, in GDP. The state budget revenue as a proportion of GDP is calculated as the state budget revenue in a year divided by GDP in the same year multiplied by 100.

Dövlət büdcəsi gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə
State budget revenue as a proportion of GDP, in percentage

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə dövlət büdcəsi gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 1,3 faiz bəndi artaraq 26,9 faizdən 28,2 faizədək yüksəlmişdir.

Dövlət büdcəsinin icra olunmuş gəlirləri 2010-cu illə müqayisədə 43,4 faiz artaraq 2018-ci ildə 22508,9 milyon manat təşkil etmişdir. Bu gəlirlərin 47,0 faizini (10587,3 milyon manat) vergi daxilolmaları, 53,0 faizini (11921,6 milyon manat) isə sair daxilolmalar təşkil etmişdir.

Compared to 2010 in 2018, the state budget revenue as a proportion of GDP increased by 1.3 percentage points from 26.9 percent and amounted to 28.2 percent.

Compared to 2010, the executed state budget revenue increased by 43.4 percent and amounted to 22,508.9 million manats in 2018. Of which 47.0 percent (10,587.3 million manats) were tax incomes, and 53.0 percent (11,921.6 million manats) were other incomes.

⁴ Göstərici BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sistemində "17.1.1 Ümumi dövlət gəlirlərinin ÜDM-də faiz nisbəti, mənbələr üzrə bölgüdə" kimi müəyyən edilmişdir.

⁴ In the UN Global Framework this indicator defined as "17.1.1 Total government revenue as a proportion of GDP, by source".

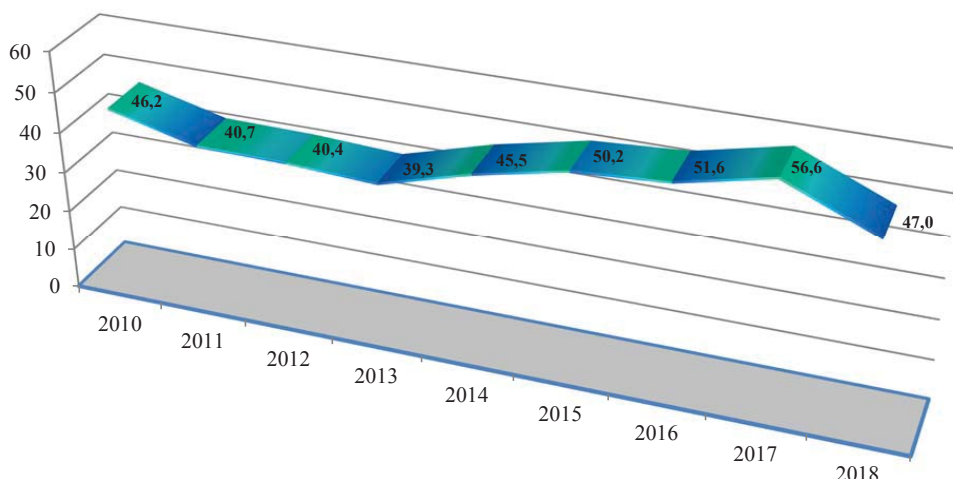

17.1.2 Dövlət büdcəsinin gəlirlərində vergilərin xüsusi çəkisi⁵
17.1.2 Proportion of taxes in the state budget revenue⁵

Bu göstərici vergilərin dövlət büdcəsinin gəlirlərindəki payını bildirir. Dövlət büdcəsinin gəlirlərində vergilərin xüsusi çəkisi dövlət büdcəsinə vergilərdən daxilolmaların dövlət büdcəsinin ümumi gəlirlərinə nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator represents the share of taxes in the state budget revenue. Proportion of taxes in the state budget revenue is calculated as the tax incomes to the state budget divided by total state budget revenue multiplied by 100.

Dövlət büdcəsinin gəlirlərində vergilərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of taxes in the state budget revenue, in percentage

2010-2013-cü illər ərzində dövlət büdcəsinin gəlirlərində vergilərin xüsusi çəkisi azalsa da, 2014-2017-ci illərdə artmışdır, son bir ildə isə bu göstərici 9,6 faiz bəndi azalmışdır. Nəticə etibarı ilə, baxılan dövr ərzində göstərici 0,8 faiz bəndi artaraq 46,2 faizdən 47,0 faizədək yüksəlmişdir.

Bununla yanaşı, dövlət büdcəsinə vergi daxilolmalarının həcmi 2010-cu ildəki 5266,8 milyon manatdan 2018-ci ildə 10587,3 milyon manatadək yüksəlmişdir. Ötən il dövlət büdcəsinə vergi daxilolmalarının həcmi fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə 995,9 milyon manat və ya 4,4 faiz, hüquqi şəxslərin mənfəət (gəlir) vergisi üzrə 2499,7 milyon manat və ya 11,1

Although in 2010-2013 the proportion of taxes in the state budget revenue declined, this indicator increased in 2014-2017, and dropped by 9.6 percentage points in the last year. As a result, during reviewed period, the indicator rose by 0.8 percentage points from 46.2 percent to 47.0 percent.

In addition, the amount of the tax incomes to the state budget increased from 5,266.8 million manats in 2010 to 10,587.3 million manats in 2018. In the last year, the amounts of tax incomes to the state budget were 995.9 million manats or 4.4 percent for individual income tax, 2,499.7 million manats or 11.1 percent for corporate profit (income) tax, 50.6

⁵ Göstərici BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sisteminə "17.1.2 Milli büdcənin maliyyələşməsində daxili vergilərin xüsusi çəkisi" kimi müəyyən edilmişdir.

⁵ In the UN Global Framework this indicator defined as "17.1.2 Proportion of domestic budget funded by domestic taxes".

17. MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDAŞLIQ

17. PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

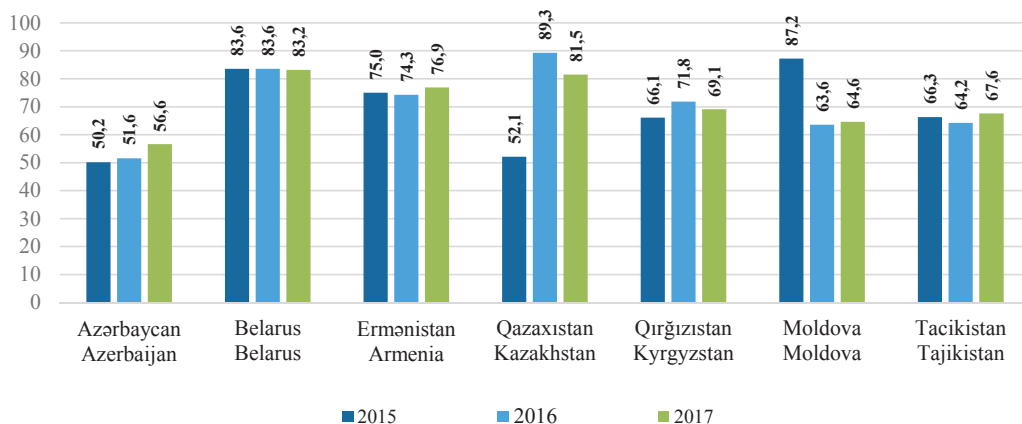
faiz, torpaq vergisi üzrə 50,6 milyon manat və ya 0,2 faiz, əmlak vergisi üzrə 182,2 milyon manat və ya 0,8 faiz, əlavə dəyər vergisi üzrə 4287,6 milyon manat və ya 19,1 faiz, aksiz vergisi üzrə 728,6 milyon manat və ya 3,2 faiz, mədən vergisi üzrə 137,4 milyon manat və ya 0,6 faiz, xarici iqtisadi fəaliyyətlə bağlı vergilər üzrə 1143,7 milyon manat və ya 5,1 faiz, sadələşdirilmiş vergilər üzrə 448,1 milyon manat və ya 2,0 faiz, yol vergisi üzrə isə 113,5 milyon manat və ya 0,5 faiz təşkil etmişdir.

million manats or 0.2 percent for land tax, 182.2 million manats or 0.8 percent for property tax, 4,287.6 million manats or 19.1 percent for value added tax, 728.6 million manats or 3.2 percent for excise tax, 137.4 million manats or 0.6 percent for mining tax, 1,143.7 million manats or 5.1 percent for taxes related to foreign economic activity, 448.1 million manats or 2.0 percent for simplified taxes, and 113.5 million manats or 0.5 percent for road tax.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir

Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Dövlət büdcəsinin gəlirlərində vergilərin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of taxes in the state budget revenue, in percentage

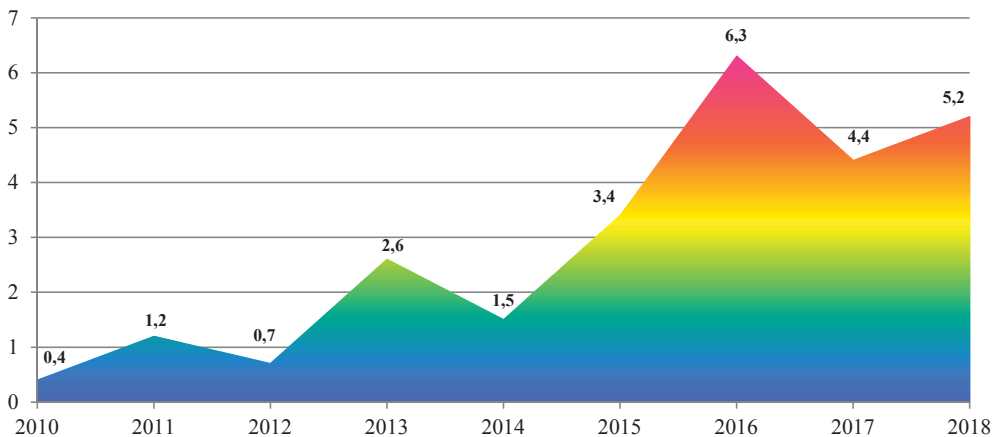

17.4.1 Borca xidmətlə bağlı xərclərin mal və xidmətlərin ixracına faiz nisbəti
17.4.1 Debt service as a proportion of exports of goods and services

Bu göstəricidə yalnız dövlət və dövlət zəmanətli borclar üzrə xidmətlə bağlı xərclər əhatə olunur. Borca xidmətlə bağlı xərclərin mal və xidmətlərin ixracına faiz nisbəti borcun əsas məbləği və borc üzrə faiz ödənişlərinin cəminin mal və xidmətlərin ixracına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Debt services covered in this indicator refer only to public and publicly guaranteed debt. The debt service as proportion of exports of goods and services is calculated as the sum of the principal and the total interest payments on the debt divided by the export of goods and services multiplied by 100.

Borca xidmətlə bağlı xərclərin mal və xidmətlərin ixracına faiz nisbəti, faizlə
Debt service as a proportion of exports of goods and services, in percentage

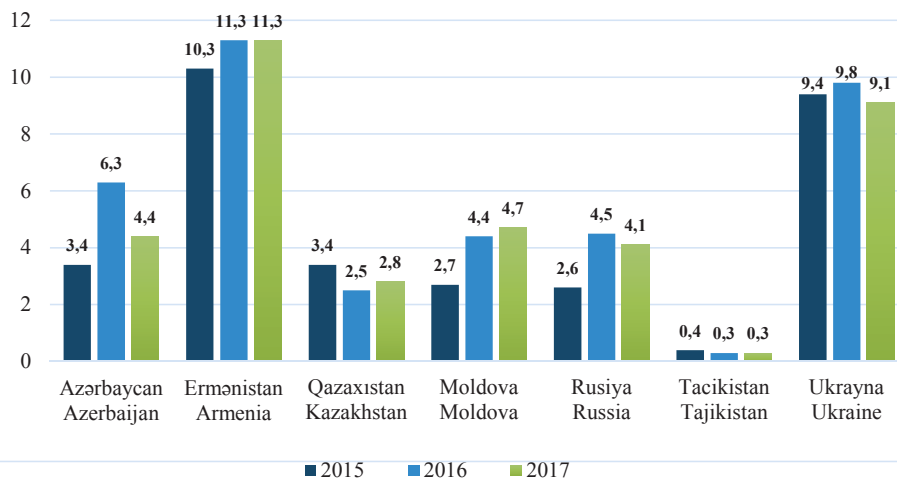
2010-cu illə müqayisədə borca xidmətlə bağlı xərclərin mal və xidmətlərin ixracına faiz nisbəti 2018-ci ildə 4,8 faiz bəndi artaraq 0,4 faizdən 5,2 faizədək yüksəlmişdir. Ümumilikdə isə göstərici 2010-2018-ci illərdə dəyişkən trendə malik olmuşdur.

Compared to 2010, the debt service as a proportion of exports of goods and services increased by 4.8 percentage points in 2018 and rose from 0.4 percent to 5.2 percent. In general, in 2010-2018 the indicator has a changeable trend.

Göstəricinin MDB ölkələri arasında müqayisəsinə dair qrafik təsvir
Graphical comparison of the indicator among the CIS countries

Borça xidmətlə bağlı xərclərin mal və xidmətlərin ixracına faiz nisbəti, faizlə
Debt service as a proportion of exports of goods and services, in percentage

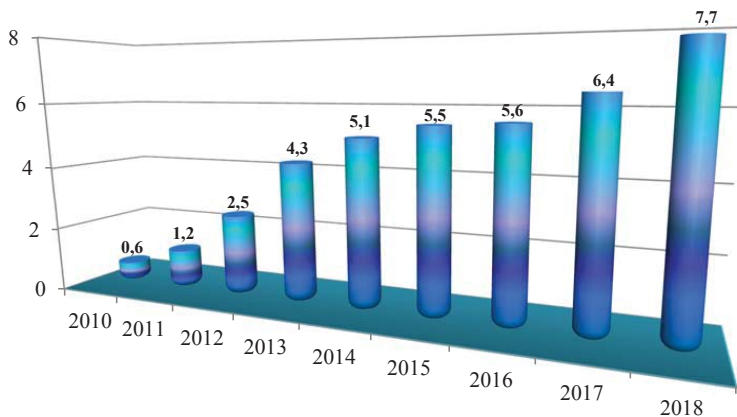
17.6.2 Əhalinin hər 100 nəfərinə düşən sabit genişzolaqlı internet abunəçilərinin sayı

17.6.2 Fixed Internet broadband subscriptions per 100 inhabitants

Bu göstərici ölkədə sabit genişzolaqlı internetdən istifadə səviyyəsini əks etdirir. Əhalinin hər 100 nəfərinə düşən sabit genişzolaqlı internet abunəçilərinin sayı sabit genişzolaqlı internet şəbəkəsinə qoşulmuş abunəçilərin sayının əhalinin ümumi sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator reflects the level of fixed broadband Internet access in the country. The fixed Internet broadband subscriptions per 100 inhabitants is calculated as the number of broadband Internet subscribers divided by the total population multiplied by 100.

Əhalinin hər 100 nəfərinə düşən sabit genişzolaqlı internet abunəçilərinin sayı
Fixed Internet broadband subscriptions per 100 inhabitants

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə əhalinin hər 100 nəfərinə düşən sabit genişzolaqlı internet abunəçilərinin sayı 7,1 bənd artaraq 0,6-dan 7,7-dək yüksəlmişdir. Dinamikaya əsasən demək olar ki, ölkədə sabit genişzolaqlı internet abunəçilərinin sayı artmaqda davam edir.

Compared to 2010 in 2018, the fixed Internet broadband subscriptions per 100 inhabitants increased by 7.1 points from 0.6 to 7.7. According to the dynamics we can say that, the number of fixed broadband Internet subscribers in the country continues to grow.

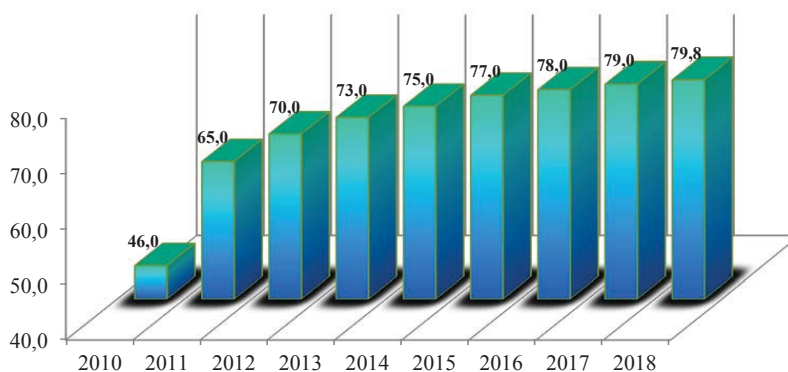

17.8.1 İnternetdən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi
17.8.1 Proportion of individuals using the Internet

İnternetdən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi ölkə əhəlisi arasında internetdən istifadə səviyyəsini səciyyələndirir. Bu göstərici istifadə yerindən asılı olmayaraq internetdən istifadə edən əhəlinin sayının ümumi əhəlinin sayına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

Proportion of individuals using the Internet characterizes the level of internet usage among the population of the country. This indicator is calculated as the number of individuals who used the Internet from any location divided by the total population multiplied by 100.

İnternetdən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi, faizlə
Proportion of individuals using the Internet, in percentage

2010-cu ilə nisbətən 2018-ci ildə internetdən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi 33,8 faiz bəndi artaraq 46,0 faizdən 79,8 faizədək yüksəlmişdir. 2018-ci ildə internetdən istifadə edən əhəlinin sayı 51,9 faizi kişilər, 48,1 faizi qadınlar olmaqla ümumilikdə 7836,2 min nəfər təşkil etmişdir. Göstərici ən çox Bakı şəhərində 91,6 faiz, ən az isə Yuxarı-Qarabağ iqtisadi rayonunda 74,4 faiz qeydə alınmışdır.

2018-ci ildə istifadəçilərin 69,1 faizi yaşadığı evlərdə (mənzillərdə), 3,3 faizi internet klublarda, 17,8 faizi iş yerlərində, 7,3 faizi təhsil müəssisələrində, 0,7 faizi kitabxanalarda, 1,8 faizi isə digər yerlərdə internet şəbəkəsinə qoşulmuşdur. Orta hesabla hər gün internetdən istifadə edənlərin internet istifadəçilərinin ümumi sayında xüsusi çəkisi 81,8 faiz təşkil edir.

Hazırda internet istifadəçilərinin 40,4 faizi 24 yaşadək olan gənclər, 26,3 faizi 25-35 yaş qrupunda olan, 33,2 faizi isə 36-64 yaş qrupunda olan şəxslərdir. Yaşı 64-dən yuxarı olan istifadəçilərin xüsusi çəkisi isə 0,1 faiz təşkil edir.

Compared to 2010 in 2018, the proportion of individuals using the Internet increased by 33.8 percentage points from 46.0 percent to 79.8 percent. In 2018, the number of individuals using the internet were totally 7,836.2 thousand people, from which 51.9 percent were men and 48.1 percent were women. The highest level of indicator registered in Baku city 91.6 percent, and the lowest level in the Upper-Karabakh economic region 74.4 percent.

In 2018, 69.1 percent of users connected to the Internet at homes (apartments), 3.3 percent in internet clubs, 17.8 percent in workplaces, 7.3 percent in educational institutions, 0.7 percent in libraries and 1.8 percent in other places. On average, the proportion of individuals using the Internet every day in the total number of Internet users was 81.8 percent.

Currently, 40.4 percent of Internet users are young people under 24 years of age, 26.3 percent are in 25-35 age group and 33.2 percent are in 36-64 age group. The share of users in the age 64 and above is 0.1 percent.

17.9.1 İnkişaf etməkdə olan ölkələrə maliyyə və texniki yardımın dollarla ümumi həcmi (o cümlədən Şimal-Cənub, Cənub-Cənub və üçtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən)

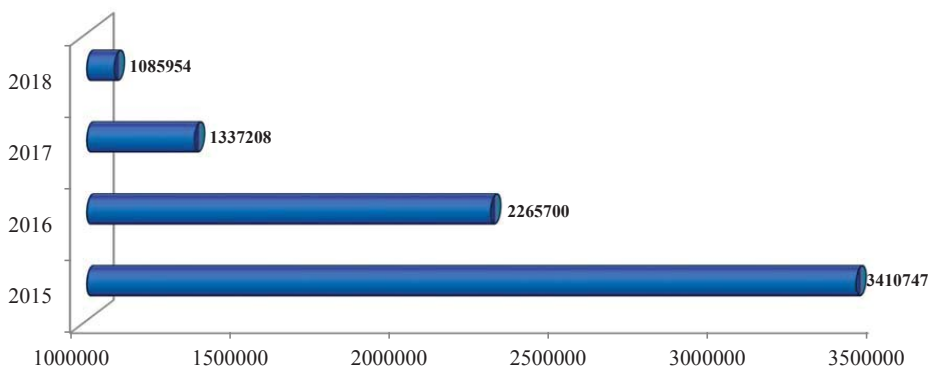
17.9.1 Dollar value of financial and technical assistance (including through North-South, South-South and triangular cooperation) committed to developing countries

Şimal-Cənub, Cənub-Cənub və üçtərəfli əməkdaşlıq vasitəsilə, bütün dayanıqlı inkişaf məqsədlərini həyata keçirmək üçün milli planlara dəstək göstərmək məqsədilə, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə effektiv və məqsədyönlü potensialı inkişaf etdirmə işinin aparılmasına beynəlxalq dəstəyi artırmaq vacib məsələlərdən biridir. Sözügedən hədəfi qiymətləndirmək üçün inkişaf etməkdə olan ölkələrə maliyyə və texniki yardımın dollarla ümumi həcmi göstəricisindən istifadə olunur.

Enhancing international support for implementing effective and targeted capacity-building in developing countries to support national plans to implement all the Sustainable Development Goals, through North-South, South-South and triangular cooperation, is one of the essential issues. Dollar value of financial and technical assistance committed to developing countries is used to estimate this target.

İnkişaf etməkdə olan ölkələrə maliyyə və texniki yardımın dollarla ümumi həcmi (o cümlədən Şimal-Cənub, Cənub-Cənub və üçtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən), ABŞ dolları ilə

Value of financial and technical assistance (including through North-South, South-South and triangular cooperation) committed to developing countries, in US dollars

Azərbaycan Respublikasının Beynəlxalq İnkişafa Yardım Agentliyinin məlumatına əsasən, Azərbaycan Respublikası tərəfindən Şimal-Cənub (o cümlədən Qərb ölkələrinə), Cənub-Cənub və üçtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində göstərilmiş yardımların ümumi həcmi 2018-ci ildə 2015-ci illə müqayisədə 68,2 faiz azalaraq 3410747 ABŞ dollarından 1085954 ABŞ dollarınadək enmişdir. Qeyd olunmalıdır ki, göstərilmiş bəzi yardımlar milli valyutadan ABŞ dolları valyutasına çevrildiyi üçün aradakı məzənnə fərqindən ümumi rəqəmlərdə fərq yaranmış ola bilər.

According to the International Development Assistance Agency, the total amount of dollars provided by the Republic of Azerbaijan in the North-South (including Western countries), South-South and trilateral cooperation in dollar terms decreased by 68.2% in 2018 compared to 3410,747 US dollars. 1085954 down to US\$. It should be noted that since some of the assistance provided has been converted from national currency to dollar, the difference in exchange rates may differ in overall figures.

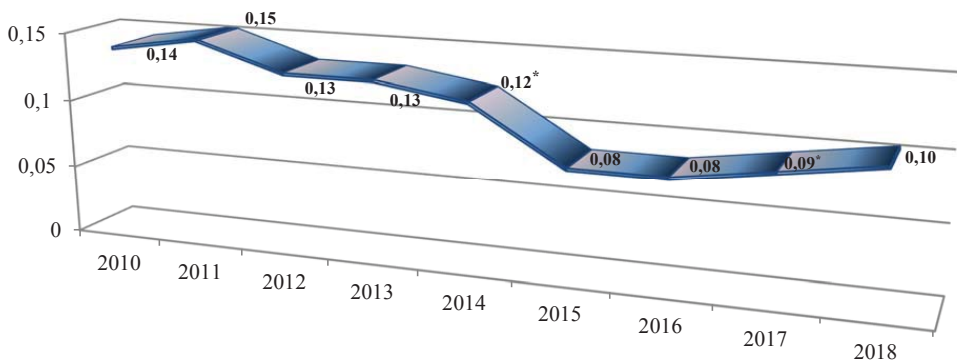

17.11.1 Azərbaycanın ixracının dünya ixracatında xüsusi çəkisi⁶
17.11.1 The share of Azerbaijan's exports in world exports⁶

Bu göstərici Azərbaycanın ixracının dünya ixracatında payını göstərir. Azərbaycanın ixracının dünya ixracatında xüsusi çəkisi Azərbaycan ixracının dünya ixracatına nisbətinin 100-ə hasili kimi hesablanır.

This indicator represents the proportion of Azerbaijan's exports in world exports. The share of Azerbaijan's exports in world exports is calculated as the Azerbaijan's exports divided by world exports multiplied by 100.

Azərbaycanın ixracının dünya ixracatında xüsusi çəkisi, faizlə
The share of Azerbaijan's exports in world exports, in percentage

2010-cu illə müqayisədə 2018-ci ildə Azərbaycanın ixracının dünya ixracatında xüsusi çəkisi 0,04 faiz bəndi azalaraq 0,14 faizdən 0,10 faizədək enmişdir.

2018-ci ildə dünyanın 113-ə yaxın ölkəsi üzrə həyata keçirilən ixracın həcmi 2017-ci illə müqayisədə 4138655,4 min ABŞ dolları çox, yəni 19458632.5 min ABŞ dolları təşkil etmişdir⁷. İxrac olunan əmtəələrin strukturunda mineral məhsullar 92,1 faiz, bitki mənşəli

Compared to 2010 in 2018, the share of Azerbaijan's exports in world exports decreased by 0.04 percentage points from 0.14 percent to 0.10 percent.

Compared to 2017, in 2018 the amount of exports in nearly 120 countries around the world was 4,138,655.4 thousand US dollars more, so amounted to 19,458,632.5 thousand US dollars⁷. In the structure of exported goods, mineral products were 92.1 percent, vegetable

⁶ BMT-nin qlobal göstəricilər sistemində bu göstərici “17.11.1 İnkişaf etməkdə olan ölkələrin və ən az inkişaf etmiş ölkələrin dünya ixracatında xüsusi çəkisi” kimi müəyyən edilmişdir. Nəşrdə qlobal göstəricinin inkişaf etməkdə olan ölkələr hissəsinə uyğun olaraq rəsmi statistika məlumatları əsasında Azərbaycanın ixracının dünya ixracatındakı xüsusi çəkisi verilmişdir.

⁶ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “17.11.1 Total government revenue as a proportion of GDP, by source”. The publication gives a specific weight of Azerbaijan's exports to world exports based on official statistics according to the developing countries' global share.

* Məlumatlar dəqiqləşdirilmişdir.

* Data is precised.

⁷ Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi

⁷ Source: State Customs Committee of the Republic of Azerbaijan

17. MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDAŞLIQ

17. PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

---

məhsullar 3,0 faiz, azqiymətli metallar və onlardan hazırlanan məmulatlar 1,3 faiz, qiymətli daşlar və metallar, onlardan hazırlanan məmulatlar 0,6 faiz, plastik kütlələr, kauçuk, rezin və onlardan hazırlanan məmulatlar 0,6 faiz təşkil etmişdir, qalan hissə isə digər əmtəələrin payına düşmüşdür.

İxracın coğrafi quruluşunda Avropanın payı 61,1 faiz, Asiyanın payı 32,7 faiz, Amerikanın payı 5,2 faiz, Afrikanın payı isə 1,0 faiz olmuşdur.

products were 3.0 percent, semi-precious metals and their products were 1.3 percent, precious stones and metals, their products were 0.6 percent, plastic masses, caoutchouc, rubber and their products were 0.6 percent, and the rest share fell to other commodities.

In the geographical structure of exports, the share of Europe was 61.1 percent, Asia - 32.7 percent, America - 5.2 percent, and Africa - 1.0 percent.

17.18.2 Rəsmi Statistikanın Fundamental Prinsiplərinə uyğun milli statistika qanunvericiliyinin mövcudluğu⁸

17.18.2 Existence of the national statistical legislation that complies with the Fundamental Principles of Official Statistics⁸

Bu göstərici ölkələrdə statistika sahəsində mövcud olan milli qanunvericiliyin 1994-cü ildə BMT-nin Statistika Komissiyası tərəfindən qəbul edilmiş, 2013-cü ildə yenidən təsdiq olunmuş və Baş Assambleyaya təsdiq olunması tövsiyə edilmiş Rəsmi Statistikanın 10 Fundamental Prinsiplərinə uyğunluğunu müəyyən edir.

This indicator determines the compliance of national legislation in the field of statistics with the 10 Fundamental Principles of Official Statistics, adopted by the UN Statistical Commission in 1994, re-approved in 2013, and recommended to the General Assembly.

Rəsmi statistika haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasından, “Rəsmi statistika haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunundan, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarından və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən ibarətdir. Hazırda qüvvədə olan “Rəsmi statistika haqqında” Azərbaycan Respublikasının 18 fevral 1994 tarixli 789 nömrəli Qanunu BMT-nin rəsmi statistikaya dair prinsiplərini özündə əks etdirir.

Sözgedən qanun Azərbaycan Respublikasında rəsmi statistika sahəsində hüquqi münasibətləri tənzimləyir, dövlət statistika orqanlarının səlahiyyət və funksiyalarını müəyyən edir.

The legislation on official statistics consists of the Constitution of the Republic of Azerbaijan, the Law of the Republic of Azerbaijan "On Official Statistics" and other legislative acts of the Republic of Azerbaijan and international treaties to which the Republic of Azerbaijan is a party. The present Law of the Republic of Azerbaijan "On Official Statistics" of February 18, 1994 No. 789 reflects the principles of UN's principles of official statistics.

This law regulates legal relations in the field of official statistics in the Republic of Azerbaijan, defines the powers and functions of state statistical bodies.

⁸ BMT-nin DİM üzrə qlobal göstəricilər sistemində göstərici “17.18.2 Rəsmi statistikanın əsas prinsiplərinə uyğun milli statistika qanunvericiliyi olan ölkələrin sayı” kimi müəyyən edilmişdir. Göstəricinin milli səviyyədə tətbiqi sözgedən statistika sahəsində müvafiq qanunvericiliyin mövcudluğunu nəzərdə tutur.

⁸ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “17.18.2 Number of countries that have national statistical legislation that complies with the Fundamental Principles of Official Statistics”. The use of the indicator in the national context implies the existence of relevant legislation in the field of statistics.

17.18.3 Tam maliyyələşdirilən və həyata keçirilən milli statistika planının mövcudluğu⁹

17.18.3 Existence of the national statistical plan that is fully funded and under implementation⁹

Statistika sahəsində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini həyata keçirən və ölkədə sosial, iqtisadi, demoqrafik və ekoloji vəziyyət ilə bağlı rəsmi statistik məlumatları vahid metodologiya əsasında formalaşdıran Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi öz fəaliyyətini hər il Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti ilə razılaşdıraraq təsdiq edilən Statistik işlər proqramı, habelə metodoloji və məlumat istifadəçiləri ilə iş planı, iqtisadi təhlil üzrə rüblük iş planları və “2018-2025-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəsmi statistikanın inkişafına dair Dövlət Proqramı” ilə qarşıya qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi istiqamətində qurur.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 14 fevral tarixli, 3672 nömrəli Sərəncamı ilə 8 illik dövrü əhatə edən sayca altıncı olan “2018-2025-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəsmi statistikanın inkişafına dair Dövlət Proqramı” təsdiq edilmişdir. Dövlət Proqramının əsas məqsədi statistika işlərinin ölkədə və beynəlxalq aləmdə cərəyan edən sosial-iqtisadi proseslərə və müasir çağırışlara uyğun təkmilləşdirilməsi üçün kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi yolu ilə rəsmi statistikanın inkişaf etdirilməsidir. Bu tədbirlərə sosial, iqtisadi və digər sahələr üzrə statistika müşahidələrinin təşkili və metodologiyaların hazırlanması, metaməlumatlar və təsnifatlar, rəsmi statistika materiallarının istehsalının hüquqi, inzibati və informasiya təminatı, istifadəçi məmnunluğunun artırılması, beynəlxalq əməkdaşlıq, maddi-texniki bazanın və kadr potensialının gücləndirilməsi istiqamətlərini əhatə edən fəaliyyətlər daxildir.

The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan, which implements the state policy and regulation in the field of statistics and forms official statistical data on social, economic, demographic and environmental situation in the country based on a unified methodology, organizes its activity annually with agreement of Cabinet of Ministers, in order to fulfill responsibilities arising from the Statistical business programme, methodological work plan and work plan with data users, quarterly business plans for economic analysis, and “The State Programme for the Development of Official Statistics in the Republic of Azerbaijan for 2018-2025”.

Thus, the sixth programme for eight years - "The State Program for the Development of Official Statistics in the Republic of Azerbaijan for 2018-2025" was adopted by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated February 14, 2018, number 3672. The main objective of the State Programme is to develop official statistics by implementing a set of measures to improve statistical work in accordance with the current socio-economic processes and modern challenges in the country and internationally. These activities include the organization of statistical observations in social, economic and other spheres, developing of methodologies, ensuring of legal, administrative and information support for production of methadata, classifications and official statistical materials, achieving users satisfaction, , and international cooperation. strengthening the material and technical infrastructure as well as the potential of human resources.

⁹ BMT-nin DİM üzrə global göstəricilər sisteminə göstərici “17.18.3 Tam maliyyələşdirilən və həyata keçirilən milli statistika planına malik olan ölkələrin sayı, maliyyə mənbələri bölgüsündə” kimi müəyyən edilmişdir. Göstəricinin milli kontekstdə tətbiqi statistika sahəsində müvafiq qanunvericiliyin mövcudluğunu nəzərdə tutur.

⁹ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “17.18.3 Number of countries with a national statistical plan that is fully funded and under implementation, by source of funding”. The use of the indicator in the national context implies the existence of relevant legislation in the field of statistics.

17.19.2_a Son 10 il ərzində əhalinin və mənzil fondunun ən azı bir dəfə siyahıyaalınmasının aparılması¹⁰

17.19.2_a Conduction of at least one population and housing census in the last 10 years¹⁰

“Azərbaycan Respublikasında 2009-cu ildə əhalinin siyahıyaalınmasının keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 07 iyul tarixli 415 nömrəli Fərmanı və “2009-cu ildə əhalinin siyahıyaalınmasına hazırlıq işlərinin görülməsini və onun keçirilməsini təmin edən tədbirlər planı haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 12 dekabr tarixli 200 nömrəli qərarına əsasən 2009-cu ilin 13-22 aprel tarixlərində ölkədə əhalinin siyahıyaalınması keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında əhalinin növbəti siyahıyaalınması “2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasında əhalinin siyahıyaalınmasının keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 7 sentyabr tarixli 1040 nömrəli Fərmanı və “2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasında əhalinin siyahıyaalınmasına hazırlıq və onun keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər planı haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2016-cı il 16 dekabr tarixli 517 nömrəli qərarına əsasən 2019-cu ilin 1-10 oktyabr tarixlərində keçirilmişdir.

Əhalinin siyahıyaalınması ilə bağlı təşkilati işlər, siyahıyaalma materiallarının hazırlanması və çapı, kadr təminatı, kütləvi izahat işlərinin təşkili, texniki təminat, siyahıyaalmanın keçirilməsi və sənədlərin qəbulu, siyahıyaalma məlumatlarının işlənməsi, yekunlarının dərc edilməsi və yayılması, siyahıyaalma materiallarının arxivləşdirilməsi və beynəlxalq əməkdaşlıq istiqamətləri ilə bağlı işlər Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin

By the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated July 7, 2006 No 415 "On conducting a population census in the Republic of Azerbaijan in 2009" according to the Decision of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan dated December 12, 2006 No 200 "On the Action Plan on Preparation and Conducting Census of Population in 2009", the population census was conducted in the country on April 13-22, 2009.

The next population census in the Republic of Azerbaijan was conducted on October 1-10, 2019 by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated September 7, 2016 No 1040 "On conducting a population census in the Republic of Azerbaijan in 2019" according to the Decision of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan dated December 16, 2016 No. 517 "On the Action Plan on Preparation and Conducting Census of Population in 2019".

Organizational work on the census, preparation and publication of census materials, staffing, organization of mass explanatory work, technical support, conducting of census and receipt of documents, processing, publication, dissemination and archiving of census data, as well as duties regarding to international cooperation, are carrying out by The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan in accordance with “The Calendar Plan for preparing and conducting the census of the population in the Republic of Azerbaijan in 2019” approved by the State Statistical Committee's Decision dated January 17, 2018 No 01/05s.

¹⁰ BMT-nin global göstəricilər sisteminə bu göstərici “17.19.2 a) son 10 il ərzində əhalinin və mənzil fondunun ən azı bir dəfə siyahıyaalınmasını aparın; b) doğum hallarının 100 faizinin, ölüm hallarının isə 80 faizinin qeydiyyatı alınmasına nail olmuş ölkələrin xüsusi çəkisi” kimi müəyyən edilmişdir. Nəşrdə iki ayrı kod altında verilən göstərici milli səviyyədə mövcud olan vəziyyəti rəsmi statistika məlumatları əsasında əks etdirir.

¹⁰ In the UN Global Indicator Framework this indicator defined as “17.19.2 Proportion of countries that (a) have conducted at least one population and housing census in the last 10 years; and (b) have achieved 100 per cent birth registration and 80 per cent death registration”. The index under the two separate codes in the publication reflects the current national situation, based on official statistics.

17. MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDAŞLIQ

17. PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

2018-ci il 17 yanvar tarixli 01/05s nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasında əhəlinin siyahıyaalınmasının hazırlanıb keçirilməsi üzrə təqvim planı”na uyğun olaraq Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən həyata keçirilir.

17.19.2_b Doğum hallarının 100 faizinin, ölüm hallarının isə 80 faizinin qeydiyyatı alınmasına nail olma vəziyyəti
17.19.2_b State of achieving 100 percent birth registration and 80 percent death registration

Bu göstərici ölkədə il ərzində baş vermiş bütün doğum və ölüm hallarının qeydiyyatı alınmasına nail olma səviyyəsini əks etdirir.

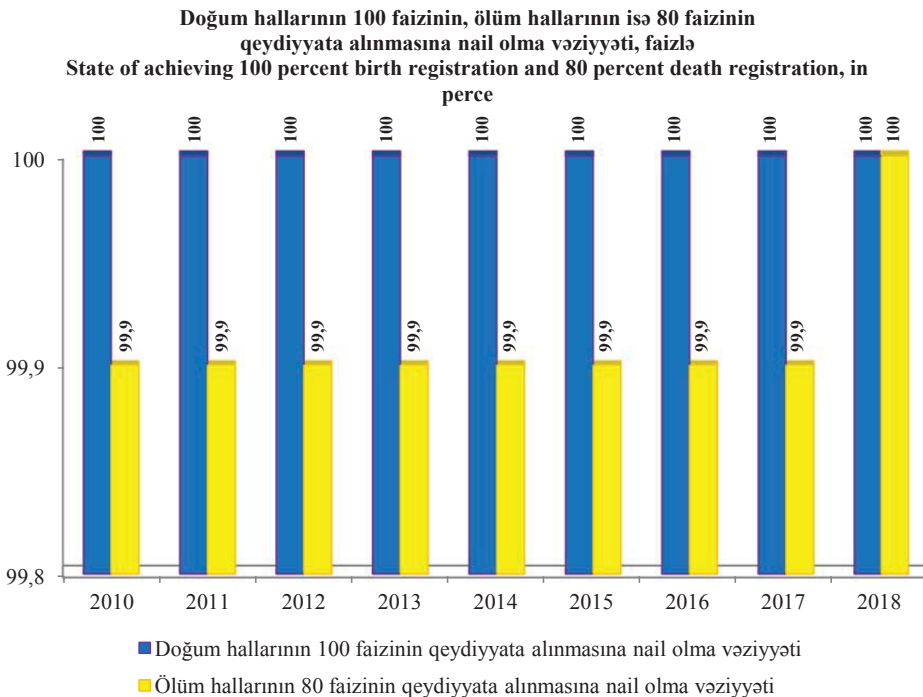
This indicator represents the level of achieving all birth and death registration occurred in the country in a year.

2018-cı ildə həm doğum hallarının, həm də ölüm hallarının 100 faizinin qeydiyyatı alınması təmin olunmuşdur.

Ötən il ərzində doğulanların sayı 138982, ölənlərin sayı isə 57250 nəfər olmuşdur. Bunlardan doğulanların 67362 nəfəri və ya 48,5 faizi şəhər yerlərində, 71620 nəfəri və ya 51,5 faizi kənd yerlərində qeydə alınmışdır. Ölənlərin isə 31469 nəfəri və ya 55,0 faizi şəhər yerlərində, 25781 nəfəri və ya 45,0 faizi kənd yerlərində qeydə alınmışdır. Doğulanların 74224 nəfəri və ya 53,4 faizi kişilər, 64758 nəfəri və ya 46,6 faizi qadınlar olmuşdur. Ölənlərə gəldikdə isə, onların 30643 nəfəri və ya 53,5 faizi kişi, 26607 nəfəri və ya 46,5 faizi qadınlar olmuşdur.

In 2018, 100 percent birth and death registration has been provided.

In the last year the number of births was 138,982, and the deaths was 57,250. From them, 67,362 persons or 48.5 percent of births were registered in urban areas, and 71,620 persons or 51.5 percent in rural areas. And 31,469 persons or 55.0 percent of deaths were registered in urban areas, and 25,781 persons or 45.0 percent in rural areas. 74,224 persons or 53.4 percent of births were male, 64,758 persons or 46.6 percent were female. Regarding to deaths, 30,643 persons or 53.5 percent of them were male, 26,607 persons or 46.5 percent were female.

STATİSTİK MƏLUMATLARA DAİR CƏDVƏLLƏR
STATISTICAL TABLES

MƏQSƏD 1. YOXSULLUĞA SON
GOAL 1. NO POVERTY

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan əhəlinin xüsusi çəkisi Proportion of population living below the national poverty line	9,1	7,6	6,0	5,3	5,0	4,9	5,9	5,4	5,1

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
	faizlə in percentage								
İşsizlik müavinəti alan işsiz əhəlinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə Proportion of unemployed population receiving unemployment benefits, by sex	0,22	2,61	2,54	1,76	5,62	5,34	5,63	18,12	5,56
kişilər üzrə for men	0,32	3,07	2,87	2,06	6,45	6,13	6,06	19,38	5,30
qadınlar üzrə for women	0,10	2,01	2,08	1,33	4,34	4,09	4,93	15,92	6,00
* işsizlikdən sığorta ödənişi alanlar * persons received unemployment insurance benefits									

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Ümumi dövlət xərclərində əsas xidmətlərə (təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat) çəkilən xərclərin xüsusi çəkisi* Proportion of total government spending on essential services* (education, health, social protection and social security)	23,23	21,15	22,00	19,88	22,41	23,45	28,74	27,27	21,23
təhsil üzrə for education	10,04	8,24	8,34	7,51	8,31	9,03	9,88	9,90	8,65
səhiyyə üzrə for healthcare	3,65	3,20	3,50	3,23	3,56	3,98	3,96	4,01	3,12
sosial müdafiə və sosial təminat üzrə for social protection and social security	9,54	9,71	10,16	9,14	10,54	10,44	14,90	13,36	9,46
*-ilkin məlumatlar *-preliminary data									

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
Source: The Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan

MƏQSƏD 2. ACLIĞA SON
GOAL 2. ZERO HUNGER

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dövlət xərclərinin strukturu ilə müəyyən edilən kənd təsərrüfatına istiqamətləndirilmə indeksi The agriculture orientation index for government expenditures	0,56	0,55	0,52	0,46	0,50	0,49	0,58	0,49	0,60

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
Source: Ministry of Agriculture of the Republic of Azerbaijan

MƏQSƏD 3. YAXŞI SƏHİYYƏ VƏ RİFAH
GOAL 3. GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 diri doğulana per 100000 live births								
Ana ölümü əmsalı, yaşayış yeri üzrə bölgədə Maternal mortality ratio, by location									
şəhər yerləri üzrə urban areas	15,7	15,3	14,9	14,5	14,6	14,4	13,8	14,6	12,2
kənd yerləri üzrə rural areas	22,0	15,2	16,2	13,9	13,4	4,9	15,6	11,5	13,4
	9,5	15,5	13,6	15,1	15,8	23,5	12,1	17,4	11,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə by percentage								
İxtisaslı səhiyyə işçiləri tərəfindən qəbul edilmiş doğuşların xüsusi çəkisi Proportion of births attended by skilled health personnel	99,6	99,7	99,8	99,9	99,9	99,8	99,8	99,8	99,9

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
Source: Ministry of Health of the Republic of Azerbaijan

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 1000 diri doğulana per 1000 live births								
Beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm əmsalı, cins və yaşayış yeri üzrə bölgədə	14,2	13,5	13,0	12,9	12,6	13,3	13,8	13,7	13,1

...ardı...

...continued...

Under-five mortality rate, by sex and location									
oğlanlar üzrə for boys	14,6	13,9	13,1	13,0	13,5	14,7	15,4	15,3	14,3
qızlar üzrə for girls	13,7	13,0	12,9	12,8	11,6	11,8	11,9	11,9	11,7
şəhər yerləri üzrə urban areas	16,9	18,1	19,8	19,8	19,7	21,1	21,8	21,6	18,3
kənd yerləri üzrə rural areas	11,6	9,1	6,4	6,1	5,8	6,0	6,2	6,3	8,3

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 1000 diri doğulana per 1000 live births								
Neonatal ölüm əmsalı, cins üzrə bölgədə Neonatal mortality rate, by sex	6,6	6,5	6,9	7,0	6,1	5,9	5,5	6,6	6,5
oğlanlar üzrə for boys	7,4	7,0	7,6	7,4	6,7	7,0	6,2	7,1	6,8
qızlar üzrə for girls	5,7	6,0	6,0	6,5	5,3	4,6	4,6	6,1	6,0
erkən neonatal ölüm üzrə early neonatal mortality	5,9	6,0	6,6	6,5	5,7	5,3	4,5	5,3	5,2
oğlanlar üzrə for boys	6,7	6,6	7,4	6,9	6,3	6,2	5,2	5,7	5,6
qızlar üzrə for girls	4,9	5,4	5,6	6,1	5,0	4,3	3,7	5,0	4,8
gec neonatal ölüm üzrə late neonatal mortality	0,7	0,5	0,3	0,5	0,4	0,6	1,0	1,3	1,3
oğlanlar üzrə for boys	0,7	0,4	0,2	0,5	0,4	0,8	1,0	1,4	1,2
qızlar üzrə for girls	0,8	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3	0,9	1,1	1,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hər 1000 nəfər sağlam əhaliyə düşən İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusuna (İİV) yeni yoluxmuşların sayı, cins üzrə bölgədə Number of new HIV infections per 1,000 uninfected population, by sex	0,05	0,06	0,05	0,05	0,06	0,07	0,06	0,06	0,06
kişilər üzrə for men	0,08	0,09	0,07	0,07	0,08	0,10	0,07	0,07	0,09
qadınlar üzrə for women	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 nəfərə per 100,000 population								

...ardı...

...continued...

Vərəmə yeni yoluxanların sayı, cins üzrə bölgədə Tuberculosis incidence, by sex	53,7	53,4	50,3	48,7	46,6	41,9	39,4	39,8	38,3
kişilər üzrə for men	79,8	75,4	72,2	70,7	67,5	58,2	53,7	52,1	50,9
qadınlar üzrə for women	28,2	31,8	28,7	26,9	25,8	25,6	25,1	27,5	25,7

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 1000 nəfərə per 1,000 population								
Malyariyaya yeni yoluxanların sayı, cins və yaşayış yeri üzrə bölgədə Malaria incidence, by sex and location	0,0100	0,0010	0,0003	-	-	-	-	-	-
kişilər üzrə for men	0,0056	0,0016	0,0004	-	-	-	-	-	-
qadınlar üzrə for women	0,0060	0,0002	0,0002	-	-	-	-	-	-

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 nəfərə per 100,000 population								
Hepatit B virusuna yeni yoluxanların sayı, cins və yaşayış yeri üzrə bölgədə Hepatitis B incidence, by sex and location	4,1	2,8	2,8	2,4	1,9	1,5	1,3	1,6	1,4
kişilər üzrə for men	5,9	3,7	3,6	3,1	2,6	1,9	1,9	2,3	1,6
qadınlar üzrə for women	2,4	2,0	2,0	1,7	1,3	1,1	0,7	1,0	1,2
şəhər yerləri üzrə urban areas	5,8	3,4	3,1	2,8	2,3	1,6	1,4	1,2	1,2
kənd yerləri üzrə rural areas	2,2	2,2	2,4	1,9	1,5	1,3	1,2	2,2	1,7

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 nəfərə per 100,000 population								
Yenitörəmələr, şəkərli diabet, qan dövranı sistemi və tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi, cins üzrə bölgədə Mortality rate attributed to neoplasm, diabetes, circulatory system and respiratory system diseases, by sex	477,2	463,0	472,1	464,9	459,1	452,1	472,8	470,1	466,3
kişilər üzrə for men	487,2	484,2	492,0	481,7	469,3	462,0	482,1	482,0	479,0
qadınlar üzrə for women	467,0	442,0	452,6	448,3	449,0	442,0	463,8	458,4	453,6
yenitörəmələrdən ölüm səviyyəsi mortality rate attributed to	74,3	66,3	64,1	68,7	74,2	76,4	85,6	89,0	88,8

...ardı...

...continued...

neoplasm									
kişilər üzrə for men	81,3	73,4	71,4	77,3	82,7	85,4	96,4	100,2	100,5
qadınlar üzrə for women	67,2	59,2	57,0	60,1	65,7	67,4	74,9	77,9	77,1
şəkərli diabetdən ölüm səviyyəsi mortality rate attributed to diabetes	11,9	9,9	9,4	10,0	10,4	13,2	14,7	16,4	13,6
kişilər üzrə for men	8,9	8,5	7,9	8,5	8,4	10,2	11,4	13,8	11,3
qadınlar üzrə for women	14,8	11,2	10,9	11,5	12,4	16,1	18,0	19,0	15,8
qan dövranı sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi mortality rate attributed to circulatory system	364,4	362,7	379,6	369,8	353,6	344,5	353,7	345,8	345,3
kişilər üzrə for men	370,6	377,2	392,0	378,4	356,5	347,7	353,9	348,6	347,5
qadınlar üzrə for women	358,2	348,4	367,4	361,3	350,7	341,3	353,6	343,1	343,2
tənəffüs sistemi xəstəliklərindən ölüm səviyyəsi mortality rate attributed to respiratory system diseases	26,6	24,1	19,0	16,4	20,9	18,0	18,8	18,9	18,6
kişilər üzrə for men	26,4	25,1	20,7	17,5	21,7	18,7	20,4	19,4	19,7
qadınlar üzrə for women	26,8	23,2	17,3	15,4	20,2	17,2	17,3	18,4	17,5

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 nəfərə per 100,000 population								
İntihar səbəbindən ölüm səviyyəsi, cins və yaşayış yeri üzrə bölgədə Suicide mortality rate, by sex and location	3,3	1,1	0,9	1,5	1,4	2,5	3,1	1,9	1,9
kişilər üzrə for men	5,1	1,6	1,1	2,4	2,0	3,7	4,5	2,9	3,0
qadınlar üzrə for women	1,6	0,5	0,7	0,5	0,7	1,4	1,7	0,9	0,9
şəhər yerləri üzrə urban areas	3,1	0,9	0,8	1,4	1,2	2,5	3,2	2,0	1,8
kənd yerləri üzrə rural areas	3,5	1,3	1,0	1,5	1,6	2,6	2,9	1,9	2,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 nəfərə per 100,000 population								
Yol-nəqliyyat hadisələri nəticəsində ölüm səviyyəsi, cins üzrə bölgədə Death rate due to road traffic injuries, by sex	10,4	11,2	12,7	12,5	11,9	9,4	7,9	7,7	7,4
kişilər üzrə for men	16,8	17,5	20,5	19,8	19,4	15,3	12,1	11,7	11,3
qadınlar üzrə for women	4,0	5,0	5,1	5,3	4,6	3,4	3,6	3,7	3,5

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	bu yaş qrupunda olan hər 1000 qadına per 1,000 women in this age group								
15-19 yaşda olan qadınlar arasında doğum səviyyəsi, yaşayış yeri üzrə bölgədə Birth rate among women aged 15-19 years, by location									
şəhər yerləri üzrə urban areas	60,0	56,7	53,3	47,2	52,9	52,4	52,8	45,7	44,2
kənd yerləri üzrə rural areas	38,2	39,4	35,6	36,0	35,2	35,1	33,9	28,4	26,8
	88,6	74,5	72,8	56,5	70,1	69,0	71,1	62,6	61,1

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
15 və yuxarı yaşda olan şəxslər arasında tütündən istifadənin yayılma səviyyəsi, cins və yaş qrupları üzrə bölgədə Age-standardized prevalence of current tobacco use among persons aged 15 years and older									
15-19 yaş 15-19 years	17,0	16,7	16,5	18,4	18,2	17,0	16,2	15,9	15,3
20-44 yaş 20-44 years	0,4	0,2	0,1	0,3	0,5	0,4	0,1	0,0	0,1
45-64 yaş 45-64 years	15,6	15,0	14,2	14,8	15,8	15,2	13,9	13,3	13,4
65 + yaş 65 + years	25,6	25,6	25,8	26,0	25,1	24,1	23,1	23,0	21,7
	16,2	16,2	15,5	18,5	16,6	16,6	15,4	15,9	14,0

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 10000 nəfərə per 10,000 population								
Tibb işçilərinin sıxlığı və onların bölüşdürülməsi, ilin sonuna Health worker density and distribution, at the end of the year									
həkimlər üzrə doctors	103,62	97,93	97,27	95,52	93,85	91,14	89,42	86,60	87,75
orta tibb işçiləri üzrə midwifery personnel	36,80	34,49	35,01	34,66	34,58	33,86	33,22	32,59	32,94
	66,83	63,44	62,26	60,85	59,27	57,27	56,20	54,01	54,81

MƏQSƏD 4. KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL GOAL 4. QUALITY EDUCATION	
---	--

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								

...ardı...

...continued...

Təşkil olunmuş təlimdə iştirak səviyyəsi (rəsmi müəyyən edilmiş ibtidai təhsil yaşına 1 il qalmış), cins və yaşayış yeri üzrə bölgədə Participation rate in organized learning (one year before the official primary entry age), by sex and location	33,3	33,9	33,4	27,4	29,8	26,7	60,2	68,2	73,9
oğlanlar üzrə for boys	34,0	34,6	33,5	26,9	29,3	26,6	60,0	68,7	68,0
qızlar üzrə for girls	32,4	33,2	33,2	27,8	30,2	26,9	60,5	67,6	80,8
şəhər yerləri üzrə urban areas	39,2	39,7	38,4	32,1	36,0	33,1	75,6	85,6	91,1
kənd yerləri üzrə rural areas	27,1	28,0	28,1	22,8	23,8	20,4	45,5	51,1	56,9

Göstəricinin adı Indicator name	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage					
İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadə bacarığına malik olan gənclərin və böyüklərin xüsusi çəkisi, bacarıqların növləri üzrə bölgədə Proportion of youth and adults with information and communications technology (ICT) skills, by type of skill						
İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadə bacarığına malik olan gənclərin (15-24 yaşda olanlar) xüsusi çəkisi Proportion of youth 15-24 years with information and communications technology (ICT) skills, by type of skill	87,4	84,9	85,3	85,7	85,3	85,4
İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadə bacarığına malik olan 15 yaşdan yuxarı böyüklərin xüsusi çəkisi Proportion of adults (15 years over) with information and communications technology (ICT) skills	58,7	59,1	60,2	61,0	61,1	61,6
Fayl və ya qovluğun üzünün çıxarılması və ya yerinin dəyişdirilməsi bacarığı olanlar copying or moving a file or folder						
15-24 yaş 15-24 years	84,0	81,2	78,1	75,1	74,7	74,9
15 yaşdan yuxarı 15 years over	49,9	50,6	51,1	51,6	51,7	52,1
Sənəd daxilində eyni məlumatın yazılması və ya yerinin dəyişdirilməsi üçün surətinin çıxarılması bacarığı olanlar using copy and paste tools to duplicate or move information within a document						

...ardı...

...continued...

15-24 yaş	81,4	78,7	75,7	72,8	72,4	72,6
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	48,4	49,0	49,6	50,1	50,2	50,6
15 years over						
elektron poçt vasitəsilə faylların (sənəd, şəkil, video və s.) göndərilməsi bacarığı olanlar						
sending e-mails with attached files (e.g. document, picture and video)						
15-24 yaş	80,6	77,9	74,9	72,0	71,6	71,8
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	38,0	38,5	38,9	39,3	39,4	39,7
15 years over						
elektron cədvəllərdə əsas hesablama düsturlarından istifadə edilməsi bacarığı olanlar						
using basic arithmetic formulae in a spreadsheet						
15-24 yaş	42,0	40,6	39,1	37,5	37,3	37,5
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	12,3	12,4	12,6	12,7	12,7	12,8
15 years over						
əlavə qurğuların kompüterə qoşulması (modem, kamera, printer və s.) bacarığı olanlar						
connecting and installing new devices (e.g. modem, camera, printer)						
15-24 yaş	24,0	23,2	22,3	21,5	21,4	21,5
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	9,3	9,4	9,6	9,6	9,6	9,8
15 years over						
proqram təminatının axtarışı, yüklənməsi, quraşdırılması və konfigurasiya edilməsi bacarığı olanlar						
finding, downloading, installing and configuring software						
15-24 yaş	17,1	16,6	15,9	15,3	15,2	15,3
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	4,5	4,6	4,7	4,7	4,7	4,9
15 years over						
elektron təqdimatların hazırlanması bacarığı olanlar						
creating electronic presentation with presentation software						
15-24 yaş	12,9	12,4	12,0	11,5	11,4	11,8
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	3,8	3,8	3,9	3,9	3,9	4,1
15 years over						
faylların kompüterdən digər qurğulara ötürülməsi bacarığı olanlar						
transferring files between a computer and other devices						
15-24 yaş	10,3	9,9	9,6	9,2	9,2	9,5
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	2,1
15 years over						
xüsusi proqramlaşdırma dilindən istifadə etməklə kompüter proqramının yazılması bacarığı olanlar						

...ardı...

...continued...

writing a computer program using a specialised programming language						
15-24 yaş	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
15-24 years						
15 yaşdan yuxarı	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,8
15 years over						

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Təhsildə gender bərabərliyi indeksi Gender parity index in education									
məktəbəqədər təhsil müəssisələri üzrə for pre-primary education	0,846	0,856	0,868	0,880	0,865	0,862	0,860	0,865	0,873
şəhər yerləri üzrə urban areas	0,827	0,839	0,869	0,880	0,867	0,857	0,858	0,857	0,867
kənd yerləri üzrə rural areas	0,902	0,903	0,868	0,878	0,861	0,878	0,866	0,893	0,893
ümumtəhsil müəssisələri üzrə for general education	0,859	0,860	0,848	0,852	0,846	0,847	0,867	0,853	0,883
şəhər yerləri üzrə urban areas	0,831	0,832	0,826	0,838	0,832	0,835	0,860	0,846	0,869
kənd yerləri üzrə rural areas	0,895	0,896	0,878	0,872	0,866	0,865	0,878	0,864	0,905
ali təhsil müəssisələri üzrə for higher education	0,838	0,844	0,893	0,915	0,919	0,934	0,925	0,922	0,922

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Verilmiş yaş qrupunda ən azı müəyyən edilmiş funksional savadlılıq səviyyəsinə çatmış əhəlinin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgədə Proportion of population in a given age group achieving at least a fixed level of proficiency in functional literacy skills, by sex	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8
kişilər üzrə for men	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9
qadınlar üzrə for women	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Aşağıdakılarla təmin edilmiş məktəblərin xüsusi çəkisi: Proportion of schools with access to:									

...ardı...

...continued...

a) elektrik enerjisi ilə; a) electricity;	100	100	100	100	100	100	100	100	100
b) təhsil məqsədləri üçün internetə çıxışla; b) the Internet for pedagogical purposes, by location;	39,1	47,4	48,3	49,4	51,4	51,8	55,6	56,8	57,4
şəhər yerləri üzrə urban areas	70,6	78,7	79,6	79,9	84,8	84,9	86,6	90,0	90,0
kənd yerləri üzrə rural areas	28,2	35,0	35,9	37,1	38,4	39,2	44,1	44,1	45,1
c) təhsil məqsədləri üçün kompüterlərə; c) computers for pedagogical purposes, by location;	83,9	86,7	87,2	88,3	93,1	93,9	94,3	94,7	95,3
şəhər yerləri üzrə urban areas	92,7	94,2	96,2	97,4	98,4	97,7	98,6	98,5	98,4
kənd yerləri üzrə rural areas	80,9	84,0	84,1	85,0	91,1	92,3	92,8	93,4	94,1
d) içməli suyun əsas mənbələri ilə; d) basic drinking water;	100	100	100	100	100	100	100	100	100
e) oğlan və qızlar üçün ayrılıqda minimum şəraiti olan sanitariya qovşaqlarla; e) single-sex basic sanitation facilities	100	100	100	100	100	100	100	100	100
f) əl yumaq üçün əsas vasitələrlə (hamı üçün su təchizatı, sanitariya və gigiyena təşəbbüsünün göstəricilərinin təriflərinə uyğun olaraq) (f) basic handwashing facilities (as per the water, sanitation and hygiene for all initiative indicator definitions)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
a) məktəbəqədər; b) ibtidai; c) ümumi və tam orta təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində müvafiq səviyyəyə uyğun ölkədə tələb olunan minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi Proportion of teachers in: (a) pre-primary; (b) primary; (c) lower and upper secondary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country									
a) Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi	83,5	81,0	83,8	85,1	85,9	87,4	87,3	89,1	89,7

vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, mülkiyyət növləri üzrə bölgədə, faizlə									
a) Proportion of teachers in pre-primary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching, at the relevant level in the country, by property type, in percentage									
Dövlət State	82,7	80,9	83,5	84,9	85,8	87,2	87,3	88,8	89,7
Qeyri-dövlət Non-state	86,8	88,6	93,4	91,7	89,5	92,2	88,6	94,7	90,4
b) İbtidai təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, mülkiyyət növləri üzrə bölgədə, faizlə									
b) Proportion of teachers in primary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching, at the relevant level in the country, by property type, in percentage	99,3	99,6	99,6	99,4	99,3	91,0	98,0	99,8	99,8
Dövlət State	99,3	99,6	99,6	99,4	99,3	89,5	97,9	99,7	99,9
Qeyri-dövlət Non-state	98,1	100,0	100,0	99,1	99,1	97,9	97,2	93,0	98,1
c) Ümumi və tam orta təhsildə işə qəbul olunanadək və ya işlədiyi vaxt ərzində ölkədə tələb olunan müvafiq səviyyəyə uyğun minimal peşə hazırlığı (məsələn, pedaqoji) keçmiş müəllimlərin xüsusi çəkisi, mülkiyyət növləri üzrə bölgədə, faizlə									
c) Lower and upper secondary education who have received at least the minimum organized teacher training (e.g. pedagogical training) pre-service or in-service required for teaching at the relevant level in the country, by property type, in percentage	99,0	99,1	99,4	99,2	98,1	92,4	97,8	99,4	99,7
Dövlət	99,1	99,2	99,5	99,2	97,9	92,2	97,6	99,5	99,7

...ardı...

...continued...

State Qeyri-dövlət Non-state	96,6	91,5	98,8	98,7	98,2	88,4	93,6	92,4	96,3
------------------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

MƏQSƏD 5. GENDER BƏRABƏRLİYİ GOAL 5. GENDER EQUALITY

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Milli Parlamentdə (Milli Məclis) qadınlar tərəfindən tutulan yerlərin xüsusi çəkisi Proportion of seats held by women in National Parliament (Milli Mejlis)	16,0	16,0	15,4	15,6	15,6	16,8	16,1	16,1	16,8

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Rəhbər vəzifələr tutan qadınların xüsusi çəkisi Proportion of women in managerial positions	25,5	34,8	31,2	33,0	34,5	35,1	34,9	34,5	35,6

Göstəricinin adı Indicator name	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage					
Mobil telefonu olan şəxslərin xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgüdə Proportion of individuals who own a mobile telephone, by sex	72,4	73,9	74,1	73,4	73,8	74,0
kişilər üzrə for men	78,4	78,0	78,6	77,8	77,9	77,3
qadınlar üzrə for women	66,6	69,9	69,7	69,1	69,7	70,8

MƏQSƏD 6. TƏMİZ SU VƏ SANİTARIYA GOAL 6. CLEAN WATER AND SANITATION

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Təhlükəsiz qaydada təmizlənən çirkab suların xüsusi çəkisi Proportion of wastewater safely treated	3,7	3,8	4,4	4,1	4,3	4,9	4,4	5,3	5,1

Göstəricinin adı Indicator name	2016	2017	2018
	ABŞ dolları/ m ³ USD/ m ³		

...ardı...

...continued...

Sudan istifadə səmərəliliyi Water-use efficiency	3,70	3,89	3,23
---	------	------	------

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Su ehtiyatlarına düşən yükün səviyyəsi: götürülmüş şirin suyun mövcud şirin su ehtiyatlarında xüsusi çəkisi Level of water stress: freshwater withdrawal as a proportion of available freshwater resources	48,43	49,89	52,85	52,94	51,17	51,61	52,45	53,51	53,73

MƏQSƏD 7. SƏRFƏLİ VƏ TƏMİZ ENERJİ GOAL 7. AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Elektrik enerjisinə çıxışı olan əhalinin xüsusi çəkisi Proportion of population with access to electricity	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Son enerji istehlakının ümumi həcmində bərpa olunan enerjinin xüsusi çəkisi Renewable energy share in the total final energy consumption	4,2	3,4	2,7	2,5	2,1	2,3	1,9	1,9	2,0

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	kq neft ekvivalenti/min manatla kg oil equivalent/thousand manats								
İlkin enerji sərfiyyatının ÜDM-ə nisbəti kimi hesablanan enerji tutumu* Energy intensity measured in terms of primary energy and GDP*	469,4	507,3	525,4	504,9	506,4	517,0	527,5	529,1	524,7
* 2005-ci ilin qiymətləri ilə * at the price of 2005									

MƏQSƏD 8. LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM
GOAL 8. DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti Annual growth rate of real GDP per capita	3,7	-1,2	0,8	4,4	1,5	-0,1	-4,2	-0,8	0,5

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Məşğul əhalinin hər nəfərinə düşən real ÜDM-in illik artım sürəti Annual growth rate of real GDP per employed person	3,6	-1	0,6	4,0	1,0	-0,4	-4,9	-1,1	0,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Manatla Manats								
Qadın və kişilərin orta saathesabı əməkhaqqı, cins üzrə bölgüdə Average hourly earnings of female and male employees, by sex	2,2	2,5	2,7	2,8	2,9	3,0	3,2	3,4	3,5
qadınlar üzrə for women	1,6	1,6	1,7	1,8	2,0	2,0	2,1	2,3	2,4
kişilər üzrə for men	2,7	3,1	3,3	3,5	3,4	3,6	4,0	4,2	4,3

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
İşsizlik səviyyəsi, cins və yaş qrupları üzrə bölgüdə Unemployment rate, by sex and age	5,6	5,4	5,2	5,0	4,9	5,0	5,0	5,0	4,9
kişilər üzrə for men	4,4	4,4	4,3	4,0	4,0	4,1	4,2	4,1	4,1
qadınlar üzrə for women	6,9	6,4	6,1	5,9	5,8	5,9	6,0	5,9	5,8
15-19 yaş 15-19 years	15,8	17,1	16,2	15,9	15,7	15,6	15,1	14,6	14,2
20-24 yaş 20-24 years	14,7	14,2	13,7	13,3	13,1	13,0	12,7	12,5	12,4
25-29 yaş 25-29 years	7,0	7,0	6,8	6,6	6,5	6,5	6,3	6,2	6,0
30-34 yaş 30-34 years	5,1	4,9	4,6	4,4	4,3	4,1	4,2	4,0	4,0
35-39 yaş 35-39 years	3,6	4,0	4,1	3,9	3,9	3,8	3,8	3,8	3,7
40-44 yaş	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1	3,3	3,5	3,5	3,5

...ardı...

...continued...

40-44 years									
45-49 yaş	3,4	3,1	3,0	2,9	2,9	3,0	3,4	3,4	3,4
45-49 years									
50-54 yaş	3,7	3,2	2,7	2,7	2,7	2,8	3,1	3,1	3,2
50-54 years									
55-59 yaş	3,5	3,4	3,1	2,7	2,5	2,8	3,0	3,1	3,3
55-59 years									
60-64 yaş	1,5	1,3	1,5	1,2	1,2	1,3	1,5	1,6	1,5
60-64 years									

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	hər 100000 işləyəne per 100,000 workers									
İstehsalatda xəsarət alan və həlak olan şəxslərin sayı, cins üzrə bölgədə Frequency rates of fatal and non-fatal occupational injuries, by sex										
	19	19	14	12	18	11	16	12	13	
	kişilər üzrə for men	30	30	23	19	28	16	25	18	20
	qadınlar üzrə for women	5	5	3	3	3	4	4	2	
	İstehsalatda xəsarət alanların sayı, cins üzrə bölgədə Frequency rates non-fatal occupational injuries, by sex	14	13	9	8	12	7	12	8	9
	kişilər üzrə for men	21	19	14	12	18	11	19	11	15
	qadınlar üzrə for women	5	4	2	2	3	2	2	3	1
	İstehsalatda həlak olanların sayı, cins üzrə bölgədə Frequency rates fatal occupational injuries, by sex	5	6	5	4	6	3	4	4	3
	kişilər üzrə for men	9	11	9	7	10	5	6	6	5
	qadınlar üzrə for women	0	0	1	1	1	1	1	1	1
Göstəricinin adı Indicator name	2013	2014	2015	2016	2017	2018				
	faizlə in percentage									
Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin ÜDM-də xüsusi çəkisi Tourism direct GDP as a proportion of total GDP	3,6	4,1	4,5	4,5	4,5	4,3				

Göstəricinin adı Indicator name	2014	2015	2016	2017	2018
	əvvəlki ilə nisbətən, faizlə compared to previous year, in percentage				
Turizmin ÜDM-ə birbaşa töhfəsinin artım sürəti Tourism direct GDP in growth rate	15,6	1,4	12,7	14,8	9,9

Göstəricinin adı	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Indicator name	faizlə in percentage								
Turizm üçün xarakterik sahələrdə çalışan işçilərin xüsusi çəkisi Proportion of workers in the areas specific to tourism	2,7	2,7	2,6	2,7	2,8	3,3	2,9	3,1	3,4

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Böyükərlərin hər 100000 nəfərinə düşən a) kommersiya banklarının filiallarının və b) bankomatların sayı a) Number of commercial bank branches per 100,000 adults and (b) number of automated teller machines (ATMs) per 100,000 adults									
a) kommersiya banklarının filiallarının sayı a) number of commercial bank branches	13,6	14,6	15,1	16,8	18,2	18,1	13,9	11,9	11,1
b) bankomatların sayı b) number of automated teller machines (ATMs)	26,7	29,7	31,1	32,9	35,1	35,8	32,3	31,7	32,3

MƏQSƏD 9. SƏNAYE, İNNOVASİYA VƏ İNFRASTRUKTUR
GOAL 9. INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	min nəfərlə by thousand persons								
Sərnişin daşımalarının həcmi, nəqliyyat növləri üzrə bölgüdə Passenger volume, by mode of transport	1387308	1491905	1617339	1746106	1828324	1891905	1929685	1973440	2002836
dəmir yolu nəqliyyatı üzrə railway transport	4803	3451	2668	2508	2517	1883	1978	2490	2841
dəniz nəqliyyatı üzrə sea transport	12	17	17	14	15	9	20	17	16
hava nəqliyyatı üzrə air transport	1017	1394	1599	1664	1788	1818	1980	2359	2399
metro üzrə subway	181146	182602	195642	206673	215472	222040	217516	228848	231016
avtomobil nəqliyyatı üzrə road transport	1200330	1304441	1417413	1535247	1608532	1666155	1708191	1739726	1766564

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	milyon nəfərlə by million persons								
Nəqliyyat sektorunda sərnişin daşınması, iqtisadi rayonlar üzrə bölgədə The passenger volume in transport sector, by economic region									
Naxçıvan Muxtar Respublikası Nakhchivan Autonomous Republic	66684	80587	87429	95224	96935	98151	100129	101961	103995
Abşeron iqtisadi rayonu Absheron economic region	94694	102097	109777	117712	123777	131767	137273	142026	145229
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu Shaki-Zagatala economic region	44575	48277	52052	55969	58427	62207	65490	67969	69486
Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu Guba-Khachmaz economic region	49665	53642	57664	61813	64558	68533	71446	73351	74772
Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu Kalbajar-Lachin economic region	...	...	...	...	12505	13097	13506	13928	14097
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu Daglikh Shirvan economic region	23247	25476	27738	30122	31526	33633	35255	36462	37483
Bakı şəhəri Baku city	538786	575712	626192	677669	713099	720402	723813	727076	731162
Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu Ganja-Gazakh economic region	141843	153638	165755	178343	187040	198731	207452	213650	217901
Lənkəran iqtisadi rayonu Lankaran economic region	49446	53618	57949	62460	65308	69391	72338	74266	75898
Aran iqtisadi rayonu Aran economic region	165940	184332	204247	225874	236497	250562	261158	268424	275469
Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu Yukhari Garabagh economic region	6221	6644	7049	7458	18860	19681	20331	20613	21072

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	min tonla by thousand tons								
Yük daşımalarının həcmi, nəqliyyat növləri üzrə bölgədə Freight volume, by mode of transport	196452	203586	210862	217926	221991	222373	222461	226419	230144
dəmir yolu railway transport	22349	22203	23116	23127	21795	17090	15479	14558	13954
dəniz nəqliyyatı üzrə sea transport	11714	12499	12371	11510	9934	6626	5807	8344	8236
hava nəqliyyatı üzrə air transport	40	51	82	126	125	129	160	173	208
avtomobil nəqliyyatı üzrə road transport	99891	109780	118123	125222	128603	137605	141459	144854	149344
boru kəməri nəqliyyatı üzrə pipeline	62458	59053	57170	57941	61534	60923	59556	58490	58402

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	min tonla by thousand tons								
Nəqliyyat sektorunda yük daşınması, iqtisadi rayonlar üzrə bölgədə The passenger volume in transport sector, by economic region									
Naxçıvan Muxtar Respublikası Nakhchivan Autonomous Republic	11153	12717	13952	15280	15564	15898	16083	16323	16628
Abşeron iqtisadi rayonu Absheron economic region	3818	4119	4431	4695	4822	5058	5240	5407	5582
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu Shaki –Zagatala economic region	5610	6111	6646	7120	7352	7768	8119	8396	8634
Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu Guba-Khachmaz economic region	3255	3518	3808	4060	4188	4396	4551	4665	4774
Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu Kalbajar-Lachin economic region	...	...	...	...	925	980	1008	1024	1039
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu Daglikh Shirvan economic region	3365	3568	3781	3945	4037	4286	4437	4565	4697
Bakı şəhəri Baku city	40550	45139	48319	50761	52055	57651	58902	60124	62441
Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu Ganja-Gazakh economic region	9582	10411	11226	11923	12263	12871	13373	13778	14164
Lənkəran iqtisadi rayonu Lankaran economic region	5694	6126	6594	6992	7187	7580	7879	8117	8348
Aran iqtisadi rayonu Aran economic region	14868	15925	17066	18019	18582	19430	20125	20682	21227
Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu Yukhari Garabagh economic region	414	431	450	463	1628	1687	1742	1773	1810

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Emal sənayesinin əlavə dəyərinin ÜDM-ə faiz nisbəti Manufacturing value added as a proportion of GDP	4,7	4,0	4,2	4,2	4,7	5,0	4,9	4,7	4,8

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	manatla manats								
Əhalinin hər nəfərinə düşən emal sənayesinin əlavə dəyəri Manufacturing value added per capita	225,2	229,4	253,0	263,8	295,0	284,8	306,8	339,6	391,9

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Emal sənayesində məşğulluğun ümumi məşğulluqda xüsusi çəkisi, cins üzrə bölgüdə Manufacturing employment as a proportion of total employment, by sex	4,8	4,8	4,8	5,0	4,9	4,9	5,1	5,2	5,2
kişilər üzrə for men	6,7	6,7	6,7	6,9	6,8	6,9	6,6	6,6	6,8
qadınlar üzrə for women	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,8	3,5	3,6	3,6

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	kq/manatla kg/manats								
Əlavə dəyər vahidinə düşən karbon qazı (CO ₂) tullantıları Carbon dioxide (CO ₂) emission per unit of value added	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	-

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinə çəkilən xərclərin ÜDM-də xüsusi çəkisi Research and development expenditure as a proportion of GDP	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Əhalinin hər 1000000 nəfərinə düşən tədqiqatçıların sayı (<i>tam məşğulluq ekvivalentində</i>), cins üzrə bölgüdə Researchers (<i>in full-time equivalent</i>) per million inhabitants, by sex	1228	1305	1660	1687	1725	1683	1605	1507	1461

...ardı...

...continued...

kişilər üzrə for men	1093	1242	1598	1563	1564	1507	1365	1222	1198
qadınlar üzrə for women	1328	1333	1679	1767	1840	1817	1803	1754	1689

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Orta və yüksək texnoloji sənayenin əlavə dəyərinin ümumi əlavə dəyərdə xüsusi çəkisi Proportion of medium and high-tech industry value added in total value added	9,1	11,3	10,5	13,1	13,7	20,3	19,1	15,7	13,6

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Mobil şəbəkə ilə əhatə olunmuş əhalinin xüsusi çəkisi Proportion of population covered by a mobile network	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,9	100,0	100,0	100,0

MƏQSƏD 10. BƏRABƏRSİZLİYİN AZALDILMASI GOAL 10. REDUCED INEQUALITIES

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
İşçilərin əməkhaqqı və sosial müdafiə xətti ilə ödənişlərdən ibarət gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi Labour share of GDP, comprising wages and social protection transfers	16,1	14,9	16,4	17,3	17,9	20,2	19,4	18,0	16,7

Göstəricinin adı Indicator name	2014	2015	2016	2017	2018
İnkişaf üçün resurs axınının məcmu həcmi, axınların növləri üzrə bölgüdə Total resource flows for development, by type of flow					
Azərbaycana cəlb edilmiş birbaşa xarici investisiyalar Direct foreign investments attracted to Azerbaijan	8049,2	7483,1	7323,7	5713,8	4109,1
Azərbaycandan xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar Direct foreign investments from Azerbaijan	2216,5	3263,1	2917,6	2678,4	3416,9

MƏQSƏD 11. DAYANIQLI ŞƏHƏRLƏR VƏ İCMALAR
GOAL 11. SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Tikilərək istifadəyə verilmiş yaşayış evlərinin sahəsinin artım tempinin əhalinin artım tempinə nisbəti Ratio of built and delivered residential areas growth rate to population growth rate	34,6	-2,2	4,2	10,5	-9,7	-13,0	8,6	-5,7	10,6

MƏQSƏD 12. MƏSULİYYƏTLİ İSTEHLAK VƏ İSTEHSAL
GOAL 12. RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	kiloqramla kilograms								
Əhalinin hər nəfərinə düşən yaranmış təhlükəli tullantılar Hazardous waste generated per capita	15,7	20,5	32,4	21,8	48,5	27,6	65,6	27,0	34,5

MƏQSƏD 13. İQLİM DƏYİŞİKLİYİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ
GOAL 13. CLIMATE ACTION

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	hər 100000 nəfərə per 100,000 population								
Bilavasitə fəlakət nəticəsində həlak olmuş, xəsarət almış, xilas və təxliyə olunmuş şəxslərin sayı Number of deaths, injuries, rescued persons and evacuated persons attributed to disasters	280,6	7,2	4,1	2,9	12,5	13,9	24,6	22,6	22,0
həlak olanlar deaths	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	1,1
xəsarət alanlar injuries	1,9	1,9	1,4	1,4	1,9	2,5	2,5	3,4	2,4
xilas edilənlər rescued	7,2	0,6	1,6	0,1	0,7	2,2	0,7	1,6	0,9
təxliyə olunanlar evacuated	270,8	3,8	0,3	0,7	9,0	8,4	20,7	16,9	17,6

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
Source: The Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan

MƏQSƏD 14. DƏNİZ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ
GOAL 14. LIFE BELOW WATER

Göstəricinin adı Indicator name	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage			
Bioloji davamlı həddə olan balıq ehtiyatlarının xüsusi çəkisi, vətəgə əhəmiyyətli balıq növləri üzrə	34,05	34,49	38,76	39,56

...ardı...

...continued...

Kilkələr – Clupeonella	16,3	16,7	29,6	33,27
Siyənəklər – Alosa	38,1	38,8	45,9	47,38
Kefallar – Lisa	46,8	47,6	43,3	45,81
Kütüm – Rutilus frisii kutum (Kamensky, 1901)	35,9	36,7	43,1	46,84
Xəzər Qarasolu – Vimba vimba persa (Pallas, 1774)	27,5	26,9	17,1	10,44
Şərq Çapağı – Abramis brama orientalis Berg, 1949	37,2	37,9	54,0	53,63
Çəki – Cyprinus carpio Linnaeus, 1758	34,8	35,4	28,7	30,89
Kür (Azərbaycan) Külməsi – Rutilus rutilus caspicus (Jakovlev, 1870)	38,0	38,8	53,3	54,08
Şəmayı – Chalcalburnus chalcoides (Güldenstäedt, 1772)	28,5	28,3	18,0	17,72
Həşəm – Aspius aspius taeniatus (Eichwald, 1831)	27,0	27,1	27,6	28,36
Çay Sıfı – Sander lucioperca (Linnaeus, 1758)	31,5	31,8	48,0	47,98
Dabanbalığı – Carassius carassius (Linnaeus, 1758)	38,7	38,4	58,7	59,04
Adi Naxa – Silurus glanis Linnaeus, 1758	39,4	40,2	37,7	40,13
Adi Durnabalığı – Esox lucius Linnaeus, 1758	37,0	38,3	37,6	38,36

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
Source: Ministry of Ecology and Natural Resources

MƏQSƏD 15. TORPAQ EKOSİSTEMİNİN MÜHAFİZƏSİ
GOAL 15. LIFE ON LAND

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Meşə sahəsinin ümumi torpaq sahəsində xüsusi çəkisi Forest area as a proportion of total land area	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin ölkənin ümumi ərazisində payı Proportion of specially protected areas in the total nature territory of the country	10,2	10,2	10,3	10,3	10,3	10,3	10,3	10,3	10,3
Dövlət təbiət qoruqları State nature reserves	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	1,4
Milli parklar National parks	3,6	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	4,9
Dövlət təbiət yasaqlıqları State nature sanctuaries	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,0

MƏQSƏD 16. SÜLH, ƏDALƏT VƏ SƏMƏRƏLİ İNSTİTUTLAR
GOAL 16. PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən qəsdən adam öldürmə qurbanlarının sayı, cins üzrə bölgədə Number of victims of intentional homicide per 100,000 population , by sex	2,3	2,3	2,2	2,3	2,5	2,4	1,7	1,8	2,0
kişilər üzrə for men	3,2	3,0	3,1	3,2	3,1	3,2	2,0	2,2	2,7
qadınlar üzrə for women	1,3	1,6	1,2	1,5	1,8	1,5	1,4	1,5	1,3

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Əhalinin hər 100000 nəfərinə düşən insan alveri qurbanlarının sayı, cins üzrə bölgədə Number of victims of human trafficking per 100,000 population, by sex	1,8	1,7	2,0	2,3	2,7	2,7	3,0	3,6	3,1
kişilər üzrə for men	0,2	0,2	0,6	0,5	0,2	0,2	0,2	0,8	0,1
qadınlar üzrə for women	3,4	3,1	3,4	4,1	5,1	5,2	5,6	6,3	6,0

Göstəricinin adı Indicator name	2016	2017	2018
	faizlə in percentage		
Hökm çıxarılmadan saxlanılan şəxslərin həbsdə olan şəxslərin ümumi sayında xüsusi çəkisi Unsented detainees as a proportion of overall prison population	13,3	10,2	11,9

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Hökumətin ilkin xərclərinin ilkin təsdiq edilmiş büdcə xərclərində xüsusi çəkisi Primary government expenditures as a proportion of original approved budget	95,9	120,8	98,6	96,4	93,3	84,3	96,0	98,1	98,4

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Doğumu rəsmi orqanlar tərəfindən qeydiyyatda alınmış beş yaşadək uşaqların xüsusi çəkisi Proportion of children under 5 years of age whose births have been registered with a civil authority	100	100	100	100	100	100	100	100	100

MƏQSƏD 17. MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDAŞLIQ
GOAL 17. PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Dövlət büdcəsi gəlirlərinin ÜDM-də xüsusi çəkisi State budget revenue as a proportion of GDP	26,9	30,1	31,6	33,5	31,2	32,2	29,0	23,5	28,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Dövlət büdcəsinin gəlirlərində vergilərin xüsusi çəkisi Proportion of taxes in the state budget revenue	46,2	40,7	40,4	39,3	45,5	50,2	51,6	56,6	47,0

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Borça xidmətlə bağlı xərclərin mal və xidmətlərin ixracına faiz nisbəti Debt service as a proportion of exports of goods and services	0,4	1,2	0,7	2,6	1,5	3,4	6,3	4,4	5,2

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Əhalinin hər 100 nəfərinə düşən sabit genişzolaqlı internet abunəçilərinin sayı Fixed Internet broadband subscriptions per 100 inhabitants	0,6	1,2	2,5	4,3	5,1	5,5	5,6	6,4	7,7

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
İnternetdən istifadə edən əhəlinin xüsusi çəkisi Proportion of individuals using the Internet	46,0	65,0	70,0	73,0	75,0	77,0	78,0	79,0	79,8

Göstəricinin adı Indicator name	2015	2016	2017	2018
	ABŞ dolları in USD			
İnkişaf etməkdə olan ölkələrə maliyyə və texniki yardımın dollarla ümumi həcmi (o cümlədən Şimal-Cənub, Cənub-Cənub və üçtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən) Dollar value of financial and technical assistance (including through North-South, South-South and triangular cooperation) committed to developing countries	3410747	2265700	1337208	1085954

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Azərbaycanın ixracının dünya ixracatında xüsusi çəkisi The share of Azerbaijan's exports in world exports	0,14	0,15	0,13	0,13	0,12	0,08	0,08	0,09	0,10

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Doğum hallarının 100 faizinin qeydiyyatı alınmasına nail olma vəziyyəti State of achieving 100 percent birth registration	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Göstəricinin adı Indicator name	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	faizlə in percentage								
Ölüm hallarının 80 faizinin qeydiyyatı alınmasına nail olma vəziyyəti State of achieving 80 percent death registration	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	100

Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri Sustainable Development Goals

statistik icmal statistical review

Məcmuənin hazırlanmasının ümumi rəhbəri
General manager of the preparation of the review
Dövlət Statistika Komitəsinin sədri
Chairman of the State Statistical Committee

Tahir Budaqov/ Tahir Budagov

Məcmuənin hazırlanması üçün məsul şəxs
The person responsible for the preparation of the review

Dayanıqlı inkişaf statistikasına şöbəsinin
Regional statistika sektorunun müdiri
Head of Regional Statistics Sector of
Sustainable Development Statistics Division

Kamran Əlizadə/ Kamran Alizada

İcraçılar:
Executors:

Arzu Tağıyeva/ Arzu Taghiyeva
Sevinc Əhmədova/ Sevinj Ahmadova
Aytən Beydullayeva/ Aytan Beydullayeva
Qönçə Bayramlı/ Goncha Bayramli
Ramilə Soltanova/ Ramila Soltanova

Ünvan:
Address:

Bakı - AZ 1136 İnşaatçılar prospekti 81
Baku - AZ 1136 Inshaatchilar Avenue 81

Əlavə məlumat almaq üçün:
For additional information:

tel: (0099412) 538-21-39
(0099412) 538-70-48

Email: sc@stat.gov.az
<http://www.stat.gov.az>

Format 70x100 1/16/ Format 70x100 1/16
Həcmi 13,5 ç.v./ Volume 13.5 p.p.
Tiraj 130 nüsxə/ Printing 130 copies
9 №-li kiçik müəssisə/ Small enterprise No. 9

[illegible]

[illegible]